

2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Ε/Γ

7/3 019697237

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

ΑΛΚΙΝΟΟΥ Ε. ΜΑΖΗ

Μαθητ. Ζηριανού

~~11~~

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1950

117A

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

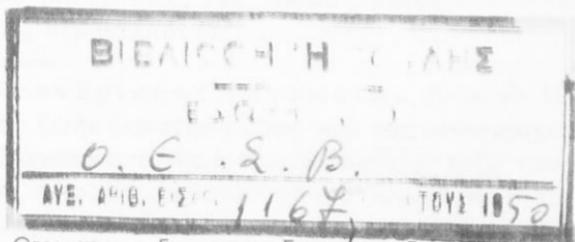
ΑΛΚΙΝΟΟΥ Ε. ΜΑΖΗ

Γ 2 Γ#Μ

Μαθητ. {Χρησίων}

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΕΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1950

002
KNS
ΣΤΒ
13F1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Ἡ νεωτέρα Γεωγραφία εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀπλὴν περιγραφὴν τῆς θέσεως τῶν διαφόρων τόπων, τῆς μορφολογίας, τοῦ κλίματος, τῆς βλαστήσεως, τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργητικότητος κλπ., ἀλλὰ ζητεῖ καὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν φαινομένων τούτων. Πρὸς εὐκόλον ἔρευναν τῶν πολυπληθῶν γεωγραφικῶν φαινομένων διαιροῦν τὴν Γεωγραφίαν εἰς τρεῖς μεγάλους κλάδους :

1) Εἰς Φυσικὴν Γεωγραφίαν, ἡ ὁποία ἐρευνᾷ τὰ φυσικὰ φαινόμενα τὰ λαμβάνοντα χώραν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς (π. χ. τὴν μορφολογίαν, τὰ ὕδατα, τὰς κινήσεις τῆς θαλάσσης, τὰ κλίματα, τὴν διανομὴν τῶν φυτῶν καὶ ζώων κλπ.).

2) Εἰς Ἀνθρώπου γεωγραφίαν, ἡ ὁποία ἐρευνᾷ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντιστρόφως τὴν ἐπίδρασιν καὶ τὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας ἐπιφέρει ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

3) Εἰς Οἰκονομικὴν Γεωγραφίαν, ἡ ὁποία ἐξετάζει τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν ἐκάστης χώρας καὶ τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναγκαστικῶς ἀναπτύσσονται μεταξὺ τῶν λαῶν, διότι ὁ φυσικὸς πλοῦτος ἐκάστου τόπου καὶ αἱ ἀνάγκαι ἐκάστης ἀνθρωπίνης κοινωνίας εἶναι διάφοροι.

Ἡ Γεωγραφία, ἐρευνῶσα τὰ ποικίλα γεωγραφικὰ φαινόμενα, ἐπιζητεῖ νὰ ἀνεύρη τὴν αἰτιώδη σχέσιν, ἡ ὁποία συνδέει τὰ φαινόμενα τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Α'. Ο ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΙ ΗΛΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ

1. Ο ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς τὴν σημερινὴν μορφήν καὶ τὰς σημερινὰς πνευματικὰς ἰκανότητας. Διὰ μέσου πολλῶν χιλιετηρίδων ὑπέστη βαθμιαίας καὶ συνεχεῖς μεταβολάς, οὕτω δὲ προώδευσε καὶ μετεβλήθη. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πολὺ παλαιὸς κάτοικος τοῦ πλανήτου, ἐνεφανίσθη ὄμως τελευταῖος ἐξ ὄλων τῶν ὀργανικῶν ὄντων.

Ἡ Προϊστορία, ὡς γνωστόν, μελετᾷ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος, τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζει ἡ ἔλλειψις γραπτῶν μνημείων. Διὰ τὴν μελέτην τῆς προϊστορικῆς ἀνθρωπότητος στηρίζονται : α) εἰς τὰ παλαιοντολογικὰ σωματικὰ ὑπολείμματα τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν κατὰ τοὺς παρελθόντας γεωλογικοὺς χρόνους καὶ β) εἰς τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τὰ ὁποῖα φανερῶνουν τὴν ψυχικὴν ζωὴν τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστόν, ἐὰν κατὰ τὴν πλειόκαινον ἐποχὴν ἔζων ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς Γῆς· διότι ἀναμφισβήτητα τεκμήρια περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς Γῆς ἔχομεν μόνον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς πλειστοκαινοῦ ἐποχῆς.

Τὸ γεωγραφικὸν περιβάλλον τοῦ προϊστορικοῦ ἀνθρώπου

που υπήρξε κατά καιρούς διάφορον. Κατά την διάρκειαν τοῦ τεταρτογενοῦς αἰῶνος ἔλαβον χώραν πολλὰ καὶ σημαντικὰ γεωλογικὰ φαινόμενα, διὰ τῶν ὁποίων αἱ ἡπειροὶ προσέλαβον τὴν σημερινὴν μορφήν (καταβύθισις τῆς Αἰγυπτῆδος, βαθμιαῖος περιορισμὸς τῆς Κασπίας, ἀποχωρισμὸς τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἀπὸ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης, καταβύθισις τῶν τελευταίων λειψάνων τῆς ἡπείρου, ἢ ὅποια κατελάμβανεν ἄλλοτε τὸν Βόρειον Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν κλπ.). Ὁ τεταρταγενὴς αἰὼν διακρίνεται καὶ διὰ τὰς διαδοχικὰς ἐξαπλώσεις τῶν παγετῶνων, οἱ ὅποιοι ἐκάλυψαν κατὰ καιροὺς τεραστίως ἐπιφανείας τῶν ἡπείρων. Τέσσαρες τοῦλάχιστον ἐξαπλώσεις παγετῶνων ἔλαβον χώραν. Ἐκάστην ὅμως ἐξάπλωσιν τῶν παγετῶνων ἠκολούθει μία μεσοπαγετώδης ἐποχὴ μὲ κλίμα εὐκρατον. Αἱ τοιαῦται ἐναλλαγὰι τῶν κλιματολογικῶν ὄρων ἤσκησαν μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν φυτῶν, τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦ τεταρτογενοῦς αἰῶνος.

Ἐκ τῶν παλαιοντολογικῶν εὐρημάτων συνάγεται, ὅτι κατὰ τοὺς τεταρτογενεῖς χρόνους ἔζησαν δύο διάφοροι τύποι ἀνθρώπων, τοὺς ὁποί-

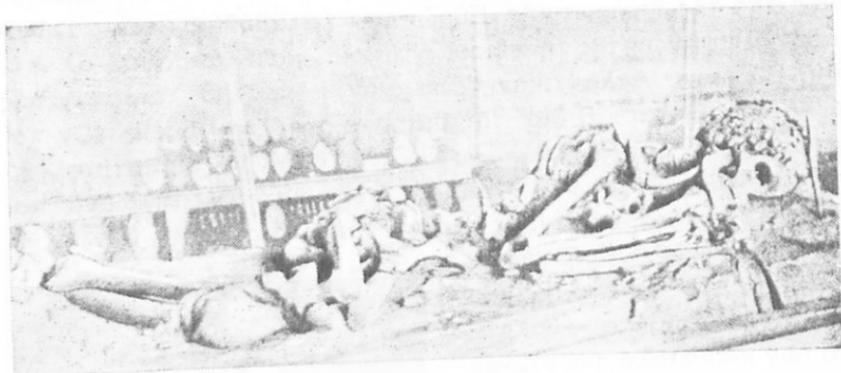

1. Ἀπολιθωμένον κρανίον ἀνθρώπου τοῦ Νεάντερταλ.

οὺς διακρίνομεν διὰ τῶν ὀνομάτων πρωτόγονος ἄνθρωπος καὶ σοφὸς ἄνθρωπος. Εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην φαίνεται ὅτι ἀρχικῶς ἔζησεν ἡ φυλὴ Νεάντερταλ (χαρακτηριστικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου), ἢ ὅποια ὅμως ἐξηφανίσθη κατὰ τὰ μέσα τῆς πλειστοκαίνου ἐποχῆς (βλ. πίνακα σελ. 12 - 13). Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Νεάντερταλ πρὸ τῆς ἐξαφανίσεώς του φαίνεται ὅτι ἔζησεν ἐπ' ἀρκετὸν παραλλήλως πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Λινναίου ἀποκληθέντα σοφὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος διέθετεν ἀνωτέρας φυσικὰς καὶ πνευματικὰς ἰκανότητας. Ὁ σοφὸς ἄνθρωπος διεκρίνετο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς φυλάς : τὴν φυλὴν Γκριμάλντι μὲ νεγροειδῆ χαρακτηριστικὰ καὶ τὴν φυλὴν Κρομανιὸν μὲ χα-

ρακτηριστικά τῆς λευκῆς φυλῆς (*).

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ὀλοκαίνου ἐποχῆς ἐν μέσῳ τῶν δολιχοκεφάλων τῆς Εὐρώπης φθάνουν οἱ πρώτοι βραχυκέφαλοι ἄνθρωποι μὲ κεφαλὴν στρογγύλην καὶ ἀνάστημα μικρόν. Προήρχοντο πιθανώτατα ἐκ τῆς Σιβηρίας ἦσαν πολυά-

2. Ἀπολιθωμένος σκελετὸς σοφοῦ ἀνθρώπου.

ριθμοὶ καὶ καλῶς ὤπλισμένοι. Ἐπὶ πολλὰς ἔπειτα χιλιετηρίδας, ἄγνωστον διὰ ποίους λόγους, ἔφθανον εἰς τὴν Εὐρώπην κύματα ἀνθρώπων διὰ δύο ὁδῶν : ἄνωθεν τῆς Κασπίας καὶ διὰ τῆς Μεσογείου. Τὰ διαφορώτατα ταῦτα ἀνθρώπινα ἀθροίσματα ἐξήσκησαν ἐπ' ἀλλήλων τεραστίας ἐπιδράσεις, οὕτω δὲ διεμορφώθη εἰς τὴν Εὐρώπην μία μεγάλη ποικιλία λαῶν.

2. Αἱ Ηλικιαὶ τῆς ἀνθρωπότητος

Ὁ ἄνθρωπος κατεσκεύασε τὰ πρώτα ὄπλα καὶ ἐργαλεῖα ἀπὸ τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα πρόχειρα παρῆχεν εἰς αὐτὸν ἡ φύσις, ἦτοι ἀπὸ λίθους. Ἡ χρῆσις τῶν μετάλλων ἔγινε γνωστὴ μετὰ πάροδον μακροτάτου χρόνου. Διὰ τοῦτο οἱ προϊστορικοὶ χρό-

(*) Αἱ φυλαὶ ἔλαβον τὰ ὀνόματα τῶν σηληαίων Γκριμάλντι καὶ Κρομανιὸν ἐντός τῶν ὁποίων ἀνευρέθησαν οἱ πρώτοι σκελετοί. Ἡ φυλὴ Νεάντερταλ ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς κοιλάδος τοῦ Νεάντερ, ὅπου κατὰ τὸ 1855 εὐρέθησαν μερικὰ ὀστᾶ.

νοι διακρίνονται εις δύο μεγάλας εποχάς, τὴν **ἐποχὴν τοῦ λίθου** καὶ τὴν **ἐποχὴν τῶν μετάλλων**.

ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΛΙΘΟΥ

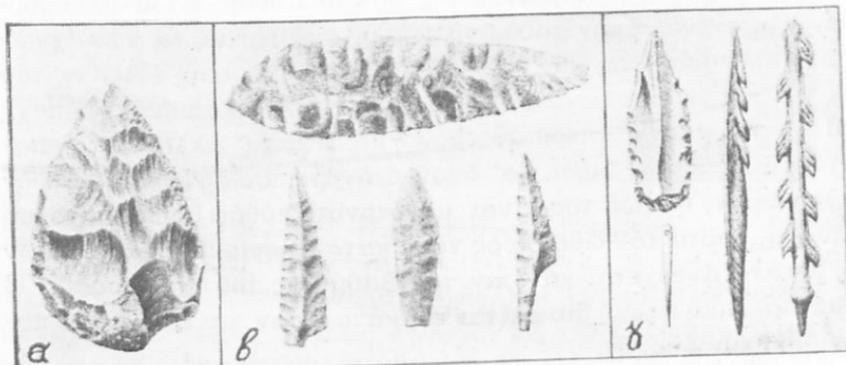
Ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς κατεργασίας τῶν λιθίνων ἐργαλείων καὶ ὄπλων ἡ ἐποχὴ τοῦ λίθου ὑποδιαιρεῖται εἰς **παλαιολιθικὴν ἐποχὴν** καὶ **νεολιθικὴν ἐποχὴν**.

Ι. Παλαιολιθικὴ ἐποχὴ. Ἡ ἐποχὴ αὕτη ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον τμήμα τῆς ὅλης ἐποχῆς τοῦ λίθου. Τὰ ἴχνη τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ταύτης εὐρέθησαν εἰς πλεῖστα σημεῖα τοῦ κόσμου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παλαιολιθικῆς παρακολουθοῦμεν τὴν πνευματικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνάπτυξιν ἐκ τῶν ἰχνῶν τοῦ πολιτισμοῦ του καὶ τὴν βαθμιαίαν σωματικὴν ἐξέλιξιν του ἐκ τῶν παλαιοντολογικῶν εὐρημάτων. Ἡ παλαιολιθικὴ ἐποχὴ θὰ διήρκεσε πολὺ περισσότερον ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην μεταγενεστέραν περίοδον, διότι, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ζῆ εἰς κατώτερον πολιτισμόν, ἡ ζωὴ του εἶναι μονότονος, εὐθύς δ' ὡς ἐπινοήση νέον τι, τοῦτο τὸν ὠθεῖ πρὸς νέας κατακτήσεις, διὰ τῶν ὁποίων ταχύτατα ἀνέρχεται κατόπιν τὰς βαθμίδας τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ παλαιολιθικὴ ἐποχὴ διαιρεῖται εἰς κατωτέρα καὶ ἀνωτέρα παλαιολιθικὴν ἐποχὴν.

α') **Κατωτέρα παλαιολιθικὴ.** Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τεταρτογενοῦς αἰῶνος τὸ κλίμα ἦτο θερμὸν καὶ ὁ ἄνθρωπος, χονδροειδῆς τὴν κατασκευὴν, ἔζη μὲ τὸ κυνήγιον, τὴν ἀλιεῖαν, μὲ καρπούς καὶ ἄγρια φυτά. Ἐπλανᾶτο γυμνός, συνήθως κατὰ μῆκος τῶν ρεόντων ὑδάτων ἔγνώριζε νὰ ἀνάπτη πυρὰν καὶ πιθανώτατα δὲν ἐτρέφετο ἀποκλειστικῶς μὲ ὠμάς τροφάς. Τὸ ψυχρὸν καὶ ἡ ὑγρασία τῆς παγετώδους ἐποχῆς, ἡ ὁποία κατόπιν ἐνέσκηψε, τὸν ἠνάγκασαν νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ σπήλαια καὶ κάτῳθεν βράχων. Τότε ἐγκατέλειπε τὸν πλάνητα βίον καὶ ἔζησεν ὡς τρωγλοδύτης. Ἐναντίον τοῦ μεγάλου ψύχους ἡμύνθη ἀποτελεσματικῶς, ἐνδυθεὶς μὲ ἐρραμμένα δέρματα ζώων. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐγένετο τεχνίτης ἐπιδειχώτερος. Τὸν ψυχικόν του βίον συνεκλόνησε τὸ ἀνεξήγητον δι' αὐτὸν φαινόμενον τοῦ θανάτου. Ἔθαπτε καὶ ἐλάτρευε τοὺς νεκρούς. Ἡ κατωτέρα παλαιολιθικὴ ἐποχὴ εἶναι οἱ χρόνοι τῆς ἐξαπλώσεως τῆς φυλῆς

Νεάντερταλ και ὑποδιαιεῖται εἰς τρεῖς βαθμίδας : τὴν Χελ-
λαίαν, τὴν Ἀχίλιον και τὴν Μουστιαίαν.

β') Ἀνωτέρα παλαιολιθική. Ὁ ἄνθρωπος ἐξηκολούθησε
νὰ ζῆ και κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὡς τρωγλοδύτης ἤδη ὅμως
ἔχει φυσικὴν ἐμφάνισιν ἀνωτέραν, ἰκανότητα χειρὸς ἐξαιρετι-
κὴν και πνεῦμα πολὺ ἐφευρετικόν. Τὰ ὄπλα και τὰ ἐργαλεῖα
ἦσαν τελειοποιημένα και οὕτως ἡ ἐξασφάλισις τῆς τροφῆς,
τῆς ἐνδυμασίας και τοῦ φωτισμοῦ ἦτο εὐκόλος. Ὁ ἄνθρω-
πος ἔζη πλέον ἡρεμος, διότι ἦτο ἐφωδιασμένος με ὅλα τὰ
χρειώδη διὰ τὴν συντήρησίν του. Τότε ἐπλημμύρισαν τὴν ψυ-

3. Λίθινα και ὀστέινα ἐργαλεῖα τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς.
α') Μουστιαίας ἐποχῆς β') Σολουτραίας γ') Μαγδαληναίας.

χὴν του συναισθηματικοὶ κόσμοι, οἱ ὅποιοι τὸν ὤθησαν πρὸς
τὴν τέχνην (χαράκτης, γλύπτης, ἰχνογράφος, ζωγράφος). Ἡ
οἰκογενειακὴ ζωὴ ἦτο ὠργανωμένη, εὐρύτεραι δὲ κοινωνι-
καὶ μονάδες με ἰδίους ἡγέτας φαίνεται ὅτι εἶχον συγκρο-
τηθῆ. Ἡ ἀνωτέρα παλαιολιθικὴ ἐποχὴ εἶναι οἱ χρόνοι τῆς
ἐξαπλώσεως τοῦ σοφοῦ ἀνθρώπου και ὑποδιαιεῖται εἰς τρεῖς
βαθμίδας : τὴν Ὠρινιάκιον, τὴν Σολουτραίαν και τὴν Μαγδα-
ληναίαν (*).

II. Νεολιθικὴ ἐποχὴ. Κατὰ τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν δὲν πα-

(*) Αἱ βαθμίδες ἔλαβον τὸ ὄνομα ἀπὸ τοὺς τόπους Chelles, Saint-
Acheul, Moustier, Aurignac, Solutré, Madeleine, ὅπου ἀνευρέθησαν
χαρακτηριστικὰ ἐργαλεῖα και ὄπλα.

ρουσιάσθησαν μεγάλοι τεχνικοί έπινοήσεις, έσημειώθη όμως γενική πρόοδος της άνθρωπότητας, διότι ή ύλική ζωή έβελτιώθη, ή κοινωνική οργάνωσις ανέπτυχθη, ή σκέψις ηρύνθη, ή βαρβαρότης ύπεχώρησε. Τήν εποχήν αυτήν ο άνθρωπος έγκατέλειπε τὰ σπήλαια, διότι τὸ κλίμα ήτο πλέον θερμόν και έγκατεστάθη εις καλύβας από πλεκτούς κλάδους ή από χονδροειδεῖς πλίνθους. Οί μικροί συνοικισμοί περιεβάλλοντο, διά λόγους ασφαλείας, με περίφραγμα εκ πασσάλων. Έντός τῶν λιμνῶν έδημιουργήθησαν διά μεγαλυτέραν ασφάλειαν αἱ λιμναῖαι οἰκήσεις, αἱ ὅποιαι άπετέλεσαν ὀλοκλήρους πόλεις. Ὁ νεολιθικός άνθρωπος εξημέρωσεν ὠρισμένα ζῶα και πρώτον τὸν κύνα. Μετ' ὀλίγον περίξ τῶν συνοικισμῶν έδημιουργήθησαν διά σπορᾶς οἱ πρώτοι άγροί και ὁ άνθρωπος ήρχισε νά μεταβάλλη τήν ὄψιν τοῦ τοπίου. Τήν τελευταίαν εξάπλωσιν τῶν παγετῶνων εις τήν Εὐρώπην διεδέχθη περίοδος με κλίμα ξηρότερον από τὸ σημερινόν. Ἔνεκα τούτου μεγάλη στεππώδης έκτασις εξετεινέτο επί μεγίστου μέρους τῆς Εὐρώπης. Βραδύτερον τὸ κλίμα μετέπιπτεν εις ὑγρότερον, ή στέππη ὠπισθοχώρει πρὸς νότον και τήν έκτασιν, τήν ὁποίαν έγκατέλειπεν αὐτή, κατελάμβανε τὸ δάσος. Τότε και ὁ άνθρωπος κατέλαβε τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα ἔμειναν ἄδενδρα, τὰ μετέβαλεν εις άγρούς και ήρχισε τὸν άγῶνα κατά τοῦ δάσους, θέλων νά σταματήσει τήν επέκτασίν του. Ὅταν ὁ άνθρωπος ήρχισε νά καλλιεργῇ, ηρνώθη εις τήν νέαν προσπάθειάν του εξαιρετικῶς από τήν τότε μεταβολήν τοῦ κλίματος. Δέν έχρειάσθη νά εκκαθαρίσῃ από τὰ δάση τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρώπης διά νά σχηματίσῃ τοὺς άγρούς του, ἀλλ' ἀπλῶς νά προστατεύσῃ τὸ ἔδαφος από τήν κάλυψίν του ὑπὸ τοῦ δάσους.

ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ

Κατ' αρχάς ὁ άνθρωπος έχρησιμοποίησε μόνον τὰ αὐτοφυῆ μέταλλα, χαλκόν και χρυσόν, τὰ ὁποῖα κατεργάζετο διά σφυρηλατησεως πρὸς κατασκευήν κοσμημάτων, βραδύτερον δέ και έργαλείων. Μετά πάροδον πολλοῦ χρόνου έγνώρισε νά ὀρύσῃ τὰ ὀρυκτά, νά τήκῃ αὐτά και νά κατασκευάζῃ διά τῆς μίξεως αὐτῶν κράματα. Ἡ χρῆσις τῶν μετάλλων εἰσήχθη βρα-

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΟΥ

Γεωλογική διαίρεσις		Κλίμα	Ζῶα	
Τριτογενής αἰὼν	Πλειόκαινος	Α' παγετώδης Α' μεσοπαγετώδης Β' παγετώδης Β' μεσοπαγετώδης	Μεσημβρινὸς ἐλέ- φας Μεσημβρινὸς ἐλέ- φας	
Τεταρτογενής αἰὼν	Πλειστόκαινος	Κατωτέρα	Γ' παγετώδης ἢ ἰσχυροτέρα Γ' μεσοπαγετώδης Κλίμα γλυκὺ	Πανὶς ψυχροῦ κλί- ματος. Μαμμούθ Πανὶς θερμοῦ κλί- ματος. Ἴπποπό- ταμος.
		Μέση	Δ' παγετώδης Κλίμα ψυχρὸν καὶ ὕγρον	Πανὶς ψυχροῦ κλί- ματος. Μαμμούθ
		Ἀνωτέρα	Μεσοπαγετώδης Κλίμα ψυχρὸν καὶ ξηρὸν	Πανὶς στέππης ἢ τούντρας Τάρανδος
	Ὀλόκαινος	Κλίμα γλυκύτερον	Ἐλαφος	Πανὶς καὶ χλωρὶς ὁμοία μὲ τὴν ση- μερινήν. Ἐξημέ- ρωσις ζῶων, καλι- λιέργεια.

ΤΕΤΑΡΤΟΓΕΝΟΥΣ ΑΙΩΝΟΣ—ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ(*)

Ἀπολιθωμένοι ἄνθρωποι	Ἀρχαιολογικὴ διαίρεσις
Ἄνθρωπος ; ;	Ἡολιθικὴ ἐποχὴ (:)
ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟΣ ἄνθρωπος ΠΡΩΤΟΓΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ Ἄνθρωπος Νεάντερταλ (δολιχοκέφαλος) ΣΟΦΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ Φυλὴ Γκριμάλντι (δολιχοκέφαλος) Φυλὴ Κρομανιόν (δολιχοκέφαλος)	Χελλαία Ἀχίλιος Μουστιαία Ὠρινιάκιος Σολουτραία Μαγδαληναία κατωτέρα ἀνωτέρα Παλαιολιθικὴ ἐποχὴ
	Μεσολιθικὴ ἐποχὴ (:)
Ἐμφάνισις βραχυκεφάλων. Μεγάλαι μετακινήσεις λαῶν. Φυσικὸς τύπος διάφορος κατὰ τόπους.	Ὀρειχαλκίνη Σιδηρᾶ Νεολιθικὴ Μετάλλων ΙΣΤΟΡΙΑ

(*) Κατὰ Α. Gibert καὶ G. Turlot

δύτατα ἀπὸ τοῦ ἐνὸς λαοῦ εἰς τὸν ἄλλον. Ἡ μεταλλουργία ἐγεννήθη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας καὶ οἱ ἐκεῖθεν ἐλθόντες λαοὶ ἐδίδαξαν τὴν χρησιμοποίησιν καὶ κατέργασίαν τῶν μετάλλων. Διαιροῦν τὴν ἐποχὴν τῶν μετάλλων εἰς ὀρειχαλκίην ἐποχὴν καὶ σιδηρᾶν ἐποχὴν.

α') **Ὀρειχαλκίη ἐποχή.** Εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ καθαρὸς χαλκὸς ἐνεφανίσθη περὶ τὰ μέσα τῆς 3ης χιλιετηρίδος π. Χ., μετ' ὀλίγον ὅμως ἐγενικεύθη ἡ χρῆσις τοῦ ὀρειχάλκου (κράμα χαλκοῦ καὶ κασσιτέρου ὑπὸ τὴν ἀναλογίαν 9 : 1). Τὸ κράμα τοῦτο ἀπέκτησε μεγίστην ἀξίαν, διότι ἦτο σκληρότερον τοῦ μαλακοῦ χαλκοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ χρῆσις δὲν εἶχε τόσην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου, ὅσην ἡ τοῦ σκληροῦ ὀρειχάλκου. Διὰ τοῦτο ἡ ἐποχὴ τῶν μετάλλων ἀρχίζει κυρίως ἀπὸ τῆς χρήσεως τοῦ ὀρειχάλκου. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἔζων εἰς ἡμιπογείους καλύβας καὶ λιμναίας οἰκῆσεις, ἀνήγειρον δὲ μεγαλιθικά μνημεῖα πρὸς τιμὴν τῶν νεκρῶν τῶν.

β') **Σιδηρᾶ ἐποχή.** Αὕτη εἶναι ἡ τελευταία μεγάλη ἐποχὴ τῆς ἐξελίξεως τῆς προϊστορικῆς ἀνθρωπότητος. Πότε καὶ ποῦ ἤρχισεν ἡ χρησιμοποίησις τοῦ σιδήρου δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν. Ἐκαστος λαὸς εἰσηλθεν εἰς τὴν σιδηρᾶν ἐποχὴν, ὅπως καὶ εἰς πᾶσαν προηγουμένην, εἰς διάφορον χρονικὴν στιγμήν. Ἡ Ἑλλάς εἰσηλθεν εἰς τὴν σιδηρᾶν ἐποχὴν ἀπὸ τοῦ ΙΒ' π.Χ. αἰῶνος, ἡ δὲ Κεντρικὴ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ Η' π.Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μετάλλων παρατηρεῖται ὅτι διάφορα ἀθροίσματα ἀνθρώπων εἰς διαφόρους χρονικὰς στιγμὰς ἐγκαταλιπόντα τὴν Προϊστορίαν, ἤνοιξαν τὴν πύλην τῆς Ἱστορίας καὶ ἐσυνέχισαν ἔκτοτε τὴν ἱστορικὴν τῶν ζωὴν ὡς ἰδιαιτέρα ἔθνη καὶ λαοί.

Β'. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΣ

1. Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Τὸ φυσικὸν περιβάλλον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῆ ὁ ἄνθρωπος ἀσκεῖ τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐφ' ὄλων τῶν φαινομένων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς ἄμεσον ἐξάρτησιν ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς ὄρους τοῦ περιβάλλοντος (κλίμα, ἔδαφος, ὑπέδαφος, ὕδωρ, ὀργανικὸς κόσμος).

α') **Τὸ κλίμα.** Τὸ κλίμα ἀσκεῖ μεγίστην καὶ πολλαπλὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτω τὸ κλίμα προσδιορίζει τὸν φυτικὸν καὶ ζωϊκὸν κόσμον ἐκάστης χώρας καὶ κατὰ συνέπειαν προσδιορίζει καὶ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῶν κατοίκων τῆς χώρας ταύτης. Ἐπίσης τὸ κλίμα ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ τῶν φυσιολογικῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦτο ὀρισμέναι φυσικαὶ καὶ ψυχικαὶ ἰδιότητες τοῦ ἀνθρώπου ἐξαρτῶνται ἀπὸ εἰδικᾶς συνθήκας τοῦ κλίματος. Οὕτω παρετηρήθη ὅτι ὀρισμέναι ζῶναι διεγείρουν ἢ ἀντιθέτως καταπνίγουν τὴν ἀνθρωπίνην ἐνεργητικότητα. Ἡ ξηρασία π.χ. ἀπεδείχθη ὅτι διεγείρει τὸ νευρικὸν σύστημα καὶ διὰ τοῦτο οἱ λαοὶ τῶν ἐρήμων καὶ τῶν στεππῶν εἶναι ζωηρότεροι καὶ ἐνεργητικώτεροι παρὰ οἱ λαοὶ τῶν ὑγρῶν ἡμερινῶν χωρῶν. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος ὀφείλεται καὶ τὸ γεγονός ὅτι αἱ ἀνώτεροι μορφαὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἀνεπτύχθησαν πάντοτε ἐντὸς ὀρισμένου κλιματολογικοῦ περιβάλλοντος (εὐκρατον κλίμα μὲ ψυχρὰν ἐποχὴν).

β') **Τὸ ἔδαφος.** Ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ μορφολογία αὐτοῦ ἀσκοῦν πολὺ μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, διότι προσδιορίζουν τὰ εἶδη καλλιιεργείας, τὰς ἀσχολίας τῶν ἀνθρώπων κλπ. Ἐκ τῆς μορφολογίας τοῦ ἐδάφους ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἡ συγκοινωνία, ἡ ἔκτασις τοῦ κράτους καὶ ὁ χαρακτῆρ τῶν ἀνθρώπων (οἱ ὀρεσίβιοι τραχεῖς καὶ φιλοπόλεμοι, οἱ πεδῖνοι ἡπιοὶ καὶ εἰρηνικοί).

γ') **Τὸ ὑπέδαφος.** Ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων ὁ ἄνθρωπος ἀντλεῖ ἐκ τοῦ ὑπεδάφους διάφορα πολὺτιμα διὰ τὴν ζωὴν του ὀρυκτὰ (σίδηρον, χαλκόν, χρυσοῦν, γαϊάνθρακα, πετρελαῖον κ. ἄ.). Οὕτως ὁ ἄνθρωπος ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τοῦ ὑπεδάφους.

δ') **Τὸ ὕδωρ.** Τὸ ὕδωρ ἀποτελεῖ πρωταρχικὸν παράγοντα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ διὰ τοῦτο παρατηροῦμεν ὅτι αἱ συγκεντρώσεις τῶν ἀνθρώπων εὐρίσκονται πάντοτε πέριξ τῶν πηγῶν καὶ τῶν φρεάτων ἢ διατάσσονται κατὰ μῆκος τῶν ποταμῶν. Ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων οἱ ποταμοὶ ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ὁδοὶ μεταφορᾶς ἀνθρώπων, ἐμπορευμάτων καὶ πολιτισμοῦ. Τόση εἶναι ἡ ἐπίδρασις τῶν ποταμῶν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

ὥστε ὁ Μισσισιπῆς, ὁ Βόλγας, ὁ Νεῖλος, ὁ Γάγγης, ὁ Γιάγκ-τσέ-κιάγκ κ.ἄ. λατρεύονται ὡς θεότητες ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι κατακλύζουν τὰς ὄχθας τῶν.

Ἡ θάλασσα ἐξήσκησε τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Πολὺ ταχέως προσεῖλκυσε τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς παρῶρμησε πρὸς τὴν ἀλιεῖαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν πειρατεῖαν καὶ τὰς μακρυνὰς περιπετείας. Κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους ὑπάρχουν σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῶν θαλασσῶν, τὰ ὅποια εἶναι τόσον πυκνὰ κατωφημένα, ὅσον καὶ τόποι τῆς ξηρᾶς (ἔξωθεν Νέας Γῆς, Βόρειος θάλασσα). Τὰ θερμὰ θαλάσσια ρεύματα κατέστησαν κατοικησίμους τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῶν ὠκεανῶν μέχρι τοῦ πολιτικοῦ κύκλου. Αἱ παλίρροιαὶ ἐσχημάτισαν τοὺς μεγάλους ποταμοκόλπους, οἱ ὅποιοι περικλείουν τοὺς μεγίστους λιμένας τῆς Νέας Ὑόρκης, τοῦ Λονδίνου, τοῦ Ἀμβούργου, τοῦ Βορδῶ κ. ἄ. Γενικῶς ἡ θάλασσα διηκόλυνεν ἀνεκάθεν τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς καὶ τὴν ἐπαφὴν τῶν πολιτισμῶν. Διὰ τοῦτο ἡ ἀνακάλυψις καὶ ὁ διάπλους τῶν μεγάλων θαλασσίων ἐκτάσεων ὑπῆρξεν ἕν ἀπὸ τὰ πλέον κεφαλαιώδη γεγονότα τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ ἀνοιγμα τῶν μεγάλων Ὀκεανῶν εἰς τὴν ναυσιπλοῖαν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης ἔδωκεν εἰς τὸν πολιτισμὸν ἕν ἀπέραντον πεδῖον δράσεως καὶ μίαν ὀρμὴν καὶ ἰσχὺν τεραστίαν.

ε') Ὁ ὀργανικὸς κόσμος. Ὁ ἄνθρωπος ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων, διότι ἐξ αὐτῶν λαμβάνει τὴν τροφήν, τὴν ἐνδυμασίαν, τὴν στέγην καὶ τὰ μέσα μεταφορᾶς.

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Ἡ ἐπίδρασις τῆς φύσεως ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καταφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ μορφή τῆς κοινωνίας, τὸ εἶδος τῆς ζωῆς καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ πολιτισμοῦ τῶν διαφόρων ἀνθρωπίνων ομάδων προσδιορίζονται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὸ φυσικὸν περιβάλλον. Οὕτω : 1) Εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία εἶναι — 10°, τὸ ἔδαφος εἶναι παγωμένον καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ σκεπασμένον μὲ χιόνας ἐπὶ ἑννέα μῆνας. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ ζῆ ἀπὸ τὸ κυνήγιον τῆς φώκης καὶ τὴν ἀλιεῖαν, διότι ὁ φυτικὸς

κόσμος δὲν προσφέρει τίποτε εἰς αὐτόν. Τὸν χειμῶνα ζοῦν πολλοὶ ὁμοῦ εἰς μεγάλας λιθοκτίστους οἰκίας, τὸ δὲ θέρος ἐκάοτη οἰκογένεια ζῆ ἀνεξάρτητος ὑπὸ μίαν σκηνὴν.

2) Εἰς τὰ πυκνὰ καὶ σκοτεινὰ παρθένα δάση τοῦ Ἰσημερινοῦ αἱ ἐποχαὶ τοῦ ἔτους εἶναι ἄγνωστοι καὶ ἡ καλλιέργεια ἀδύνατος, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν βλάστησιν χῶροι. Ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος ζῆ κατὰ μικρὰς ομάδας τελείως μεμονωμένως, ἀγνοεῖ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν καὶ συντηρεῖται ἀπὸ τὸ κυνήγιον καὶ τὴν συλλογὴν καρπῶν. Περιφέρεται τελείως γυμνός, κοιμᾶται εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ μόνον, ὅπου ἡ πτώσις γηραλέων δένδρων δημιουργεῖ χῶρον ἐλεύθερον, κατασκευάζει χαμηλὴν καλύβην ἀπὸ φύλλα φοίνικος, τὴν ὁποῖαν ἐγκαταλείπει εὐθὺς ὡς ἀκούσῃ τὸν ἐλάχιστον θόρυβον. Εἶναι ἄγριος καὶ δύσπιστος καὶ δὲν ἐγνώρισε τὰς πνευματικὰς κατακτήσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι κοινόταται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Οὕτως εἶναι εἰς αὐτόν ἄγνωστοι αἱ ἐποχαὶ καὶ ἡ μέτρησις τοῦ χρόνου· αἱ φάσεις τῆς σελήνης ἔμειναν ἀπαρατήρητοι ἀπὸ αὐτόν. Ζῆ εἰς τὸν βυθὸν μιᾶς θαλάσσης πρασίνου, ὅπου ἡ ὁμοιομορφία εἶναι ὁ θεμελιώδης νόμος· ὁ οὐρανός του εἶναι πάντοτε κρυμμένος ἀπὸ τὸ φύλλωμα τῶν πανυψηλῶν δένδρων ἢ τὴν ὁμίχλην. Ἡ τροφή εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα εἰς αὐτόν ἰδέα, ἡ δὲ ἀνθρωποφαγία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀνάγκης ἐξασφαλίσεως τροφῆς. Ἐκεῖ ἔνθα ὀργιάζει ἡ βλάστησις, ὁ ἄνθρωπος διαρκῶς πεινᾷ.

3) Εἰς τὴν ἔρημον διακρίνομεν δύο εἶδη ἀνθρώπινων κοινωνιῶν καὶ τρόπων ζωῆς. Πέριξ τῶν δάσεων ὑπάρχουν μονίμως ἐγκατεστημένοι ἄνθρωποι, οἵτινες ζοῦν ἐκ τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας. Ἐντὸς δὲ τῆς ἐρήμου πλανῶνται μικραὶ ομάδες νομάδων, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ κίνησιν καὶ ζοῦν ληστεύοντες τοὺς κατοίκους τῶν δάσεων ἢ ἀναλαμβάνοντες τὴν ἀσφάλειαν μιᾶς δάσεως καὶ τὴν προστασίαν τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς. Ἀντιθέτως πρὸς τὸ Ἰσημερινὸν δάσος, τὸ ὁποῖον εἶναι κόσμος κλειστός, ἡ ἔρημος εἶναι ἀνοικτὴ εἰς τὸ ἐμπόριον, τὰς νέας ἰδέας καὶ τὰς ἐφευρέσεις. Ἡ ἔρημος εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν θάλασσαν, διότι ἀποτελεῖ μίαν ἔκτασιν τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ διασχίσῃ, ἀλλ' ὅπου δὲν δύναται νὰ ἐγκατασταθῇ, παρὰ μόνον εἰς τὰς ἐγκατεσπαρμένας νησίδας τῶν δάσεων.

4) Εἰς τὴν εὐκρατον ζώνην αἱ πεδιάδες εἶναι ἐπιδεικτικαὶ καλλιεργείας, αἱ διαμελισμέναι δὲ ἄκται προσελκύουν τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ναυτικὴν ζωὴν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἡ ποικιλία τοῦ περιβάλλοντος ἐπιβάλλει διαφόρους μορφὰς κοινωνικῶν συγκροτήσεων καὶ τρόπων ζωῆς. Τὸ εὐκρατον κλίμα, ἡ ποικιλία τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἡ περιοδικὴ μεταβολὴ τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν τὸ φυσικὸν περιβάλλον, τὸ ὁποῖον διήγειρε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα πρὸς πολιτιστικὰς κατακτήσεις.

3. Η ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Ὁ ἄνθρωπος ἐρευνῶν τὴν φύσιν διὰ μέσου τῶν χιλιετηρίδων ἀπέκτησε πολυτίμους γνώσεις περὶ τῶν φαινομένων τοῦ

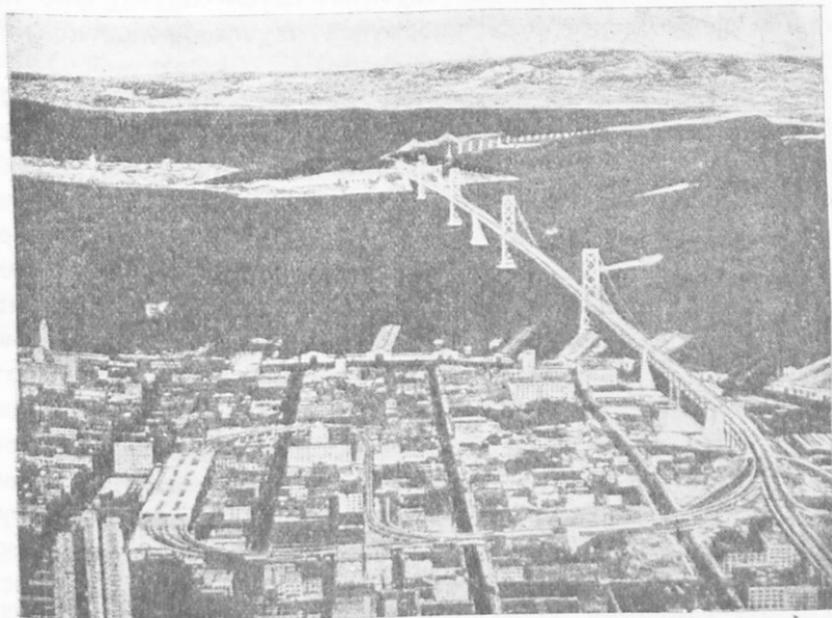

4. Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ γεωγραφικοῦ τοπίου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Τμήμα τοῦ Ταμέσεως.

κόσμου καὶ ἐπὶ πλέον τὴν ἰκανότητα νὰ ἐπεμβαίη εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν φαινομένων καὶ νὰ προκαλῆ οὕτως ἀποτελέσματα εὐνοϊκὰ διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν.

Ἡ ἐπὶ τῆς φύσεως ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τόσον μεγαλυτέρα, ὅσον αἱ ἐπιστημονικαὶ καὶ τεχνικαὶ κατακτήσεις αὐτοῦ εἶναι μεγαλύτεροι. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιδρᾷ :

1) **Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ὑδάτων.** Ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους μεταβάλλεται σήμερον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῶν διαφόρων μεθόδων βελτιώσεως καὶ τῶν λιπασμάτων, ἡ δὲ μορφολογία τοῦ ἐδάφους δὲν ἀποτελεῖ πλέον ἀνυπέρβλητον ἐμπόδιον εἰς

5. Ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς φύσεως.

Ἡ γέφυρα Ἁγίου Φραγκίσκου—Ὁκλαντ (μῆκος 7 χιλιόμετρα).

τοὺς σκοποὺς τοῦ ἀνθρώπου, διότι τεράστιαι γέφυραι καὶ σήραγγες διευκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ μακρὰ διώρυγες ἐνώνουν τὰς θαλάσσας. Τὸ ὑπέδαφος δὲ ἐρευνᾷ καὶ ἐκμεταλλεῦεται ὁ ἄνθρωπος εἰς μέγα βάθος.

Τὰ ρέοντα ὕδατα ἐπίσης ὑποτάσσει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν θέλησίν του. Οὕτω μετριάζει τὴν ὄρμην τῶν χειμάρρων καὶ τὴν

μετατρέπει ἀπὸ πηγὴν καταστροφῶν εἰς πηγὴν παραγωγῆς ἐνεργείας. Κατασκευάζει γιγαντιαῖα φράγματα, σχηματίζει τεχνητὰς λίμνας καὶ μὲ διώρυγας ἀποστραγγίζει τὰ πολὺ ὑγρά ἢ ἀρδεύει τὰ ξηρὰ ἐδάφη. Ἐνοίγει φρέατα καὶ χρησιμοποιοῖ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἐγκλείεται εἰς βαθύτερα στρώματα τοῦ ὑπεδάφους (Σαχάρα, ἔρημος Αὐστραλίας). Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ πλέον ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης μεγάλας ἐκτάσεις, ἐπροστάτευσεν διὰ μεγίστων τεχνητῶν ἔργων λιμένας ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τῆς θαλάσσης καὶ ἐδημιούργησεν τεχνητοὺς λιμένας ἐκεῖ, ὅπου ἡ φύσις ἤρνηθη νὰ δημιουργήσῃ.

2) Ὁ ἄνθρωπος ἐπίδρα ἔπι τῶν ὀργανικῶν ὄντων. Ἡ ζωὴ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων εἶναι συνάρτησις ὠρισμένων παραγόντων τοῦ περιβάλλοντος, ὥστε πᾶσα μεταβολὴ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν ὑδάτων συνεπάγεται βιολογικὰς μεταβολὰς, αἱ ὁποῖαι ἐκδηλοῦνται ἐπὶ τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου. Τὰ χρήσιμα εἶδη προφυλάσσονται καὶ προστατεύονται, νέα δὲ ποικιλίαι τεχνητῶς δημιουργοῦνται. Φυτὰ ἐξηφανίσθησαν καὶ νέα φυτὰ μετεφέρθησαν ἐξ ἄλλων χωρῶν. Τὰ δένδρα π. χ. τῶν δασῶν τῆς Εὐρώπης ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ ὀπωροφόρα δένδρα (κερασέα, δαμασκηνά, ροδακινέα), μεταφερθέντα ἐκ τῆς Ἐνατολῆς· τὸ γεώμηλον καὶ ὁ ἀραβόσιτος ἦλθον ἐξ Ἀμερικῆς, ἡ ὄρυζα ἐκ τῆς Ἀσίας, ὁ εὐκάλυπτος ἐκ τῆς Αὐστραλίας κτλ. Ὁ σῖτος μετεφέρθη ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς πολλὰς χώρας καὶ καταλαμβάνει σήμερον ἀπεράντους ἐκτάσεις τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τῆς Σιβηρίας. Ὅμοίαν ἐπίδρασιν ἐξήσκησεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐπὶ τοῦ ζωικοῦ κόσμου, ἄλλα μὲν ζῴα ἐνὸς τόπου ἐξαφανίζων, ἄλλα δὲ νέα ἐγκλιματίζων. Οὕτως ἑκατομμύρια προβάτων εἰσαχθέντων ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀντικατέστησαν τὰς καγκουρῶ τῆς Αὐστραλίας.

Γενικῶς δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀνέτρεψε τὴν διανομὴν τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων τοῦ πλανήτου μας. Ἡ ἀνατροπὴ αὕτη δὲν γίνεται τόσον αἰσθητὴ εἰς τὴν Εὐρώπην, τὴν ὁποῖαν συνηθίσαμεν ἀμετάβλητον. Εἰς τὰς νέας ὁμως χώρας οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπετέλεσαν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, μεταμορφώσεις τοῦ γεωγραφικοῦ τοπίου ταχυτάτας καὶ καταπληκτικὰς. Τεράστια

δασικαί ἐκτάσεις ἐξηφανίσθησαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ λειμῶνες ἀπέβησαν ἀπέραντα πεδία καλλιεργείας σίτου, ἀραβοσίτου καὶ βάμβακος. Μεγάλαι στεππώδεις ἐκτάσεις ἀποδίδονται καθημερινῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν διὰ τῶν κολοσσιαίων ἔργων ἀρδεύσεως. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς φύσεως εἶναι περισσότερο ἀισθητὴ εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ἐκεῖ τὸ μονότονον τοπίον μὲ τὰ σκληρὰ χόρτα καὶ τοὺς θάμνους ἀντικατεστάθη ἀπὸ τοὺς ἀπεράντους ἀγρούς σίτου καὶ τὰς ἐκτεταμένας φυτείας ὀπωροφόρων δένδρων· τὸ πρόβατον ἀπέβη ὁ κυρίαρχος τῶν ξηρῶν περιοχῶν, εἰς δὲ τὰς ἄλλοτε φλεγομένας ἐρήμους δημιουργοῦνται ὠραῖαι ὁάσεις περὶ τῶν ἀνοιγομένων ἀρτεσιανῶν φρεάτων.

Οὕτως ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπολυτρωθῇ τελείως ἀπὸ τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς, τὰς ὁποίας ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν ἡ φύσις, κατορθώνει ὅμως, ἐφ' ὅσον ἐκπολιτίζεται, νὰ ἐπιδρᾷ ἐπ' αὐτῆς διαρκῶς περισσότερο καὶ νὰ λαμβάνῃ κατὰ βούλησιν ἐξ αὐτῆς ὅ,τι χρειάζεται διὰ μίαν ζωὴν περισσότερο ἄνετον, ὠραιότεραν καὶ ἀνωτέραν.

Ὁ πολιτισμένος ἄνθρωπος, ἐκμηδενίζων συνεχῶς τὰς ἀποστάσεις καὶ ὀπλισμένος μὲ τὰς κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης, ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς φύσεως ἐπιδράσεις, τὰς ὁποίας ἦτο ἀδύνατον καὶ νὰ φαντασθοῦν ἀκόμη οἱ πρόγονοί μας.

4. Η ΓΗ ΩΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ .

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὡς κάτοικος τῆς Γῆς, εἶναι στενωτάτα συνδεδεμένος πρὸς τοὺς φυσικοὺς ὄρους, οἱ ὅποιοι ἐπικρατοῦν εἰς τὰς διαφόρους περιοχὰς τοῦ πλανήτου. Αἱ κατὰ τόπους φυσικαὶ συνθήκαι προσδιορίζουν κατὰ μέγα μέρος τὴν φυσιολογικὴν καὶ ψυχολογικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ τὴν πολιτιστικὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ. Εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο ὀφείλονται αἱ φυσικαί, ψυχικαί, οἰκονομικαὶ καὶ πολιτιστικαὶ διαφοραί, τὰς ὁποίας παρατηροῦμεν μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων ὁμάδων Ἡ Γῆ ὡς κατοικία τοῦ ἀνθρώπου δὲν παρέχει εἰς ὀλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος τοὺς αὐτοὺς ὄρους ζωῆς καὶ τὰς αὐτὰς δυνατότητας ἐξελίξεως (βλ. σελ. 16 παραδείγματα ἐπιδράσεως κτλ.).

Ὅσον περισσότερο ἀπολίτιστος εἶναι ὁ ἄνθρωπος, τόσο περισσότερο εἶναι συνδεδεμένος μὲ τοὺς φυσικοὺς ὄρους μιᾶς πολὺ περιορισμένης περιοχῆς (π. χ. οἱ ἄνθρωποι τῶν τροπικῶν δασῶν). Ἀντιθέτως ὁ πολιτισμένος ἄνθρωπος μετέβαλε τὸν τρόπον ἐξαρτήσεώς του ἐκ τῶν φυσικῶν ὄρων καὶ ἐδημιούργησε δεσμοὺς μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ σημεῖα τῆς Γῆς. Οὕτω π. χ. οἱ Ἄγγλοι ἀντλοῦν ἀπὸ τὸ περιβάλλον τῶν κυρίως γαιάνθρακα καὶ μέταλλα, τὴν δὲ τροφήν των καὶ πλῆθος ἄλλων προϊόντων προμηθεύονται ἐκ τῶν διαφόρων σημείων τῆς Γῆς.

Γ'. Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΗ ΖΩΗ

ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Οἱ διάφοροι σύγχρονοι λαοὶ δὲν ἔχουν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ συναισθάνεσθαι καὶ διὰ τοῦτο λέγομεν ὅτι εὐρίσκονται εἰς διαφόρους βαθμίδας πολιτισμοῦ. Ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ συντηρηθῆ, πρέπει νὰ ἱκανοποιήσῃ ὠρισμένας θεμελιώδεις ἀπαιτήσεις του (τροφὴν, ἐνδυμασίαν, κατοικίαν, ἐργαλεῖα κ.ἄ.), καὶ διὰ τοῦτο καταβάλλει πλῆθος ἐνεργειῶν, τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν οἰκονομικὰς ἐνεργείας. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς οἰκονομικὰς ἐνεργείας τῶν διαφόρων λαῶν, δυνάμεθα νὰ ταξινομήσωμεν τούτους εἰς διαφόρους βαθμίδας. Αἱ οἰκονομικαὶ ἐνέργειαι τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηρίζονται κυρίως ἀπὸ τρεῖς ἐπιδιώξεις: α) ὑποδούλωσιν τῶν ζώων εἰς τὸν ἄνθρωπον (κτηνοτροφία)· β) ἐξαναγκασμὸν τοῦ ἐδάφους νὰ παράγῃ ἄφθονα ὠρισμένα φυτικά προϊόντα (γεωργία)· καὶ γ) μετασχηματισμὸν τῶν πρώτων ὑλῶν, τὰς ὁποίας παρέχουν τὸ ἔδαφος, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα, εἰς προϊόντα χρήσιμα εἰς τὸν ἄνθρωπον (βιομηχανία).

1. Κατώτερος βαθμὸς πολιτισμοῦ. Πρωτόγονοι λαοί.—

Οἱ περισσότερο ἀπολίτιστοι λαοὶ εὐρίσκονται ἐκεῖ, ὅπου ἡ φύσις εἶναι δυσμενὴς διὰ τὸν ἄνθρωπον (τροπικὰ δάση, ἔρημοι, πολικαὶ χῶραι) καὶ ἐξασκεῖ ἐπ' αὐτοῦ καταθλιπτικὴν κυριαρχίαν. Ἡ τραχύτης τῶν ὄρων τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος εἶναι

αδύνατον νά μετριασθῆ με ἀποτελεσματικὴν ἀντίδρασιν τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ πρωτόγονοι λαοὶ διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας: α) εἰς λαοὺς ζῶντας ἀπὸ μόνον τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιείαν καὶ β) εἰς λαοὺς ζῶντας ἀπὸ στοιχειώδη γεωργίαν.

α) Πρωτόγονοι λαοὶ ζῶντες ἀπὸ τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιείαν. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἔχουν ὡς καθημερινὴν φροντίδα τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τροφῆς καὶ πρὸς τοῦτο διατρέχουν μεγάλας ἐκτάσεις θηρεύοντες καὶ ἀλιεύοντες. Ἐνεκα τούτου δὲν ἔχουν μόνιμον ἐγκατάστασιν καὶ πλανῶνται διαρκῶς ὡς νομάδες. Ἄδηφάγοι καὶ λαίμαργοι εἰς ὕψιστον βαθμὸν συμπληροῦν τὴν τροφήν των ἀπὸ καρποῦς καὶ ρίζας φυτῶν ἢ ἀπὸ τὰ πλέον ἀκάθαρτα πράγματα, τὰ ὅποια ἀναγκάζονται νά τρώγουν διὰ ν' ἀποφύγουν τὸν ἐξ ἀσιτίας θάνατον. Εἰς τοὺς πρωτόγονους τούτους λαοὺς ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἄγνωστοι, ἡ δὲ βιομηχανία ὑποτυπώδης. Τὸν κατώτατον βαθμὸν πολιτισμοῦ, τὴν ἀθλιεστέραν ἀνθρωπίνην ζωὴν, εὐρίσκομεν εἰς τοὺς Βουσμάνους τῆς Ἀφρικῆς, τοὺς Νεγρίλλους τῶν τροπικῶν δασῶν, τοὺς Νεγρίτας τοῦ ἀσιατικοῦ ἀρχιπελάγους καὶ τοὺς κατοίκους τῆς Γῆς τοῦ Πυρός. Εἰς ὀλίγον ἀνώτερον βαθμὸν πολιτισμοῦ ζοῦν οἱ Νέγροι Αὐστραλοί, οἱ ὅποιοι περιφέρονται γυμνοὶ (πρὸς Β.) ἢ ἐνδεδυμένοι με δέρματα καγκουρῶ (πρὸς Ν.). Ἐχουν ἡμιεξημερώσει ἓν μόνον ζῷον, τὸν κύνα, ἢ ὄλη δὲ ζωὴ των εἶναι ὁμοία με τὴν κατὰ τὴν λιθίνην ἐποχὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος.

Εἰς ἀκόμη ἀνώτερον βαθμὸν εὐρίσκονται οἱ λαοὶ, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Ἄλλοι ἐκ τούτων (Λάπωνες, Σαμογέται) ἐξημέρωσαν τὸν τάρανδον καὶ ἄλλοι (Ἑσκιμῶι) ὠργάνωσαν τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιείαν εἰς ἀξιοθαύμαστον βαθμὸν, μεταχειριζόμενοι ἐργαλεῖα τελειοποιημένα. Οἱ εἰς τὰς πολικὰς χώρας διαμένοντες ἄνθρωποι ἀνέπτυξαν μεγάλην ἐφευρετικότητα, ἐπειδὴ ὅμως ζοῦν μακρὰν τοῦ λοιποῦ κόσμου δὲν ἠδυνήθησαν νά ἐξελιχθοῦν πολὺ.

β') Πρωτόγονοι λαοὶ ζῶντες ἀπὸ στοιχειώδη γεωργίαν. Οἱ λαοὶ οὗτοι εὐρίσκονται εἰς πολὺ ἀνώτερον βαθμὸν πολιτισμοῦ, ἡ ἀσχολία δὲ αὐτῶν με τὴν γῆν ἐπιβάλλει τὴν μόνιμον ἐγκατάστασιν. Καλλιεργοῦν διὰ τῆς ἀξίνης καὶ χρειά-

ζονται μεγάλας ἐκτάσεις, τὰς ὁποίας λαμβάνουν διὰ τῆς καταστροφῆς μέρους τοῦ δάσους ἢ τῶν χόρτων τῆς σαβάνας. Ἡ καλλιέργεια αὕτη ἀπαντᾶται γενικῶς εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς τροπικῆς Ἀφρικῆς, τοῦ ἀσιατικοῦ ἀρχιπελάγους, τῆς Μελανησίας καὶ τῆς τροπικῆς νοτίου Ἀμερικῆς.

Εἰς μερικοὺς πρωτογόνους λαοὺς συναντᾶται ἡ ἀνθρωποφαγία, εἰς τὴν ὁποίαν ὠθοῦνται ἀναγκαστικῶς ἀπὸ τὸ περιβάλλον. Εἰς τὰ τροπικὰ δάση τῆς Ἀφρικῆς ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀδύνατος ἔνεκα τῆς μυίας τσέ-τσέ, ἀκριβῶς δὲ ἡ ἔλλειψις τοῦ κρέατος ὀδηγεῖ τοὺς νέγρους τῶν τροπικῶν δασῶν εἰς τὸ νὰ τραφοῦν δι' ἀνθρωπίνης σαρκός. Ἡ ἀνθρωποφαγία ἐπιβάλλεται λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀπαντᾶται, ἐκτὸς τῶν τροπικῶν δασῶν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ εἰς Σουμάτραν, Νέαν Γουϊνέαν καὶ ἄλλας νήσους τῆς Ὠκεανίας. Σήμερον εἶναι πολὺ περιορισμένη καὶ πιθανώτατα θὰ ἐκλείψῃ ἔντελῶς διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς κτηνοτροφίας.

2. Μέσος βαθμὸς πολιτισμοῦ. Νομάδες κτηνοτρόφοι, κηπουροί.—α') **Νομάδες κτηνοτρόφοι.** Εἶδομεν ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν πρωτογόνων λαῶν εἶναι νομάδες, οἵτινες συνεχῶς μετακινοῦνται ἀναζητοῦντες τὰ θηράματά των. Ἄλλη μορφή νομαδικῆς ζωῆς, χαρακτηρίζουσα ἀνωτέραν βαθμίδα πολιτισμοῦ, εἶναι ἡ καθυπόταξις ὠρισμένων εἰδῶν ζώων καὶ ἡ συγκέντρωσις αὐτῶν εἰς πολυάριθμα ποίμνια. Τοιαῦτα καθυποταχθέντα ζῶα εἶναι ἡ κάμηλος, τὸ πρόβατον, ὁ βοῦς, ὁ ἵππος. Ὁ κτηνοτρόφος ἄνθρωπος, ἀναζητῶν τροφήν διὰ τὰ ποίμνιά του, μετακινεῖται κατὰ τὰς ἐποχάς. Αἱ στέππαι καὶ αἱ ἔρημοι εἶναι ἡ ἐπικράτειά του. Ἐκεῖ ἡ γεωργία εἶναι ἀδύνατος καὶ διὰ τοῦτο ὅλη ἡ ζωὴ του στηρίζεται εἰς τὰ ποίμνια, τὰ ὁποῖα τοῦ δίδουν τροφήν, ἐνδυμασίαν καὶ στέγην (μία φορητὴ σκηνή). Ὁ τοιοῦτος τρόπος ζωῆς διαμορφώνει τοὺς ἀνθρώπους λίαν φιλελευθέρους καὶ πολεμικοὺς. Οἱ νομαδικοὶ κτηνοτροφικοὶ λαοὶ ἀναλαμβάνουν ὑπὸ τὴν προστασίαν των ἢ μᾶλλον ὑποδουλώνουν τοὺς γειτονικοὺς γεωργικοὺς λαοὺς. Οἱ νομάδες τῶν ἐρήμων θεωροῦν τοὺς κατοικοὺς τῶν ὀάσεων ὡς σκλάβους των. Ἀπὸ τοιούτους νομαδικοὺς λαοὺς πολλάκις ἐκινδύνευσεν ὀλόκληρος

ὁ πολιτισμός. Ἡ ἱστορία ἀναφέρει δύο περιφήμους ἡγέτας νομάδων, οἵτινες κατετρόμαξαν ἄλλοτε τοὺς λαοὺς, τὸν Ἀτίλαν, ἡγέτην τῶν Οὐννων, καὶ τὸν ἡγέτην τῶν Μογγόλων Τζεγκίς-Χάν, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν εἰς ἕκ τῶν μεγαλυτέρων κατακτητῶν, ἐξ ὧν ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Τοιοῦτοι λαοὶ πλανῶνται σήμερον εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ Νοτιοδυτικὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὰς σαβάνας καὶ τὰς στέππας τῆς Ἀφρικῆς.

6. Πρωτόγονος καλλιέργεια (παρὰ τὸ Μαδράς).

β') **Κηπουροί.** Ἡ ἀπόπειρα τῶν πρωτογόνων λαῶν νὰ καλλιεργήσουν τὴν γῆν διὰ τῆς ἀξίνης, ἐξελίσσεται εἰς πολὺ ἀνώτερον βαθμὸν εἰς μερικοὺς λαοὺς, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῆς ἀξίνης, διὰ τῆς ἀρδεύσεως καὶ τῶν λιπασμάτων ἀναπτύσσουν τὴν κηπουρικὴν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καλλιεργοῦν σήμερον οἱ Κινέζοι τῆς Νοτίου Κίνας, μερικοὶ λαοὶ τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τοῦ ἀσιατικοῦ ἀρχιπελάγους, οἱ Μαλαῖοι κ.ἄ. Οὕτως ἐπραγματοποίησαν καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι τὰς φυτείας τοῦ σακχαροκαλάμου, τοῦ καφέ κλπ.

3. **Ἀνώτερος βαθμὸς πολιτισμοῦ.**—Οὗτος διακρίνεται διὰ τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν, κτηνοτροφίαν καὶ βιομηχανίαν. Ἡ πραγματικὴ γεωργία ἤρχισεν ἀφ' οὗτου ἐξημερώθη ὁ βοῦς καὶ ἐχρησιμοποιήθη τὸ ἄροτρον. Ἡ γεωργία ἔφθασεν εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεώς της ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας.

Ένεκα τής χρησιμοποίησεως τών γεωργικῶν μηχανῶν, τών λιπασμάτων καί τής ἀναπτύξεως τής γεωπονικῆς ἐπιστήμης.

Γεωργίαν ὀνομάζομεν τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκει νὰ λάβῃ ἐκ τοῦ φυτικοῦ κόσμου προϊόντα περισσότερα καί πολὺ καλύτερα ἐκείνων, ἅτινα θὰ τοῦ ἔδιδε κατὰ τὴν θέλησίν τῆς ἢ φύσις. Ὁ γεωργὸς πρῶτον ἐκλέγει τὸ φυτόν, τὸ ὁποῖον θὰ καλλιεργήσῃ. Ἡ ἐκλογή τοῦ καταλλήλου φυτοῦ ἀπαιτεῖ μεγάλην πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, διότι λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν πολλοὶ παράγοντες: ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους, αἱ κλιματολογικαὶ συνθήκαι, αἱ ἀνάγκαι τῆς ζωῆς, αἵτινες πρέπει νὰ ἰκανοποιηθοῦν κ.ἄ. Ὅπου ὑπάρχουν

7. Σύγχρονος καλλιέργεια: θερισμὸς δι' αὐτοδραστηρικῆς μηχανῆς.
(Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι).

ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκαὶ συνθήκαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὠρισμένου φυτοῦ, οἱ κάτοικοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἑνὸς μόνου φυτοῦ, καί τότε ἔχομεν τὴν μονοκαλλιέργειαν (Ξάνθη-καπνός, Κορινθίαν-σταφίς, Βραζιλίαν-καφές). Ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ λάβῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλύτερα καί ἀφθονώτερα φυτικά προϊόντα, καταβάλλει διὰ τὸ φυτόν του πλῆθος φροντίδων: α) διαρρυθμίζει τοὺς φυσικοὺς ὄρους (ἀρδεύει ἢ ἀποστραγγίζει, βελτιώνει τὸ ἔδαφος, συγκρατεῖ διὰ τοίχων τὸ χῶμα τῶν κλιτύων κλπ.), β) χρησιμοποιεῖ μηχανὰς καί ἐπιτυγχάνει οὕτω ταχύτητα καί τελειότητα ἐργασίας, γ) ἐφαρμόζει τὰ δεδομένα

της έπιστήμης, δ) έπιτυγχάνει τήν μεταμόρφωσιν ώρισμένων φυτών κατά τās άρεσκειάς του. Όλα τὰ φυτικά προϊόντα, άτινα μεταχειρίζομεθα, έχουν ύποστή ριζικήν μεταβολήν από τήν συστηματικήν ένεργειαν του καλλιεργούντος άνθρώπου. Όνομάζομεν έντατικήν καλλιέργειαν τὸ πλῆθος τῶν ένεργειῶν, τās όποιās καταβάλλει ὁ άνθρωπος διά τήν έκλογήν καί τήν άνάπτυξιν του φυτου πρὸς παραγωγήν προϊόντων άνωτέρας ποιότητος καί άφθονωτέρων.

Έπίσης διά τήν κτηνοτροφίαν ὁ πολιτισμένος άνθρωπος καταβάλλει πλῆθος αναλόγων ένεργειῶν διά τήν έκλογήν καί τήν άνατροφήν του ζώου ύπὸ τās άρίστας δυνατās συνθήκας, διά νά λάβῃ άφθονα καί καλῆς ποιότητος προϊόντα. Ἡ ύπο τοιούτους ὅρους κτηνοτροφία ὀνομάζεται έντατική.

Βιομηχανία ὀνομάζομεν τās ένεργείας του άνθρώπου διά τὸν μετασχηματισμὸν τῶν ύπὸ τῆς φύσεως παρεχομένων πρώτων ύλῶν εἰς προϊόντα ίκανοποιούντα πληρέστερον τās άνάγκας του. Τās πρώτας ύλας άντλεῖ από τὸν άνόργανον καί ὀργανικὸν κόσμον. Καί εἰς τούς πλέον πρωτογόνους λαούς άπαντᾶται ύποτυπώδης βιομηχανία. Διακρίνονται δύο μορφαι βιομηχανίας : α) ἡ οίκιακή καί β) ἡ ειδικευμένη, ἥτις δύναται νά εἶναι μικρὰ ἢ μεγάλη. α) Εἰς τήν οίκιακήν βιομηχανίαν ἡ οίκοτεχνίαν ὁ άνθρωπος κατασκευάζει έντὸς τῆς οίκίας του ὅλα τὰ προϊόντα τὰ άπαιτούμενα διά τās άνάγκας αὐτου καί τῆς οίκογενείας του (έπιπλα, ένδύματα, τρόφιμα κλπ.). Ἡ μορφή αὐτῆ τῆς βιομηχανίας άπαντᾶται σήμερον εἰς ἡμιπολιτισμένους λαούς. β) Ἡ ειδικευμένη βιομηχανία παράγει προϊόντα πρὸς άνταλλαγὴν ἢ πρὸς πώλησιν. Καί εἰς μὲν τήν μικρὰν βιομηχανίαν ἡ κατεργασία γίνεται έντὸς μικρῶν έργαστηρίων, αἱ πρώται ύλαι λαμβάνονται έκ του άμέσου περιβάλλοντος, ἡ άκτίς καταναλώσεως τῶν προϊόντων εἶναι πολὺ περιορισμένη καί ἡ ποιότης αὐτῶν μετριωτάτη. Ἡ τοιαύτη βιομηχανία άπαντᾶται εἰς πτωχάς χώρας.

Εἰς δὲ τήν μεγάλην βιομηχανίαν ἡ κατεργασία γίνεται έντὸς κολοσσιαίων έργοστασίων, τῶν ὁποίων αἱ μηχαναί κινούνται δι' άτμου, πετρελαίου, ἡλεκτρισμοῦ. Ἡ κινητήριος δύναμις καί αἱ πρώται ύλαι ἢ παρέχονται άφθόνως ύπὸ του περιβάλλοντος.

λοντος ἢ τὸ ἓν ἐκ τούτων μεταφέρεται ἐκ μεγάλων πολλακίς ἀποστάσεων (π. χ. τὸ ἔριον τῆς Αὐστραλίας μεταφέρεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἢ μέταξα τῆς Ἰαπωνίας εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας, ὁ γαιάνθραξ εἰς τὴν Ἰταλίαν κ.ἄ.). Τὰ προϊόντα τῆς μεγάλης βιομηχανίας εἶναι ἀρίστης ποιότητος καὶ ἄφθονα, ἢ δὲ ἀκτίς καταναλώσεως αὐτῶν εἶναι μείζουσα (π. χ. τὰ Ἀγγλικά ὑφάσματα, τὰ αὐτοκίνητα Ford κ. ἄ.). Ἡ μορφή αὐτῆ τῆς βιομηχανίας ἀπαιτεῖ ἐξαιρετικὴν εὐκολίαν συγκοινωνίας (μεγάλους λιμένας, πυκνότατον δίκτυον σιδηροδρόμων καὶ διωρύγων). Ἐπίσης ἀπαιτεῖ μέγα πλῆθος ἐργατῶν εἰδικευμένων καὶ ἀνεπτυγμένων, λόγῳ τοῦ μεγίστου καταμερισμοῦ ἐργασίας, τὸν ὁποῖον ἐφαρμόζει ἡ σύγχρονος βιομηχανία.

Ὁ ἀνώτερος βαθμὸς τοῦ πολιτισμοῦ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν πυρετώδη προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν μεγάλην παραγωγὴν ὑλικῶν ἀγαθῶν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους. Ὁλόκληρος ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ ἐνεργητικότης τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου τείνουν εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν ὅλων τῶν φυσικῶν πηγῶν μὲ ὅσον τὸ δυνατόν μικροτέραν ἀπώλειαν δυνάμεων.

Ἡ ἀκατάσχετος ὁμως ροπὴ πρὸς διαρκῆ αὐξησιν τῆς παραγωγῆς εἶχε πολλακίς ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παραγωγὴν προϊόντων εἰς τεραστίας ποσότητας, τὰς ὁποίας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπορροφήσῃ ἡ καταναλωτικὴ δύναμις τῶν λαῶν. Ἐνεκα τούτου ἐπηρεασθήσαν ὑποτιμήσεις τῶν προϊόντων, καταστροφαὶ βιομηχανιῶν, ἀνεργίαι, οἰκονομικαὶ κρίσεις. Ἡ ἀπὸ τοῦ 1930 ἐνσκήψασα εἰς τὸν κόσμον οἰκονομικὴ κρίσις διήρκεσε πολλὰ ἔτη.

Εἰς τὸν ἀνώτερον βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ ἡ ζωὴ εἶναι πληρεστέρα, περισσότερο ἔντονος, πολλακίς μάλιστα πυρετώδης. Αἱ οἰκογενειακαὶ καὶ κοινωνικαὶ συνήθειαι μετεβλήθησαν ριζικῶς καὶ κυρίως εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα. Ἡ τελειοποίησις τῶν μέσων μεταφορᾶς καὶ τῆς μεταβιβάσεως τῆς σκέψεως τείνει νὰ ἐξομοίωσῃ τὴν ζωὴν τῶν λαῶν τῶν διαφόρων πολιτισμένων χωρῶν. Ὁ ἀνώτερος πολιτισμὸς κατακτᾷ διαρκῶς νέας περιοχάς, αἱ δὲ κατώτεροι μορφαὶ πολιτισμοῦ σήμερον συνεχῶς ὑποχωροῦν. Ἡ ἀντίθεσις τοῦ ἀνωτέρου πολιτισμοῦ πρὸς τὰς κατωτέρας μορφὰς αὐτοῦ ἀπέβη σήμερον τεραστία.

Δ'. ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ι. Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

Οι κάτοικοι της Γης υπολογίζεται(*) ότι ανέρχονται εις 2.126 εκατομμύρια και διανέμονται κατά ήπειρους ως έξης :

Άσία	1.140 εκ.	27	κάτ. κατά χμ ² .
Ευρώπη	550 >	51	> > >
Άμερική	271 >	6	> > >
Άφρική	154 >	5	> > >
Ωκεανία	11 >	1	> > >

Η ανθρωπότης κατανέμεται εις φυλάς, εκ τών οποίων πολυαριθμότεραι είναι ή λευκή φυλή, περιλαμβάνουσα περίπου 1040 εκ. ανθρώπων και ή κιτρίνη φυλή, ή όποια περιλαμβάνει

Χώρα	Έπί χιλίων κατοίκων		
	Γεννήσεις	Θάνατοι	Αύξησης
Έλλάς	27	15	12
Γιουγκοσλαυία	28	16	12
Βουλγαρία	22	13	9
Ρουμανία	30	19	11
Ίταλία	24	14	10
Γερμανία	20	12	8
Άγγλία	16	12	4
Γαλλία	14,6	15,4	-0,8
Σουηδία	15	12	3
Αίγυπτος	44	27	17
Ίαπωνία	31	17	14
Ίνδία	35	22	13
Ηνωμένοι Πολιτεΐαι	18	11	7

870 εκατομμύρια. Αί άλλοι δύο φυλαί είναι όλιγαριθμότεραι και περιλαμβάνουν ή μèn μαύρη φυλή 210 εκ. ανθρώπων, ή δè έρυθρά φυλή μόνον 5 - 6 εκ. περίπου. Ο πληθυσμός της Γης βαινει συ-

(*) Υπολογισμοί της στατιστικής ύπηρεσίας της Κοινωνίας τών Έθνών διά τήν 31-12-1937.

νεχῶς αὐξανόμενος· κατὰ τὸ 1800 οἱ κάτοικοι τοῦ πλανήτου μας ἀνήρχοντο εἰς 830 ἑκατομμύρια. Ὅπως ἀποδεικνύουν αἱ στατιστικαὶ παρατηρήσεις, ἡ ἐπὶ τοῖς χιλίοις αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὰς διαφόρους χώρας εἶναι πολὺ διάφορος (βλέπε πίν. σελ. 29).

Ἡ διανομὴ τῶν ἀνθρώπων.—Οἱ ἄνθρωποι δὲν διανέμονται ὁμοιομόρφως ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, διότι μεγάλαι ἐκτάσεις αὐτῆς εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπολογίζεται

8. Πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γῆς.

1.	Ὀλιγώτεροι τοῦ 1 κατοίκου κατὰ χμ. ²		
2.	1 - 10 κάτοικοι	>	>
3.	10 - 50	>	>
4.	50 - 100	>	>
5.	Ἄνω τῶν 100 κατοίκων	>	>

ὅτι πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς σχεδὸν δὲν κατοικεῖται. Τελείως ἀκατοίκητα εἶναι τὰ πολὺ ὑψηλά μέρη τῶν ὄρέων καὶ αἱ περιοχαὶ τῶν πόλων (πυκνότης 0). Εἰς τὰς παγωμένας ἐρήμους τῆς τούντρας, εἰς τὰς ἐβῆμους τῶν τροπικῶν, εἰς τὰ ἰσημερινὰ δάση καὶ εἰς τὰ ὑψηλά ὄρη ἀναλογοῦν 1-20 κάτοικοι ἀνὰ 100 τετρ. χιλιόμετρα, εἰς δὲ τὰς μεγάλας στέππας 1-10 κάτοικοι κατὰ τετρ. χιλιόμετρον. Ἡ μεγίστη πυκνότης ἀπαντᾶται εἰς δύο ζώνας. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει

τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν, τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Ἰνδονησίαν, ἡ δὲ δευτέρα περιλαμβάνει τὴν Δυτικὴν, Κεντρικὴν καὶ Νότιον Εὐρώπην καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν περιοχὴν τῶν Ἑν. Πολιτειῶν. Ἡ πρώτη ζώνη περιλαμβάνει παλαιὰς γεωργικὰς χώρας, ἡ δὲ δευτέρα περιλαμβάνει κυρίως τὰς μεγάλας βιομηχανικὰς περιοχάς. Ἡ μέση πυκνότης εἰς τὰς δύο αὐτὰς ζώνας εἶναι 100-200 κάτοικοι κατὰ τετρ. χιλιόμετρον, εἰς μερικοὺς ὅμως τόπους αὕτη εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα (Λανγκσάϊρ 1020, Σκωτία 535, Σαξωνία 350, Φλάνδρα 390, Ἰάβα 315, Βεγγάλη 300 κτλ.).

2. ΑΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ὅταν μία χώρα πτωχὴ ἔχη πολὺν πληθυσμὸν, τότε μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀναγκάζεται νὰ ἀναζητήσῃ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν μέσων τῆς ζωῆς εἰς ἄλλας χώρας, αἱ ὁποῖαι ὅμως κατὰ γενικὸν κανόνα πρέπει νὰ ἔχουν φυσικὸν περιβάλλον ὅμοιον ἐν πολλοῖς μὲ τὸ τῆς πατρίδος. Ἡ ἐκ μιᾶς χώρας ἀναχώρησις μέρους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πρὸς ἀναζήτησιν καλυτέρας τύχης ὀνομάζεται **ἀποδημία**, ἡ δὲ προσωρινὴ ἢ μόνιμος ἐγκατάστασις ἀνθρώπων ἐλθόντων ἐξ ἄλλων τόπων καλεῖται **μετανάστευσις**. Εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς πατρίδος ὥθουεν ἐνίοτε καὶ ἄλλοι λόγοι, ὅπως π.χ. ἡ μεγάλη ἔγγειος ἰδιοκτησία, αἱ πολιτικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ καταπιέσεις κ.ἄ. Μετακινήσεις πληθυσμῶν συνέβησαν καθ' ὅλους τοὺς χρόνους· αἱ μεγάλαί ὅμως μετακινήσεις, αἵτινες σχεδὸν ἀνέτρεψαν τὴν παλαιὰν ὄψιν τοῦ κόσμου, ἤρχισαν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος.

α') **Ἡ ἀποδημία.** Ἡ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀποδημία συνέπεσε μὲ τὴν οἰκονομικὴν μεταμόρφωσιν αὐτῆς, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεγάλης βιομηχανίας καὶ τὴν συντελεσθειῶσαν οὕτω μετάπτωσιν ἐκ τοῦ γεωργοκτηνοτροφικοῦ σταδίου εἰς τὸ βιομηχανικὸν τοιοῦτον. Ἡ οἰκονομικὴ αὕτη μεταμόρφωσις ἤρχισε τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐπεξετάθη δὲ κατόπιν εἰς ὀλόκληρον τὴν ἠπειρον.

Ἡ ἀπότομος αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν περισσοτέρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἐξώθησε μέρος τῶν κατοίκων εἰς τὴν ἀναζήτησιν καλυτέρας τύχης εἰς τὰς νέας χώρας. Ἡ ἀποδημία

διηκολύνθη: α) ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μέσων μεταφορᾶς, ἰδίως δὲ τῆς ὑπερωκεανείου, β) ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἀποικιακῆς κατακτῆσεως, τὴν ὁποίαν ἐφήρμοζον τὰ μεγάλα κράτη καὶ γ) ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀνάγκην ἐργατικῶν χειρῶν, ἥτις ὑπῆρχε τότε εἰς τὰς νέας χώρας.

Ἡ ἐξ Εὐρώπης κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀποδημία ἔχει τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: α) ὑπῆρξεν ὀγκώδης, διότι ἡ ἡπειρὸς μας ἀπέστειλεν εἰς μόνην τὴν Ἀμερικὴν 55 περίπου ἑκατομμύρια ἀνθρώπων· β) ὑπῆρξεν ἐλευθέρα, διότι ἡ ἀναχώρησις καὶ ἡ ἄφιξις δὲν ὑπέκειντο εἰς οὐδένα ἔλεγχον ἢ περιορισμὸν καὶ γ) ἔλαβε χώραν κατὰ διαδοχικὰ κύματα Ἀπὸ τοῦ 1815 μέχρι τοῦ 1850 ἀποκλειστικὸν κέντρον ἀποδημίας ὑπῆρξαν αἱ Ἀγγλικαὶ νῆσοι. Ὑπολογίζεται ὅτι ἐντὸς ἑνὸς αἰῶνος (1815 - 1914) ἀπεδημήσαν πλέον τῶν 17 ἐκ. ἀτόμων, ἐκ τῶν ὁποίων 12 ἐκ. μετηνάστευσαν εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας καὶ 3 ἐκ. εἰς τὸν Καναδᾶν. Ἡ ἐντὸς 100 ἐτῶν ἔξοδος ἐκ τῆς Ἀγγλίας ἄνω τῶν 17 ἐκ. ἀνθρώπων «εἶναι τὸ ἰσχυρότερον ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων ρευμάτων ἐξ ὧσων διέσχισάν ποτε τὰς θαλάσσας» (Demangeon). Μετὰ τὸ 1850 ἐπηκολούθησεν ἡ ἀποδημία ἐκ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Σκανδιναυϊκῆς καί, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, ἡ ἐκ τῆς Μεσογειακῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης (Ἰταλοί, Ἰσπανοί, Ἕλληνες, Σλαῦοι). Μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἡ ὑπερωκεανεῖος ἀποδημία ἠλαττώθη κατὰ πολὺ, διότι αἱ νέαι χῶραι πρὸς προστασίαν τῆς ἐργασίας τῶν πολιτῶν τῶν καὶ τοῦ ἐθνογραφικοῦ χαρακτηῆρος τῶν δέχονται κατ' ἔτος ἐλάχιστον ἀριθμὸν μεταναστῶν καὶ κατὰ προτίμησιν ἐξ ὠρισμένων χωρῶν.

Ὅλαι αἱ πυκνοκατωκημέναι καὶ αἱ πολὺ πτωχαὶ χῶραι εἶναι κέντρα ἀποδημίας. Τὰ μεγαλύτερα τοιαῦτα κέντρα εἶναι σήμερον: 1) αἱ πυκνοκατωκημέναι καὶ μὴ βιομηχανικαὶ χῶραι τῆς Μεσογειακῆς καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης (Ἰσπανία, Ἰταλία, Ἑλλάς, Πολωνία, Οὐγγαρία) καὶ 2) αἱ χῶραι τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς (Κίνα, Ἰαπωνία καὶ Ἰνδία). Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ μεγαλύτερα μετακινήσις πληθυσμῶν ἦτο ἡ μετανάστευσις 30 ἐκ. Κινέζων εἰς τὴν Μαντζουρίαν.

β') Ἡ μετανάστευσις. Αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι ὑπῆρξαν ἐπὶ μακρὸν ἡ χώρα ἀπορροφήσεως ἑκατομμυρίων μεταναστῶν

ἐφ' ὅσον αἱ ἀπέραντοι πρὸς καλλιέργειαν ἐκτάσεις, αἱ ἀναπτυσσόμεναι τεράστια βιομηχανία καὶ τὰ ἐκτελούμενα γιγαντιαία τεχνικά ἔργα εἶχον ἀνάγκην ἐργατικῶν χειρῶν. Ἐντὸς ἐνὸς αἰῶνος (1821 - 1921) ὑπολογίζεται ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὰς Ἡνωμένες Πολιτείας ἄνω τῶν 35 ἐκ. μεταναστῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ 1/3 ἦσαν Ἕλλητες. Τὸ ρεῦμα τῆς μεταναστεύσεως ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Ἄμερικανοὶ ἐφοβήθησαν, ὅτι ἡ κοινωνία τῆς χώρας τῶν δὲν δύναται νὰ ἀπορροφήσῃ καὶ νὰ ἀφομοιώσῃ τὰ διαρκῶς φθάνοντα κύματα τῶν πενομένων ἐργατῶν, ἀνθρώπων τόσον διαφόρων ἀπὸ τοὺς Ἄμερικανούς κατὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ τοὺς τρόπους ζωῆς, ἠναγκάσθησαν νὰ θεσπίσουν αὐστηροὺς περιορισμούς. Μετὰ τὸ 1929 ἐπιτρέπουν τὴν εἴσοδον μόνον 150.000 μεταναστῶν. Ἄλλα κέντρα μεταναστεύσεως εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἶναι ὁ Καναδᾶς, ὁ ὁποῖος δέχεται Ἀγγλοσάξονας, καὶ ἡ Βραζιλία, ἡ Οὐραγουάη καὶ ἡ Ἀργεντινὴ, αἱ ὁποῖαι δέχονται Ἰταλοὺς, Ἰσπανοὺς καὶ Πορτογάλους. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὑπάρχουν δύο περιοχαὶ μεταναστεύσεως : α) ἡ Βόρειος Ἀφρική, ἡ ὁποία δέχεται Γάλλους, Ἰταλοὺς καὶ Ἰσπανοὺς καὶ β) ἡ Νότιος Ἀφρική, ἡ ὁποία δέχεται Ἀγγλοὺς καὶ Ἰνδοὺς. Εἰς τὴν Αὐστραλίαν μεταναστεύουν μόνον Ἕλλητες καὶ ὀλίγοι Κινεζοὶ (εἰς τὴν Β. Αὐστραλίαν). Εἰς τὴν Εὐρώπῃ μόνον ἡ Γαλλία εἶναι κέντρον μεταναστεύσεως καὶ δέχεται κατ' ἔτος δεκάδας χιλιάδων ἐργατῶν, τοὺς ὁποίους χρησιμοποιεῖ εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὰς βαρεῖας ἐργασίας τῶν ὄρυχείων καὶ τῆς βιομηχανίας.

γ) **Ἀποτελέσματα τῶν μετακινήσεων.** Τὰ ἀποτελέσματα τῶν μετακινήσεων τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι τὰ ἑξῆς : α) τόνωσις τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς ἐνεργητικότητος, διότι αἱ μὲν πυκνοκατῶφκηνόμενα χῶρα ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ, νέα δὲ τμήματα τοῦ πλανῆτου ἀξιοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς μετανάστας· β) διάχυσις τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μεταμόρφωσις τῆς νοοτροπίας τῶν λαῶν· γ) ἰσόρροπος διανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ ἐπὶ τῆς Γῆς καὶ κανονισμὸς τῆς ζητήσεως τῆς ἐργασίας.

Οἱ διαρκῶς ὅμως αὐξανόμενοι περιορισμοὶ τείνουν νὰ ἐλαττώσουν ἐπικινδύνως τὰ ρεύματα μετακινήσεως τῶν ἀνθρώ-

πων. «Ἡ σύγκρουσις κατὰ συνέπειαν γίνεται: διαρκῶς ἰσχυρότερα μεταξὺ τῶν πυκνοκατῳκημένων χωρῶν, αἱ ὁποῖαι θέλουν νὰ ἐξασκήσουν τὸ δικαίωμά των νὰ ἐργασθοῦν καὶ νὰ ζήσουν καὶ τῶν περισσότερον ἐξειλιγμένων χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπερασπίζουσι τὸ δικαίωμά των νὰ ζοῦν καλύτερον» (Chabot).

3. Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῶν πόλεων εἶναι γεγονός τοῦ τελευταίου αἰῶνος. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος αἱ μεγάλαι πόλεις τῶν προσχωσιγενῶν πεδιάδων τῆς Ἀσίας ἀπετέλουν τὰς μεγαλύτερας συγκεντρώσεις ἀνθρώπων, ἐνῶ εἰς τὴν Εὐρώπην μερικαὶ μόνον πρωτεύουσαι εἶχον πληθυσμὸν ἀνερχόμενον εἰς ἡμισυ ἑκατομμύριον. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἦτο τότε ἀγροτικὸς πληθυσμὸς (75%). Ἀπὸ τῶν μέσων ὅμως τοῦ 19ου αἰῶνος παρατηρεῖται μία τάσις συγκεντρώσεως τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς μεγάλας πόλεις. Ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ ἀύξησις τοῦ ἀστικοῦ εἶναι χαρακτηριστικὸν φαινόμενον τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Οὕτως εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖ τὰ 20% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ, εἰς τὴν Γερμανίαν τὰ 33%, εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ 53% καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ 67%.

Τὰ αἷτια τῆς ἀναπτύξεως τῶν μεγάλων πόλεων. Ἡ τάσις τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ἔχει ὡς κυριώτερα αἷτια τὰ ἑξῆς: 1) αἱ γεωργικαὶ μηχαναὶ ἀντικαθιστοῦν πλήθην ἐργατικῶν χειρῶν καὶ ἐπομένως ἐξωθοῦν μέρος τῶν ἐργατῶν τῆς ὑπαίθρου πρὸς τὰς πόλεις· 2) ἡ μεγάλη βιομηχανία ἀφ' ἑνὸς μὲν προσελκύει ἐργατικὰς χεῖρας ἐκ τῆς ὑπαίθρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καταστρέφει πλῆθος μικρῶν βιομηχανιῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἐργάται τρέπονται μετὰ ταῦτα πρὸς τὰς πόλεις· 3) ἡ εὐκόλος συγκοινωνία μετὰ τὰς μεγάλας πόλεις συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ἔλκη ἡ μεγάλη πόλις ὀλόκληρον τὴν ζωὴν εὐρυτάτης περιοχῆς· 4) ἡ μεγάλη πόλις διαθέτει πλῆθος ἐπαγγελμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι ὀλιγώτερον ἐπίπονα ἀπὸ τὰ τῆς ὑπαίθρου καὶ ἔχουσι πολὺ τακτικώτερον εἰσόδημα· 5) ἡ μεγάλη πό-

λις παρέχει πόρους ζωής ποικίλους, εύκολον προστασίαν από τῶν ἀσθενειῶν, πολλὰς καὶ εύθυνὰς διασκεδάσεις.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μεγάλων πόλεων. Αἱ σύγχρονοι μεγάλοι πόλεις εἶναι ἐν ἐκ τῶν πλέον σημαντικῶν καὶ χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τῆς γεωγραφίας τοῦ νεωτέρου κόσμου. Αἱ μεγάλοι πόλεις εὐρίσκονται ἐντὸς περιοχῶν μὲ ἀφθόνην πρῶτα ὕλας ἢ εἰς θέσεις ἐξαιρετικὰς διὰ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς. Οὕτως ἡ Νέα Ὑόρκη καὶ τὸ Λονδίνον εἶναι συγχρόνως θαλάσσιοι καὶ ποτάμιοι λιμένες, οἱ Παρίσιοι καὶ τὸ Βερολῖνον εἶναι μέγιστα κέντρα φυσικῶν καὶ τεχνητῶν ὁδῶν

Αἱ 20 μεγάλοι πόλεις τοῦ κόσμου (εἰς χιλ. κατοίκων).

Πόλεις		Πόλεις	
1. Νέα Ὑόρκη	6.930	10. Βουένος-Ἀϊρες . . .	2.230
μετὰ τῶν προαστείων	10.335	11. Σαγγάη	2.000
2. Τόκιο	6.091	12. Φιλαδέλφεια	1.951
3. Λονδίνον	4.397	13. Βιέννη	1.875
μετὰ τῶν προαστείων	8.203	14. Ρίο-Ἰανέϊρο	1.701
4. Βερολῖνον	4.236	15. Ἀμβούργον	1.647
5. Μόσχα	3.663	16. Ντητρόιτ	1.569
6. Σικᾶγον	3.376	17. Τιέν-Τσιν	1.400
7. Ὄζακα	2.990	18. Σύδνεϋ	1.262
8. Παρίσιοι	2.830	19. Λὸς Ἀντζελες	1.238
9. Λένινγκραδ	2.796	20. Βαρσοβία	1.220

συγκοινωνίας. Ἐνεκα τῆς εύκολίας τῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῆς ἀφθονίας τῶν εἰδικευμένων ἐργατικῶν χειρῶν ὅλαι αἱ μεγάλοι πόλεις εἶναι σήμερον τεράστια κέντρα βιομηχανίας.

Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις εἶναι ἀπαραίτητος εἰδικὴ ὀργάνωσις διαφόρων ὑπηρεσιῶν διὰ τὴν ὑγιεινὴν, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν προστασίαν κατὰ τοῦ πυρός, τὴν ὕδρευσιν, τὸν φωτισμόν, τὴν συνεννόησιν, τὴν συγκοινωνίαν, τὸν ἀνεφοδιασμόν κλπ.

Αἱ μεγάλοι πόλεις ἔλκουν τὸν πλοῦτον καὶ εἶναι μέγιστα κέντρα παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως. Εἶναι ἐπὶ πλέον μεγάλοι πνευματικαὶ ἐστίαί, διότι διαθέτουν τὰ μέσα τῆς καλλιτε-

χνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως (ἀρχεῖα, βιβλιοθήκας, μουσεῖα, ἐργαστήρια παντὸς εἴδους) εἶναι τὰ κέντρα τῆς μεγάλης δημοσιογραφίας, τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ τῆς κοινῆς γνώμης. Ἄλλὰ παρὰ τὰ τόσα πλεονεκτήματα τῆς ζωῆς εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ὑπάρχουν καὶ σοβαρὰ μειονεκτήματα. Οὕτως εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ἡ θνησιμότης εἶναι μεγαλύτερα, διότι, παρὰ τὰ λαμβανόμενα μέτρα ὑγιεινῆς, ἡ διαμονὴ καὶ ἡ διατροφή μεγάλων λαϊκῶν μαζῶν εἶναι ἀνθυγιεινὴ λόγῳ τῆς ἀκριβείας τῆς στέγης καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν ἡμερομισθίων. Ἐξ ἄλλου ὁ διαρκὴς ἀγὼν πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἀπαραιτήτων ὁδηγεῖ εἰς τὴν νευρασθένειαν καὶ τὴν ὑπερκόπωσιν. Ἐφ' ὅσον ὁ πλοῦτος τῶν μεγάλων πόλεων αὐξάνει, ἀναπτύσσεται καὶ ἡ πολυτέλεια, οὕτω δὲ ἡ ζωὴ γίνεται διαρκῶς δυσκολωτέρα.

Ε. ΑΙ ΦΥΛΑΙ ΚΑΙ ΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ

Ι. ΑΙ ΦΥΛΑΙ

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀναλόγως ὠρισμένων φυσικῶν γνωρισμάτων, κατατάσσονται εἰς μεγάλα ἀθροίσματα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζομεν φυλάς. Διακρίνομεν, ὡς γνωστόν, τέσσαρας φυλάς, τὴν λευκὴν, τὴν κιτρίνην, τὴν μαύρην καὶ τὴν ἐρυθράν. Ἡ ἀνθρωπολογία δέχεται, ὅτι ὀλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος ἔχει κοινὴν καταγωγὴν (μονοφυλετικὴ καταγωγή), ἡ δὲ διάκρισις αὐτοῦ εἰς φυλάς ὀφείλεται εἰς διαφόρους βιολογικοὺς ὄρους (ἡ ποικιλότης, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὰ ἄτομα ἑνὸς εἴδους, τὸ φυσικὸν καὶ κοινωνικὸν περιβάλλον, ἡ ἐπιλογὴ κ.ἄ.). Φυλὴ εἶναι μέγα ἄθροισμα ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι συνδέονται κληρονομικῶς διὰ κοινῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν ἰδιοτήτων. Τὰ γνωρίσματα ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ διάκρισις τῶν φυλῶν λέγονται **φυλετικὰ γνωρίσματα**· εἶναι δὲ ταῦτα: τὸ μέγεθος τῆς κρανιακῆς κοιλότητος, τὸ πρόσωπον, τὸ μέγεθος τοῦ σώματος καὶ αἱ ἀναλογίαι τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἡ μορφή καὶ τὸ χρῶμα τῶν τριχῶν, τὸ χρῶμα τοῦ δέρματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ σχῆμα τῆς ρινὸς καὶ τῶν χειλέων κ.ἄ.

Τὰς φυλάς ἐξετάζει ἡ Ἐθνογραφία, ἡ ὁποία εἰς ἐκάστην φυλὴν διακρίνει πολλὰς ὑποδιαίρέσεις.

Ἡ Γεωγραφία ἐξετάζει τὰς μεγάλας φυλάς καὶ τοὺς κλάδους αὐτῶν, ὡς πρὸς τὴν γεωγραφικὴν τῶν διανομὴν.

Ἡ λευκὴ φυλὴ (1040 ἐκ.). Αὕτη εἶναι ἡ πλέον πολυάριθμος καὶ πλέον διαδεδομένη φυλὴ εἰς τὸν κόσμον. Ἀποτελεῖ τὸ ἡμισυ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Γῆς καὶ ἐξαπλοῦται εἰς τὴν Νότιον καὶ Δυτικὴν Ἀσίαν, τὴν Εὐρώπην, τὴν Βόρειον καὶ Βορειοανατολικὴν Ἀφρικὴν, τὴν Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικὴν, τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νότιον Ἀφρικὴν. Ἡ λευκὴ φυλὴ διακρίνεται εἰς δύο μεγάλους κλάδους :

α) τὸν Ἰνδοευρωπαϊκόν (ἢ τῶν Ἀρίων), ὁ ὁποῖος ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ μέχρι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ περιλαμβάνει τοὺς Ἰνδοὺς, τοὺς Πέρσας, τοὺς Καυκασίους, τοὺς Ἕλληνας, τοὺς Ἰταλοὺς, τοὺς Γάλλους, τοὺς Ἀγγλοσάξονας, τοὺς Γερμανοὺς, τοὺς Σκανδιναυοὺς καὶ τοὺς Σλαύους. Οἱ λαοὶ τοῦ κλάδου τούτου ἐδημιούργησαν μεγάλας ἀποικίας εἰς τὴν Ἀμερικὴν, τὴν Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νότιον Ἀφρικὴν.

β) τὸν Σημιτικόν, ὁ ὁποῖος ἐκτείνεται εἰς τὴν Δυτικὴν Ἀσίαν, τὴν Βορειοανατολικὴν καὶ Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ περιλαμβάνει τοὺς Ἑβραίους, τοὺς Ἀραβας, τοὺς Ἀβησσυνούς, τοὺς Φελλάχους καὶ τοὺς Βερβέρους. Οἱ λαοὶ τοῦ κλάδου τούτου ἐδημιούργησαν ἀποικίας εἰς μερικὰς χώρας τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ.

Ἡ κιτρίνη φυλὴ (870 ἐκ.). Αὕτη ἐξαπλοῦται εἰς τὴν Κεντρικὴν, τὴν Ἀνατολικὴν καὶ τὴν Βόρειον Ἀσίαν, τὴν Βόρειον Εὐρώπην καὶ εἰς μερικὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Ἀσίας καὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἡ κιτρίνη φυλὴ διακρίνεται εἰς τρεῖς κλάδους :

α) τὸν Ἀπὼ - Ἀνατολικόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ πλέον πολυάριθμος. Ὁ κλάδος οὗτος ἐξαπλοῦται εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀσίαν καὶ τὰς παρ' αὐτὴν νήσους καὶ περιλαμβάνει τοὺς Κινέζους, τοὺς Ἰάπωνας, τοὺς Ἀνναμίτας, τοὺς Βιρμανοὺς, τοὺς Μαλαιίους καὶ τοὺς Πολυνησίους. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἐδημιούργησαν ἀποικίας εἰς τὰς χώρας τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ.

β) τὸν Μογγολικόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὀλιγάριθμος, ἀλλὰ πολὺ διεσπαρμένος καὶ περιλαμβάνει τοὺς Μογγόλους, τοὺς Θιβητια-

νοὺς, τοὺς Τουρανεύς, τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Οὐγγρους. Νομαδικὰ στίφη τοῦ κλάδου τούτου ἐπροχώρησαν πρὸς Δυσμὰς καὶ ἐσχημάτισαν νησιδᾶς κιτρίνων λαῶν (Τοῦρκοι καὶ Οὐγγροι) ἐν μέσῳ τῶν ἐπικρατούντων λευκῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁμως ἐδέχθησαν ἰσχυροτάτην ἐπίδρασιν.

γ) τὸν Βόρειον, ὁ ὁποῖος ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ μέχρι τῆς Βαλτικῆς. Λαοὶ τοῦ κλάδου τούτου εἶναι οἱ Τουγγούσιοι, οἱ Σαμογέται, οἱ Λάπωνες καὶ κυρίως οἱ Φίννοι, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ κύριον στοιχεῖον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Φινλανδίας.

Ἡ μαύρη φυλὴ (210 ἐκ.). Ἡ μαύρη φυλὴ περιορίζεται εἰς τὰς τροπικὰς χώρας καὶ διακρίνεται εἰς τρεῖς κλάδους :

α) τὸν Δυτικὸν ἢ Ἀφρικανικόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ πλέον πολυάριθμος καὶ περιλαμβάνει τοὺς Σουδανούς, τοὺς Μπαντοῦ, τοὺς Ὀττεντότους καὶ τοὺς Κάφρους. Οἱ μαῦροι τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς (15 ἐκ.) πρᾶρχονται ἐκ τῶν δούλων, τῶν μεταφερθέντων ἄλλοτε ἐκ τῆς Ἀφρικῆς.

β) τὸν Ἀνατολικόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν οἱ Μελανήσιοι, οἱ Δραβίδαι τῶν Ἰνδιῶν καὶ οἱ Ἰθαγενεῖς τῶν Φιλιππίνων καὶ τῆς Αὐστραλίας.

γ) τὸν κλάδον τῶν Νεγρίλλων, οἱ ὁποῖοι εἶναι μικρόσωμοι καὶ πρωτόγονοι. Οἱ Νεγρίλλοι, πιεζόμενοι ἀπὸ τοὺς περισσότερον πολιτισμένους λαούς, περιωρίσθησαν εἰς τὰς πλέον δυσμενεῖς καὶ δυσπροσίτους χώρας τῆς τροπικῆς ζώνης, ἤτοι εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῆς Βόρνεο, τῆς Νέας Γουίνεας καὶ τοῦ Κογγό.

Ἡ ἐρυθρὰ φυλὴ (5 - 6 ἐκ.). Αὕτη εἶναι ἡ πλέον ὀλιγάριθμος φυλὴ καὶ περιορίζεται εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν ἠπειρον, ὅπου ἀπαντᾷ κατὰ μικρὰς ομάδας. Αἱ τοιαῦται ομάδες τῶν ἐρυθρῶν συναντῶνται εἰς ὅλας τὰς ζώνας τῆς Ἀμερικῆς, αἱ πλέον ὁμως πολυάριθμοι εὐρίσκονται εἰς τὸ Μεξικόν, τὴν Κεντρικὴν Ἀμερικὴν καὶ τὰς Ἄνδεις. Σήμερον ἡ ἐρυθρὰ φυλὴ τείνει νὰ ὑπαχθῇ ἀνθρωπολογικῶς εἰς τὴν κιτρίνην.

Ἡ σημερινὴ γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν φυλῶν εἶναι ἀποτέλεσμα μακροτάτου χρόνου, ἡ δὲ διαμόρφωσις τῶν φυλετικῶν γνώρισμάτων εἶναι προῖον μακρᾶς προσαρμογῆς πρὸς τὸ περιβάλλον.

Λευκή φυλή
(ίνδοευρωπαϊός)

Λευκή φυλή
(σημίτης)

Κιτρίνη
φυλή
(ιαπωνίς)

Κιτρίνη
φυλή
(μογγόλος)

Μαύρη φυλή
(σουδανός)

Μαύρη
φυλή
(μαύρος τῶν
Φιλιππίνων)

Έρυθρά
φυλή
(τῆς Βορείου
Ἀμερικῆς)

Έρυθρά
φυλή
(τῆς Νοτίου
Ἀμερικῆς)

9. Αἱ φυλαί.

2. ΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ

Αί γλώσσαι, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦνται ἐπὶ τῆς Γῆς, εἶναι πολυάριθμοι. Τὴν Γεωγραφίαν ἐνδιαφέρουν μόνον ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦνται εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ κόσμου ἢ ἀπὸ μεγάλα ἀθροίσματα ἀνθρώπων. Αἱ κυριώτεραι γλώσσαι εἶναι αἱ ἑξῆς :

α) Αἱ Ἰνδοευρωπαϊκαί, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάγονται : 1) αἱ ἀγγλογερμανικαί, ἤτοι ἡ ἀγγλική, ἡ γερμανική, ἡ νορβηγική, ἡ σουηδική, ἡ δανικὴ καὶ ἡ ὀλλανδική· 2) αἱ ἑλληνολατινικαί, ἤτοι ἡ ἑλληνική, ἡ ἰταλική, ἡ γαλλικὴ, ἡ ρουμανική, ἡ ἰσπανικὴ καὶ ἡ πορτογαλική· 3) αἱ σλαυϊκαί, δηλ. ἡ ρωσικὴ, ἡ πολωνικὴ, ἡ τσεχικὴ, ἡ βουλγαρικὴ καὶ ἡ σερβικὴ· 4) αἱ ἱρανικαί, δηλ. ἡ περσικὴ, ἡ ἀρμενικὴ καὶ ἡ Ἰνδουστανικὴ.

β) Αἱ σημιτικαί, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάγονται ἡ ἑβραϊκὴ, ἡ συριακὴ, ἡ βερβερικὴ καὶ ἡ ἀραβικὴ,

γ) Αἱ ἀσιατικαί, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν τὴν τουρκικὴν, τὴν ἰαπωνικὴν, τὴν ἀνναμιτικὴν, τὴν κινεζικὴν κ. ἄ.

Αἱ περισσότερον διαδεδομέναι εἰς τὸν κόσμον γλώσσαι εἶναι : 1) Ἡ ἀγγλικὴ (200 ἐκ.), ἡ ὁποία ἀναγνωρίζεται ὡς ἡ ἰσχυροτέρα γλώσσα τοῦ κόσμου, διότι ὁμιλεῖται εἰς πᾶν σημεῖον τῆς Γῆς καὶ εἶναι ἡ γλώσσα τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου· 2) ἡ γαλλικὴ (75 ἐκ.), τὴν ὁποῖαν ὁμιλοῦν ἐκτὸς τῆς Γαλλίας καὶ εἰς τὸ Βέλγιον, τὴν Ἑλβετίαν, τὸν Καναδᾶν, τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ τὰς γαλλικὰς ἀποικίας· ἡ γαλλικὴ εἶναι ἡ γλώσσα τῆς διπλωματίας, τῆς διεθνοῦς ἐπιστήμης καὶ γενικῶς τῶν μορφωμένων τάξεων· 3) ἡ ἰσπανικὴ (70 ἐκ.), ἡ ὁποία ὁμιλεῖται ἐκτὸς τῆς Ἰσπανίας καὶ εἰς τὰς παλαιὰς ἰσπανικὰς ἀποικίας τῆς Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ. Εἰς τὰς πολὺ διαδεδομένας γλώσσας πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἀραβικὴ, ἡ ὁποία ὁμιλεῖται ἀπὸ 40 ἐκ. καὶ χρησιμεύει ὡς γλώσσα τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν ἀπὸ τοῦ Μαρόκου μέχρι τῆς Σιγγαπούρης καὶ Μαδαγασκάρης. Ἡ γερμανικὴ (80 ἐκ.), ἡ ρωσικὴ (150 ἐκ.), ἡ Ἰνδουστανικὴ (200 ἐκ.) καὶ ἡ κινεζικὴ (400 ἐκ.) ὁμιλοῦνται ἀπὸ μεγάλα ἀθροίσματα ἀνθρώπων, εἶναι ὅμως ἐντοπισμέναι καὶ δὲν ἔχουν τὴν παγκόσμιον ἐξάπλωσιν τῆς ἀγγλικῆς, τῆς γαλλικῆς καὶ τῆς ἰσπανικῆς.

Αί γλώσσαι ἀναλόγως τῆς κατασκευῆς των διακρίνονται εἰς τρεῖς κατηγορίας: 1) τὰς μονοσυλλαβικὰς γλώσσας, εἰς τὰς ὁποίας αἱ λέξεις ἀποτελοῦνται ἐκ μεμονωμένων ριζῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνοῦνται πρὸς ἀλλήλας χωρὶς νὰ ὑποστοῦν καμμίαν μεταβολήν· αἱ τοιαῦται γλώσσαι ἀπαντῶνται εἰς τὴν Κίναν, τὸ Θιβέτ καὶ τὴν Ἰνδοκίναν· 2) τὰς συγκολλητικὰς γλώσσας, εἰς τὰς ὁποίας αἱ ρίζαι συγκολλῶνται πρὸς ἀλλήλας πρὸς σχηματισμὸν τῶν λέξεων· αἱ τοιαῦται γλώσσαι ἀπαντῶνται εἰς τοὺς Νέγρους, τοὺς Μαλαίους, τοὺς Πολυνησίους, εἰς τὰ Οὐράλια, τὰ Ἀλτάια καὶ τὸν Καύκασον· καὶ 3) τὰς κλιτὰς γλώσσας, εἰς τὰς ὁποίας αἱ λέξεις μεταβάλλουν ἔννοιαν διὰ κλίσεως. Τοιαῦται γλώσσαι εἶναι αἱ Ἰνδοευρωπαϊκαὶ καὶ αἱ σημιτικαί.

ζ'. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΩΝ

1. ΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΙ

Οἱ ἄνθρωποι διακρίνονται φυσικῶς διὰ τῆς φυλῆς, πνευματικῶς διὰ τῆς γλώσσης καὶ ἠθικῶς διὰ τῆς θρησκείας. Αἱ θρησκεῖαι ἐνδιαφέρονται κυρίως διὰ τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τούτοις ὠρισμένοι ἐξ αὐτῶν συνετέλεσαν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἰς τὴν ἐξάπλωσιν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν μερικῶν λαῶν. Οὕτω π.χ. αἱ προπαγανδιστικαὶ ἀποστολαὶ ἐβοήθησαν εἰς τὴν ἐξερεύνησιν πολλῶν χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ὠκεανίας καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐξ ἄλλου ἡ ἰσχυρὰ ἐπιθυμία διαδόσεως ὠρισμένων θρησκευτικῶν ἰδεῶν ὤθησε λαοὺς ὀλοκλήρους εἰς μεγάλας κατακτητικὰς ἐξορμήσεις καὶ συνετέλεσεν οὕτως εἰς τὴν ἐξάπλωσιν ὠρισμένων λαῶν (Ἄραβες, Τοῦρκοι). Αἱ θρησκευτικαὶ διδασκαλίαι ἐπηρεάζουν ἐνίοτε καὶ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν ὠρισμένων λαῶν, ὅπως π.χ. ὁ Ἰσλαμισμὸς παρηπόδισεν ἐπὶ μακρὸν τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου εἰς τὸ Ἀλγέριον καὶ τὴν Τύνιδαν, διότι ἀπαγορεύει τὴν χρῆσιν οἰνοπνευματῶδων ποτῶν, ὁ δὲ Βουδδισμὸς, ἀπαγορεύων τὴν χρῆσιν

τοῦ κρέατος καὶ τοῦ γάλακτος, ἐστέρησε τῆς κτηνοτροφίας τοὺς Κινέζους καὶ τοὺς ἄλλους πιστοὺς του.

Σήμερον ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον τρεῖς κατηγορίαι θρησκειῶν, ὁ ἀνιμισμὸς, ὁ πολυθεϊσμὸς καὶ ὁ μονοθεϊσμὸς.

1) Ὁ ἀνιμισμὸς ἢ ψυχολατρεία δέχεται τὴν ὑπαρξιν ψυχῆς ἐντὸς ὄλων τῶν ὄντων, ὀργανικῶν καὶ ἀνοργάνων. Εἶναι ἡ θρησκεία τῶν ἐλάχιστα πολιτισμένων λαῶν καὶ ἐξαπλοῦται ἐπὶ τῆς μέσης Ἀφρικῆς, τῆς Βορείου καὶ Κεντρικῆς Ἀσίας καὶ μέρους τῆς Κίνας.

2) Ὁ πολυθεϊσμὸς δέχεται τὴν ὑπαρξιν πολλῶν θεῶν καὶ περιλαμβάνει κυρίως τὸν Βραχμανισμὸν καὶ τὸν Βουδδισμὸν. Ὁ Βραχμανισμὸς, λεγόμενος καὶ Ἰνδουϊσμὸς, εἶναι ἡ ἐπικράτουσα θρησκεία εἰς τὰς Ἰνδίας. Ἡ Βεναρὲς εἶναι ἱερὰ πόλις καὶ ὁ Γάγγης θεῖος ποταμὸς. Ὁ Βουδδισμὸς ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἰνδίας, ἀλλ' ἐξαπλοῦται κυρίως εἰς τὸ Θιβέτ, τὴν Μογγολίαν, τὴν Κίναν, τὴν Ἰαπωνίαν, τὴν Ἰνδοκίναν καὶ τὴν Κεϋλάνην. Ἡ Λάσσα εἶναι ἡ ἱερὰ πόλις τοῦ Βουδδισμοῦ.

3) Ὁ μονοθεϊσμὸς δέχεται τὴν ὑπαρξιν ἑνὸς θεοῦ καὶ περιλαμβάνει τὸν Χριστιανισμὸν, τὸν Μωαμεθανισμὸν καὶ τὸν Ἰουδαϊσμὸν. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι διαδεδομένος εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον, ὁ δὲ Μωαμεθανισμὸς ἐξαπλοῦται ἐπὶ τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, τῆς Δυτικῆς Ἀσίας, μέρους τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Κίνας μέχρι τοῦ ἀσιατικοῦ ἀρχιπελάγους. Ὁ Ἰουδαϊσμὸς ἀπαντᾶται κυρίως εἰς ὀλίγα κέντρα τῆς Εὐρώπης. Αἱ τρεῖς μονοθεϊστικαὶ θρησκείαι εἶναι αἱ θρησκείαι τῶν πολιτισμένων λαῶν. Ἡ ἐξάπλωσις ἐκάστης θρησκείας ἔχει περίπου ὡς ἑξῆς:

Χριστιανισμὸς	33%
(καθολικοὶ 14, 50%, διαμαρτυρόμενοι 10,5%, ὀρθόδοξοι 80%)	
Βουδδισμὸς	31%
Βραχμανισμὸς	14%
Μωαμεθανισμὸς	13%
Ἀνιμισμὸς	8%
Ἰουδαϊσμὸς	1%

2. ΤΑ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ

Ἡ μορφή τοῦ πολιτεύματος μιᾶς χώρας ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ χαρακτηῆρος καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ λαοῦ. Σήμερον αἱ πλέον προηγμένα μορφαὶ πολιτεύματος ἀπαντῶνται εἰς τὰ ἀνεξάρτητα κράτη, τὰ ὁποῖα ἔχουν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν. Τὰ πολιτεύματα τῶν διαφόρων πολιτισμένων χωρῶν παρουσιάζουν μεταξύ των σημαντικὰς διαφοράς, αἱ ὁποῖαι ἐξυπηρετοῦν ὀρισμένας ἐπιδιώξεις ἐκάστου ἔθνους. Εἰς τὴν Εὐρώπῃ ἐπικρατοῦν δύο τύποι πολιτευμάτων, ἡ βασιλεία καὶ ἡ δημοκρατία. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἀπαντᾶται εἰς μόνον τύπος πολιτεύματος, ἡ δημοκρατία, ἐκτὸς τοῦ Καναδά, ὁ ὁποῖος εἶναι αὐτοδιοικουμένη Βρετανικὴ Κτῆσις, ὁμόσπονδος μὲ τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν. Ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς ἡπείρου δὲν ὑπάρχουν ἀποικιακαὶ κτήσεις, ἐκτὸς ἐνὸς μικροῦ τμήματος τῆς Γουϊάνας (Ἀγγλία, Γαλλία, Ὀλλανδία). Εἰς τὴν Ἀσίαν ὑπάρχουν ἕξ μόνον ἀνεξάρτητα κράτη, ἡ Τουρκία, ἡ Περσία, τὸ Ἀφγανιστάν, τὸ Σιάμ, ἡ Κίνα καὶ ἡ Ἰαπωνία, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν Τουρκία καὶ ἡ Κίνα εἶναι δημοκρατίαι, τὰ δὲ λοιπὰ εἶναι βασιλείαι. Ὀλόκληρος ἡ ὑπόλοιπος Ἀσία εἶναι εὐρωπαϊκαὶ ἀποικίαι ἢ κράτη ὑπὸ προστασίαν, διοικούμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἰθαγενεῖς ἡγεμόνας (Ἰράκ, Ἀραβικὰ κράτη, Μαντζουρία κ.ἄ.). Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὑπάρχουν τρία μόνον ἀνεξάρτητα κράτη, τὸ βασίλειον τῆς Αἰγύπτου, ἡ αὐτοκρατορία τῆς Ἀβησσυνίας καὶ ἡ μικρὰ δημοκρατία τῆς Λιβερίας. Ἡ ὑπόλοιπος ἀφρικανικὴ ἡπειρος εἶναι εὐρωπαϊκαὶ ἀποικίαι, ἐκτὸς τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἐνώσεως, ἡ ὁποία εἶναι αὐτοδιοικουμένη Βρετανικὴ Κτῆσις. Τέλος ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία εἶναι αὐτοδιοικούμεναι Βρετανικαὶ Κτήσεις. Ἡ Μεγάλῃ Βρετανία, ὁ Καναδάς, ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσις, ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία ἀποτελοῦν ὁμοσπονδίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βρετανικὴ Συμπολιτεία Ἐθνῶν» (British Commonwealth of Nations).

Αἱ Ἰνδία κατέστησαν τελευταίως δύο ἀνεξάρτητα κράτη ὑπὸ μορφήν δύο Κτήσεων, τοῦ Ἰνδοστάν καὶ τοῦ Πακιστάν.

Ζ. Ὁ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ. ΑΡΧΑΙΑΙ ΚΟΙΤΙΔΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ. ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ι. Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ὁ ἄνθρωπος καταβάλλει πάντοτε πλῆθος ἐνεργειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποσκοποῦν εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν φυσικῶν ἀγαθῶν, τὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τῆς φύσεως καὶ τὸν ἐξωραϊσμόν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ὁ ἄνθρωπος παράγει διάφορα ἀγαθὰ (γεωργικά, ὀρυκτά, μηχανὰς κ.ἄ.) καὶ ἀξίας (δίκαιον, ἠθικὴν, τέχνην κλπ.). Ὀνομάζομεν **πολιτισμὸν** τὸ σύνολον τῶν ἀξιῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα παρήγαγεν ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸν ἀγῶνα του πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν του φύσιν.

Ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ.— Ἐπειδὴ ὁ πολιτισμὸς εἶναι προῖόν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν του φύσιν, διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εἰς πάντα πολιτισμὸν δύο ὄψεις, τὸν ὕλικόν πολιτισμὸν καὶ τὸν πνευματικόν πολιτισμὸν. Ὁ ὕλικός πολιτισμὸς εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος μεταβάλλει τὴν φύσιν, χρησιμοποιεῖ αὐτὴν πρὸς ἐξυπηρέτησίν του, μεταχειρίζεται τὰ ὑλικά της διὰ τοὺς σκοποὺς του καὶ ὑπερασπίζεται ἀπὸ τοὺς ἐξ αὐτῆς κινδύνους. Ὁ δὲ πνευματικὸς πολιτισμὸς προκύπτει ἀπὸ ὠρισμένας πνευματικὰς προδιαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὁποῖαι πάντοτε ὑπάρχουν ἐντὸς αὐτοῦ. Αἱ προδιαθέσεις αὗται εἶναι ἡ λογικὴ, τὸ ἠθικὸν φρόνημα, τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἀξίας τῆς ἐλευθερίας. Ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐνσυνείδητον ἠθικόν, πνευματικόν καὶ καλαισθητικόν βίον καὶ κατευθύνει τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν πρὸς ἓν ἀνώτερον ἰδανικόν.

Εἰς τὸν πνευματικόν πολιτισμὸν διακρίνομεν ὠρισμένα στοιχεῖα· ταῦτα εἶναι ἡ κοινωνία, ἡ θρησκεία, τὸ κράτος, ἡ οἰκονομία, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τέχνη. Ἐκαστον τῶν στοιχείων

τούτων ανταποκρίνεται πρὸς μίαν ὠρισμένην τάσιν τοῦ πνευματικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου.

1) **Ἡ κοινωνία.** Διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα ὠδήγησαν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ κοινωνικῶς ζῆν ἀνατρέχουν εἰς τὴν προϊστορικὴν ζωὴν, κατὰ τὴν ὁποῖαν διεμορφώθη ἡ πρωτόγονος κοινωνία καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν σημερινῶν πρωτογόνων ἀνθρώπων. Πρώτη μορφή ὁμαδικοῦ βίου ὑπῆρξεν ἡ μικρὰ οἰκογένεια, εἰς τὴν σύμπηξιν τῆς ὁποίας ἤχθη ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ψυχολογικὰς καὶ βιολογικὰς τάσεις. Βραδύτερον διεμορφώθησαν μεγαλύτεραι κοινωνικαὶ ὁμάδες, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐπεκράτει κατ' ἀρχὰς ἀπόλυτος ἰσότης, ἕνεκα τῆς ἀπλότητος καὶ ὁμοιότητος τῶν ἀναγκῶν. Εἰς τὰς πρώτας κοινωνίας ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία ἦτο πολὺ περιορισμένη, διότι ὁ ἄνθρωπος ἐφοβεῖτο τὴν μεταβολήν, τὸ νέον τὸ ἐθεώρει κίνδυνον. Ἐνεκα τούτου ἐφρόντιζε νὰ ἐπαναλαμβάνεται πάντοτε τὸ αὐτὸ, πᾶσα δὲ παράβασις συνεπήγετο θείας καὶ ἀνθρωπίνης τιμωρίας. Ἐκ τῆς αἰτίας αὐτῆς προέκυψαν τὰ ἔθιμα καὶ αἱ παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπεδείχθησαν συντελεσταὶ μεγίστης σημασίας διὰ τὴν διατήρησιν τῶν κοινωνιῶν. Εἰς τῶν πρώτων κοινωνικῶν κανόνων ἦτο ὁ σεβασμὸς τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας. Βαθμιαίως ἡ ζωὴ ἀπέβαινε περισσότερον πολύπλοκος καὶ ἡ συγκρότησις τῶν κοινωνιῶν μετεβάλλετο. Ὁ ἄνθρωπος, ὀρμώμενος ἀπὸ τὸ κοινωνικὸν ἔνστικτον, ζῆ πάντοτε ὡς μέλος κοινωνίας, διότι «ἄνθρωπος μὴ ζῶν ἐντὸς κοινωνίας εἶναι ἢ Θεὸς ἢ θηρίον».

2) **Τὸ κράτος.** Εἰς τὴν κοινωνικὴν ὁμάδα ἀνεπτύχθη μετὰ πάροδον ἀρκετοῦ χρόνου καὶ ἡ ἐξουσία. Εἰς τὴν διακρίσιν τῆς ἐξουσίας φαίνεται ὅτι ὠρμήθη ἡ ὁμάς ἀπὸ τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως διὰ τὴν προστασίαν τῆς ὁμάδος, ἀπὸ τοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἐχθρούς. Ἀρχικῶς ἡ ἐξουσία ἦτο περιβεβλημένη καὶ μὲ θρησκευτικὸν κύρος, κατόπιν ὅμως διεκρίθη εἰς καθαρῶς πολιτικὴν ἐξουσίαν μὲ ἴδιαν ὀργάνωσιν.

3) **Ἡ θρησκεία.** Βαθύτατα εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων κρύπτεται τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα, τὸ ὁποῖον ἀπορρέει ἐκ τῆς ἀναγνωρίσεως μιᾶς Δυνάμεως ὑπερτέρας τῶν ἀνθρωπι-

νων δυνάμεων. Ἡ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀναγνωριζομένη εἰς τὸν κόσμον σκοπιμότης καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς νοήσεως νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα τῆς ζωῆς, ὤθησαν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν παραδοχὴν μιᾶς ἀνωτέρας Ὀντότητος, ἐνὸς Θεοῦ, Δημιουργοῦ τοῦ Σύμπαντος. Αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ τρόποι ἐκδηλώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος ὑπῆρξαν κατὰ τόπους καὶ χρόνους διάφοροι. Ἄλλ' εἰς πᾶσαν ἐποχὴν αἱ θρησκείαι ἔπαιξαν σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀνθρωπίνων πολιτισμῶν. Ἐξ ὅλων τῶν θρησκειῶν τὴν μεγαλυτέραν πολιτιστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶχεν ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀνωτέρας πνευματικῆς διδασκαλίας του ἐξηγένησε τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν.

4) **Ἡ οἰκονομία.** Ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ οἰκονομικὴν ζωὴν (παράγει, πωλεῖ, ἐπεξεργάζεται, μεταφέρει), διότι δι' αὐτῆς ἱκανοποιεῖ καλῦτερον τὰς ἀνάγκας του. Τὸ κέρδος διεγείρει τὰς πνευματικὰς ἱκανότητας τοῦ ἀνθρώπου, διότι δι' αὐτοῦ ἐξασφαλίζει καλυτέραν ἀτομικὴν ζωὴν καὶ εὐημερίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ὅλα τὰ μεγάλα κέντρα πολιτισμοῦ, ὅπως π. χ. αἱ Ἀθῆναι, ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Ρώμη, τὸ Βυζάντιον, ὑπῆρξαν τεράστια ταμεῖα πλοῦτου. Ὁ οἰκονομικὸς παράγων εἶναι μεγάλης σημασίας κίνητρον τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν λαῶν, οὐδέποτε ὅμως ὑπῆρξεν ὁ μόνος παράγων τοῦ πολιτισμοῦ.

5) **Ἡ ἐπιστήμη.** Ὁ ἄνθρωπος, ὀρμηθεὶς ἐκ διαφόρων παρατηρήσεων, ἔθεσε πολὺ ἔνωρις εἰς τὸ ἀφυπνισθὲν λογικόν του πλεῖστα ἐρωτήματα καὶ ἀπορίας. Ὁ φόβος, ὅστις ἀρχικῶς ἐγενεῖτο εἰς αὐτὸν ἀπὸ πᾶν φαινόμενον τοῦ περιβάλλοντος, μετεβλήθη κατόπιν εἰς ἀπορίαν. Ἡ ἐπανάληψις, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ ἔνεκα τῶν αὐτῶν αἰτίων, ὠρισμμένων φαινομένων τοῦ περιβάλλοντος διηγείρεν εἰς τὸ πνεῦμα του τὴν αἰτιοκρατίαν τῶν φαινομένων τοῦ κόσμου. Ἡ μὲ τὴν ἔρευναν τῶν ἀποριῶν ἀσχολία του, ἐκτὸς τῆς ἰδιαίτερας ἱκανοποιήσεως τὴν ὁποίαν τοῦ προεκάλεσε, τὸν κατέστησε συγχρόνως καὶ ἱκανώτερον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Οὕτως ἡ γνῶσις συνεδυάσθη καὶ μὲ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν. Ὁ ἄνθρωπος, ἀπολυτρωθεὶς τῶν πρωτογόνων φόβων, ἐζήτησε νὰ συλλάβῃ διὰ τοῦ νοῦ του τὴν κατα-

σκευήν καὶ τὸν ρυθμὸν τοῦ Σύμπαντος. Ἡ ἐπιστήμη ἀπορρέει ἀπὸ τὴν τάσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἄνωσιν, ἢ ὅποια ἔχει ὡς πηγὴν τὰ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀνθρωπίνην σκέψιν διαρκῶς γεννώμενα ἐρωτήματα.

6) Ἡ τέχνη. Εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν κρύπτεται πάντοτε τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ. Μόλις ὁ ἄνθρωπος ἀπελευτρώθῃ τῆς ἀγωνίας διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τροφῆς του, ἀφήκε νὰ ἐκδηλωθῇ ἢ πρὸς τὸ ὠραῖον λατρεία του. Ἡ προσπάθεια ἀποτυπώσεως ἢ ἀπομιμήσεως τῶν ὠραιοτήτων τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου καὶ ἢ διὰ τῆς φαντασίας του δημιουργία νέων μορφῶν ὑπῆρξαν ἡ πηγὴ τῆς τέχνης. Δὲν νοεῖται ἀνθρωπίνη ζωὴ χωρὶς τὸν ἐξωραϊσμόν, τὸν ὅποτον δίδουν αἱ διάφοροι μορφαὶ τῆς τέχνης. Μὲ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην ὑψοῦται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς ὑψηλάς σφαίρας τοῦ Ἀληθοῦς καὶ τοῦ Ὁραίου.

2. ΑΡΧΑΙΑΙ ΚΟΙΤΙΔΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Αἱ παλαιότεραι μεγάλαι κοιτίδες τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ Κίνα, αἱ Ἰνδία, ἡ Μεσοποταμία, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Κρήτη καὶ αἱ Μυκῆναι. Οἱ πολιτισμοὶ οὗτοι ἀνεπτύχθησαν κυρίως μεταξὺ τῆς Δ' καὶ τῆς Α' χιλιετηρίδος πρὸ Χριστοῦ καὶ χαρακτηρίζονται διὰ τὰς μεγάλας κατακτήσεις, τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ ἄνθρωπος κατὰ τοὺς ἀπωτάτους ἐκείνους χρόνους. Αἱ ὀργανωμέναι καὶ ἰσχυραὶ πολιτεῖαι, οἱ ἐξειλιγμένοι κοινωνικοὶ θεσμοί, ἡ προηγμένη ἀρχιτεκτονικὴ, γλυπτικὴ καὶ ζωγραφικὴ εἶναι δείγματα μεγάλης πολιτιστικῆς ἐξελιξεως τῶν παλαιωτάτων ἐκείνων ἀνθρώπων. Ὅπως ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας ἐκαλλιεργήθησαν πολὺ ἔνωρὶς αἱ ἐπιστήμαι καὶ αἱ καλαὶ τέχναι. Ἰδιαιτέρως ὅμως εἰς τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον προήχθησαν πλεῖσται ἐπιστήμαι. Οὕτως οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Βαβυλώνιοι ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς νομολογίας, ἀνέπτυξαν τὴν γεωμετρίαν, τὴν ἰατρικὴν, τὴν ἀστρολογίαν, εἰσήγαγον τὴν μέτρησιν τοῦ κύκλου καὶ τοῦ χρόνου· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἀνέπτυξαν τὴν γεωμετρίαν, ἐμελέτησαν τὴν κίνησιν τοῦ ἡλίου καὶ καθώρισαν τὸ πρῶτον ἡλιακὸν ἡμερολόγιον. Ἡ λογοτεχνία καὶ ἡ φιλοσοφία ἐκαλλιεργήθησαν κυρίως εἰς τὴν Κίναν

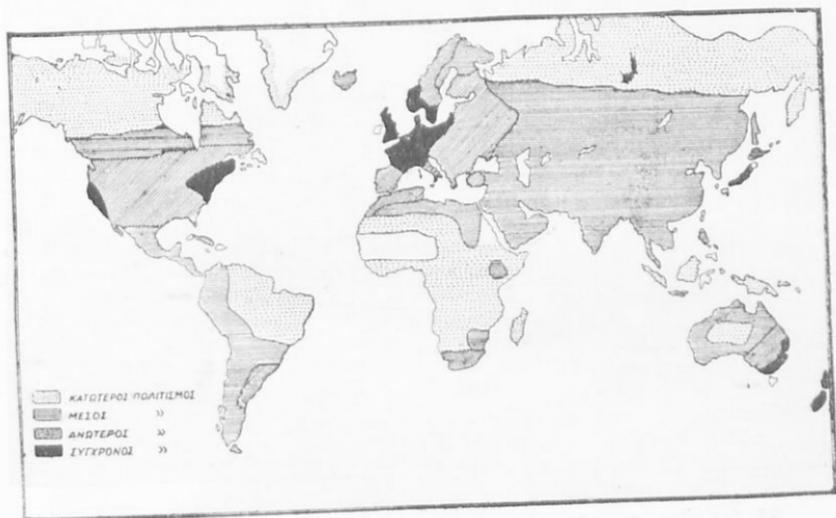
καὶ τὰς Ἰνδίας ἢ κινεζικὴ γλῶσσα εἶναι πιθανῶς ἡ ἀρχαιότερα γραφομένη γλῶσσα, ἢ δὲ Ἰνδικὴ λογοτεχνία θεωρεῖται ἡ πλουσιωτέρα τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Γ΄ χιλιετηρίδος ἀνευρίσκονται μεγάλα τεχνικὰ ἔργα (τείχη, ἀρδευτικὰ καὶ ἀποξηραντικὰ ἔργα, τάφοι κ.ἄ.), τὰ ὅποια μαρτυροῦν ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῶν χρόνων ἐκείνων εἶχον πλείστας γνώσεις μηχανικῆς. Οἱ παλαιότατοι οὗτοι πολιτισμοὶ ἤσκησαν μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν πέριξ αὐτῶν λαῶν καὶ εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους, τὸ εὐκρατον κλίμα, ὁ ἄφθονος ὀρυκτὸς πλοῦτος καὶ ἡ θέσις τῆς χώρας ὑπῆρξαν λίαν εὐνοϊκαὶ συνθήκαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας. Ὁ Κρητο-Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς ἀνεπτύχθη εἰς νήσους καὶ εἰς χώραν μὲ μικρὰν σχετικῶς γεωργικὴν παραγωγὴν καὶ διὰ τοῦτο ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ ἐστηρίχθη εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ πιθανῶς εἰς τὴν δημιουργίαν ἀποικιῶν· ἀντιθέτως οἱ ἄλλοι τέσσαρες μεγάλοι παλαιοὶ πολιτισμοὶ ἀνεπτύχθησαν εἰς πλουσίας παραποταμίους χώρας, ὅπου οἱ λαοὶ ἀνέπτυξαν ἡρεμον καὶ ὁμαλὸν γεωργικὸν βίον. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἀνεπτύχθησαν ὁ Ἑλληνικὸς, ὁ Ρωμαϊκὸς, ὁ Βυζαντινὸς καὶ ὁ Ἀραβικὸς πολιτισμοί, οἱ ὅποιοι, ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς πολιτιστικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Μετὰ τοὺς ζοφεροὺς χρόνους τοῦ μεσαίωνος ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται εἰς τὴν Δύσιν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως νέα κέντρα πολιτισμοῦ, εἰς τὰ ὅποια προπαρασκευάσθη ὁ σύγχρονος ἢ δυτικὸς πολιτισμὸς.

3. ΤΑ ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ὅλη ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης δὲν ζῆ εἰς τὴν ἴδιαν βαθμίδα πολιτισμοῦ. Σήμερον ἡ δημιουργία ἀξιών καὶ ἀγαθῶν ἀνωτέρας μορφῆς εἶναι ἔργον ὀρισμένων λαῶν, οἱ ὅποιοι ἴστανται εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὀνομάζομεν σύγχρονον πολιτισμὸν ἢ δυτικὸν πολιτισμὸν.

Τὰ κέντρα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ ἀπαντῶνται εἰς πέντε περιοχὰς τῆς Γῆς. Ἡ πρώτη περιοχὴ περιλαμβάνει τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν, μέρος τῆς Βορείου Ἰτα-

λίας, την Έλβετίαν, τὸ Βέλγιον, τὴν Όλλανδίαν, τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς καὶ τὴν Σκανδιναυϊκὴν. Ἡ περιοχή αὕτη ἔδωκε τὰ περισσότερα στοιχεῖα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ καὶ περιλαμβάνει τὰ πολυαριθμότερα κέντρα τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ἡ δευτέρα περιοχή περιλαμβάνει τὸ ΒΑ τμήμα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τὸ ΝΑ τμήμα τοῦ Καναδά. Ἡ περιοχή αὕτη προσέφευρεν εἰς τὸν νεώτερον πολιτισμὸν πλῆθος νέων ἰδεῶν καὶ ἐφευρέσεων, συντελέσασα οὕτω τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ τρίτη περιοχή περιλαμβάνει τὰ ἐπὶ τοῦ

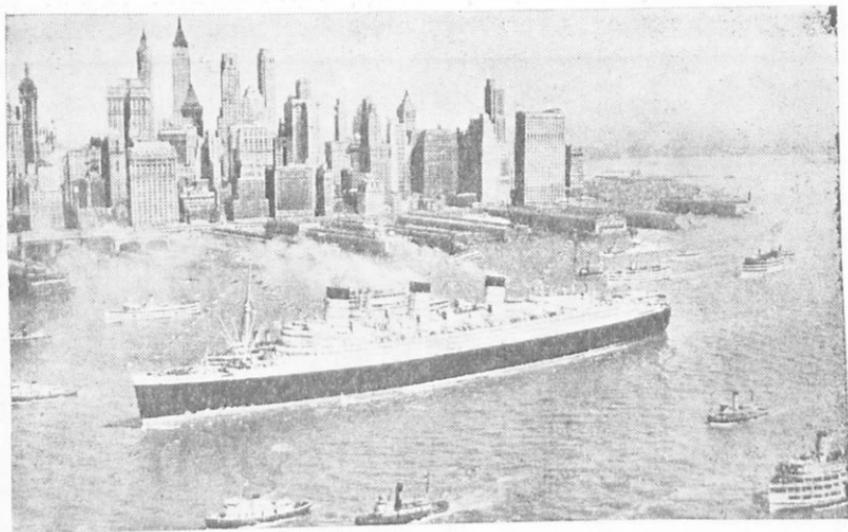
10. Γεωγραφικὴ διανομὴ τῶν βαθμῶν τοῦ πολιτισμοῦ.

Εἰρηνικοῦ παράλια τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ἡ τετάρτη περιοχή περιλαμβάνει τὴν ΝΑ Αὐστραλίαν καὶ τὴν Νέαν Ζηλανδίαν. Ἡ περιοχή αὕτη προσέφερε πολιτιστικὰ στοιχεῖα μεγάλης ἀξίας καὶ ἐπέτελεσε προόδους, πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς, αἱ ὁποῖαι κατέπληξαν τὸν κόσμον διὰ τὴν πρωτοτυπίαν των. Ἡ πέμπτη περιοχή περιλαμβάνει τὴν Ἰαπωνίαν, ἡ ὁποία μέχρι τοῦδε ἐλάχιστα μόνον στοιχεῖα πολιτισμοῦ ἀνωτέρας μορφῆς προσέφευρεν.

Αἱ ἀνωτέρω πέντε περιοχαὶ καταλαμβάνουν μόνον τὰ $\frac{5}{100}$

τῆς γῆινης ἐπιφανείας καὶ περιλαμβάνουν μόνον τὸ 1/4 τῆς ὄλης ἀνθρωπότητος. Τὰ κέντρα τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ εὐρίσκονται ἐντὸς περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν εὐκρατον κλίμα, ὁμαλὴν μορφολογίαν, γεωργικὸν καὶ ὄρυκτον πλοῦτον, φυσικὴν εὐκολίαν συγκοινωνιῶν, πυκνὸν πληθυσμὸν καὶ γενικῶς κοινωνικὴν, πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν ἐξειλιγμένην.

Τὰ κέντρα τῆς καλλιέργειας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν.—Ἡ καλλιέργεια τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπι-

11. Ὁ σύγχρονος πολιτισμός: τὸ ἀγγλικὸν ὑπερωκεάνειον «Βασίλισσα Μαίρη» πρὸ τῶν οὐρανοξυστῶν τῆς Νέας Ὑόρκης.

στημῶν εἶναι οὐσιῶδες γνῶρισμα ἐνὸς πολιτισμοῦ ἀνωτέρας μορφῆς. Τὰ σημερινὰ κέντρα τῆς καλλιέργειας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν εὐρίσκονται ἐντὸς τῶν περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν. Τοιαῦτα κέντρα εἰς τὴν Εὐρώπῃν εἶναι κυρίως ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία. Αἱ χώραι αὗται ἔχουν μακρὸν ἐλεύθερον πολιτικὸν βίον καὶ ἀνέδειξαν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας πλείστους μεγάλους συγγραφεῖς, καλλιτέχνας καὶ ἐπιστήμονας. Οὕτως ἐδημιουργήθη εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας μακρὰ καλλιτε-

χνική και έπιστημονική παράδοσις και συνεσωρεύθη άφθονον καλλιτεχνικόν και έπιστημονικόν ύλικόν. Ίδιαιτέρως ή Γαλλία, ή Άγγλία και ή Γερμανία, έπειδή είχον άφθονα ύλικά μέσα, ένίσχυσαν κατά πολλούς τρόπους την ανάπτυξιν τών καλών

12. Ο σύγχρονος πολιτισμός: Η γέφυρα της Χρυσής Πόλης εις την είσοδον του λιμένος του Άγίου Φραγκίσκου.

Είναι ή μεγαλύτερα κρεμαστή γέφυρα του κόσμου (μήκος 1380 μ.). Τα δύο καλώδια, διά τών οποίων κρέματα, στηρίζονται επί δύο πυλώνων εκ μπετόν ύψους 225 μ. Κατά την νύκτα φωτίζεται από ισχυρούς λαμπτήρας άτμιών νατρίου.

τεχνών και ώργάνωσαν πλουσιώτατα έργαστήρια διά την έπιστημονικήν έρευναν, ή όποία είναι ή βάση της τεχνικής. Τα πολυπληθή Πανεπιστήμια τών τεσσάρων τούτων χωρών, τα Πολυτεχνεία, αί Άνώταται ειδικά Σχολαί, τὰ πλουσιώτατα Έρ-

γαστήρια, τὰ Μουσεία, αἱ Βιβλιοθήκαι καὶ τὰ Ὁδεῖα κατακλύζονται κατ' ἔτος ἀπὸ σπουδαστὰς ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Γῆς. Τὰ Πανεπιστήμια τῆς Σορβόνης καὶ τῆς Ὀξφόρδης ἀναγνωρίζονται ὡς μέγιστα πνευματικὰ κέντρα τοῦ κόσμου.

Αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι εἶναι σήμερον μέγα κέντρον τῆς καλλιιεργείας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Δὲν ἔχουν τὴν μακρὰν καλλιτεχνικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν παράδοσιν τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἢ ἀνάδειξις των ὅμως οφείλεται εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑλικῶν μέσων, τὸ ἀνώτερον βιοτικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ καὶ τὴν εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς. Σήμερον αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι κατέχουν τὰ σκῆπτρα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν (*).

(*) Ἐκτὸς τῶν ἐργαστηρίων τῶν πολυαρίθμων Πανεπιστημίων καὶ Πολυτεχνείων (περίπου 700 Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία καὶ Κολλέγια), ἐκτὸς τῶν πολυαρίθμων ἐργαστηρίων, τὰ ὁποῖα ἀντηροῦνται ἀπὸ μεγάλας κληροδοτήματα, ὑπάρχουν καὶ 1.600 ἐργαστήρια ἐρεύνης, συντηρούμενα ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις. Παράδειγμα τῶν τοιούτων ἐργαστηρίων εἶναι τὰ περίφημα ἐργαστήρια Bell, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν 4.500 ἄτομα καὶ ἔχουν ἐτήσιον προϋπολογισμὸν ἀνερχόμενον εἰς 2 δισεκατομμύρια προπολεμικὰς δραχμάς. «Οἱ Ἀμερικανοὶ σοφοὶ [διαθέτουν ὑλικά μέσα ἄγνωστα εἰς τὴν ἰδικὴν μας] γηραιάν Εὐρώπην» (M. Boll).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ συντηρηθοῦν ἐπὶ τῆς Γῆς ἔχουν ἀνάγκην πολλῶν ἀγαθῶν (τροφῆς, ἐνδυμάτων, στέγης, ἐργαλείων, ὀπλῶν κ.ἄ.). Διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν ὁμῶς τῶν ἀναγκῶν μιᾶς ἀνθρωπίνης ὁμάδος δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἀπλῶς ἡ ἀπόκτησις ὑλικῶν ἀγαθῶν ἐκ τοῦ περιβάλλοντος, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται καὶ πλεῖσται προσπάθειαι διὰ τὴν κατεργασίαν, τὴν κυκλοφορίαν καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν παραγομένων ἀγαθῶν (βιομηχανία, ἐμπόριον, πίστις κ.ἄ.). Τὸ σύνολον τῶν ποικίλων ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῶν ὁποίων ἐξυπηρετοῦνται αἱ ἀνάγκαι μιᾶς ὁμάδος ἀνθρώπων, ὀνομάζεται **οἰκονομικὴ ζωή**. Αὕτη ἀναλύεται εἰς τρία θεμελιώδη προβλήματα :

1) πῶς θὰ ληθοῦν τὰ ἀγαθὰ ἐκ τοῦ περιβάλλοντος (παραγωγή), 2) πῶς θὰ μεταβιβασθοῦν τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὸν παράγοντα καὶ κατέχοντα αὐτὰ εἰς τὸν καταναλωτὴν (ἐμπόριον) καὶ 3) πῶς θὰ ὑπερνηκηθῇ ἡ ἀπόστασις, ἡ ὁποία χωρίζει τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς ἀπὸ τὸν τόπον τῆς καταναλώσεως (μεταφοραί).

Α'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΚΕΝΤΡΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΤΙ ΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΝ

Ὁ ἄνθρωπος διὰ νὰ συντηρηθῆ χρησιμοποιεῖ διάφορα φυτικά, ζωικά καὶ ὀρυκτὰ προϊόντα, εἴτε ὅπως τὰ λαμβάνει ἐκ τῆς φύσεως, εἴτε μετὰ προηγουμένην κατεργασίαν. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν φυσικῶν στοιχείων εἶναι δυνατὴ μόνον, ὅταν ὁ ἄνθρωπος καταβάλλῃ ἐργασίαν. Τὰ προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας ὀνομάζονται **οἰκονομικὰ ἀγαθὰ**, ἢ δὲ δημιουργία οἰκονομικῶν ἀγαθῶν ὀνομάζεται **παραγωγή**. Οὕτω διὰ τῆς ἐργασίας των ὁ γεωργός, ὁ κτηνοτρόφος, ὁ ἐργάτης δημιουργοῦν οἰκονομικὰ ἀγαθὰ. Οἱ ἀπαραίτητοι συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία καὶ τὸ κεφάλαιον.

ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Α'. ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

1. Ὁ σῖτος.—Ὁ σῖτος εἶναι φυτὸν καλλιεργηθὲν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, φαίνεται δὲ ὅτι ἔχει πατρίδα τὴν Μεσοποταμίαν. Ἀπέβη τὸ χαρακτηριστικὸν φυτὸν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ κατέκτησε μεγίστας ἐκτάσεις, ἔνεκα τῶν ἐξαιρετικῶν θρεπτικῶν ἰδιοτήτων αὐτοῦ καὶ τῆς εὐκόλου προσαρμογῆς του πρὸς τὰς πλέον διαφόρους κλιματολογικὰς συνθήκας.

Ἐξάπλωσις καὶ τρόποι τῆς καλλιεργείας τοῦ σίτου. Οἱ ὄροι τοὺς ὁποίους ἀπαιτεῖ ὁ σῖτος διὰ τὴν ἀνάπτυξίν του (ἄνοιξιν ὑγρὰν, θέρος θερμὸν καὶ ξηρὸν, ἔδαφος μαλακόν, ἀφθονίαν λιπασμάτων), ἀπαντῶνται εἰς πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ διὰ τοῦτο τὸ πεδῖον καλλιεργείας αὐτοῦ ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων, ἀπὸ τῆς ὑποτροπικῆς ζώνης μέχρι σχεδὸν τοῦ πολικοῦ κύκλου. Ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων αἱ διάφοροι ποικιλίαι τοῦ σίτου προσαρμόζονται πρὸς τὰ διάφορα κλίματα (σπορὰ τὸ φθινόπωρον ἢ τὴν ἄνοιξιν). Ἐπειδὴ ὁ σῖτος ἐξαπλοῦται καὶ

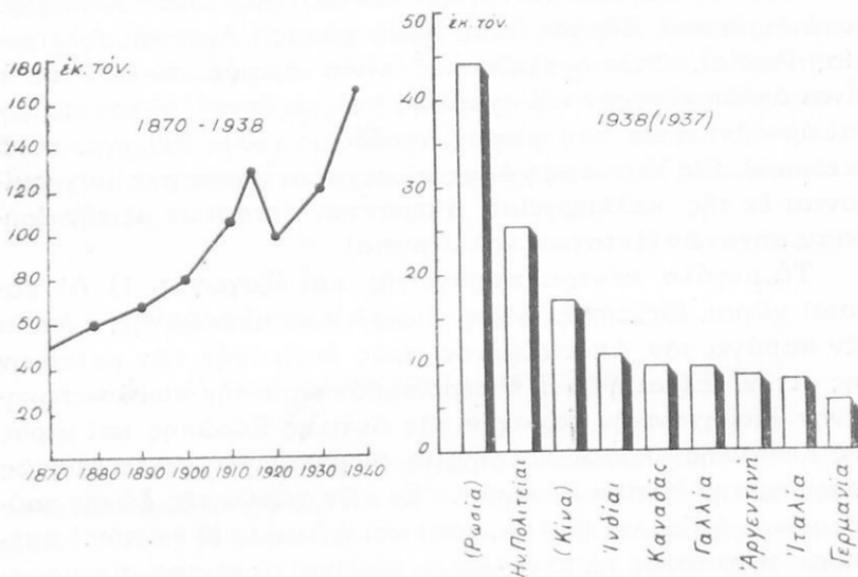
ἐπὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων, διὰ τοῦτο καθ' ἕκαστον μῆνα τοῦ ἔτους γίνεται συγκομιδὴ σίτου εἰς ἓν σημεῖον τῆς Γῆς.

Διακρίνομεν δύο μορφὰς καλλιέργειας τοῦ σίτου : 1) τὴν ἑντατικὴν καλλιέργειαν καὶ 2) τὴν ἑκτατικὴν. Εἰς τὰς παλαιὰς χώρας (Εὐρώπη, Ἀσία), ὅπου ὁ πληθυσμὸς εἶναι πυκνός, τὸ δὲ ἔδαφος εἶναι ἐξηντλημένον ἐκ τῆς μακροχρονίου καλλιέργειας καὶ ἀκριβδὸν ἕνεκα τῆς μεγάλης πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ, ἐπιζητεῖται ἡ μεγαλύτερα δυνατὴ ἀπόδοσις διὰ τῆς πλέον ἐπιστημονικῆς καλλιέργειας (ἑντατικὴ καλλιέργεια, 2500—3200 χγρ. κατὰ ἑκτάριον). Εἰς τὰς νέας ὅμως χώρας (Ἀμερικὴ, Αὐστράλια, Ρωσία), ὅπου ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀραιός, τὸ δὲ ἔδαφος εἶναι ἀκόμη εὐφορον καὶ σχετικῶς πολὺ εὐθηνόν, οἱ καλλιεργηταὶ ἀρκοῦνται εἰς τὰς μικρὰς ἀποδόσεις (500—800 χγρ. κατὰ ἑκτάριον). Εἰς τὰς νέας χώρας αἱ μεγάλαι ποσότητες συγκομίζονται ἐκ τῆς καλλιέργειας ἀπεράντων ἑκτάσεων μὲ τὴν βοήθειαν μηχανῶν (ἑκτατικὴ καλλιέργεια).

Τὰ μεγάλα κέντρα παραγωγῆς καὶ ἔξαγωγῆς. 1) Αἱ παλαιαὶ χώραι. Εἰς τὴν Εὐρώπην διακρίνομεν μίαν ζώνην, ἡ ὁποία δὲν παράγει τὸν ἀπαιτούμενον πρὸς διατροφήν τῶν κατοίκων τῆς σίτον. Εἶναι ἡ ζώνη ἡ περιλαμβάνουσα τὴν πυκνοκατῶκη μὲνην βιομηχανικὴν περιοχὴν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ μέρος τῆς Κεντρικῆς, καθὼς καὶ τὴν μὴ βιομηχανικὴν, ἀλλὰ πυκνῶς κατῶκημένην Νότιον Εὐρώπην. Ἐκ τῶν χωρῶν τῆς ζώνης ταύτης μόνον ἡ Γαλλία (9,4 ἑκ. τόν.) καὶ ἡ Ἰταλία (8 ἑκ. τόν.) ἀπέβησαν τελευταίως τὰ μεγαλύτερα εὐρωπαϊκὰ κέντρα σιτοπαραγωγῆς. Ἄλλα μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κέντρα σιτοπαραγωγῆς εἶναι τὰ ἑξῆς : ἡ Ρουμανία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Οὐγγαρία, ἡ Πολωνία καὶ ἡ Βουλγαρία, ἀλλ' ἡ ἔξαγωγή των εἶναι σχετικῶς μικρὰ καὶ γίνεται εἰς τὰς γειτονικὰς μόνον χώρας. Αἱ Ἰνδία εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας τοῦ Γάγγου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ παράγουν μεγάλας ποσότητας σίτου (11 ἑκ. τόν.) ἡ ἄλλοτε ξηρὰ καὶ ἡμίερημος Πενταποταμία ἀπέβη σήμερον μεγάλη σιτοπαραγωγὸς περιοχὴ, χάρις εἰς τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα τῶν Ἀγγλων. Ἐξάγεται μόνον τὸ $\frac{1}{20}$ τῆς ὅλης παραγωγῆς διὰ τοῦ λιμένος Καρατσι. Σχεδὸν ὀλόκληρος ἡ ἔξαγομένη ποσότης σίτου κατευθύνεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, διότι «ἡ Ἰνδικὴ ἀγορὰ σίτου ἰδρύθη ἀπὸ τοῦς

Ἄγγλους καὶ διὰ τοὺς Ἄγγλους». Ἡ Βόρειος Κίνα εἶναι μία τῶν μεγαλυτέρων σιτοπαραγωγῶν χωρῶν (17 ἐκ. τόν.), ἀλλ' ἡ παραγωγή της δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν πολυαριθμῶν κατοίκων της.

2) Αἱ νέα χῶραι. Ἡ Ρωσία εἶναι τὸ μεγαλύτερον κέντρον σιτοπαραγωγῆς, διότι ὁλόκληρος σχεδόν ἡ Νότιος Ρωσσοιβηρική πεδιάς καλύπτεται ἀπὸ μαύρην γῆν. Παρὰ τὴν τεραστίαν ὅμως παραγωγήν της (44,2 ἐκ. τόν.) ἡ Ρωσία ἐξάγει μικρὰς

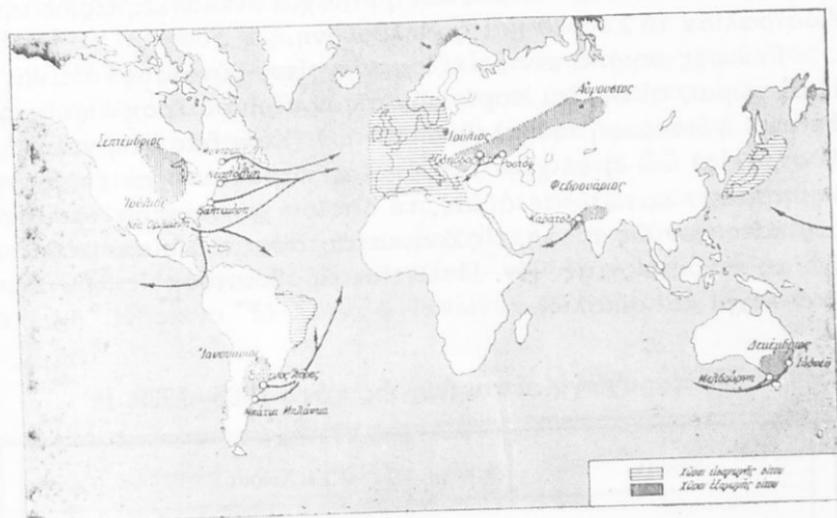

13. Ἡ παραγωγή σίτου.

σχετικῶς ποσότητας, ἐπειδὴ ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἐμπορίου τοῦ σίτου εἶναι ἐλλιπής καὶ ἐπὶ πλέον ἔχει μεγάλην ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν. Λιμένες ἐξαγωγῆς εἶναι ἡ Ὀδησσὸς καὶ τὸ Ροστόβ.

Ἡ Βόρειος Ἀμερική εἶναι ἡ μόνη χώρα τοῦ κόσμου εἰς τὴν ὁποίαν ἀπαντῶνται ὅλοι οἱ ὅροι διὰ μίαν μεγάλην σιτοπαραγωγήν, ἤτοι: 1) εὐφοροὶ ἐκτάσεις μὲ ἠπειρωτικὸν κλίμα, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Μακένζι μέχρι τοῦ Μισ-

σουρί, 2) άφθονία έργατών και γεωργικών μηχανών, 3) πλήρες δίκτυον φυσικών όδων συγκοινωνίας, 4) πυκνότατον δίκτυον σιδηροδρόμων και σταθμοί πληρέστατα έφωδιασμένοι με δ,τι άπαιτεί τó έμπόριον του σίτου, 5) τελειοτάτη όργάνωσις, ύποδειγματική εις τó είδος της. Αί 'Ηνωμένοι Πολιτεΐαι είναι σήμερα ή δευτέρα σιτοπαραγωγός χώρα του κόσμου (25,3 εκ. τόν.) τó μεγαλύτερον μέρος της παραγωγής διατίθεται διά τας ανάγκας των κατοίκων και μόνον τó $\frac{1}{5}$ αύτης έξάγεται. 'Ο μεγαλύτερος λιμνή έξαγωγής είναι ή Νέα 'Υόρκη και ό κυριώ-

14. Τó έμπόριον του σίτου.

τερος τόπος προορισμού ή 'Αγγλία. 'Ο Καναδάς (9,5 εκ. τόν.) παράγει πολύ όλιγώτερον σίτον από τας 'Ηνωμένες Πολιτεΐας, δύναται όμως νά έξαγάγη τά $\frac{5}{6}$ της σιτοπαραγωγής του και ούτω άποβαίνει σπουδαιότατον κέντρον έξαγωγής. 'Η Βίννιπεγκ, τó Τορόντο, τó Μοντρεάλ, τó Χάλιφαξ είναι οί λιμένες έξαγωγής. Από τήν χώραν των λιμνών ό σίτος κατέρχεται πρòς τήν θάλασσαν δι' ύγρας λεωφόρου μήκους 3.000 χιλιομέτρων. Τó ρεύμα τουτò του σίτου διαρκεί άνευ διακοπής από του Αυγούστου μέχρι του Νοεμβρίου. 'Η έξαγωγή του Καναδά βαίνει

διαρκῶς αὐξανομένη, παρακολουθοῦσα τὴν διαρκῆ ἐπέκτασιν τῆς σιτοκαλλιεργείας. Σχεδὸν ὀλόκληρος ἡ ἐξαγωγή τοῦ σίτου γίνεται ἀπὸ ἓνα τεράστιον οἰκονομικὸν ὄργανισμὸν, τὸν «Συνεταιρισμὸν τῶν Καναδῶν σιτοπαραγωγῶν». Τὰ 90% τοῦ ἐξαγομένου σίτου κατευθύνονται εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ἡ Ἀργεντινὴ (8,7 ἐκ. τόν.) καὶ ἡ Αὐστραλία (4,1 ἐκ. τόν.) ἀπέβησαν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν μεγάλα κέντρα παραγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς σίτου, διότι δύνανται νὰ ἐξάγουν πλεόν τοῦ ἡμίσεος τῆς παραγωγῆς των. Λιμένες ἐξαγωγῆς εἶναι εἰς μὲν τὴν Ἀργεντινὴν τὸ Βουένος - Ἀῦρες καὶ ἡ Μπάχια Μπλάνκα, εἰς δὲ τὴν Αὐστραλίαν τὸ Σύδνεϋ καὶ ἡ Μελβούρνη.

Γενικῶς μεγάλα κέντρα ἐξαγωγῆς σίτου δύνανται νὰ εἶναι: 1) αἱ χῶραι, αἱ ὁποῖαι παράγουν σῖτον περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἀπαιτεῖ ἡ διατροφή τοῦ πληθυσμοῦ των (Καναδᾶς, Ἀργεντινὴ, Αὐστραλία) καὶ 2) αἱ χῶραι αἱ ὁποῖαι παράγουν καὶ ἐν ἄλλο δημητριακὸν κατωτέρας ἀξίας, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡς τροφή, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ σίτου (εἰς τὰς Ἰνδίας κεχρί, εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας ἀραβόσιτος, εἰς τὴν Ρωσίαν κεχρί καὶ σίκαλις).

Ἡ παραγωγή σίτου (εἰς ἐκ. τόν.) 1938 - 1939.

Χῶραι	ἐκ. τόν.	Χῶραι	ἐκ. τόν.
Ρωσία	(44,2)	Ρουμανία	4,8
Ἡν. Πολιτεῖαι	25,3	Τουρκία	4,2
Κίνα	(17,3)	Αὐστραλία	4,1
Ἰνδία	11	Γιουγκοσλαβία	3
Καναδᾶς	9,5	Οὐγγαρία	2,7
Γαλλία	9,4	Πολωνία	2,2
Ἀργεντινὴ	8,7	Βουλγαρία	2,1
Ἰταλία	8,1	Ἀγγλία	2
Γερμανία	5,6	Ἑλλάς	0,98

Παγκόσμιος παραγωγή ἄνευ τῆς Ρωσίας: 122,6 ἑκατομμύρια τόννοι.

(Σημ. Αἱ παρενθέσεις εἰς τὸν πίνακα ἀναφέρονται εἰς τὸ 1937-38).

Τὰ μεγάλα κέντρα εισαγωγῆς τοῦ σίτου. Εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν ὁ σίτος ἀπέβη ἀντικείμενον μεγίστου διεθνoῦς ἐμπορίου. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα εισαγωγῆς εἶναι αἱ βιομηχανικαὶ χῶραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, αἱ πυκνοκατοικημένα χῶραι τῆς Νοτίου Εὐρώπης, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Βραζιλία καὶ ἡ Χιλή. Τὸ Λίβερπουλ καὶ τὸ Λονδίνον εἰσάγουν τὰ 40% περίπου τῆς παγκοσμίου ἐξαγωγῆς σίτου, ἀκολουθοῦν δὲ τὸ Ἀμβούργον καὶ ἡ Βρέμη (17%), ἡ Ἀμβέρσα (12%), τὸ Ρόττερταμ (10%) καὶ οἱ Ἰταλικοὶ λιμένες (10%).

Ἡ μέση ἔτησις παγκόσμιος κατανάλωσις σίτου ἀνέρχεται εἰς 100 ἐκ. τόνους περίπου.

2. Ἡ ὄρυζα.— Αὕτη εὐδοκιμεῖ εἰς τὰς θερμὰς καὶ ὑγρὰς περιοχὰς τῆς Ἀσίας, ὅπου ἐπικρατοῦν οἱ μουσσῶνες.

Εἰδικώτερον ἀπαιτεῖ ἐδάφη πολὺ εὐφορα, κατακλυζόμενα κατὰ ἐποχὰς ἀπὸ ὕδατα ἢ εὐκόλως ποτιζόμενα καὶ ἐπὶ πλέον ἐργασίαν πολλὴν καὶ συνεχῆ. Εἰς τὰ δέλτα τῶν ποταμῶν τῆς Νοτιοανατολικῆς Ἀσίας εὐρίσκονται τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς ὄρυζης: ἡ Νότιος Κίνα, αἱ Ἀγγλικαὶ Ἰνδίαί, ἡ Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα, τὸ Σιάμ, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Κορέα, αἱ Ὁλλαν-

Ἡ παραγωγή ὄρυζης (εἰς ἐκ. τόν.). 1938 - 1939.

Χῶραι	ἐκ. τόν.	Χῶραι	ἐκ. τόν.
Κίνα	(48)	Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα	(5,3)
Ἰνδίαί	36	Ὁλλανδικαὶ Ἰνδίαί	6
Ἰαπωνία	12	Σιάμ	4,9
Βερμανία	8	Κορέα	4,5
Παγκόσμιος παραγωγή: 90,2 ἐκ. τόν. (ἀνευ τῆς Κίνας).			

(Σημ. Αἱ παρενθέσεις τοῦ πίνακος ἀναφέρονται εἰς τὸ 1937 - 38).

δικαὶ Ἰνδίαί καὶ αἱ Φιλιππῖναι. Πολὺ μικροτέρας ποσότητας παράγουν ἡ Μαδαγασκάρη, ἡ Βραζιλία, αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι καὶ ἡ Βόρειος Ἰταλία. Ἡ ὄρυζα ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς

τροφῆς ὄλων τῶν λαῶν τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, ἤτοι τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς ἀνθρωπότητος· εἶναι ἡ τυπικὴ τροφή τοῦ κιτρίνου κόσμου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποβαίνει ἀντικείμενον ζωηροτάτων ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, αἵτινες ὅμως ἀφοροῦν ἀποκλειστικῶς τὸν κόσμον τῶν κιτρίνων. Αἱ μεγαλύτεραι ποσότητες καταναλίσκονται ἐπιτοπίως καὶ μόνον μικρὰς ποσότητας ἀνωτέρας ποιότητος στέλλουν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν ἢ Βιρμανία, ἢ Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα καὶ τὸ Σιάμ. Ἡ Βόρειος Κίνα, ἢ Ἰαπωνία, ἢ Ἰάβα καὶ ἡ Κεϋλάνη εἰσάγουν μεγάλας ποσότητας ὀρύζης, διότι ἡ παραγωγή των δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ των.

3. **Τὰ ἄλλα δημητριακά.**—Ἐκτὸς τοῦ σίτου καὶ τῆς ὀρύζης ὑπάρχουν καὶ ἄλλα δημητριακά, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ σίτου, ὡς τροφή τῶν ζώων καὶ εἰς τὴν βιομηχανίαν (ἀλκοόλη). Εἰς τὰς ψυχράς, ὑγρὰς καὶ μὲ πτωχὸν ἔδαφος χώρας καλλιεργοῦνται ἡ κριθή, ἡ σίκαλις καὶ ἡ βρώμη, εἰς δὲ τὰς θερμότερας χώρας ὁ ἀραβόσιτος, ὁ κέγχρος καὶ τὸ σόργον.

Ἡ παραγωγή τῶν ἄλλων δημητριακῶν κατὰ τὸ 1938-1939 (εἰς ἑκατ. τόν.).

Κριθή		Σίκαλις	
Χῶραι	ἐκ. τόν.	Χῶραι	ἐκ. τόν.
Ρωσία	(8,2)	Ρωσία	(21,3)
Κίνα	(6,4)	Γερμανία	8,6
Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι	5,5	Πολωνία	7,2
Γερμανία	4,2	Τσεχοσλοβακία	1,7
Τουρκία	2,4	Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι	1,4
Καναδάς	2,2	Οὐγγαρία	0,8
Ἑλλάς	0,24	Ἑλλάς	0,06
Παγκόσμιος παραγωγή	35,5	Παγκόσμιος παραγωγή	27

Βρώμη		Άραβόσιτος	
Χώραι	έκ.τόν.	Χώραι	έκ.τόν.
Ρωσία	(18,3)	Ήνωμένοι Πολιτεῖαι . .	64,6
Ήνωμένοι Πολιτεῖαι . .	15,3	Βραζιλία	(6,6)
Γερμανία	6,3	Κίνα	(6,1)
Καναδάς	5,7	Άργεντινή	5,4
Γαλλία	5,4	Ρουμανία	5,1
Πολωνία	2,7	Γιουγκοσλαυία	4,8
Έλλάς	0,15	Έλλάς	0,2
Παγκόσμιος Παραγωγή	50	Παγκόσμιος παραγωγή	116

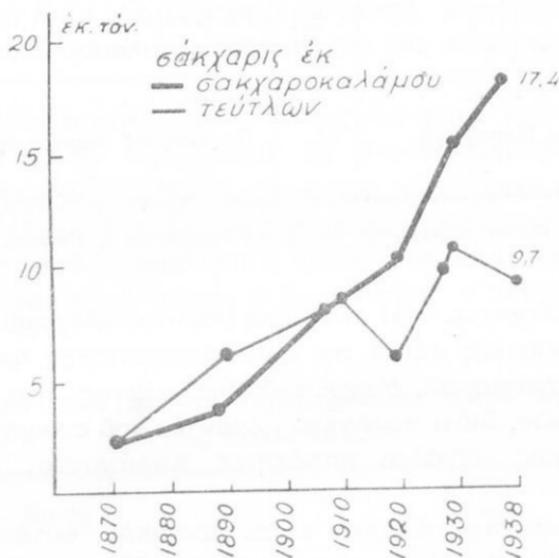
(Σημ. Αί παρενθέσεις ἀναφέρονται εἰς ἀμέσως προηγούμενα ἔτη. Εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν δὲν περιλαμβάνεται ἡ Ρωσία).

4. **Ἡ σάκχαρις.**— Ἡ σάκχαρις (καλαμοσάκχαρον) ἔνεκα τῆς μεγάλης θρεπτικῆς ἀξίας της εἶναι ἀπαραίτητος τροφή τοῦ ἀνθρώπινου ὄργανισμοῦ. Μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος ἦτο προϊόν τῶν θερμῶν χωρῶν, διότι παρήγετο μόνον ἐκ τοῦ σακχαροκαλάμου, σήμερον ὁμως μεγάλαι ποσότητες παράγονται καὶ ἐκ τῶν τεύτλων.

α) **Τὸ σακχαροκάλαμον** εἶναι τροπικὸν φυτὸν, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ κλίμα θερμὸν καὶ πολὺ ὑγρὸν, ἔδαφος πλούσιον καὶ ἐργασίαν πολλὴν καὶ εἰδικευμένην. Τοιαύτας σηθῆκας εὐρίσκει εἰς τὰς προσχωσιγενεῖς πεδιάδας τῆς τροπικῆς ζώνης. Ἡ καλλιέργεια τοῦ σακχαροκαλάμου γίνεται ἀπὸ μαύρους, διότι εἰς τὰς θερμάς, ὑγρὰς καὶ ἐλώδεις πεδιάδας τῶν τροπικῶν χωρῶν οἱ Εὐρωπαῖοι δὲν δύνανται νὰ ἐργασθοῦν. Τὴν μεγαλυτέραν παραγωγὴν σακχάρους ἐκ σακχαροκαλάμου ἔχουν σήμερον ἡ τροπικὴ Ἀμερικὴ (Κούβα, Ἀντίλλαι, Μεξικόν, Βραζιλία, Περού) καὶ ἡ Ἀπὼ Ἀνατολή (Ἀγγλικαὶ καὶ Ὀλλανδικαὶ Ἰνδαί, Φιλιππῖναι, Φορμόζη καὶ Χαβάι). Τὴν μεγαλυτέραν ἐξαγωγὴν ἔχουν ἡ Κούβα, αἱ Ἰνδαί, ἡ Ἰάβα, αἱ νῆσοι Χαβάι καὶ αἱ Ἀντίλλαι.

β) **Τὰ σακχαρότευτλα** εἶναι μία ποικιλία τεύτλων τῶν ὁποίων

αί ρίζαι δύνανται νὰ περιέχουν 15-25% σάκχαριν. Ταῦτα εὐδοκιμοῦν εἰς τὰ εὐκρατά κλίματα, ἀπαιτοῦν ὅμως πολὺ εὐφορα ἐδάφη (μαύρη γῆ, προσχώσεις), τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ποτίζονται καλῶς, νὰ σκάπτονται βαθέως καὶ νὰ πλουτίζονται τακτικῶς δι' ἀφθόνων χημικῶν λιπασμάτων, ἐπὶ πλέον δὲ ἀπαιτοῦν ἐργασίαν πολλήν καὶ εἰδικευμένην. Οὕτω ἡ καλλιέργεια τῶν σακχαροτεύτλων περιορίζεται εἰς τὰς πλουσιωτέρας περιοχὰς τῶν

15. Ἡ ἐξέλιξις τῆς παραγωγῆς σακχάρους.

πεδιάδων τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ εἶναι μία τῶν πλέον ἐντατικῶν καλλιεργειῶν. Τὴν μεγαλύτεραν παραγωγήν σακχάρους ἐκ τεύτλων ἔχει ἡ Εὐρώπη καὶ κυρίως ἡ Ῥωσία, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Πολωνία, ἐκτὸς δὲ τῆς Εὐρώπης αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι.

Σήμερον τὰ 60% τῆς σακχάρους προέρχονται ἐκ τοῦ σακχαροκαλάμου καὶ μόνον τὰ 40% ἐκ τῶν τεύτλων. Ἡ κατανάλωσις σακχάρους βαίνει διαρκῶς ἀξανομένη, ἔνεκα τῆς συνεχοῦς ὑψώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν. Ἡ Ἀγγλία

καί αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι εἶναι οἱ μεγαλύτεροι εἰσαγωγεῖς καί καταναλωταὶ σακχάρους εἰς τὸν κόσμον (50 χγρ. κατὰ κάτοικον, 25 εἰς τὴν Γαλλίαν, 4 εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου).

Ἡ παραγωγή σακχάρους (εἰς ἐκ. τόν.) 1938 - 1939.

Σακχαροκαλάμου		Σακχαροτεύτλων	
Χῶραι	ἐκ. τόν.	Χῶραι	ἐκ. τόν.
Ἰνδία	2,8	Ρωσία	2,2
Κούβα	2,6	Γερμανία	1,9
Ὀλλανδικαὶ Ἰνδία	1,6	Ἠνωμένα Πολιτεῖαι	1,5
Φορμόζη	1,4	Γαλλία	0,8
Βραζιλία	1,2	Πολωνία	0,5
Φιλιππῖναι	(1)	Τσεχοσλοβακία	0,4
Παγκόσμιος παραγωγή	17,4	Παγκόσμιος παραγωγή	9,7

5. Τὰ γεώμηλα.— Τὸ γεώμηλον διὰ τὴν ἀνάπτυξίν του ἀπαιτεῖ κλίμα εὐκρατον καί ἔδαφος ἑλαφρόν, ἀμώδεις, κατὰ προτίμησιν δὲ πυριτικόν. Σήμερον ἡ Εὐρώπη παράγει τὰς μεγαλύτερας ποσότητας γεωμήλων, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται ἐν μέρει μὲν ὡς πολυτίμος τροφή τοῦ ἀνθρώπου καί τῶν ζώων (χοίρων), ἐν μέρει δὲ ὡς πρώτη ὕλη διὰ τὴν παραγωγήν ἀμύλου καί ἀλκοόλης. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς εἶναι ἡ Ρωσία (70 ἐκ. τόν.), ἡ Γερμανία (51), ἡ Πολωνία (34), ἡ Γαλλία (17), αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι (10) κ. ἄ.

6. Τὰ φντικὰ ἔλαια.— Τὰ φντικά ἔλαια ἀποτελοῦν πολυτιμον τροφήν, ἀλλὰ καί πρώτην ὕλην πολλῶν βιομηχανιῶν (σάπωνες, κηρία, νιτρογλυκερίνη κ. ἄ.) καί διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος καλλιεργεῖ διάφορα ἐλαιώδη φυτά. Οὕτως εἰς τὴν εὐκρατον ζώνην τὴν πρωτεύουσαν θέσιν ἔχει ἡ ἐλαία, ἡ ὅποια ἰδιαίτερος εὐδοκιμεῖ εἰς ὅλας τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον χώρας. Ἡ ἐλαία εἶναι φυτὸν τῶν ξηρῶν χωρῶν καί δὲν ἀπαιτεῖ πολλὴν ἔργασίαν. Τὴν μεγαλύτεραν παραγωγήν ἐλαιολάδου ἔχουν ἡ Ἰσπα-

νία, ή Ἰταλία, ή Ἑλλάς, ή Πορτογαλία καί ή Τύνις· αἱ χῶραι αὗται ἐξάγουν καί τὰς μεγαλυτέρας ποσότητας ἐλαιολάδου εἰς τὰς χῶρας τῆς Βορειοδυτικῆς Εὐρώπης καί τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Διὰ τὴν χῶραν μας τὸ ἔλαιον εἶναι ἓν τῶν πολυτιμωτέρων γεωργικῶν προϊόντων καί σπουδαιότατος παράγων τοῦ ἐξωτερικοῦ μας ἐμπορίου. Σήμερον αἱ μεγαλύτεροι ποσότητες φυτικῶν λιπῶν προέρχονται ἐκ τῶν ἐλαιωδῶν φυτῶν τῆς τροπικῆς ζώνης, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι ἡ ἀραχίς, τὸ σήσαμον, ἡ ἐλαιοκράμβη (κολτζᾶ), ὁ ἐλαιοφοῖνις καί ὁ κοκκοφοῖνις, τοῦ ὁποίου τὰ κάρυα περιέχουν σῶμα ἐλαιῶδες, ὀνομαζόμενον κόπρα. Τὸ μεγαλύτερον κέντρον εἰσαγωγῆς ἐλαίων τροπικῆς προελεύσεως εἶναι ἡ Μασσαλία. Μεγίστης σημασίας εἶναι καί τὰ ἔλαια, τὰ ὁποῖα λαμβάνονται ἐκ τῶν σπερμάτων τοῦ λίνου καί τοῦ βάμβακος. Τὸ λινέλαιον χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ἐλαιοβαφικὴν, τὸ δὲ βαμβακέλαιον πρὸς τροφήν καί εἰς τὴν βιομηχανίαν.

Ἡ παραγωγή ἐλαίου (εἰς χιλ. τόν.) 1938 - 1939.

Ἐλαιολάδον		Φοινικέλαιον	
Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Ἰσπανία	320	Ὀλλανδικαὶ Ἰνδία	221
Ἰταλία	180	Νιγηρία	111
Ἑλλάς	94	Βελγικὸν Κογγό	(69)
Τουρκία	40	Βρετανικὴ Μαλαισία	55
Πορτογαλία	36	Δ. Γαλλικὴ Ἀφρική	14
Τύνις	30	Καμεροῦν	9
Παγκόσμιος παραγωγή	755	Παγκόσμιος παραγωγή	500

7. Ὁ οἶνος.— Ἡ ἄμπελος διὰ τὴν ἀνάπτυξίν της ἀπαιτεῖ τοὺς ἐξῆς ὄρους: πολὺν ἥλιον, μετρίαν βροχάς, θέρος θερμόν, φθινόπωρον μὲ οὐρανὸν ἀνέφελον καί ἔδαφος ξηρὸν· ἰδιαιτέρως εὐδοκιμεῖ εἰς τὰς χῶρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλίμα μεσογειακόν. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου εἶναι λίαν ἐπίπονος, διότι ἀπαι-

τεῖ λεπτολόγον καὶ συνεχῆ ἐργασίαν. Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ μεγαλύτερα οἰνοπαραγωγὸς χώρα τοῦ κόσμου καὶ παράγει τὴν μὲν μεγάλην ποσότητα οἴνων εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Γαλλίαν, τὴν δὲ ἀνωτέραν ποιότητα εἰς τὴν Βουργουνδιαν καὶ τὴν Καμπανίαν. Μετὰ τὴν Γαλλίαν ἔρχονται ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰσπανία, τὸ Ἀλγέριον, ἡ Ρουμανία, ἡ Πορτογαλία, ἡ Ἑλλάς, ἡ Οὐγγαρία κ.ἄ. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ Καλιφορνία, ἡ Χιλὴ, ἡ Ἀργεντινὴ, ἡ Χώρα τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ ἡ Αὐστραλία ἀνέπτυξαν μεγάλην ἀμπελουργίαν καὶ ἀπέβησαν σημαντικὰ κέντρα οἰνοπαραγωγῆς. Τὴν μεγαλύτεραν ἐξαγωγήν οἴνων ἔχουν ἡ Ἰσπανία, ἡ Γαλλία, ἡ Πορτογαλία, ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰταλία. Χῶραι μεγάλης εἰσαγωγῆς οἴνων εἶναι ἡ Ἀγγλία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Γερμανία, αἱ Σκανδιναυϊκαὶ Χῶραι καὶ αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι. Ἡ Γαλλία εἰσάγει κατ' ἔτος μεγάλας ποσότητας ἑλληνικῶν, ἰσπανικῶν καὶ πορτογαλικῶν οἴνων πρὸς ἀνάμειξιν μὲ τοὺς ἰδικούς της λεπτοὺς οἴνους. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰσπανίαν, τὴν Τουρκίαν καὶ τὸ Τουρκεστάν εὐδοκιμεῖ ἡ σταφιδάμπελος, ἐκ τῆς ὁποίας λαμβάνονται αἱ σταφίδες. Τὰ προϊόντα τῆς ἀμπέλου ἔχουν δι' ἡμᾶς ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι ἀποτελοῦν τὸν τρίτον παράγοντα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου.

Ἡ παραγωγή οἴνων (εἰς ἑκατομ. ἐκατόλιτρα) 1938 - 1939.

Χῶραι	ἑκ. ἐκτλτρ.	Χῶραι	ἑκ. ἐκτλτρ.
Γαλλία	61	Πορτογαλία	11
Ἰταλία	41,4	Ρουμανία	10,4
Ἀλγέριον	21,5	Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι	10
Ἰσπανία	(17,2)	Ἑλλάς	4,5

Παγκόσμιος παραγωγή: 200 ἑκατομ. ἐκατόλιτρα.

8. Ὁ καφές, τὸ τέϊον, τὸ κακάο.— Ἡ καφέα, ὁ θάμνος τοῦ τεῖου καὶ τὸ δένδρον τοῦ κακάο εἶναι φυτὰ εὐδοκιμοῦντα εἰς τὰς πυκνοκατῳκημένας τροπικὰς χώρας, διότι διὰ τὴν ἀνάπτυξίν των ἀπαιτοῦν πολλὴν θερμότητα, ἀφθόνους βροχὰς καὶ

πολλήν ἐργασίαν. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς καφέ εἶναι σήμερον αἱ χῶραι τῆς τροπικῆς Ἀμερικῆς, αἱ ὁποῖαι παράγουν τὰ $\frac{4}{5}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Μόνη ἡ Βραζιλία παράγει πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς καὶ διὰ τοῦτο τὸ Σάντος εἶναι ὁ μεγαλύτερος λιμὴν ἐξαγωγῆς καφέ. Τὴν μεγαλυτέραν ποσότητα καφέ εἰσάγουν αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι, ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ὀλλανδία.

Ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων ἡ Κίνα παράγει τὰς μεγαλυτέρας ποσότητας τείου, ἡ ἐξαγωγή τῆς ὅμως εἶναι ἀσήμαντος· τὰ μεγάλα κέντρα παραγωγῆς ἀλλὰ καὶ ἐξαγωγῆς τείου εἶναι αἱ Ἰνδία, ἡ Κεϋλάνη, ἡ Ἰάβα, ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Φορμόζη. Τὸ τέιον εἶναι τὸ τακτικὸν ποτὸν τοῦ ἡμίσεος τῆς ἀνθρωπότητος, κυρίως δὲ τῶν λαῶν τῆς Ἄνω Ἀνατολῆς καὶ τῶν περισσοτέρων Ἀγγλοσαξόνων καὶ Ρώσων.

Ἡ παραγωγή καφέ, τείου καὶ κακάο (εἰς χιλ. τόν.) 1938 - 39.

Καφές		Τείον		Κακάο	
Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Βραζιλία . . .	1400	Ἰνδία	(195)	Ἀκτὴ Χρυσοῦ . . .	292
Κολομβία . . .	255	Κεϋλάνη (ἐξαγ.)	107	Βραζιλία	(128)
Ὀλλ. Ἰνδίαί . .	104	Ὀλλ. Ἰνδίαί . . .	81	Νιγηρία	(93)
Σαλβαδῶρ . . .	60	Ἰαπωνία	55	Ἀκτ. ἐλεφαντόδ. . .	(53)
Γουατεμάλα . .	54	Κίνα (ἐξαγ.) . . .	42	Καμερουν	(31)
Μεξικόν	37	Ἰνδοκίνα	11	Ἄγ. Δομίνικος . . .	(23)
Παγκ. παραγωγή	2270	Παγκ. παραγωγή	(460)	Παγκ. παραγωγή	(700)

Τὸ κακάο εἶναι τροφή εὐρέως διαδεδομένη εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν. Ἡ Ἀκτὴ τοῦ Χρυσοῦ καὶ ἡ Νιγηρία παράγουν πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς (βλ. πίν.). Ἡ συνήθης κόνις τοῦ κακάο εἶναι τροφή πολὺ θρεπτικὴ καὶ τὸνωτικὴ· λαμβάνεται ἀπὸ τὰ σπέρματα τοῦ δένδρου τοῦ κακάο, τὰ ὁποῖα κονιοποιοῦνται μετὰ προηγουμένην φρυξίν.

9. **Ο καπνός.**—Ο καπνός, καίτοι δέν εἶναι φυτὸν διατροφῆς, ἐν τούτοις ἀποτελεῖ ἀντικείμενον μεγίστου διεθνούς ἐμπορίου καὶ σπουδαιότατον παράγοντα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ὠρισμένων λαῶν. Διὰ τὴν ἀνάπτυξίν του ὁ καπνός ἀπαιτεῖ ἄνοιξιν χωρὶς παγετούς, θέρος θερμόν, ἐδάφη γόνιμα καὶ τακτικὴν ἄρδευσιν. Ἐπειδὴ ὁ καπνός δέν ἔχει πολλὰς ἀπαιτήσεις, διὰ τοῦτο τὸ πεδῖον καλλιέργειας αὐτοῦ ἐκτείνεται εἰς πολλὰς χώρας τῆς τροπικῆς καὶ τῆς εὐκράτου ζώνης. Εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην αἱ μεγαλύτεραι χώραι παραγωγῆς εἶναι ἡ Βιργινία (Ἦν. Πολιτεῖαι), αἱ Ἰνδίαι, ἡ Κούβα, ἡ Ἰάβα καὶ αἱ Φιλιππῖναι, εἰς δὲ τὴν εὐκρατον ζώνην εἶναι ἡ Μάρυλαντ (Ἦν. Πολιτεῖαι), ἡ Ρωσία, ἡ Βραζιλία, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία.

Διὰ τὴν Ἑλλάδα ὁ καπνός ἀποτελεῖ τὸ πολυτιμότερον προϊόν τῆς γεωργικῆς μας παραγωγῆς καὶ τὴν βάσιν τοῦ ἔξωτε-
ρικοῦ ἐμπορίου.

Ἡ παραγωγή καπνοῦ (εἰς χιλ. τόν.) 1938 - 1939.

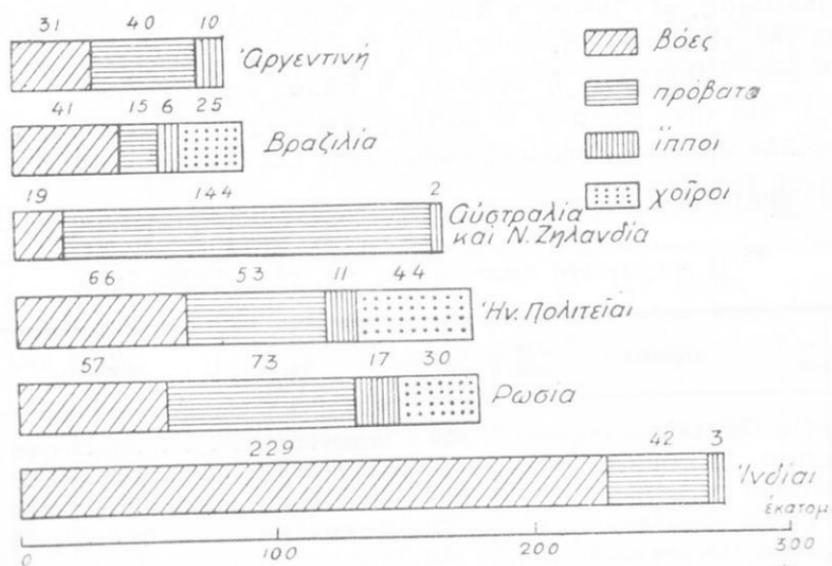
Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Ἦν. Πολιτεῖαι	650	Ἰαπωνία	66
Κίνα	(633)	Τουρκία	53
Ἰνδίαι	510	Καναδάς	44
Ρωσία	(275)	Βιρμανία	43
Βραζιλία	(93)	Ἑλλάς	42
Παγκόσμιος παραγωγή: 2.350 χιλ. τόνοι.			

Β'. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ

1. **Ἡ κτηνοτροφία.**—Ο ἄνθρωπος ἐκτρέφει τὰ ζῷα διὰ νὰ λάβῃ ἐξ αὐτῶν προϊόντα διατροφῆς, ἐργασίαν καὶ πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν του. Διακρίνομεν δύο μορφὰς κτηνοτροφίας, τὴν ἐκτατικὴν καὶ τὴν ἐντατικὴν. Ἡ ἐκτατικὴ κτηνοτροφία γίνεται εἰς τὰς νέας χώρας ἢ εἰς τὰς ὀλιγώτερον γονίμους, ἢ δὲ ἐντατικὴ κτηνοτροφία ἀπαντᾶται εἰς τὰς πυκνοκατῶ-

κημένας χώρας καὶ ἀποτελεῖ μεθοδικὸν συμπλήρωμα τῆς γεωργίας. Σήμερον ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐντοπισμένη καὶ εἰδικευμένη, ἤτοι ἐκάστη χώρα ἐκτρέφει ὠρισμένα ζῶα διὰ τὴν παραγωγὴν ἑνὸς κυρίως προϊόντος (κρέατος, γάλακτος, ἐρίου κλπ.).

Ἐξ ὄλων τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκτρεφόμενων ζῶων τὴν μεγαλύτεραν σημασίαν ἔχουν τὰ βοοειδή, τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα ζοῦν εἰς τοὺς μεγάλους λειμῶνας τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, τῆς Ρωσίας, τῆς Βραζιλίας καὶ τῆς Ἀργεντινῆς, εἰς τὴν

16. Αἱ μεγαλύτεραι κτηνοτροφικαὶ χῶραι.

Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ τὰς χώρας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς (μόνον διὰ τὰς γεωργικὰς ἐργασίας).

Μετὰ τὸν βοῦν, τὸ πρόβατον ἔχει διὰ τὸν ἀνθρώπον τὴν μεγαλύτεραν σημασίαν, διότι προσφέρει τὸ κρέας του καὶ τὸ ἔριόν του. Ἀναλόγως τοῦ εἶδους τῶν προβάτων καὶ τῆς χώρας εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν, ἕν ἐκ τῶν δύο τούτων προϊόντων ἔχει τὴν μεγαλύτεραν ἀξίαν. Τὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα ἐκτρέφονται εἰς τοὺς πλουσίους ὑγροὺς λειμῶνας τῆς Δ. καὶ ΒΔ. Εὐρώπης, πα-

ρέχουν ἄφθονον καὶ καλῆς ποιότητος κρέας, ἀλλ' ὀλίγον καὶ κατωτέρας ποιότητος ἔριον (ἀγγλικὰ πρόβατα λίνκολν). Ἀντιθέτως τὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα ζοῦν εἰς τὰς ξηρὰς καὶ στεππώδεις χώρας, εἶναι σκελετώδη, παρέχουν κρέας πολὺ κατωτέρας ποιότητος, τὸ δέρμα των ὁμῶς καλύπτεται ἀπὸ πυκνότατον τρίχωμα, ἀποτελούμενον ἀπὸ μακρὰς, λεπτὰς, εὐκάμπτους καὶ στιλπνὰς τρίχας. Τὸ καλύτερον εἶδος τοιοῦτων προβάτων εἶναι τὰ ἰσπανικὰ μερινὰ πρόβατα (βλ. περὶ ἔριου).

Ἡ χοιροτροφία καὶ ἡ πτηνοτροφία εἶναι ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας, ἰδιαίτερος ὁμῶς ἀναπτύσσονται εἰς τὰς χώρας μεγάλης παραγωγῆς ἀραβοσίτου. Ἡ χοιροτροφία εἶναι ἐντατικὴ εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ρωσίαν, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γιουγκοσλαυίαν καὶ τὴν Δανίαν. Ὁ Καναδᾶς, ἡ Ἀργεντινὴ, ἡ Βραζιλία, ἡ Ν. Ἀφρική, ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία ἐξάγουν μεγάλας ποσότητας κρέατος κυρίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν.

Ἡ μεγαλύτερα παραγωγή κρέατος (εἰς χιλ. τόν.) 1938.

Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Ἑνωμένα Πολιτεῖαι . .	7.337	Ἀγγλία	1.360
Ρωσία	(4.468)	Πολωνία	(800)
Γερμανία	3.800	Καναδᾶς	(736)
Ἀργεντινὴ	(2.074)	Νέα Ζηλανδία	(524)
Γαλλία	1.431	Ἑλλάς	(98)

(Σημ. Αἱ παρενθέσεις ἀναφέρονται εἰς προηγούμενα ἔτη).

2. Ἡ ἄλιεῖα.—Ἡ ἄλιεῖα ἀποτελεῖ σπουδαῖον στοιχεῖον τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, διότι παρέχει πολύτιμον τροφήν εἰς μεγάλας ὁμάδας ἀνθρώπων. Ἡ ἄλιεῖα ἰχθύων τῶν γλυκέων ὑδάτων διενεργεῖται εἰς ὅλας τὰς λίμνας καὶ τοὺς ποταμούς, ἰδιαίτερος δὲ εἰς τοὺς ποταμούς τῆς Ἰνδοκίνας, τῆς Κίνας, τῆς Σιβηρίας, τῆς Ρωσίας καὶ τοῦ Καναδᾶ. Ὁ σολομὸς καὶ ὁ ἀκιπήσιος εἶναι

μέγισται πηγαί πλούτου διὰ τὴν Σιβηρίαν καὶ τὸν Καναδᾶν. Τὰ ὡς ἐνὸς ἀκιπησίου δύνανται νὰ δώσουν 200 χιλιόγραμμα χαβιάρι. Ὁ ποταμὸς Καμτσιάκα ἐπὶ 3-4 μῆνας ἐκχειλίζει, ἔνεκα τῶν πολλῶν σολομῶν, οἱ ὅποιοι προσπαθοῦν νὰ τὸν ἀναπλεύσουν. Πολὺ μεγαλυτέρας ὅμως σημασίας εἶναι ἡ ἀλιεῖα ἰχθύων τῆς θαλάσσης, ἡ ὁποία διακρίνεται εἰς παράκτιον ἢ μικρὰν ἀλιεῖαν καὶ εἰς ἀλιεῖαν ἀνοικτοῦ πελάγους. Ἡ παράκτιος ἀλιεῖα διενεργεῖται μὲ μικρὰ πλοιάρια παρὰ τὰς ἀκτᾶς, δὲν εἶναι εἰδικευμένη δι' ὠρισμένον εἶδος ἰχθύων καὶ ἀπασχολεῖ τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶν ἀλιέων. Ἡ δὲ ἀλιεῖα ἀνοικτοῦ πελάγους ἢ μεγάλη ἀλιεῖα διενεργεῖται ἐκτὸς τῶν χωρικῶν ὑδάτων μὲ εἰδικὰ πλοῖα καὶ ἔχει τὸν χαρακτῆρα βιομηχανίας. Ἡ μεγάλη ἀλιεῖα ἐκμεταλλεύεται τὰς συμπαγεῖς μετακινήσεις ὠρισμένων εἰδῶν ἰχθύων (ἀρίγγης, σαρδέλλας, θύννου, βακαλάου κ.ἄ.) ἢ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀλιεῖαν (μᾶλλον τὸ κυνήγιον) τῆς φαλαίνης καὶ τῆς φώκης.

Προϊόντα ἀλιείας (εἰς ἐκ. τόν.).

Χῶραι	ἐκ. τόν.	Χῶραι	ἐκ. τόν.
Ἰαπωνία	3,6	Νορβηγία	1
Κορέα	1,7	Γερμανία	0,7
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι	1,5	Καναδᾶς	0,5
Ρωσία	1,4	Ἀλάσκα	0,4
Ἀγγλία	1,1	Ἑλλάς	0,02
Παγκόσμιος ἀλιεῖα: 12,8 ἐκ. τόννοι.			

(Σημ. Ἐλήφθησαν οἱ ἀριθμοὶ τοῦ τελευταίου ἀναφερομένου ἐν τῇ ἐπετηρίδι ἔτους).

Τὰ μεγάλα πλήθη τῶν ἰχθύων ἀπαντῶνται κυρίως εἰς ἐκεῖνα τὰ σημεῖα τῶν ὠκεανῶν, ὅπου ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν ὕδατα μὲ διάφορον θερμοκρασίαν, ἤτοι εἰς τὰ κράσπεδα τῶν θερμῶν ἢ ψυχρῶν ρευμάτων καὶ κυρίως εἰς τὸ σημεῖον συναντήσεως ἐνὸς ψυχροῦ μεθ' ἐνὸς θερμοῦ ρεύματος. Οὕτως ἔξωθεν τῆς Νέας

Γῆς καὶ τῆς Ἰεζό σχηματίζονται αἱ πλουσιώτεροι ἀλιευτικοὶ περιοχαί, ἔνεκα τῆς συναντήσεως ἑνὸς θερμοῦ καὶ ἑνὸς ψυχροῦ ρεύματος (ποῖα εἶναι τὰ ρεύματα ταῦτα;). Τὴν μεγαλυτέραν ἀλιεῖαν ἔχουν ἡ Ἰαπωνία, ἡ Κορέα, ἡ Ρωσία, αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι, ἡ Νορβηγία καὶ ἡ Ἀγγλία.

Ἡ ἀλιεῖα τῆς φαλαίνης κατὰ τὸ 1938.

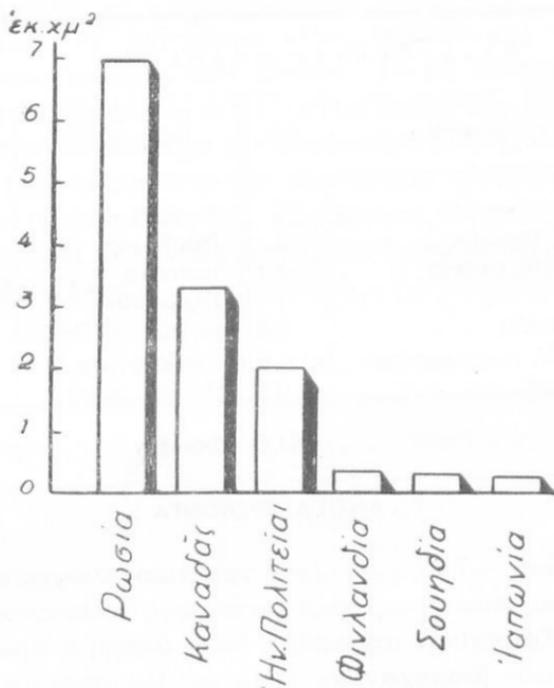
Ἀλιευθεῖσαι φάλαιναι				ἔξα- χθὲν ἔλαιον
Κατὰ ὠκεανοὺς	χιλ.	Κατὰ κράτη	χιλ.	χιλ. τόν.
Ἀνταρκτικός	46	Ἀγγλία	19,5	221
Παράλια Ἀφρικής	3	Νορβηγία	15,3	198
Ἰαπωνία, Καμτσιάκα	2,2	Ἰαπωνία	7,5	71
Ἀρκτικός	1	Γερμανία	5,8	63
Παράλια Χιλῆς	0,9	Ἡνωμένοι Πολι- τεῖαι	2,7	28
Παράλια Δ. Αὐστραλίας	0,9	Ἄλλαι χῶραι	3,8	34
Β. Εἰρηνικός	0,6			
Σύνολον	54,6	Σύνολον	54,6	615

Γ. ΔΑΣΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

1. Τὰ δάση.—Τὸ ξύλον εἶναι πολύτιμον στοιχεῖον τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἰδιαιτέρως ὁμως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀπέκτησεν ἐξαιρετικὴν σημασίαν, διότι ἀπέβη ἡ πρώτη ὕλη μεγίστων χημικῶν βιομηχανιῶν (χάρτου, ξυλοπνεύματος, τεχνητῶν ὕφαντικῶν ἰνῶν, δεψικῶν ὕλων κ.ἄ.). Διακρίνονται ἐπὶ τῆς γῆς δύο μεγάλα δασικὰ ζῶναι.

α) Ἡ ζώνη τῶν δασῶν τῆς εὐκράτου. Τὰ δάση τῶν νοτιωτέρων χωρῶν τῆς βορείας εὐκράτου ζώνης (Κ., Δ. καὶ Ν. Εὐρώπη καὶ Α. Ἡν. Πολιτεῖαι) ὑπέστησαν μεγάλας καταστροφὰς καὶ μέγα μέρος αὐτῶν ἐξηφανίσθη διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ διὰ τὴν ἴδρυσιν τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων. Τὰ δάση τῶν χωρῶν τούτων εἶναι σήμερον πολὺ περιορισμένα καὶ καταβάλλονται μεγάλα προσπάθειαι πρὸς διαφύλαξιν καὶ ἐπέκ-

τασιν αὐτῶν. Τὰ δένδρα τῶν δασῶν τούτων εἶναι ποικίλα (ἐλάτη, πεύκη, δρυς, φηγός, πετελέα, καστανέα, λεύκη κ.ἄ.) καὶ παρέχουν ξυλείαν κατάλληλον διὰ τὰς πλέον διαφόρους χρήσεις, ἔνεκα τοῦ διαφόρου βαθμοῦ σκληρότητος τῶν ξύλων. Ἀντιθέτως εἰς τὰς ἀραιοκατωφημένας χώρας τοῦ Βορρᾶ (Σκανδιναυϊκή, Ρωσία, Σιβηρία καὶ Καναδάς) διετηρήθησαν ἀπέραντα δάση,

17. Αἱ μεγαλύτεραι δασικαὶ ἐκτάσεις τῆς Β. εὐκράτου ζώνης

εἰς τὰ ὅποια ἐπικρατοῦν κυρίως τὰ κωνοφόρα, ἡ σημύδα καὶ ἡ φηγός. Τὰ δάση ταῦτα ἔχουν ὁμοιογένειαν καὶ παρέχουν ἀφθονωτάτην ξυλείαν, κατωτέρας ποιότητος. Αἱ μεγαλύτεραι δασικαὶ ἐκτάσεις τῆς εὐκράτου ἀπαντῶνται εἰς τὴν Ρωσίαν, τὸν Καναδᾶν καὶ τὰς Ἡν. Πολιτεῖας. Τὰ δάση τῆς Ρωσίας ἀποτελοῦν συνεχῆ ταινίαν πρασίνου (πλάτους 1500—2000 χμ.) ἀπὸ τῆς

Βαλτικής μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ. Τὰ δάση τῆς Σιβηρίας εἶναι σχεδόν ἀκόμη ἀνέπαφα, καταλαμβάνουν δὲ ἕκτασιν δεκαπλασίαν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα ἐξαγωγῆς ξυλείας εἶναι ἡ Σουηδία, ἡ Νορβηγία, ἡ Ρωσία, ὁ Καναδᾶς καὶ αἱ Βαλτικαὶ χῶραι, τὰ δὲ μεγαλύτερα κέντρα εἰσαγωγῆς εἶναι αἱ βιομηχανικαὶ χῶραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Εἰς τὰ δάση τῆς Σιβηρίας καὶ τοῦ Καναδᾶ θηρεύονται πολλὰ ζῶα, τὰ ὅποια δίδουν πολύτιμα γουναρικά.

Ἡ παραγωγή πολτοῦ ξυλείας καὶ χάρτου (εἰς ἕκ. τόν.) 1938.

Χ ῶ ρ α ι	Πολτὸς ξυλείας	Χάρτης καὶ Χαρτόνιον
	ἕκ. τόν.	ἕκ. τόν.
Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι	5,1	(11,6)
Καναδᾶς	(4,7)	(3,9)
Σουηδία	(3,5)	(1)
Γερμανία	2,5	3,5
Φινλανδία	(2,1)	(0,7)
Παγκόσμιος παραγωγή	(24,3)	(29,5)

(Σημ. Αἱ παρενθέσεις ἀναφέρονται εἰς τὸ ἔτος 1937).

β) Ἡ ζώνη τῶν τροπικῶν δασῶν. Τὰ δάση ταῦτα εἶναι πυκνά, ἀνομοιογενῆ, ἀναπαράγονται ταχύτατα καὶ περικλείουν ἀνεξάντλητα ἀποθέματα ξυλείας. Ἡ μεγάλη ὁμως ἀνομοιογένεια καὶ πυκνότης τῶν δασῶν τούτων καθιστοῦν πολὺ δύσκολον καὶ πολυδάπανον τὴν ἐκμετάλλευσιν. Τὰ μεγαλύτερα τροπικὰ δάση εἶναι τὰ παρθένα δάση τοῦ Ἀμαζονίου, τοῦ Κογγό, τῆς Γουϊνέας, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἰνδοκίνας καὶ τῆς Ἰνδονησίας. Ἐκ τῶν δασῶν τούτων λαμβάνουν πολύτιμον ξυλείαν καὶ προϊόντα χρήσιμα εἰς τὴν φαρμακευτικὴν καὶ τὴν βαφικὴν (κινίνη, καμφορά, Ἰνδικὸν κ.ἄ.). Σπουδαῖα δασικὰ ὑποπροϊόντα εἶναι ὁ φελλός, ἡ ρητίνη καὶ τὰ παράγωγα αὐτῆς, ἡ γουτταπέρκα, ἡ ταννίνη κ. ἄ.

2. **Τὸ καουτσούκ.**—Ἡ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καταπληκτικὴ ἐξάπλωσις τοῦ αὐτοκινήτου συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ καουτσούκ ὡς θεμελιώδους πρώτης ὕλης διὰ τὴν σύγχρονον ζωὴν. Τὸ καουτσούκ εἶναι κόμμι, τὸ ὁποῖον παράγουν πολλὰ τροπικὰ δένδρα (ἐβέα, σεάρα, φουντουμία κ.ἄ.), ἀπαντῶντα κυρίως εἰς τὰ παρθένα δάση τοῦ Ἰμαζονίου, τοῦ Κογγό καὶ τῆς Γουϊνέας. Ἐπὶ τῶν δένδρων τούτων προξενοῦνται ἔντομαί, ἐκ τῶν ὁποίων βραδύτατα ἐκρέει τὸ κόμμι. Μέχρι τοῦ 1910 τὸ καουτσούκ προήρχετο ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω παρθένα δάση, ἢ παραγομένη ὅμως ποσότης ἦτο πολὺ μικρά (60 χιλ. τόν.). Ἡ συλλογὴ ἦτο ἔργον δυσκολώτατον, διότι τὰ δένδρα τὰ δίδοντα ἐλαστικὸν κόμμι ἦσαν διεσκορπισμένα ἀτάκτως ἐν τὸς τοῦ ἀπεράντου παρθένου δάσους. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1905 οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Ὀλλανδοὶ ἀνέπτυξαν μεγάλας φυτείας ἐβέας εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Κεϋλάνην, τὴν χερσόνησον τῆς Μαλάκκας καὶ τὴν Ἰνδονησίαν. Ὀλόκληρος ἡ παραγομένη σήμερον ποσότης καουτσούκ προέρχεται ἀπὸ τὰς χώρας τῆς ΝΑ. Ἀσίας. Ἡ Σιγκαπούρη εἶναι ὁ μεγαλύτερος λιμὴν ἐξαγωγῆς, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξάγεται πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Ἡ δὲ Νέα Ὑόρκη εἶναι ὁ μεγαλύτερος λιμὴν εἰσαγωγῆς, διὰ τοῦ ὁποῖου εἰσάγεται περίπου τὸ ἡμισυ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Τὸ ἐμπόριον τοῦ καουτσούκ εὐρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ἀγγλίας, διότι τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς προέρχονται ἀπὸ χώρας τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ παραγωγὴ καουτσούκ (εἰς χιλ. τόν.) 1938.

Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Βρετανικὴ Μαλαισία	378	Σιάμ	42
Ὀλλανδικαὶ Ἰνδαίαι	303	Βρετανικὴ Βόρνεο	28
Κεϋλάνη	60	Νότιος Ἀμερικὴ	16
Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα	59	Ἀφρικὴ	12

Παγκόσμιος παραγωγή: 919 χιλ. τόννοι.

Τὸ συνθετικὸν καουτσούκ. Τὸ καουτσούκ ἀποτελεῖ μεγίστης σημασίας στοιχεῖον τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ζωῆς, ἢ παραγωγή ὅμως καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ εὐρίσκονται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς χεῖρας τῆς Ἀγγλίας. Διὰ τοῦτο αἱ μεγάλαι βιομηχανικαὶ Δυνάμεις ἐπιδιώκουν διὰ τῆς Χημείας τὴν παρασκευὴν συνθετικοῦ καουτσούκ κυρίως ἐκ τῶν προϊόντων τῆς ἀποστάξεως τοῦ πετρελαίου καὶ τοῦ γαιάνθρακος. Τὸ συνθετικὸν ὅμως καουτσούκ δὲν δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ συναγωνισθῇ τὸ φυσικόν, διότι ἡ παρασκευὴ του εἶναι πολυδάπανος.

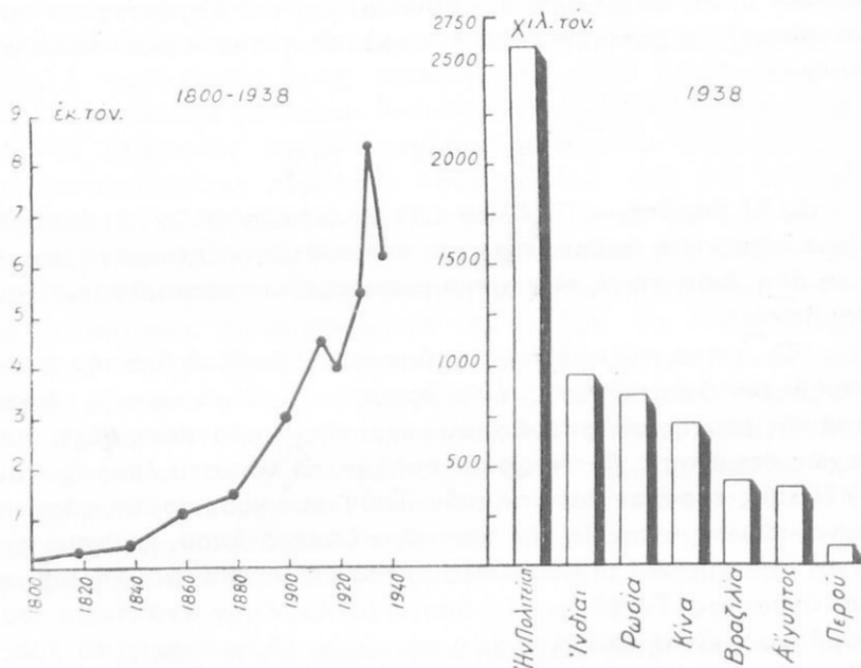
Δ'. ΑΙ ΥΦΑΝΤΙΚΑΙ ΥΛΑΙ

1. Ὁ βάμβαξ.— Ἐξ ὄλων τῶν ὑφαντικῶν ὑλῶν ὁ βάμβαξ εἶναι σήμερον ἡ ἀφθονωτέρα καὶ περισσότερον ζητούμενη ὑφαντική ὑλη, διότι τὰ $\frac{3}{4}$ τῶν χρησιμοποιουμένων ὑφασμάτων εἶναι βαμβακερά.

Ὅροι ἀναπτύξεως τοῦ βάμβακος. Ὁ βάμβαξ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν του ἀπαιτεῖ τοὺς ἐξῆς ὄρους: α) κλίμα θερμόν, διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς σπορᾶς του μέχρι τῆς ὀριμάνσεως θέλει συνεχῶς θερμότητα, β) ὑγρασίαν πολλήν, ἀλλὰ κατὰ ἐποχάς, καὶ γ) ἔδαφος εὐφορον καὶ μαλακόν. Τοὺς φυσικοὺς τούτους ὄρους συναντῶμεν μόνον εἰς τὴν τροπικὴν ζώνην, ὅπου ἡ θερμότης εἶναι συνεχῆς καὶ οἱ μουσῶνες καθορίζουν ἐποχάς ξηρασίας καὶ ὑγρασίας. Τὰ ἐδάφη, τὰ ὅποια εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ βάμβακος, εἶναι τὰ δέλτα τῶν ποταμῶν (Αἴγυπτος), τὸ λόες (Τουρκεστάν, Κίνα), ἡ μαύρη γῆ (Λουϊζιάνα) καὶ ἡ ἐρυθρὰ γῆ (Ἰνδία), ἢ ὅποια εἶναι προϊόν ἀποσαθρώσεως ἠφαιστειογενῶν πετρωμάτων.

Τὰ κέντρα παραγωγῆς. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι ἀπὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος εἶναι ἡ πρώτη χώρα εἰς τὴν παραγωγήν τοῦ βάμβακος (2,6 ἐκ. τόν.). Αἱ Πολιτεῖαι τῶν ἀκτῶν τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, μὲ τὸ τροπικόν κλίμα καὶ τὴν μαύρην γῆν (Καρολίνας, Γεωργία, Φλώρις, Λουϊζιάνα, Ἀλαβάμα, Μισσισιππὴ καὶ Τεξάς), εἶναι αἱ περιοχαὶ τῆς καλλιέργειας τοῦ βάμβακος. Τὸ Γκάλβεστον, ἡ Νέα Ὁρλεάνη, ἡ Μομπίλ, τὸ Τσάρλεστον καὶ τὸ

Νόρφολκ είναι οι μεγάλοι λιμένες εκ των οποίων ο βάμβαξ εξαγεται εις τας Πολιτείας της Νέας Υόρκης και Μασσαχουσέτης, την Ευρώπην και την Ιαπωνίαν. Το μεγαλύτερον μέρος του παραγομένου βάμβακος (τά $\frac{2}{3}$) απορροφάται από την μεγάλην έγχωριον βιομηχανίαν. Ο βάμβαξ των Ήν. Πολιτειών είναι μέσης ποιότητος.

18. Η παραγωγή βάμβακος.

Αί Ινδία είναι το δεύτερον μέγα κέντρον παραγωγής βάμβακος (929 χιλ. τόν.). Αί περιοχαί της καλλιέργειας του βάμβακος εύρισκονται κυρίως εις το Βορειοδυτικόν Δεκάν, ο δε μεγαλύτερος λιμήν εξαγωγής είναι ή Βομβάη. Ο Ινδικός βάμβαξ είναι κατωτέρας ποιότητος και διά τουτο αποκλείεται από την άγγλικήν βιομηχανίαν. Σήμερον ή νεαρά Ινδική βιομηχανία κατεργάζεται πλέον του ήμισους της έγχωρίου

παραγωγής βάμβακος, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐξάγεται κυρίως εἰς τὴν Ἰαπωνίαν.

Ἡ Ρωσία ἀπέβη τὸ τρίτον μέγα κέντρον παραγωγῆς βάμβακος (835 χιλ. τόν.), διότι διὰ τῆς ἀρδεύσεως ἀνέπτυξε μεγάλην καλλιέργειαν βάμβακος εἰς τὸ Τουρκεστάν. Ἡ ποιότης τοῦ παραγομένου βάμβακος εἶναι ἀρίστη, δυναμένη νὰ παραβληθῆ πρὸς τὴν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ. Ὀλόκληρος ἡ παραγομένη ποσότης ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν μεγάλην ὑφαντουργίαν τῆς Μόσχας.

Ἡ Αἴγυπτος εἶναι κέντρον παραγωγῆς βάμβακος (380 χιλ. τόν.) μοναδικὸν εἰς τὸν κόσμον, διότι ὁ αἰγυπτιακὸς βάμβαξ εἶναι ἀρίστης ποιότητος, ἀποτελούμενος ἀπὸ μακρὰς καὶ λεπτοτάτας ἴνας. Τὴν ἀνάπτυξίν τῆς εἰς μέγα κέντρον βαμβακοπαραγωγῆς ὀφείλει ἡ Αἴγυπτος εἰς τὰ τεράστια ὑδραυλικά ἔργα, τὰ ὁποῖα κατεσκεύασαν οἱ Ἄγγλοι εἰς τὸν Νεῖλον. Χάρη δὲ εἰς τὴν τακτικὴν ἄρδευσιν ἐξασφαλίζει τὴν μεγίστην ἀπόδοσιν εἰς τὸν κόσμον.

Αἴγυπτος	437	χιλιόγρ.	ὑφ.	ἰνῶν	κατὰ	ἑκτάριον
Τουρκεστάν	275	>	>	>	>	>
Ἡν. Πολιτεῖαι	201	>	>	>	>	>
Ἰνδία	95	>	>	>	>	>

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ παραγομένου βάμβακος ἐξάγεται, τὰ δὲ 50% τῆς ἐξαγωγῆς ἀπορροφᾶ ἡ Ἄγγλια. Ὁ λιμὴν ἐξαγωγῆς τοῦ αἰγυπτιακοῦ βάμβακος εἶναι ἡ Ἀλεξάνδρεια.

Ἡ Κίνα παράγει μεγάλας ποσότητας βάμβακος (700 χιλ. τόν.), ὁ ὁποῖος ὅμως εἶναι κατωτέρας ποιότητος καὶ καταναλίσκεται ἐπὶ τόπου. Ἄλλαι χώραι ἔχουσαι σημαντικὴν παραγωγὴν βάμβακος εἶναι ἡ Βραζιλία, τὸ Περού καὶ τὸ Μεξικόν.

Τὰ μεγαλύτερα κέντρα εἰσαγωγῆς. Ὁ βάμβαξ εἶναι προϊόν, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἀπὸ χώρας κειμένης πέραν τῶν θαλασσῶν καὶ διὰ τοῦτο ἔχουν δημιουργηθῆ εἰδικοί λιμένες εἰσαγωγῆς αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐξυπηρετοῦν ἀνάγκας τῆς τοπικῆς, ἢ τῆς ἐθνικῆς ἢ καὶ τῆς διεθνούς βιομηχανίας τοῦ βάμβακος. Τὸ Λίβερπουλ καὶ τὸ Μάντσεστερ εἶναι τὰ μεγαλύτερα κέντρα

εἰσαγωγῆς τοῦ βάμβακος εἰς τὸν κόσμον. Ὁ βάμβαξ, ὁ ὁποῖος φθάνει εἰς Λίβερπουλ, προορίζεται νὰ τροφοδοτήσῃ τὰ μεγάλα νηματουργεῖα καὶ ὑφαντουργεῖα τῆς περιοχῆς τοῦ Μάντσεστερ. Μία θαλασσία διώρυξ, μήκους 58 χιλιομέτρων, πλάτους 40 μέτρων καὶ βάθους 9 μέτρων, ἐπιτρέπει εἰς πλοῖα εἰδικῆς κατασκευῆς νὰ μεταφέρουν τὸν βάμβακα μέχρι τοῦ Μάντσεστερ. Τὰ 80 % τοῦ βάμβακος, ὁ ὁποῖος φθάνει εἰς τὸ Λίβερπουλ, προέρχονται ἐκ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῆς Αἰγύπτου. Τὸ $\frac{1}{5}$ περίπου τοῦ εἰσαγομένου εἰς τὸ Λίβερπουλ βάμβακος ἐξάγεται ἐκ νέου εἰς ἄλλας χώρας. Ἄλλα μεγάλα κέντρα εἰσαγωγῆς εἶναι τὰ ἑξῆς: α) εἰς τὴν Εὐρώπην: ἡ Χάβρη, ἡ Ἀμβέρσα, ἡ Βρέμη, ἡ Μόσχα, τὸ Λένινγκραδ, ἡ Βαρκελώνη καὶ τὸ Μιλᾶνον· β) εἰς τὰς Ἠν. Πολιτείας: ἡ Βουστῶνη, ἡ Νέα Ὑόρκη, ἡ Φιλαδέλφεια καὶ ἡ Βαλτιμόρη· γ) εἰς τὴν Ἰαπωνίαν: τὸ Κοβέ καὶ ἡ Ὀζάκα. (Τὰ μεγάλα κέντρα τῆς βιομηχανικῆς κατεργασίας τοῦ βάμβακος θὰ γνωρίσωμεν εἰς τὸ κεφ. Ζ΄).

Ἡ παραγωγή βάμβακος (εἰς χιλ. τόν.) 1938.

Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι . . .	2590	Μεξικόν	(74)
Ἰνδία	929	Τουρκία	66
Ρωσία	835	Ἀργεντινὴ	65
Κίνα	(700)	Ἀγγλοαιγυπτ. Σουδάν .	55
Βραζιλία	407	Οὐγκάνδα	54
Αἴγυπτος	380	Κορέα	40
Περὸν	(81)	Ἑλλάς	14,6

Παγκόσμιος παραγωγή: 6,2 ἐκ. τόνοι.

(Σ η μ. Αἱ παρενθέσεις ἀναφέρονται εἰς τὸ 1937. Ὁ βάμβαξ ὑπολογίζεται ἐκκοκκισμένος, ἤτοι τὰ 30 % τοῦ συσπόρου).

Τὸ ἐμπόριον. Τὸ ἐμπόριον τοῦ βάμβακος καὶ τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων εἶναι εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων κλάδων τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου. Ὁ βάμβαξ συλλέγεται εἰς τὰς τροπικὰς χώρας, ἀλλ' ὑφαίνεται ἀπὸ τὰ βιομηχανικὰ κέντρα τῆς εὐκράτου ζώνης, τὰ ὁποῖα ἐπανεξάγουν μέγα μέρος τῶν παραγομένων βαμβακερῶν εἰς τὰς χώρας προελεύσεως τοῦ βάμβακος. Κατὰ

δάκτυλον τοῦ δέρματός των 6.500 - 8.000 τρίχας, τὰ δὲ λίνκολν 800 - 1.000). Διὰ τοῦτο αἱ μεγαλύτεραι ποσότητες τοῦ ἐρίου προέρχονται σήμερον ἀπὸ τὰ μεγάλα ποίμνια προβάτων, τὰ ὅποια ζοῦν εἰς τὰς ξηρὰς καὶ στεππῶδεις περιοχὰς.

Τὰ μεγάλα κέντρα παραγωγῆς. Διακρίνομεν ἐπὶ τῆς Γῆς δύο ζώνας στεππῶδων καὶ ἡμιστεππῶδων περιοχῶν: α) τὴν ζώνην τοῦ Βορείου ἡμισφαιρίου, ἡ ὅποια περιλαμβάνει τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον ἡμιστεππῶδεις χώρας, τὰς στέππας τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Ἰράν, τοῦ Τουρκεστάν καὶ τὰ ὄροπέδια τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, τοῦ Τεξὰς καὶ τοῦ Μεξικοῦ· β) τὴν ζώνην τοῦ Νοτίου ἡμισφαιρίου, ἡ ὅποια περιλαμβάνει τὰς μεγάλας στεππῶδεις ἐκτάσεις τῆς Αὐστραλίας, τῆς Νέας Ζηλανδίας, τῆς Ἀργεντινῆς, τῆς Οὐραγουάης καὶ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς.

Σήμερον αἱ χῶραι τῆς πρώτης ζώνης παράγουν μόνον τὰ 46 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς ἐρίου, αἱ δὲ χῶραι τῆς δευτέρας ζώνης τὰ 54 %.

	1870 (χιλ. τόν.)	1938 (χιλ. τόν.)
Χῶραι τοῦ Λά Πλάτα	100	232
Νότιος Ἀφρικὴ	20	118
Αὐστραλία καὶ Νέα Ζηλανδία	95	555
Χῶραι τοῦ Ν. ἡμισφαιρίου	215	958
Χῶραι τοῦ Β. ἡμισφαιρίου	415	822
Παγκόσμιος παραγωγὴ	630	1.780

Πρῶτη χώρα εἰς τὴν παραγωγὴν ἐρίου εἶναι ἡ Αὐστραλία (426 χιλ. τόν.), ἡ ὅποια ἔχει τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν προβάτων εἰς τὸν κόσμον (113 ἐκ.). Τὰ πρόβατα εἶναι μερινὰ καὶ καλύπτονται μὲ ἔριον, τὸ ὅποῖον εἶναι τὸ καλύτερον τοῦ κόσμου, διότι αἱ τρίχες εἶναι πολὺ λεπταί, εὐκαμπτοι, σιλπιναὶ καὶ ὠραίου λευκοῦ χρώματος. Διὰ τῆς ἐφαρμοζομένης ἐπιλογῆς κατωρθώθη ἡ σημαντικὴ αὐξησις τῆς ἀποδόσεως (1,5-3 χγρ. κατὰ πρόβατον). Ἐκ τῶν λιμένων τοῦ Σύδνεϋ καὶ τῆς Μελβούρνης ἐξάγονται τὰ 90 % τῆς παραγωγῆς.

Εἰς τὰς στέππας τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς ἐκτρέφονται μεγάλα

Άλκινόου Ε. Μάζη

ποίμνια προβάτων μερινών (36 εκ.)_έκ τῶν ὁποίων λαμβάνονται μεγάλοι ποσότητες ἔριου ἀρίστης ποιότητος (118 χιλ. τόν.). Τὸ

Ἡ παραγωγή ἔριου (εἰς χιλ. τόν.) 1938.

Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Αὐστραλία	426	Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσις	118
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι . .	208	Ἄγγλια	50
Ἀργεντινὴ	175	Οὐραγουάη	50
Νέα Ζηλανδία	138	Τουρκία	32
Ρωσία	138	Ἑλλάς	10,3

Παγκόσμιος παραγωγή: 1.780 χιλ. τόνοι.

μεγαλύτερον μέρος τῆς παραγωγῆς ἐξάγεται ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Κεϊπτάουν. Εἰς τὴν Ἀργεντινὴν, τὴν Οὐραγουάην καὶ

τὴν νέαν Ζηλανδίαν ἐκτρέφονται μεγάλα ποίμνια προβάτων, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τῆς διασταυρώσεως μερινῶν μὲ ἀγγλικὰ εἶδη. Τὰ πρόβατα ταῦτα παρέχουν ἀρκετὴν ποσότητα κρέατος καὶ σημαντικὴν ποσότητα ἔριου, κατωτέρας ὅμως ποιότητος. Ἐκ τῶν λιμένων τοῦ Βουένος-Ἀῦρες, τοῦ Μοντεβιδεο καὶ τῆς Ἀουκλαντ ἐξάγεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ παραγομένου ἔριου.

20. Τεχνητὸν ἔριον παρασκευαζόμενον ἐκ τῆς καζεΐνης τοῦ γάλακτος (Ἰταλία).

μεγαλυτέρας ποσότητος ἔριου παράγουν αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι (208 χιλ. τόν.), ἡ Ρωσία (138 χιλ. τόν.), ἡ Ἀγγλία (50 χιλ.

τόν.) καὶ ἡ Τουρκία (32 χιλ. τόν.). Ὀλόκληρος ὁμως ἡ παραγωγή ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐγχώριον βιομηχανίαν τοῦ ἐρίου.

Τὰ μεγάλα κέντρα εἰσαγωγῆς. Σήμερον ἡ μεγάλη ἐριουργία εἶναι συγκεντρωμένη εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ τὰς Ἐνωτικὰς Ἡν. Πολιτείας· Ἐκ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς ἐρίου τὰ 20% ἀπορροφᾶ ἡ Ἀγγλία καὶ τὰ 17% αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι. Τὸ Λονδίνον εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀγορὰ ἐρίου εἰς τὸν κόσμον, εἰσάγει δὲ ἔριον κυρίως ἐκ τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς. Ἄλλα μεγάλα κέντρα εἰσαγωγῆς ἐρίου εἶναι ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία, τὸ Βέλγιον, ἡ Πολωνία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἰαπωνία (τὰ κέντρα βιομηχανικῆς κατεργασίας βλ. κεφ. Ζ').

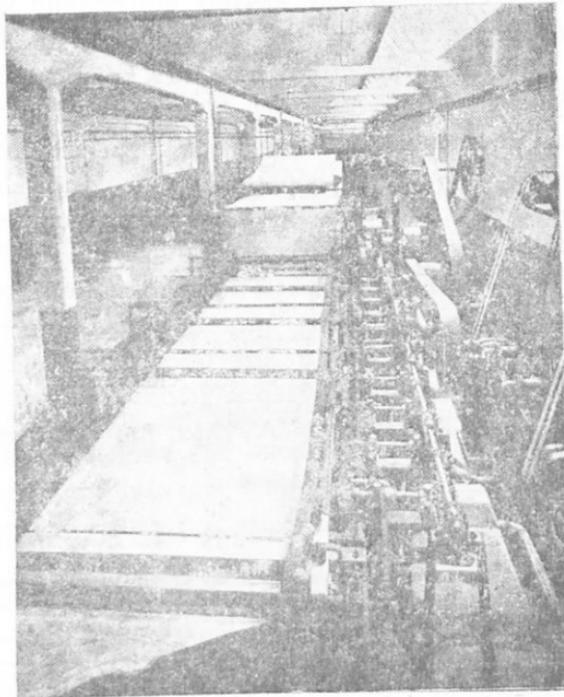
3. Ἡ μετάξι.—α) **Ἡ φυσικὴ μετάξι.** Ἔνεκα τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν θερμοκρασίας καὶ διατροφῆς, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ὁ μεταξοσκώληξ, ἡ ἐκτροφή του εἶναι δυνατὴ μόνον εἰς τὰς πυκνοκατφυκτιμένης χώρας τῆς ὑποτροπικῆς καὶ Μεσογειακῆς ζώνης. Τὰ κυριώτερα κέντρα παραγωγῆς μετάξης εἶναι ἡ Κίνα καὶ ἡ Ἰαπωνία, αἱ ὁποῖαι παράγουν τὰ $\frac{2}{10}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς παραγομένης μετάξης ἐξάγεται ἐκ τῶν λιμένων τῆς Γιοκοχάμας, τῆς Σαγγάης καὶ τῆς Καντῶνος. Τὸ ὑπόλοιπον $\frac{1}{10}$ τῆς παραγωγῆς παράγουν ἡ Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Ἀσία, ἡ ὁποία ἐξάγει διὰ τῶν λιμένων τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Βηρυτοῦ, ἡ Ἰταλία καὶ αἱ χώραι τῆς Βαλκανικῆς. Αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι ἀπορροφῶν τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς τῆς μετάξης. Τὸ Πάτερσον, εἰς τὴν Πολιτείαν τῆς

Ἡ παραγωγή φυσικῆς μετάξης (εἰς χιλ. τόν.) 1938.

Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Ἰαπωνία	(42)	Ρωσία	(1,7)
Κίνα (ἐξάγωγή)	4	Κορέα	(1,3)
Ἰταλία	2	Ἑλλάς	0,25

Παγκόσμιος παραγωγή: (54) χιλ. τόννοι.

τουργοῦν ἐργοστάσια παραγωγῆς τεχνητοῦ ἐρίου, τοῦ ὁποῖου ἡ παραγωγή βαίνει διαρκῶς ἀξαναομένη. Τὴν μεγαλύτεραν πα-

21. Μηχανὴ ἀποξηράνσεως τοῦ τεχνητοῦ ἐρίου
(ἐργοστάσιον Maderno, Ἴταλία).

ραγωγὴν τεχνητοῦ ἐρίου εἶχον κατὰ τὸ 1938 ἡ Ἰαπωνία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἴταλία, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγή ἀντιπροσωπεύει τὰ 91 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς.

Ἡ παραγωγή τεχνητοῦ ἐρίου (εἰς χιλ. τόν.) 1938.

Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Ἰαπωνία	176	Ἄγγλια	14,4
Γερμανία	155	Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι . .	13,5
Ἴταλία	76	Γαλλία	5

Παγκόσμιος παραγωγή: 446 χιλ. τόνοι.

5. Αἱ ἄλλαι ὑφαντικαὶ ὕλαι.— Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑφαντικῶν ὕλων χρησιμοποιοῦνται σήμερον καὶ ἄλλαι ὑφαντικαὶ ὕλαι, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι τὸ λῖνον, ἡ κάνναβις καὶ ἡ γιούτα.

Ἡ παραγωγή λίνου, κάννάβεως καὶ γιούτας 1938.

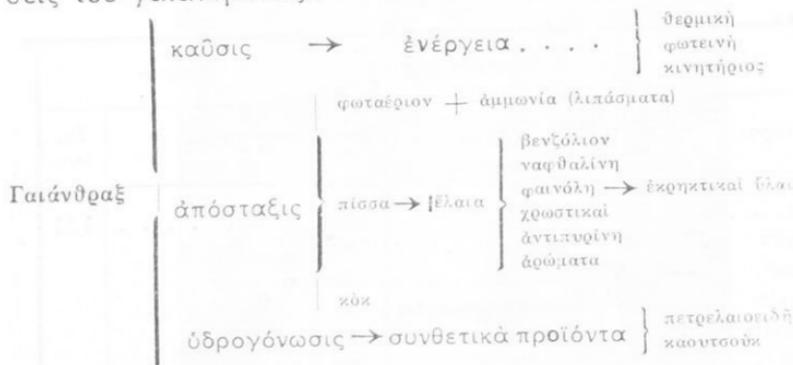
Λῖνον		Κάνναβις		Γιούτα	
Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	έξ. τόν.
Ρωσία	546	Φιλιππῖναι . .	(200)	Ἰνδία	1,21
Πολωνία . . .	40	Ρωσία	(140)		
Βέλγιον	35	Ἰταλία	108		
Γερμανία . . .	29	Γιουγκοσλαυῖα	56		
Λιθουανία . . .	26	Ρουμανία . . .	(27)		
Γαλλία	24	Κορέα	(18)		
Παγκ. παραγωγή	800	Παγκ. παραγωγή	618;	Παγκ. παραγωγή	1,22

Ε. ΑΙ ΠΗΓΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

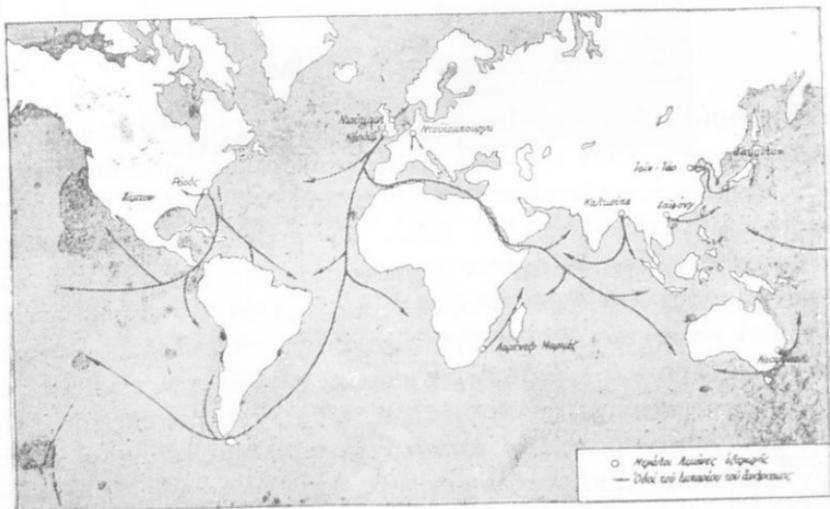
Σημασία τῆς ἐνεργείας.— Ἡ ἐνέργεια εἶναι ἓν τῶν σπουδαιότερων στοιχείων τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, διότι αὕτη εἶναι τὸ κίνητρον τῆς τεραστίας βιομηχανίας καὶ τῶν πολυπληθῶν μέσων μεταφορᾶς. Ἐξ ὅλων τῶν μορφῶν τῆς ἐνεργείας τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχουν σήμερον ἡ θερμότης καὶ ὁ ἠλεκτρισμός. Καὶ ἡ μὲν θερμότης παράγεται διὰ τῆς καύσεως διαφόρων καυσίμων ὕλων (γαιάνθρακος, πετρελαίου, φωταερίου, ἀλκοόλης κ.ἄ.), ὁ δὲ ἠλεκτρισμὸς λαμβάνεται εἴτε διὰ μετατροπῆς τῆς θερμικῆς ἐνεργείας, εἴτε διὰ μετατροπῆς τῆς κινητικῆς ἐνεργείας, ἡ ὁποία ἀπαντᾶται πολλάκις εἰς τὴν φύσιν (ρέοντα ὕδατα). Ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς χρησιμοποιουμένης ἐνεργείας προέρχεται ἐκ τοῦ γαιάνθρακος, τοῦ πετρελαίου καὶ τοῦ λευκοῦ ἄνθρακος.

1. Ὁ γαιάνθραξ.— Ὁ γαιάνθραξ ἀποτελεῖ θεμελιῶδες

στοιχείον τῆς συγχρόνου οικονομικῆς ζωῆς, διότι εἶναι ἡ περισσότερον διαδεδομένη καύσιμος ὕλη καὶ ἐπὶ πλέον, διότι τὰ προϊόντα, τὰ ὅποια λαμβάνονται κατὰ τὴν ἀπόσταξιν αὐτοῦ, εἶναι αἱ ἀπαραίτητοι πρῶται ὕλαι μεγίστων κλάδων τῆς χημικῆς βιομηχανίας. Ὁ κατωτέρω πίναξ δίδει τὰς κυριωτέρας χρήσεις τοῦ γαιάνθρακος :

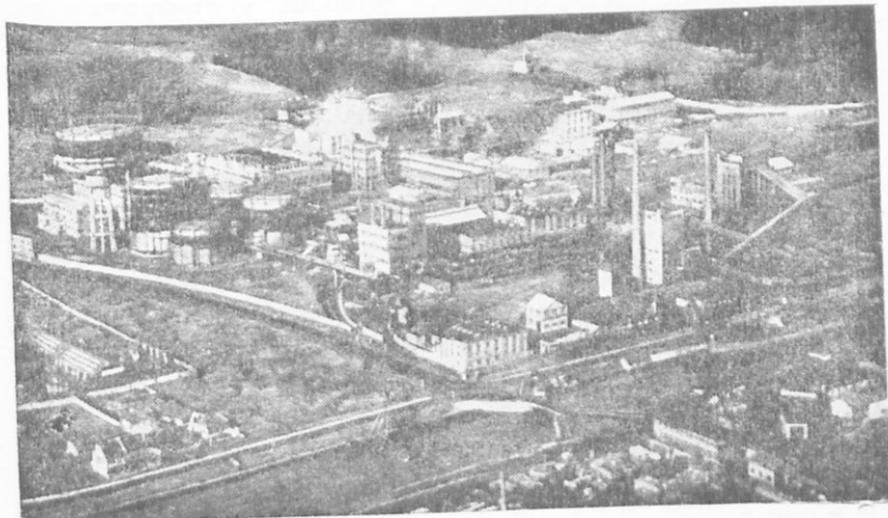
Τὰ μεγάλα κέντρα παραγωγῆς. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς

22. Τὸ ἐμπόριον τοῦ γαιάνθρακος.

τὴν παραγωγὴν τοῦ γαιάνθρακος. Τὰ γαιανθρακοφόρα στρώματα τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἔχουν ἕκτασιν 820 χιλ. χμ² (1½, καὶ

πλέον Βαλκανική Χερσόνησος), τὰ δὲ ἐντὸς αὐτῶν ἀποθέματα ὑπολογίζονται τὸ ὀλιγώτερον εἰς 1000 δισεκατομμύρια τόννους (Πενσυλβανία, Βιργινία, Κέντακυ, Μίσιγκαν, Ἰλλινόις, Κάνσας, Τεξάς, Ὀκλαχόμα, Βραχῶδη Ὀρη). Χάρις εἰς τὰς τελευταίας μηχανὰς ἐξορύξεως, τὸ μικρὸν βάθος τῶν φρεάτων καὶ τὸ μέγα δίκτυον τῶν πλωτῶν ὁδῶν ὁ ἀμερικανικὸς γαιάνθραξ, παρὰ τὸ ὑψηλὸν ἡμερομίσθιον τοῦ ἀμερικανοῦ ἐργάτου, εἶναι

23. Αἱ νέαι χρησιμοποiehσεις τοῦ γαιάνθρακος: τὰ ἐργοστάσια τῆς Βελγικῆς Ἑταιρείας τοῦ ἀζώτου καὶ χημικῶν προϊόντων (Marly). Ἐκ τῶν προϊόντων τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως τοῦ γαιάνθρακος λαμβάνονται διὰ καταλλήλων κατεργασιῶν αἰθυλικὴ ἀλκοόλη (12.000 λίτρα ἡμερησίως), ἀμμωνία, νιτρικὸν ὀξύ, χημικὰ λιπάσματα, φορμόλη, αἰθέρες, οὖροτροπίνη, ἀκετόνη, τεχνητὰ ρητῖνα κ. ἄ.

2 1/2 φορές εὐθηνότερος οἰουδήποτε εὐρωπαϊκοῦ. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι εἰς τῶν σπουδαιοτέρων λόγων τῆς ἀνωτερότητος τῆς βιομηχανίας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Ἡ παραγωγή ἀνέρχεται εἰς 362 ἐκ. τόννους, ἡ ἐξαγωγή ὅμως εἶναι σχετικῶς ἐλαχίστη (15 ἐκ. τόν.). Λιμένες ἐξαγωγῆς εἶναι ἡ Νέα Ὑόρκη, ἡ Φιλαδέλφεια, ἡ Βαλτιμόρη, τὸ Τσάρλεστον καὶ τὸ Χάμπτον-Ρόουδς (τὰ 94% τῶν ἐξαγωγῶν).

Ἡ Ἀγγλία εἶναι ἡ δευτέρα χώρα εἰς τὴν παραγωγὴν γαιάνθρακος (232 ἑκ. τόν.), κατέχει δὲ τὰ πλουσιώτερα ἀποθέματα γαιάνθρακος τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀπαντῶνται ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκαὶ φυσικαὶ συνθήκαι διὰ τὴν παραγωγὴν καὶ τὸ ἐμπόριον τοῦ γαιάνθρακος, ἦτοι: α) στρώματα παχέα καὶ κανονικά, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται συνήθως πλησίον τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους (ἐκμετάλλευσίς εὐκόλος καὶ εὐθνή)· β) καλὴ ποιότης καὶ εἰς διαφόρους ποικιλίας· γ) στρώματα πλησίον τῆς θαλάσσης (εὐκόλος ἐξαγωγή)· δ) μέγας στόλος διὰ τὴν μεταφορὰν καὶ ε) ἀποικίαι καὶ σταθμοὶ ἀνεφοδιασμοῦ ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς ὑψηλίου. Ἡ Ἀγγλία ἔχει τὴν μεγαλυτέραν ἐξαγωγὴν γαιάνθρακος εἰς τὸν κόσμον (60 ἑκ. τόν. περίπου). Οἱ λιμένες ἐξαγωγῆς εἶναι τὸ Νιούκασλ καὶ τὸ Κάρδιφ.

Ἡ Γερμανία ἔρχεται τρίτη εἰς τὴν παραγωγὴν γαιάνθρακος (186 ἑκ. τόν.), διότι κατέχει τὰς μεγάλας γαιανθρακοφόρους περιοχὰς τοῦ Ρούρ καὶ τῆς Σιλεσίας. Διὰ τοῦ Ρήνου ἐξάγονται σημαντικαὶ ποσότητες (35-40 ἑκ. τόν.) εἰς τὴν Βόρειον καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Ἡ Γερμανία ἔχει καὶ ἄφθονον λιγνίτην, τὸν ὁποῖον τελευταίως ἐκμεταλλεῖται ἐντατικῶς (195 ἑκ. τόν. ἐπὶ παγκοσμίου παραγωγῆς 237 ἑκ. τόν.).

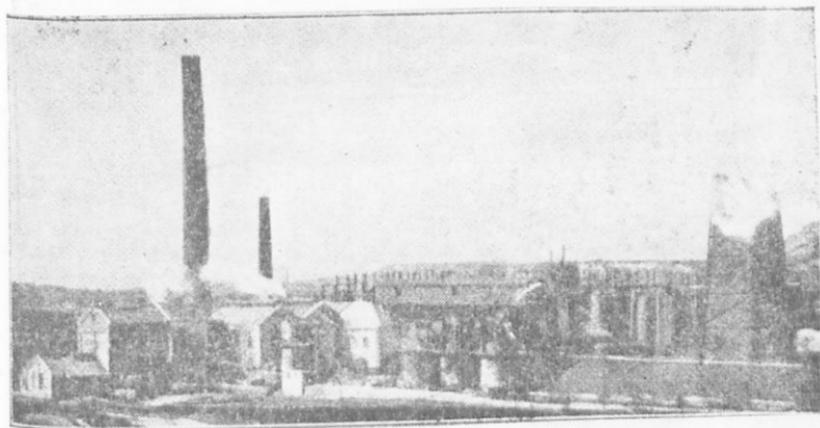
Ἡ Ρωσία (133 ἑκ. τόν.) ἔχει μεγάλα γαιανθρακοφόρα στρώματα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ντονέτς καὶ εἰς τὴν Σιβηρίαν. Ἡ παραγωγή τῆς Ρωσίας βαίνει διαρκῶς ἀξαναομένη παρακολουθοῦσα τὴν παραγωγὴν τοῦ σιδήρου.

Ἄλλαι εὐρωπαϊκαὶ χῶραι ἔχουσαι σημαντικὴν παραγωγὴν γαιάνθρακος εἶναι ἡ Γαλλία, ἡ Πολωνία, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὁλλανδία καὶ ἡ Ἰσπανία.

Ἡ Κίνα κατέχει ἀπέραντα γαιανθρακοφόρα στρώματα (ἐκτάσεως 700 χιλ. χμ²), τὰ ὁποῖα ὑπολογίζουν ὅτι ἀντιπροσωπεύουν τὸ 1/4 τῶν παγκοσμίων ἀποθεμάτων γαιάνθρακος. Σήμερον ἡ ἐκμετάλλευσίς εἶναι πολὺ περιορισμένη (15 ἑκ. τόν.). Ἡ Ἰαπωνία παράγει γαιάνθρακα κατωτέρας ποιότητος καὶ ἀνεπαρκῆ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Ὁ Καναδᾶς (10 ἑκ. τόν.), αἱ Ἰνδίαι (26), ἡ Αὐστραλία (12) καὶ ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνῶσις (19) παράγουν τελευταίως μεγάλας ποσότητας γαιάνθρακος, μέρος τοῦ ὁποίου ἐξάγουν εἰς τὰς γειτονικὰς χώρας.

της έξαντλήσεως τῶν κοιτασμάτων· β) ἡ Κεντρικὴ ζώνη (Ἰνδιάννα, Ἰλλινόις, Κάνσας, Ὀκλαχόμα, Τεξὰς καὶ Λουϊζιάννα), ἡ ὁποία δίδει τὰ 60% τῆς ἀμερικανικῆς παραγωγῆς καὶ γ) ἡ Δυτικὴ ζώνη (Καλιφορνία καὶ Βραχῶδη Ὀρη), ἡ ὁποία δίδει τὰ 33% αὐτῆς.

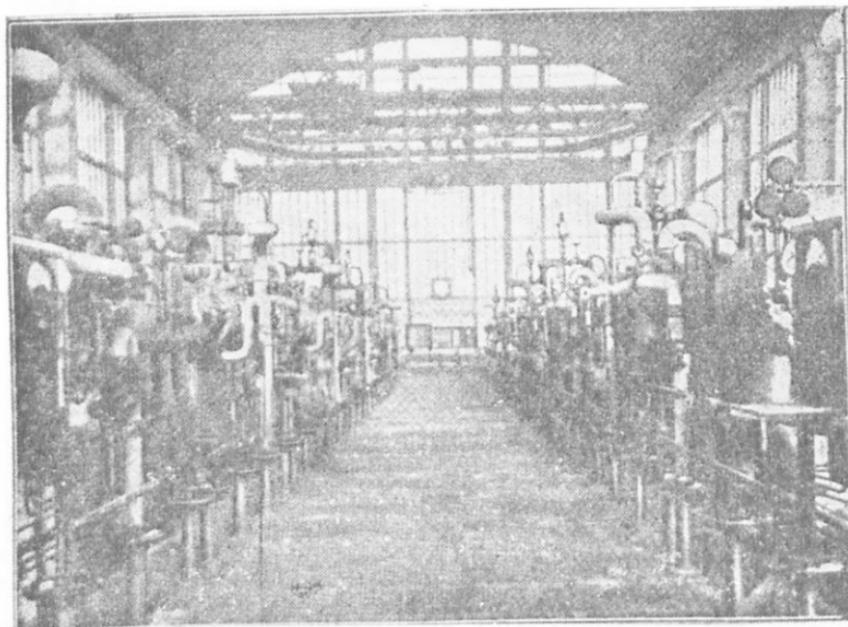
Τὰ πετρελαιοφόρα στρώματα ταχέως έξαντλοῦνται, οὕτω δὲ αἱ ζῶναι τῆς μεγάλης παραγωγῆς μετατοπίζονται, συνήθως ἐντὸς 40-50 ἐτῶν. Τὴν τοιαύτην ὅμως μετατόπισιν δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσουν τὰ ἐργοστάσια καθαρισμοῦ τοῦ πε-

25. Ἐργοστάσιον κατεργασίας ἀσφαλτοῦχων σχιστολίθων ἐν Γλασκῶβη, κατεργαζόμενον ἡμερησίως 1000 τόννους σχιστολίθων. Οἱ ἀσφαλτοῦχοι σχιστόλιθοι περιέχουν 15-30% πετρελαιοειδῆ προϊόντα.

τρελαίου καὶ αἱ βιομηχανίαι κατεργασίας τῶν πολυαρίθμων παραγῶγων αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ έξαγόμενον ἀκάθαρτον πετρέλαιον μεταφέρεται εἰς ὠρισμένα κέντρα καθαρισμοῦ διὰ σιδηροδρόμων, κυρίως ὅμως διὰ συστήματος ὑπογείων σωλῆνων μήκους πολλὰκις πολλῶν χιλιομέτρων (εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας οἱ πετρελαιοφόροι ἀγωγοὶ ἔχουν μῆκος 200 χιλ. χμ.). Τὸ κέντρον οἱ πετρελαιοφόροι διαθέτει τεραστίας δεξαμενάς, ὅπου ἀποθηκεύονται κατὰ τάξιν τὰ διάφορα προϊόντα τῆς ἀποστάξεως. Τὰ μεγαλύτερα κέντρα ἀποστάξεως τοῦ πετρελαίου εἶναι ἡ Νέα Ὑόρκη, ἡ Φιλαδέλφεια, ἡ Βοστώνη, ἡ Βαλτιμόρη καὶ τὸ Τσάρ-

λεστον εἰς τὴν πρώτην ζώνην, τὸ Γκάλβεστον καὶ ἡ Σαβίνη εἰς τὴν δευτέραν ζώνην καὶ ὁ Ἅγιος Φραγκῖσκος εἰς τὴν τρίτην ζώνην. Αἱ ἄνωτέρω πόλεις εἶναι συγχρόνως καὶ λιμένες ἐξαγωγῆς. Αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι ἐξάγουν μόνον τὰ 10% τῆς παραγωγῆς των, τὰ δὲ 90% καταναλίσκονται ἀπὸ τὴν τεραστίαν βιομηχανίαν καὶ τὰ μέσα μεταφορᾶς. Αἱ Ἑν. Πολιτεῖαι ἔχουν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους των τὰ 25% τῶν παγκοσμίων ἀποθεμάτων πετρελαίου.

25. Τὸ ἐσωτερικὸν ἐργοστασίου συνθετικῆς βενζίνης (τῆς Γαλλικῆς Ἑταιρείας Kuhlmann ἐν Harnes)

Ἡ Ρωσία ἔρχεται δευτέρα εἰς τὴν παραγωγήν πετρελαίου (29 ἐκ. τόν.), διότι κατέχει δύο μεγάλας πετρελαιοφόρους περιοχάς. Ἡ πρώτη περιοχὴ ἐκτείνεται μεταξύ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἡ δὲ δευτέρα μεταξύ τοῦ Βόλγα καὶ τῶν Οὐραλίων. Ἡ μεγαλυτέρα ἐκμετάλλευσις γίνεται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βακοῦ. Μεγαλύτερος λιμὴν ἐξαγωγῆς

εἶναι τὸ Βατούμ, ὅπου τὸ πετρέλαιον μεταφέρεται ἐκ τοῦ Βακοῦ διὰ διπλοῦ πετρελαιοφόρου ἀγωγοῦ. Τὰ ἀποθέματα τῶν ρωσικῶν πετρελαίων ὑπολογίζονται εἰς 6,4 δισεκ. τόννους, ἤτοι πλεόν τοῦ ἡμίσεος τοῦ περιεχομένου τῶν κοιτασμάτων ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἡ ἐκμετάλλευσις ὅμως εἶναι ἀκόμη πολὺ περιορισμένη, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκῶν τεχνικῶν μέσων. Ἄλλα μεγάλα κέντρα παραγωγῆς πετρελαίου εἶναι ἡ Βενεζουέλα, τὸ Ἰράν, αἱ Ὀλλανδικαὶ Ἰνδίαί, ἡ Ρουμανία καὶ τὸ Μεξικόν (βλ. πίν.). Ἡ Νότιος Ἀμερική εἶναι μίᾳ ἀνεκμετάλλευστος ἀκόμη πετρελαιοφόρος δεξαμενὴ.

Ἡ παραγωγή πετρελαίου (εἰς ἐκ. τόν.) 1938.

Χῶραι	ἐκ. τόν.	Χῶραι	ἐκ. τόν.
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι . . .	164,1	Ἰράκ	4,3
Ρωσία	28,9	Κολομβία	3
Βενεζουέλα	28,1	Τριनिδάδ	2,5
Ἰράν	10,4	Ἀργεντινὴ	2,4
Ὀλλανδικαὶ Ἰνδίαί . . .	7,4	Περὸν	2,1
Ρουμανία	6,6	Βαρὲν Νῆσοι	1,1
Μεξικόν	5,7	Βιρμανία	1

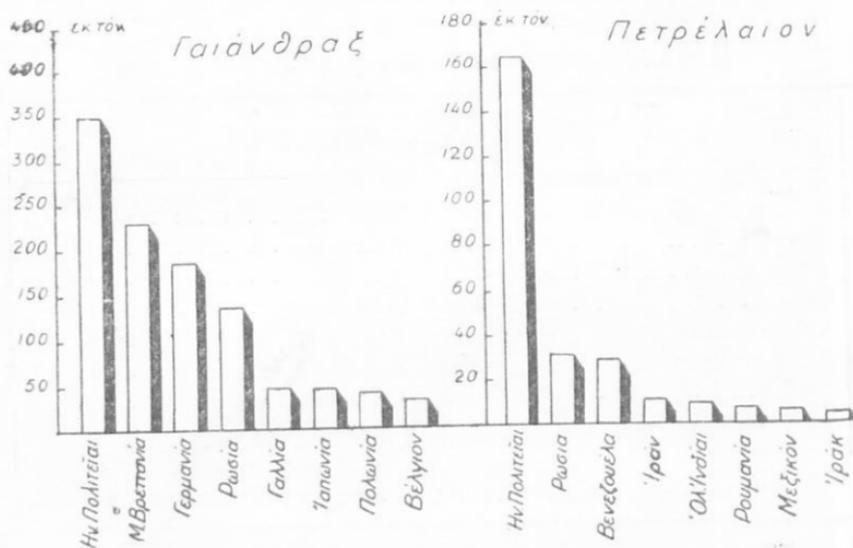
Παγκόσμιος παραγωγή: 272 ἐκ. τόννοι.

Ἡ μεγαλύτερα κατανάλωσις πετρελαίου (ἐκ. τόν.) 1938.

Χῶραι	ἐκ. τόν.	Χῶραι	ἐκ. τόν.
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι . . .	147	Γαλλία	7
Ρωσία	22	Γερμανία	7
Ἀγγλία	12	Καναδάς	6,5

Τὸ ἐμπόριον τοῦ πετρελαίου. Ἡ παραγωγή καὶ τὸ ἐμπόριον τοῦ πετρελαίου εὐρίσκονται εἰς τὰς χεῖρας ὀλίγων τεραστίων οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν εἰς τὴν κατοχὴν τῶν πετρελαιοφόρα στρώματα, τὰ συστήματα μεταφορᾶς τοῦ ἀκαθάρτου πετρελαίου, τὰς ἐγκαταστάσεις καθαρισμοῦ καὶ

ἀποθηκέυσεως, τὸν εἰδικὸν στόλον μεταφορᾶς τῶν προϊόντων, τὰ εἰδικὰ ἐπιστημονικὰ καὶ τεχνικὰ ἐπιτελεῖα, ἅτινα ἀναζητοῦν ἀνά τὸν κόσμον νέα στρώματα, καὶ τέλος τὰ μεγάλα κεφάλαια διὰ τὴν ἄμεσον ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀνακαλυπτομένων νέων πηγῶν. Αἱ ἰσχυρότεροι τοιαῦται ἑταιρεῖαι εἶναι: ἡ ἀμερικανικὴ Standard Oil, ἡ ἀγγλο-ολλανδικὴ Royal Dutch Shell, ἡ ἀγγλικὴ Anglo Persian Oil, καὶ τὸ Σοβιετικὸν τράστ. Αἱ ἄνωτέρω ἑταιρεῖαι διακλαδίζονται εἰς πλῆθος μικροτέρων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκμεταλλεύονται τὰς κατὰ τόπους πετρελαιοφόρους

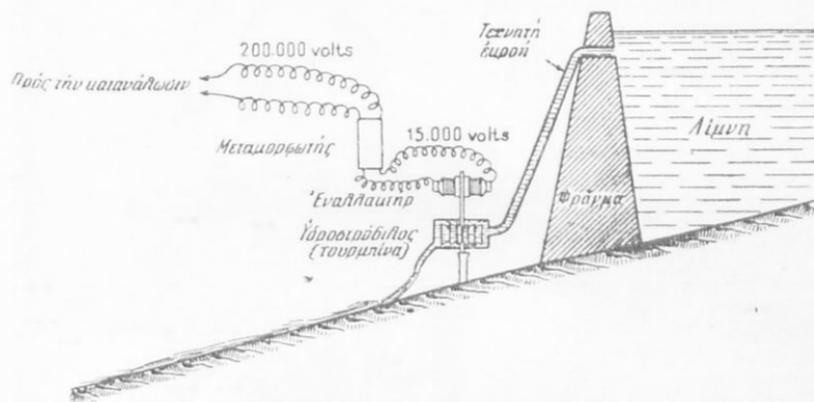
27. Αἱ πηγαὶ ἐνεργείας (κατὰ τὸ 1938).

πηγᾶς. Οὕτως ἡ ὅλη παραγωγή καὶ τὸ ἐμπόριον τοῦ πετρελαίου εὐρίσκονται εἰς χεῖρας ὀλίγων γιγαντιαίων ἀγγλικῶν καὶ ἀμερικανικῶν οικονομικῶν ὀργανισμῶν. Ἡ Εὐρώπη ἄνευ τῆς Ρωσίας παράγει τὰ 3% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς πετρελαίου, ἐνῶ καταναλίσκει τὰ 16% αὐτῆς.

Συμπέρασμα. Τὸ πετρέλαιον ἀπέβη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐν τῶν θεμελιωδεστέρων στοιχείων τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἐπονομάζεται συνήθως «ὕγρὸς χρυσὸς» καὶ ἀσκεῖ τρομερὰν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν λαῶν. Διὰ τοῦτο εἰς τὸν ση-

μερινόν οικονομικόν ανταγωνισμόν τῶν ἔθνῶν προέχει ὁ ἀγὼν διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ πετρελαίου. Πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ φυσικοῦ πετρελαίου ἐπεδιώχθη ἡ διὰ τῆς χημείας παρασκευὴ συνθετικοῦ πετρελαίου ἐκ τοῦ γαιάνθρακος. Τὸ συνθετικόν ὅμως πετρέλαιον δὲν δύναται νὰ συναγωνισθῇ τὸ φυσικόν, διότι ἡ παρασκευὴ του εἶναι πολυδάπανος. Τὴν μεγαλυτέραν παραγωγὴν συνθετικῆς βενζίνης εἶχε κατὰ τὸ 1938 ἡ Γερμανία (1,2 ἐκ. τόν.).

3. Ὁ λευκὸς ἄνθραξ.—Διὰ τοῦ ὄρου τούτου ἐννοοῦμεν τὴν ἐνέργειαν τῶν ρεόντων ὑδάτων, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦμεν, ἀφοῦ τὴν μετατρέψωμεν συνήθως εἰς ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν. Ἡ

28. Ἐγκατάστασις ὑδροηλεκτρικῆς βιομηχανίας.

βιομηχανία τοῦ λευκοῦ ἄνθρακος εἶναι νεωτάτη καὶ ἐκμεταλλεύεται ρεύματα ὑδάτος, τὰ ὁποῖα ἢ παρέχουν μικρὰν ποσότητα ὑδάτος, ἀλλ' ἔχουν μεγάλην πτώσιν, ἢ παρέχουν μεγάλην ποσότητα ὑδάτος, ἀλλ' ἔχουν μικρὰν πτώσιν. Ἡ πρώτη περίπτωση εἶναι προτιμητέα, διότι ἡ ἐγκατάστασις εἶναι ὀλιγώτερον δαπανηρά.

Διὰ νὰ εἶναι ἐκμεταλλεύσιμον ἐν ρεῦμα ὑδάτος πρέπει ἀπαραιτήτως ἡ παροχὴ του νὰ εἶναι κανονικὴ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἢ τοῦλάχιστον νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ρύθμισις αὐτῆς. Ὡς γνωστόν αἱ πτώσεις ὑδάτων ἀπαντῶνται εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι φέρουν παγετώνας ἢ δέχονται ἀφθόνους βροχάς.

Τοιαύτας συνθήκας εὐρίσκομεν εἰς τὰς Ἑλβετίας, τὰς Πυρηνναϊά, τὴν Σκανδιναυικὴν, τὴν Φινλανδίαν, τὰ Βραχῶδη Ὄρη, εἰς τὰς πρὸς τὸν Εἰρηνικὸν παραλίους ὄροσειράς, εἰς τὸν Καναδὸν καὶ τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας. Ἡ βιομηχανία τοῦ λευκοῦ ἄνθρακος

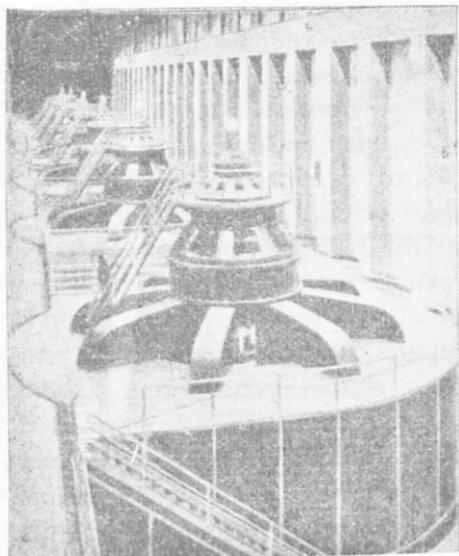
29. Τὸ μέγα φράγμα «Boulder Dam» τοῦ Κολοράδο.

Ἐχει ὕψος 222 μ., αἱ δὲ ὑδροηλεκτρικαὶ ἐγκαταστάσεις παράγουσιν ἐτησίως ἡλεκτρικὸν ρεῦμα 5,9 δισεκ. ὡριαίων κιλοβάτ. Τὸ φράγμα ἐσημάτισε λίμνην ἔχουσαν ἐπιφάνειαν 593 χμ² (ἴσην μὲ τὴν Κέρκυραν). Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης θὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς ἄρδευσιν μεγίστων ἐκτάσεων καὶ πρὸς ὑδρευσιν πολλῶν μεγάλων πόλεων, ἀκόμη καὶ τοῦ Λὸς Ἀντζελες κειμένου εἰς ἀπόστασιν 400 χμ. «Τὰ μεγάλα ταῦτα τεχνικὰ ἔργα εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ ἀφήσῃ ὁ πολιτισμός μας ὑλικῶς διαρκέστερον ἐπὶ τῆς Γῆς».

δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ εἰς ἄλλας χώρας, ἀλλὰ πάντοτε τίθεται σοβαρώτατον τὸ πρόβλημα τοῦ κανονισμοῦ τῆς παροχῆς κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξηρασίας, ἢ ὁποία μάλιστα εἰς μερικὰς χώρας εἶναι μακρὰ (μεσογειακὸν καὶ τροπικὸν κλίμα).

Ἀλκινόου Ε. Μάξη

Όταν ή παροχή είναι μικρά και άκανόνιστος, τότε διὰ νά δημιουργήσουν μεγάλην πτώσιν κατασκευάζουν μεγάλα φράγματα διὰ τῶν ὁποίων τεχνητῶς συγκεντροῦται τὸ ὕδωρ και φθάνει εἰς ἀρκετὸν ὕψος. Ἡ κατασκευή φραγμάτων

30. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φράγματος Boulder Dam.

Τὸ ὕδροηλεκτρικὸν ἐργοστάσιον ἔχει σχῆμα ἰσπίδιου πετάλου. Τὸ κεντρικὸν τμήμα, κατασκευασμένον ἐπὶ τοῦ φράγματος, περιλαμβάνει ἐργαστήρια και θαλάμους ἐλέγχου, τὰ δὲ πλευρικὰ τμήματα περιλαμβάνουν τοὺς ἐναλλακτῆρας, συνολικῆς ἰσχύος 1.317.500 κιλοβάτ. Εἰς τὴν εἰκόνα διακρίνεται μία ὁμάς ἐναλλακτῆρων τῆς μιᾶς πλευρᾶς, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔχει ἰσχὴν 82.500 κιλοβάτ.

εἶναι πολυδάπανος, παρουσιάζει ὅμως πολλὰ πλεονεκτήματα: 1) διὰ τῶν φραγμάτων ἐκμεταλλεύονται και ρεύματα πολὺ μικρᾶς παροχῆς, (2) χρησιμοποιεῖται ὀλόκληρος ἡ ἐνέργεια τοῦ ὕδατος, ἐπειδὴ ὅλον τὸ ὕδωρ διέρχεται διὰ τοῦ ὑδροστροβίλου και 3) διὰ τῆς ἀποθηκείσεως τοῦ ὕδατος εἰς τὴν τεχνητὴν λίμνην κανονίζεται ἡ παροχή τοῦ ρεύματος και τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας. Ἡ βιομηχανία τοῦ λευκοῦ ἄνθρακος ἔχει τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: 1) εἰς τὰ ὕδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια ἐπικρατοῦν ὑγιεινοὶ και εὐχάριστοι ὄροι διὰ τὸ ἐργατικὸν προσωπικόν, 2) ἡ μεταφορὰ και ἡ διανομὴ τῆς κινητηρίου δυνάμεως (δηλ.

τοῦ ἠλεκτρισμοῦ) εἶναι πολὺ εὐκολωτέρα και ἀσυγκρίτως ταχύτερα ἀπὸ τὴν μεταφορὰν τοῦ ἄνθρακος και τοῦ πετρελαίου, 3) ἡ μετάδοσις τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας εἶναι δυνατὴ εἰς οἰανδήποτε στιγμήν και 4) ἡ παραγομένη ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια ἀμέσως

χρησιμοποιεῖται πρὸς διαφόρους σκοποὺς (φωτισμόν, θέρμανσιν, ἔλξιν, μεταλλουργίαν, χημείαν, τηλεπικοινωνίαν, χαρτοποιίαν, ξυλουργικὴν, γεωργίαν κλπ.). Ἄλλ' ἢ μεταφορὰ τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας δὲν εἶναι ἀπεριόριστος ἔνεκα τῶν τεραστίων ἐξόδων, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦν αἱ μεγάλοι γραμμαί. Διὰ τοῦτο τὰ ἐργοστάσια καταναλώσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος πρέπει νὰ ἰδρύνωνται ὅσον τὸ δυνατόν πλησίον τῆς πηγῆς τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας. Τοῦτο ὁμῶς προϋποθέτει μέγα δίκτυον συγκοινωνιῶν διὰ τὴν ἕως ἐκεῖ μεταφορὰν τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τὴν διανομὴν τῶν παραγομένων προϊόντων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον παρατηρεῖται ὅτι αἱ ὑδροηλεκτρικαὶ βιομηχαναὶ ἐγκαθίστανται ἐκεῖ, ὅπου εἶναι βεβαία ἢ χρησιμοποίησις τῆς παραγομένης ἐνεργείας ἀπὸ τὸ ἄμεσον περιβάλλον. Ἡ χρῆσις τοῦ λευκοῦ ἄνθρακος γενικεύεται ταχύτερον εἰς τὰς χώρας, αἱ ὅποιοι ἔχουν ἔντονον οἰκονομικὴν ζωὴν, συγκοινωνίας ἀνεπτυγμένας καὶ πολυανθρώπους ἐγκαταστάσεις. Ὁ λευκὸς ἄνθραξ παρουσιάζει ἐξαιρετικὰς εὐκολίας μεταφορᾶς, ἐν τούτοις ὁμῶς ἢ μεταφορὰ του εἶναι πράγματι δυσκολωτέρα ἀπὸ τὴν τοῦ ἄνθρακος καὶ τοῦ πετρελαίου, διότι «ὁ λευκὸς ἄνθραξ παραμένει πάντοτε συνδεδεμένος μὲ τὴν χώραν εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη, ὀλίγον ἀπομακρυνόμενος αὐτῆς, ἐνῶ ὁ ἄνθραξ καὶ τὸ πετρέλαιον εἶναι νομάδες, ποντοπόροι, κοσμοπολίται».

Ὅπως θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ Ἑλλάδος, ἡ χώρα μας ἔχει ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα.

Ἡ μεγαλυτέρα παραγωγὴ ἠλεκτρισμοῦ δι' ὑδροηλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων (εἰς δισεκ. ὠριαίων κιλοβάτ) 1938.

Χῶραι	δισεκ. ὠρ.κιλ.	Χῶραι	δισεκ. ὠρ.κιλ.
Ἦν. Πολιτεία	44,1	Γαλλία	(9,9)
Καναδάς	25,6	Ἑλβετία	7
Ἰαπωνία	(21,8)	Γερμανία	(6,9)
Ἰταλία	14,3	Φινλανδία	(2,1)

(Σημ. Αἱ παρενθέσεις ἀναφέρονται εἰς τὸ ἔτος 1937).

ζ'. ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΑ

Ι. ΤΑ ΧΡΗΣΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ

Τὰ χρήσιμα μέταλλα ἀποτελοῦν σπουδαιότατον στοιχείον τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Αἱ μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι εἶναι τὸ κάτωπιτρον τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος μιᾶς συγχρόνου μεγάλης Δυνάμεως. Δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἐκ τῆς μεταλλουργίας προέκυψεν ὁλόκληρος ἡ νεωτέρα οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ὀργάνωσις τοῦ κόσμου, διότι ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τῶν μέσων μεταφορᾶς, ἡ δημιουργία τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων καὶ τῶν στρατιῶν τῶν ἐργατῶν εἶναι ἀποτελέσματα τῆς τεραστίας ἀναπτύξεως τῆς μεταλλουργίας. Ἡ παραγωγή τῶν διαφόρων μεταλλευμάτων εἶναι ἐντοπισμένη εἰς ὀρισμένας χώρας τοῦ κόσμου, διαφόρους δι' ἕκαστον μέταλλον. Ἀντιθέτως ἡ μεταλλουργία τῶν διαφόρων μετάλλων εἶναι συγκεντρωμένη εἰς τὰς πλουσίας εἰς γαϊάνθρακα χώρας, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ πλέον διαθέτουν τὸ πολυάριθμον καὶ ἔμπειρον ἐργατικὸν προσωπικόν.

1. Ὁ σίδηρος. — Ἐν ἐκ τῶν πλέον θεμελιωδῶν στοιχείων τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς ζωῆς εἶναι ὁ σίδηρος. Οὗτος ἀπαντᾷ εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τῆς Γῆς, σπανιώτατα ὅμως καθαρός, σχεδὸν δὲ πάντοτε ἠνωμένος μετ' ἄλλων στοιχείων. Ἀναλόγως τῆς περιεκτικότητος εἰς σίδηρον διακρίνομεν τὰ σιδηρομεταλλεύματα εἰς πλούσια (35-75%) καὶ εἰς πτωχὰ (20-35%). Τὰ πλουσιώτερα ἐκμεταλλεύσιμα μεταλλεύματα σιδήρου (70%) ἀπαντῶνται εἰς τὴν Σουηδικὴν Λαπωνίαν, παρὰ τὴν Ἀνωτέραν Λίμνην (Ἡν. Πολιτεῖαι) καὶ εἰς τὴν Οὐκρανίαν (Κριβόϊ-Ρόγκ).

Διὰ τὴν ἀναγωγήν τοῦ σιδήρου ἐντὸς τῶν ὑψηλῶν καμίνων ἀπαιτοῦνται μεγάλαι ποσότητες γαϊάνθρακος (κόκ), ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο θεωρεῖται ὡς δευτέρα ἀπαραίτητος πρώτη ὕλη διὰ τὴν μεταλλουργίαν τοῦ σιδήρου.

α) Χῶραι πλούσιαι εἰς σιδηρομετάλλευμα καὶ γαϊάνθρακα. Αἱ χῶραι αὗται εὐρίσκονται ὑπὸ τὰς καλυτέρας τῶν συνθηκῶν διὰ τὴν παραγωγήν χυτοσιδήρου, χάλυβος καὶ μηχανῶν. Σχε-

δόν μόνον αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν καὶ εἰς τοῦτο ὀφείλουν μέγα μέρος τῆς καταπληκτικῆς ὑπεροχῆς των ἔναντι ὄλων τῶν ἄλλων χωρῶν τοῦ κόσμου. Ὁ σιδηρός ἀπαντᾷ εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς χώρας, ἰδιαιτέρως ὅμως ἀφθονος ἀπαντᾷ εἰς τὴν Μιννεζόταν καὶ τὴν Μίσιγκαν· ἐκεῖ τὰ κοιτάσματα εὐρίσκονται σχεδόν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς μῆκος ἑκατοντάδων χιλιομέτρων. Τὰ ἀποθέματα τῶν Ἑν. Πολιτειῶν ὑπολογίζονται εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ περιεχομένου τῶν κοιτασμάτων ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγονται ὁ Καναδάς καὶ ἡ Ρωσία, τῆς ὁποίας τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς εὐρίσκονται εἰς τὸ Κριβόϊ-Ρόγκ τῆς Οὐκρανίας καὶ τὰ Οὐράλια, ὅπου τὸ ὄρος Μαγκνητνάια εἶναι ὁλόκληρον ἐκ σιδήρου.

β) Χῶραι πλούσιαι εἰς σιδηρομετάλλευμα, ἀλλὰ πτωχαὶ εἰς γαιάνθρακα. Μερικαὶ χῶραι εἶναι πλούσιαι εἰς μεταλλεύματα σιδήρου, στεροῦνται ὅμως καθ' ὁλοκληρίαν γαιάνθρακος καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζονται νὰ ἐξάγουν ὁλόκληρον σχεδόν τὴν παραγομένην ποσότητα σιδηρομεταλλεύματος. Τοιαῦται χῶραι εἶναι ἡ Σουηδία, ἡ Ἰσπανία, τὸ Ἀλγέριον καὶ ἡ Τύνις. Εἰς ἄλλας πάλιν χώρας ὁ παραγόμενος γαιάνθραξ δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ ἀφθόνου σιδηρομεταλλεύματος καὶ διὰ τοῦτο αἱ χῶραι αὗται ἀναγκάζονται νὰ εἰσάγουν σημαντικὰς ποσότητας γαιάνθρακος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξάγουν σιδηρομετάλλευμα. Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὑπάγεται ἡ Γαλλία, τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος περικλίνει τὰ ἀφθονώτερα τῶν εὐρωπαϊκῶν κοιτασμάτων σιδήρου (Λωρραίνη, Νορμανδία, Βρετανία κ. ἄ.).

Ἡ Γαλλία ἐξάγει σιδηρομετάλλευμα εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Γερμανίαν. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγεται καὶ τὸ Λουξεμβούργον.

γ) Χῶραι πλούσιαι εἰς γαιάνθρακα, ἀλλὰ πτωχαὶ εἰς σιδηρομετάλλευμα. Αἱ χῶραι αὗται ἀναγκάζονται νὰ εἰσάγουν ἔξωθεν τὸ ἀπαραίτητον διὰ τὴν σιδηροβιομηχανίαν των μετάλλευμα. Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὑπάγονται ἡ Ἀγγλία, ἡ ὁποία εἰσάγει τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ ἀναγκαιοῦντος εἰς αὐτὴν σιδηρομεταλλεύματος ἐκ τῆς Γαλλίας, τῆς Σουηδίας, τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ Ἀλγερίου, καὶ ἡ Γερμανία, ἡ ὁποία εἰσάγει τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ σιδηρομε-

ταλλεύματος κυρίως ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Σουηδίας. Ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας εὐρίσκονται τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Πολωνία.

Τὰ μεγάλα κέντρα τῆς μεταλλουργίας τοῦ σιδήρου καὶ τῆς σιδηροβιομηχανίας θὰ γνωρίσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

Ἡ παραγωγή σιδηρομεταλλεύματος, χάλυβος καὶ χυτοσιδήρου (εἰς ἐκ. τόν.) 1938.

Χῶραι	Σιδηρομετάλλευμα	Χάλυψ	Χυτοσίδηρος
	ἐκ. τόν.	ἐκ. τόν.	ἐκ. τόν.
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι . . .	14,6 (37,3)	28,5 (51,4)	19,5 (37,7)
Ρωσία	(14)	18,1	14,7
Γαλλία	10,1	6,2	6
Σουηδία	8,5	0,9	0,7
Ἀγγλία	3,6 (4,3)	10,6 (13,2)	6,9 (8,6)
Γερμανία	3,1	23,2	18,6
Ἰνδία	1,9	1	1,6
Ἀλγερίον	1,6	—	—
Λουξεμβούργον	1,5	1,4	1,6
Ἰσπανία	1,2	0,5	0,5
Μαλαισία	1	—	—
Βέλγιον	—	2,3	2,5
Ἰταλία	—	2,3	0,9
Ἰαπωνία	(0,4)	(5,2)	(2)
Παγκόσμιος παραγωγή . . .	75 (98)	109 (135)	83 (104)

(Σημ. Ἡ πρώτη στήλη παριστᾷ τὸν ἐντὸς τῶν ὁρυκτῶν τοῦ σιδήρου περιεχόμενον σίδηρον. Αἱ παρενθέσεις ἀναφέρονται εἰς τὸ ἔτος 1937).

2. Τὰ ἄλλα χρήσιμα μέταλλα.— Ἐκτὸς τοῦ σιδήρου καὶ τὰ ἄλλα μέταλλα εἶναι σήμερον πολύτιμα, διότι εἶναι ἀπαραίτητα εἰς πλείστους κλάδους τῆς βιομηχανίας. Τοιαῦτα μέταλλα εἶναι ὁ χαλκός, ὁ ψευδάργυρος, ὁ μόλυβδος, ὁ κασσίτερος, τὸ

χρώμιον, τὸ μαγγάνιον, ὁ ὑδράργυρος, τὸ ἀργίλλιον καὶ μερικὰ ἄλλα, ὅπως π. χ. τὸ βολφράμιον, τὸ βανάδιον, τὸ κάδμιον καὶ τὸ μολυβδαίνιον.

Ὁ κατωτέρω πίναξ δεικνύει τὰ μεγαλύτερα κέντρα παραγωγῆς μεταλλευμάτων τῶν κυριωτέρων χρησίμων μετάλλων (οἱ ἀριθμοὶ δεικνύουν τὸ καθαρὸν μέταλλον, τὸ περιεχόμενον εἰς τὰ ἐξορυχθέντα μεταλλεύματα).

Ἡ παραγωγή μεταλλευμάτων (εἰς χιλ. τόν.) 1938.

Χαλκοῦ		Ψευδαργύρου		Μολύβδου	
Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Ἡν. Πολιτεῖαι .	501	Ἡν. Πολιτεῖαι .	462	Ἡν. Πολιτεῖαι .	332
Χιλή	351	Αὐστραλία . .	(207)	Μεξικόν	282
Καναδάς	266	Καναδάς	173	Αὐστραλία . . .	(250)
Β. Ροδεσία . . .	(250)	Μεξικόν	172	Καναδάς	190
Βελγ. Κογγό . .	124	Γερμανία	(165)	Βιρμανία	89
Ἰαπωνία	100	Ἰταλία	87	Γερμανία	79
Ρωσία	96	Βιρμανία	55	Γιουγκοσλαυῖα	71
Παγκ. παραγωγή	(2350)	Παγκ. παραγωγή	(1856)	Παγκ. παραγωγή	1705
Κασσιτέρου		Βωξίτου		Νικελίου	
Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.	Χῶραι	χιλ. τόν.
Βρ. Μαλαισία	44	Γαλλία	682	Καναδάς	96
Ὁλλ. Ἰνδίαί . .	28	Οὐγγαρία . . .	541	Ν. Καληδονία	(5)
Βολιβία	26	Γιουγκοσλαυῖα	406	Ἑλλάς	(1)
Σιάμ	14	Ἰταλία	383	Νορβηγία	(0,9)
Βελγ. Κογγό . .	9	Ἡν. Πολιτεῖαι	324		
Κίνα	9	Ὁλλ. Ἰνδίαί . .	245		
Νιγηρία	8	Ἑλλάς	150		
Παγκ. παραγωγή	158	Παγκ. παραγωγή	—	Παγκ. παραγωγή	(114)

Μαγγανίου		Χρωπίου		Υδραργύρου	
Χώραι	χιλ. τόν.	Χώραι	χιλ. τόν.	Χώραι	χιλ. τόν.
Ρωσία	(1200)	Ν. Ἀφρική . .	171	Ἰταλία	2300
Ἰνδίαι	450	Τουρκία . . .	104	Ἰσπανία	(1450)
Ν. Ἀφρ. Ἑνωσις	239	Ρωσία	(90)	Ἡν. Πολιτείαι	620
Γερμανία . . .	(209)	Ἰνδίαι	(31)	Μεξικόν	293
Βραζιλία . . .	65	Κούβα	(31)	Ρωσία	(268)
Γαλ. Μαρόκον	39	Ἑλλάς	(20)	Τσεχοσλοβακία	(95)
Παγκ. παραγωγή	(2970)	Παγκ. παραγωγή	590	Παγκ. παραγωγή	(4900)

(Σημ. Αἱ παρενθέσεις ἀναφέρονται εἰς ἀμέσως προηγούμενα ἔτη).

II. ΤΑ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ

Ἐκτὸς τῶν χρησίμων μετάλλων ἡ σύγχρονος οἰκονομική ζωὴ ἔχει μεγίστην ἀνάγκην καὶ τῶν πολυτίμων μετάλλων, τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ λευκοχρύσου, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιῶνται εἰς πλείστας ἐφαρμογάς· ἰδιαιτέρα ὅμως εἶναι ἡ σημασία τοῦ χρυσοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν νομισματικὴν βᾶσιν ὄλων τῶν πολιτισμένων χωρῶν.

α) Ὁ χρυσὸς εἶναι τὸ γνωστὸν κίτρινον, βαρὺ καὶ ἀναλλοίωτον μέταλλον, τὸ ὁποῖον ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ ἄνθρωπος τὸν ἐγνώρισε. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους διήγειρεν εἰς πλήθη ἀνθρώπων σφοδρὰς ἐπιθυμίας πλουτισμοῦ καὶ παρῶρμησεν αὐτοὺς εἰς τὰς ἐπικινδύνους ὑπερποντίους περιπετείας. Ἡ μεταναστευτικὴ κίνησις καὶ ὁ ἀποικισμὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐτροφοδοτήθησαν κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὰ ρεύματα τῶν χρυσοθηρῶν. Παρὰ τὴν σημαντικὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς ὁ χρυσὸς ἐξακολουθεῖ νὰ σπανίζῃ καὶ νὰ διατηρῇ τὴν ὑψηλὴν ἀξίαν του. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡ Νότιος Ἀφρική

κατέχει τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ χρυσοῦ (τὰ 43 % τῆς παγκ. παραγωγῆς). Τὰ μεγαλύτερα χρυσοφόρα στρώματα εὐρίσκονται κυρίως εἰς τὸ Τρανσβάαλ καὶ τὴν Νότιον Ροδεσίαν. Ἐπιπλέον μεγάλα κέντρα παραγωγῆς χρυσοῦ εἶναι ἡ Ρωσία (Οὐράλια, Σιβηρία), ὁ Καναδᾶς (Ὀντάριο, Μακένζι), αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι (Βραχώδη Ὀρη, Ἀλάσκα), ἡ Αὐστραλία καὶ τὸ Μεξικόν.

β) Ὁ ἄργυρος εὐρίσκεται συνήθως εἰς τὰ μεταλλεύματα τοῦ μολύβδου, τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ὑδραργύρου. Αἱ δύο κυριώτεροι χῶροι παραγωγῆς εἶναι τὸ Μεξικόν καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι. Ὁ ἄργυρος χρησιμοποιεῖται εἰς διαφόρους ἐφαρμογὰς, ἀλλὰ καὶ ὡς νόμισμα (διμεταλλισμός).

γ) Ὁ λευκόχρυσος ἀπαντᾷ εἰς μεταλλικὴν κατάστασιν εἰς λευκοχρυσούχους ἄμμους. Ὁ Καναδᾶς καὶ ἡ Ρωσία παράγουν τὰ 75 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς.

δ) Ἐξ ὄλων τῶν πολυτίμων λίθων σπουδαιότερος εἶναι ὁ ἀδάμας, ὁ ὁποῖος ἐξάγεται κυρίως εἰς τὴν Νότιον Ἀφρικὴν (Κιμπερλέϋ) καὶ τὸ Βελγικόν Κογγό (Κασσάι). Ὁ μεγαλύτερος ἀδάμας (ὁ Κουλλινάν) εὐρέθη εἰς τὸ Κιμπερλέϋ (1905) καὶ εἶχε βάρος 623 γραμμαρίων.

Ἡ παραγωγή πολυτίμων μετάλλων (εἰς τόν.) 1938.

Χρυσός		Ἄργυρος		Λευκόχρυσος	
Χῶροι	τόν.	Χῶροι	τόν.	Χῶροι	τόν.
Ν. Ἀφρικὴ . . .	403	Μεξικόν . . .	2.518	Καναδᾶς . . .	(4,3)
Ρωσία . . (140—180)		Ἡν. Πολιτεῖαι	1.884	Ρωσία	(3)
Καναδᾶς . . .	147	Καναδᾶς . . .	689	Κολομβία . .	(1,7)
Ἡν. Πολιτεῖαι	132	Περὸν	635	Ἡν. Πολιτεῖαι	(1,6)
Αὐστραλία . .	50	Αὐστραλία . .	380		
Παγκ. παραγωγή	1.140	Παγκ. παραγωγή	8.000	Παγκ. παραγωγή	(10)

Ζ'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Ἡ μεγάλη βιομηχανία.— Ἡ βιομηχανία εἶναι μεγίστης σημασίας στοιχείον τῆς οικονομικῆς ζωῆς, διότι τὰ περισσότερα τῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα λαμβάνομεν ἐκ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου ἔχουν ἀνάγκην εἰδικῆς κατεργασίας πρὸ τῆς χρησιμοποίησός των. Ἡ τελειότερα κατεργασία τῶν πρώτων ὑλῶν εἶδομεν ὅτι γίνεται διὰ τῆς μεγάλης βιομηχανίας, ἡ ὁποία διὰ τὴν ἀνάπτυξίν της ἀπαιτεῖ τοὺς ἑξῆς ὄρους :

- 1) ἀφθονίαν πρώτων ὑλῶν καὶ ἐνεργείας·
- 2) διαμόρφωσιν μεγάλων οικονομικῶν μονάδων, ἥτοι μεγάλων ἐπικρατειῶν διὰ τὴν ἀσφαλῆ προμήθειαν τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τὴν κατανάλωσιν τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων (Ἦν Πολιτεῖαι, Βρεῖτ. Αὐτοκρατορία, Γαλλία, Ρωσία)·
- 3) μεγάλην εὐκολίαν συγκοινωνιῶν καὶ ἐπέκτασιν τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν·
- 4) συνεχῆ πρόοδον τῆς τεχνικῆς διὰ τὴν ἀφθονωτέραν καὶ εὐθηνωτέραν παραγωγὴν βιομηχανικῶν προϊόντων·
- 5) μεγάλην πυκνότητα πληθυσμοῦ καὶ ὑπαρξίν πολυαριθμοῦ ἐργατικῆς τάξεως·
- 6) ἀφθονίαν κεφαλαίων καὶ
- 7) πολλαπλασιασμὸν καὶ ἑξομοίωσιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ πληθυσμοῦ, ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀπορρόφησις ἀφθόνων βιομηχανικῶν προϊόντων.

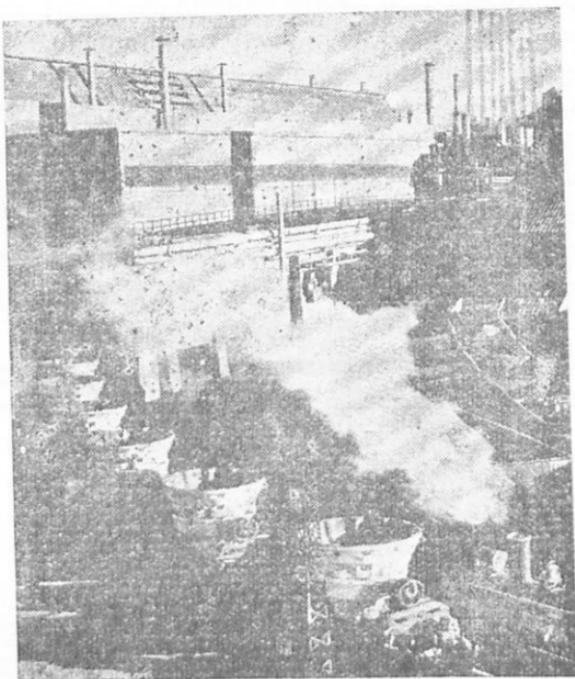
Ἡ μεγάλη βιομηχανία ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος, βαθμηδὸν δ' ἐπέξετάθη καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας.

1. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι.— Μέχρι τοῦ 1865 αἱ Ἠν. Πολιτεῖαι ἦσαν κυρίως γεωργικὴ χώρα, μετὰ ταῦτα ὁμως ἐσημείωσαν καταπληκτικὴν βιομηχανικὴν ἐξέλιξιν, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὸν σκανδαλώδη πλοῦτον τῆς χώρας εἰς πηγὰς ἐνεργείας καὶ πρώτας ὕλας, εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐργατικῶν χειρῶν, εἰς τὴν τεραστίαν ζήτησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τέλος εἰς τὴν εἰδικὴν ὀργανοποίησιν τῆς παραγωγῆς. Ἡ βιομηχανία τῶν Ἠν. Πολιτειῶν ἔχει τὰ ἑξῆς ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά :

- α) στενωτάτην συνεργασίαν μεταξὺ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς βιομηχανικῆς τεχνικῆς διὰ τὴν ἄμεσον ἐκμετάλλευσιν τῶν συμπερασμάτων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης·

πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον αἱ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις

συντηροῦν μέγιστα ἐργαστήρια ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης· β) συγκέντρωσιν καὶ συνεννόησιν τῶν κεφαλαίων (τράστ) διὰ τὴν ἀνάληψιν εὐρυτάτων ἐπιχειρήσεων (τράστ χάλυβος, αὐτοκινήτου, κινηματογράφου κ.ἄ)· γ) τυποποιήσιν τῆς παραγωγῆς, δηλ. συ-

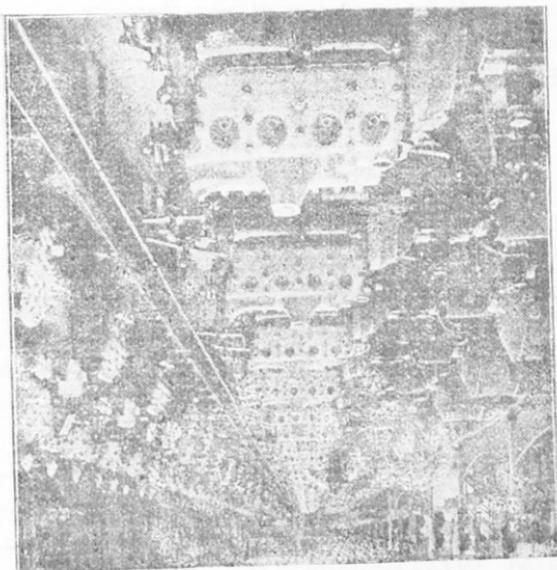

31. Ἡ εἴσοδος τοῦ σιδηρομεταλλεύματος εἰς τὰ ἐργοστάσια Ford.

Εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς εἰκόνης διακρίνονται τὰ ὄχηματα μετὸν ἄνθρακα καὶ τὸ σιδηρομετάλλευμα, εἰς δὲ τὸ ἀριστερὸν τὰ εἰδικὰ ὄχηματα, ἅτινα εἰσέρχονται εἰς τὸ χυτήριο. Τὸ σιδηρομετάλλευμα, τὸ ὁποῖον φθάσει ἐκ τοῦ ὄρυχείου εἰς τὸ ἐργοστάσιον τὴν 8ην πρωϊνὴν τῆς Δευτέρας, ἐγκαταλείπει τὸ ἐργοστάσιον ὑπὸ μορφὴν τελείου αὐτοκινήτου τέσσαρας ἡμέρας βραδύτερον, ἤτοι τὴν ἑσπέραν τῆς Πέμπτης.

νεχῆ παραγωγὴν τῶν αὐτῶν προϊόντων εἰς σειρὰν κατὰ μεγάλας ποσότητας καὶ εἰς χαμηλὰς τιμὰς. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπιβάλλει μεγίστην εἰδίκευσιν τῶν ἐργατῶν. Ἡ ἀμερικανικὴ βιομηχανία ἔχει ὡς κύριον σκοπὸν τὴν μεγίστην ἀπόδοσιν καὶ διὰ

τοῦτο ἀδιακόπως ἀνανεοῦται τὸ μηχανικὸν ὕλικὸν τῶν ἐργοστασιῶν. Ἄλλο χαρακτηριστικὸν τῆς βιομηχανίας τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν εἶναι τὰ ὑψηλὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν, οἱ ὅποιοι οὕτως ἀποβαίνουν μεγάλοι καταναλωταὶ τῶν προϊόντων τῆς βιομηχανίας (ἐλάχιστον ἡμερομίσθιον 6 δολλάρια). Γενικῶς ἡ βιομηχανία τῶν Ἑν. Πολιτειῶν εἶναι τὸ τελειότερον καὶ μοναδικὸν ὑπόδειγμα τῆς «νεωτέρας βιομηχανίας». Αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι ἔχουν τὰς μεγαλυτέρας μεταλλουργικὰς βιομηχανίας

32. Ὁ θάλαμος ἐλέγχου τῶν κινητῶν εἰς τὰ ἐργοστάσια Ford.

τοῦ κόσμου (Πενσυλβανία, Σικάγον, Κλέβελανδ, Μπούφαλο, Ἀλαβάμα) καὶ κατέχουν τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν παραγωγὴν χυτοσιδήρου, χάλυβος, χαλκοῦ, μολύβδου καὶ ψευδαργύρου (πίναξ σελ. 101). Αἱ μηχανολογικαὶ βιομηχανίαι παράγουν μηχανὰς παντὸς εἴδους καὶ εἶναι διεσπαρμέναι εἰς ὅλοκληρον τὴν χώραν, αἱ περισσότεραι ὅμως εὐρίσκονται εἰς τὰς περιοχὰς τῆς μεγάλης μεταλλουργίας. Εἰς τὴν κατασκευὴν γεωργικῶν μηχανῶν καὶ αὐτοκινήτων αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι εἶναι ἀσυναγώνιστοι.

Τὸ Νιτηρόιτ εἶναι ἡ πόλις τῶν αὐτοκινήτων. Τὴν ὄλην σχεδὸν παραγωγὴν αὐτοκινήτων διευθύνουν τρία τεράστια τράστ: General Motors, Chrysler καὶ Ford. Ἐκ τῶν ἐργοστασίων Ford ἐξέρχονται καθημερινῶς 7.000 αὐτοκίνητα. Εἰς τὰς ναυτικές κατασκευὰς αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι συναγωνίζονται τὴν Ἀγγλίαν (πίναξ σελ. 118). Αἱ ὑφαντουργικαὶ βιομηχανίαι εἶναι ἐκ τῶν μεγίστων τοῦ κόσμου καὶ εὐρίσκονται συγκεντρωμέναι κυρίως εἰς τὰς Βορειοανατολικὰς Πολιτείας (Μασσαχουσέτην, Πενσυλβανίαν, Νέαν Ὑόρκην καὶ Νέαν Ὑερσέην). Αἱ βιομηχανίαι εἰδῶν διατροφῆς, κατεργασίας τοῦ ξύλου, τοῦ δέρματος καὶ αἱ χημικαὶ βιομηχανίαι ἀπέβησαν αἱ μεγαλύτεραι τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι ἔχουν μεγάλην ὑπεροχὴν, παράγουσαι τὰ 30 % τῆς παγκοσμίου ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας (βλ. πίνακα σελ. 118). Γενικῶς τὰ μεγαλύτερα κέντρα τῆς βιομηχανίας τῶν Ἠν. Πολιτειῶν εὐρίσκονται εἰς τὰς Βορειοανατολικὰς Πολιτείας, ὅπου παράγονται πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν προϊόντων τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας. Ἡ βιομηχανία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν κατέχει σήμερον τὴν πρωτεύουσαν θέσιν εἰς τὸν κόσμον τόσον ἀπὸ ἀπόψεως ἐγκαταστάσεων καὶ παραγωγῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὀργανώσεως.

2. Ἡ Μεγάλη Βρετανία.— Ἀπὸ τοῦ 1770 ἡ Ἀγγλία ἐπέδοθη εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανίαν καὶ ἀπέβη τεράστιον ἐργοστάσιον μὲ τελείαν ὀργάνωσιν ἐξαγωγῆς. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας ἠνυόθη ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν τοῦ γαιάνθρακος καὶ τῶν μετάλλων, ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν μεγίστων καὶ πλουσιῶν ἀποικιῶν καὶ ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τεραστίου ἐμπορικοῦ στόλου. Αἱ μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι τῆς Ἀγγλίας, ἄν καὶ ἔχασαν πρὸ πολλοῦ τὰ πρωτεῖα, ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου (Νιούκασλ, Σχέφιλδ, Σβάνσεα). Αἱ μηχανολογικαὶ βιομηχανίαι εἶναι διεσπαρμέναι εἰς πολλὰς πόλεις, περίφημοι ὅμως εἶναι ἡ περ.οχή τοῦ Μπέρμιγκεν, ὅπου κατασκευάζονται πάσης φύσεως μετάλλινα εἶδη, καὶ ἡ περ.οχή τοῦ Μάντσεστερ, ὅπου κατασκευάζονται ὑφαντουργικαὶ μηχαναί. Ἡ ἀγγλικὴ βιομηχανία αὐτοκινήτων κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸν κόσμον. Ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἡ Ἀγγλία κατέχει τὰ πρωτεῖα εἰς τὰς ναυτικὰς κατασκευὰς (Νιού-

κασλ, Γλασκώβη, Μπέλφαστ). Αί ύφαντουργικαί βιομηχαναί αποτελοῦν τὸν σπουδαιότερον κλάδον τῆς ἀγγλικῆς βιομηχανίας. Τὸ μεγαλύτερον κέντρον τῆς νηματουργίας καὶ ύφαντουργίας τοῦ βάμβακος εἶναι ἡ περιοχὴ τοῦ Μάντσεστερ, ἡ ὁποία διακρίνεται διὰ τὰς μοναδικὰς εἰς τὸν κόσμον τεχνικὰς τελειοποιήσεις. Ἡ ἀγγλικὴ ύφαντουργικὴ βιομηχανία κατεργάζεται τὸ ἥμισυ τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς βάμβακος, τὰ δὲ 85% τῶν προϊόντων τῆς ἐξάγονται εἰς διαφόρους χώρας. Εἰς τὴν ἐριουργίαν ἡ Ἄγγλῖα ἐπίσης κατέχει τὰ πρωτεῖα, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως ποσότητος, ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος (Γιορκσάιρ, Λήδς, Μπράτφορντ). Γενικῶς εἰς τὴν Ἄγγλιαν ἀντιπροσωπεύονται ὅλοι οἱ κλάδοι τῆς συγχρόνου βιομηχανίας (εἰδῶν διατροφῆς, καουτσούκ, χημικῶν προϊόντων, ύαλουργίας, κεραμευτικῆς, χάρτου κλπ.). Σήμερον ἡ Ἄγγλῖα εἶναι ἡ μεγαλύτερα βιομηχανικὴ Δύναμις τῆς Εὐρώπης.

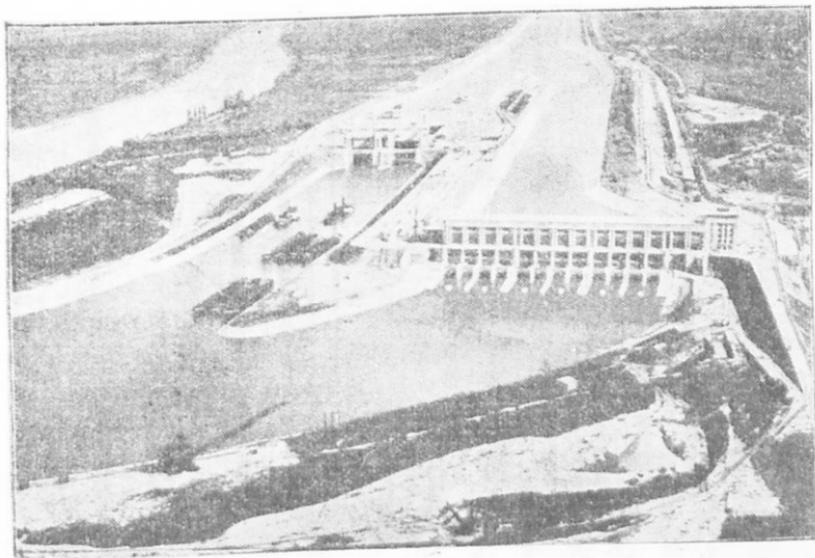
3. Ἡ Γερμανία.—Ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῆς Γερμανίας ἤρχισε μετὰ τὸ 1890 καὶ ἠυνοήθη ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν κυρίως τοῦ γαιάνθρακος. Ἡ Γερμανία, ἂν καὶ εἰσάγει τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ σιδηρομεταλλεύματος ἐξ ἄλλων χωρῶν, ἐν τούτοις χάρις εἰς τὸν ἄφθονον γαιάνθρακα ἀπέβη ἡ δευτέρα μεταλλουργικὴ χώρα τοῦ κόσμου (Ρούρ-Βεστφαλία, Ἄνω Σιλεσία, Σάαρ). Αἱ μηχανολογικαὶ βιομηχαναί εἶναι διεσπαρμέναι καὶ κατασκευάζουσι ποικίλιαν εἰδῶν. Τὸ Βερολῖνον εἶναι ἐν τῶν μεγαλυτέρων κέντρων τοῦ κόσμου εἰς τὴν κατασκευὴν εἰδῶν ἠλεκτρισμοῦ. Αἱ ύφαντουργικαὶ βιομηχαναί τροφοδοτοῦνται μὲ πρώτας ύλας σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ύστεροῦν πολὺ τῶν ἀντιστοίχων βιομηχανιῶν τῆς Ἄγγλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (Σαξωνία, Θουριγγία, Ρηνανία, περιοχὴ Νέκαρ). Ἡ χημικὴ βιομηχανία ἐσημείωσε προόδους καταπληκτικὰς, εὐρίσκεται δὲ συγκεντρωμένη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ρούρ, τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου καὶ τοῦ Μάιν καὶ εἰς τὴν Σαξωνίαν. Παράγονται ποικίλα προϊόντα, ἡ μεγαλύτερα ὅμως προσοχὴ στρέφεται πρὸς τὰ συνθετικὰ σώματα τὰ λαμβανόμενα ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς ἀποστάξεως τοῦ γαιάνθρακος. Λίαν ἀνεπτυγμέναι εἶναι ἐπίσης αἱ βιομηχαναί τῶν εἰδῶν διατροφῆς, ύαλουργίας, ὀπτικῶν καὶ μουσικῶν ὀργάνων, χαρτοποιίας κλπ. Ἡ

Γερμανία εἶναι δευτέρα εἰς τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, ὕστερεῖ ὁμως κατὰ πολὺ τῶν Ἑν. Πολιτειῶν. Ἡ Γερμανικὴ βιομηχανία ἦτο ὑπὸ τὸν ἄμεσον ἔλεγχον τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον ἐνίσχυε καὶ κατηύθυνε τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν. Τὸ μέγα πρόβλημα τῆς Γερμανίας εἶναι ἢ εἰς μέγιστον βαθμὸν ἐξάρτησις τῆς βιομηχανίας τῆς ἐκ τῶν κέντρων παραγωγῆς πρώτων ὑλῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ.

4. Ἡ Γαλλία.—Ὅπως εἶδομεν ἡ Γαλλία ἔχει τὰ πλουσιώτερα τῶν εὐρωπαϊκῶν κοιτασμάτων σιδήρου, στερεῖται ὁμως ἐπαρκοῦς γαιάνθρακος, τὸν ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ ἀναπληρῶσῃ διὰ τῆς ἐντατικῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἀφθονοῦντος εἰς τὴν χώραν λευκοῦ ἄνθρακος. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Γαλλία ἠδυνήθη ν' ἀναδειχθῇ εἰς μέγα βιομηχανικὸν κέντρον. Αἱ μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι εἶναι συγκεντρωμέναι εἰς τοὺς τόπους παραγωγῆς γαιάνθρακος καὶ εἰς τοὺς λιμένας, ὅπου φθάνει εὐκόλως ὁ γαιάνθραξ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ (Κρεζῶ, Ἅγιος Στέφανος, Νανσύ. Χάβρη, Λίλλη κ.ἄ.). Αἱ μηχανολογικαὶ βιομηχανίαι εἶναι διεσπαρμέναι εἰς ὅλας τὰς μεγάλας πόλεις καὶ παράγουν διάφορα εἶδη. Αἱ ὕφαντουργικαὶ βιομηχανίαι ἀποτελοῦν τὸν σπουδαιότερον κλάδον τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας καὶ τροφοδοτοῦνται μὲ πρώτας ὕλας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ (ἐριουργία εἰς Ρουμπαί, Τουρκουὰ καὶ Πικαρδίαν, βαμβακουργία εἰς Μυλούζην, Λίλλην, Ρουέν καὶ Ρουμπαί). Ἡ Λυὼν παράγει τὰ ὠραιότερα μεταξωτὰ τοῦ κόσμου, συναγωνιζομένη τὸ Πάτερσον. Ἐπίσης λίαν ἀνεπτυγμέναι εἶναι αἱ βιομηχανίαι εἰδῶν διατροφῆς, χημικῶν προϊόντων, καουτσούκ, ἢ ὑαλουργία, ἢ κεραμευτική, ἢ χαρτοποιία καὶ ἰδιαιτέρως ἢ οἴνοπνευματοποιία καὶ ἢ σαπωνοποιία (Μασσαλία). Ἡ Γαλλία ἔνεκα τοῦ ἀφθόνου γεωργικοῦ πλούτου τῆς εἶναι κυρίως μεγάλη γεωργικὴ χώρα, ἐν τούτοις καὶ ἡ βιομηχανία ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν, ὥστε σήμερον ἡ Γαλλία ἀποτελεῖ εἰς τὴν Εὐρώπῃ μοναδικὸν παράδειγμα χώρας, ἢ ὁποία εἶναι συγχρόνως μεγάλη γεωργικὴ καὶ μεγάλη βιομηχανικὴ Δύναμις.

Ἡ Γαλλία εἰς τὴν κατασκευὴν βιομηχανικῶν προϊόντων κοινῆς χρήσεως, ἔχει νὰ παλαίση πρὸς τὰς μεγάλας βιομηχανικὰς χώρας, τὰς πλουσίας εἰς ἄνθρακα καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἡ

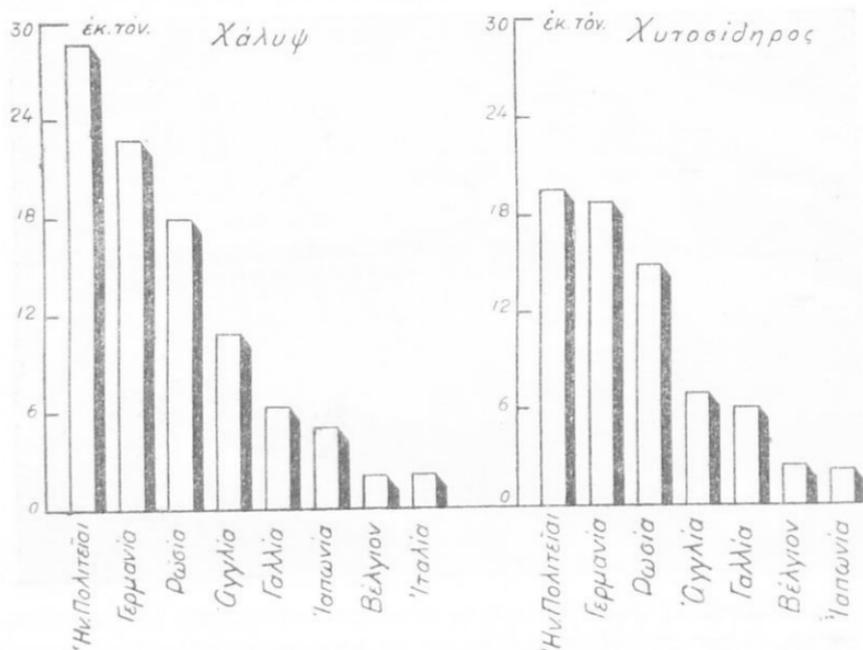
τιμή τῆς ἐργασίας εἶναι σχετικῶς χαμηλή. Ἀντιθέτως ὁ Γάλλος ἐργάτης ἔχει ἐξαιρετικὰς εἰδικὰς ἱκανότητες, ἥτοι ἐφευρετικὸν πνεῦμα, ἄφθαστον λεπτότητα καλαισθησίας καὶ εὐφυΐαν, μὲ τὰς ὁποίας θριαμβεύει εἰς τὰς βιομηχανίας πολυτελείας. Τὰ μεταξωτά, τὰ εἶδη τέχνης, τὰ ἔτοιμα ἐνδύματα, τὰ εἶδη καλλωπισμοῦ, τὰ αὐτοκίνητα κ. ἄ. ζητοῦνται ἀπὸ ὁλόκληρον τὸν κόσμον διὰ τὴν πολυτέλειάν των καὶ τὴν ὠραιότητά των.

33. Ἐγκατάστασις ὑδροηλεκτρικῆς βιομηχανίας εἰς τὴν μεγάλην διώρυγα τῆς Ἀλσατίας (Κιεμιβσ). Δεξιὰ τὸ φράγμα καὶ αἱ ὑδροηλεκτρικαὶ ἐγκαταστάσεις. Εἰς τὸ βάθος ὁ Ρῆνος.

5. Ἡ Ρωσία.— Εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ μεγάλη βιομηχανία ἤρχισεν ἀναπτυσσομένη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος. Αἱ τεράστια ἀνάγκαι τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ, ὁ ἄφθονος πλοῦτος τοῦ ὑπεδάφους καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τῆς γεωργίας (μηχαναί, λιπάσματα κλπ.) συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ρωσικῆς βιομηχανίας, ἡ ὁποία ἐπεκτείνεται διαρκῶς πρὸς ἀνατολάς, μέχρι τῶν Ἀλταΐων καὶ τῶν ὁάσεων τοῦ Τουρκεστάν, ὅπου

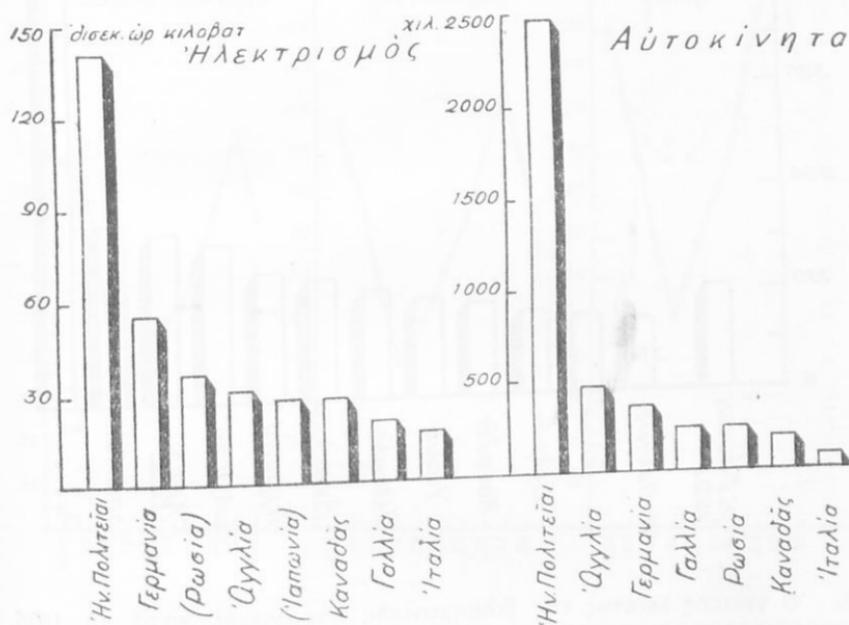
ἀφθονοῦν αἱ πρῶται ὕλαι. Χάρις εἰς τὴν ἀφθονίαν τοῦ γαιάν-
θρακος καὶ τῶν μεταλλευμάτων, ἡ Ρωσία ἀνέπτυξε μεγάλας
μεταλλουργικὰς βιομηχανίας, αἱ ὁποῖαι εὗρισκονται κυρίως
πλησίον τῶν ὄρυχείων (Ντονέτς, Κριβόι-Ρόγκ, Μαγκνητογκόρσκ,
Κουζνέτς). Αἱ μηχανολογικαὶ βιομηχανίαι παράγουν διάφορα
εἶδη καὶ εἶναι ἐγκατεστημένοι περίξ τῶν κέντρων μεταλλουργίας
ἢ περίξ τῶν μεγάλων πόλεων (Μόσχα, Λένινγκραδ

34. Ἡ παραγωγή χάλυβος καὶ χυτοσίδηρου κατὰ τὸ 1938.

Γκόρκι, Στάλινγκραδ κ. ἄ.). Αἱ ὕφαντουργικαὶ βιομηχανίαι
τροφοδοτοῦνται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου μὲ ἐγχωρίους πρῶτας
ὕλας (βάμβαξ, ἔριον, λῖνον, κάνναβις, φυσικὴ μέμαξα). Αἱ βιο-
μηχανίαι αὗται εἶναι συγκεντρωμέναι περίξ τῆς Μόσχας καὶ
τοῦ Λένινγκραδ, πολλαὶ ὅμως ὑπάρχουν καὶ εἰς τὸ Τούρκε-
στάν, τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς τοῦ βάμβακος, τοῦ ἐρίου καὶ
τῆς μετάξης. Ἐκ τῶν λοιπῶν βιομηχανιῶν εἶναι ἀνεπτυγμέναι

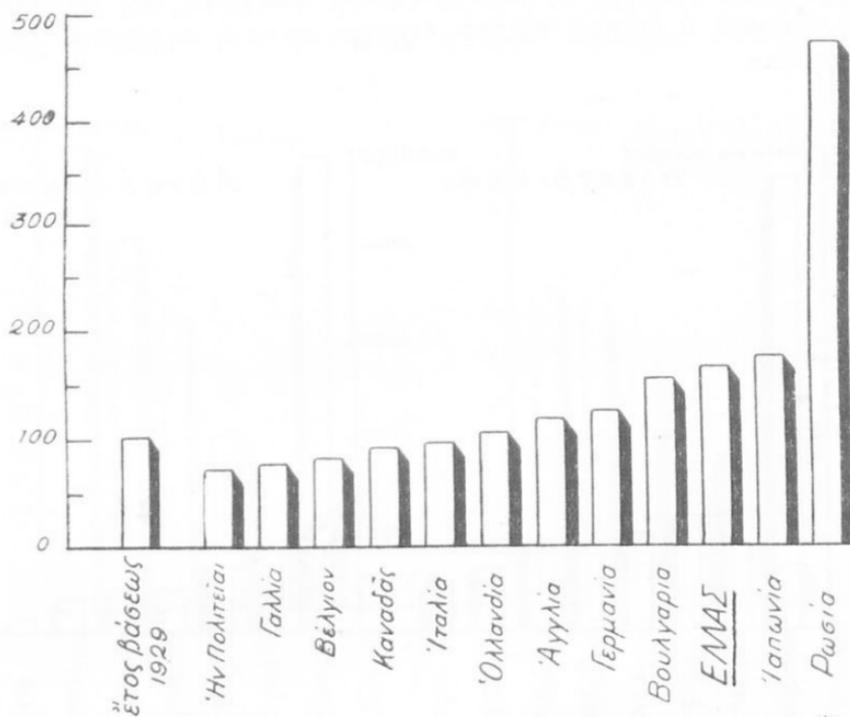
αί βιομηχανίαί κατεργασίας τοῦ ξύλου, τοῦ δέρματος, αἱ τῶν εἰδῶν διατροφῆς, αἱ χημικαὶ κ. ἄ. Εἰς τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἡ Ρωσία ἔρχεται μετὰ τὰς Ἑν. Πολιτείας καὶ τὴν Γερμανίαν. Γενικῶς ἡ Ρωσία εἶναι χώρα πλουσία εἰς πρώτας ὕλας καὶ ἐργατικὰς χεῖρας, ἡ σημερινὴ ὅμως βιομηχανικὴ παραγωγή της δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀυξάνει ἐτησίως κατὰ τρία περίπου ἑκατομμύρια.

35. Ἡ παραγωγή ἠλεκτρισμοῦ καὶ αὐτοκινήτων κατὰ τὸ 1938.

6. Ἡ Ἰαπωνία.— Ἡ Ἰαπωνία εἰσηλθεν εἰς τὸ βιομηχανικὸν στάδιον μετὰ τὸ 1870. Εἶναι χώρα πτωχὴ εἰς γαιάνθρακα, πετρέλαιον καὶ πρώτας ὕλας, εἶναι ὅμως πλουσία εἰς λευκὸν ἄνθρακα. Ἡ μεγάλη βιομηχανία ἀπέβη διὰ τὴν Ἰαπωνίαν ζωτικὴ ἀνάγκη, διότι οὕτως εὕρισκε ἐργασίαν μέγα μέρος τοῦ

πλεονάζοντος πληθυσμού της. Αί μεταλλουργικά βιομηχανία τροφοδοτούνται με μεταλλεύματα εισαγόμενα έκ του έξωτερικού (Κορέας, Μαντζουρίας) και εἶναι ἐγκατεστημένοι πλησίον τῶν ἀνθρακοφόρων στρωμάτων κυρίως τῆς νήσου Κίου - Τσίου.

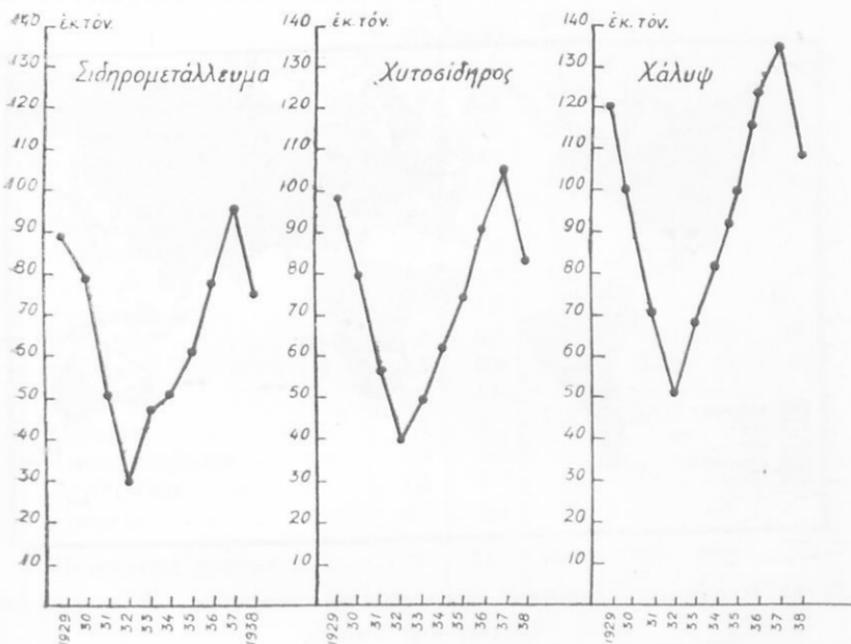

36. Ὁ γενικός δείκτης τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς κατὰ τὸ 1938.
Ἔτος βάσεως: 1929 = 100.

(Δείκτης τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν).

Πρὸ τοῦ 1940 ὅμως αἱ βιομηχανία αὐταὶ ἔτεινον νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πλησίον τῶν πηγῶν τῶν πρώτων ὑλῶν (Μαντζουρία, Κορέα, Χανκέου). Αἱ μηχανολογικά βιομηχανία εὐρίσκονται κυρίως εἰς τὴν Ναγκόϊαν, τὴν Ὁζάκαν, τὸ Τόκιο, τὴν Γιοκοχάμαν, τὸ Κοβέ καὶ τὴν Ναγκασάκι. Τὰ Ἰαπωνικά ναυπη-

γεία είναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου. Αἱ ὑφαντουργικαὶ βιομηχανίαι ἀποτελοῦν τὸν σπουδαιότερον κλάδον τῆς Ἰαπωνικῆς βιομηχανίας καὶ κατεργάζονται βάμβακα, ἔριον καὶ μέταξαν (φυσικὴν καὶ νεχητήν). Ἡ Ὁζάκα εἶναι τὸ μεγαλύτερον κέντρον τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας, εἶναι τὸ «Ἰαπωνικὸν Μάντσεστερ» κατὰ τοὺς Ἰάπωνας. Ἐξ ὄλων τῶν ἄλλων κλά-

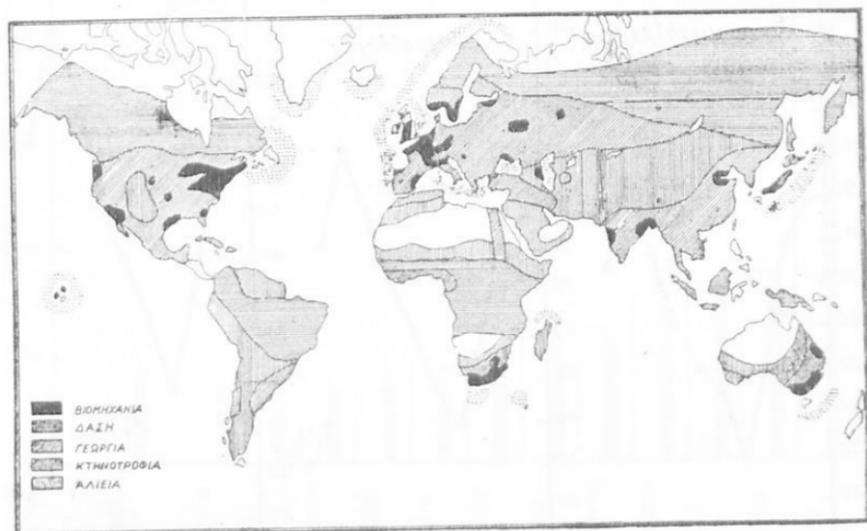

37. Ἡ ἐξέλιξις τῆς παραγωγῆς σιδηρομεταλλεύματος, χυτοσιδήρου καὶ χάλυβος.

δων τῆς βιομηχανίας τὴν μεγαλυτέραν πρόδον ἐσημείωσαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἱ χημικαὶ βιομηχανίαι. Ὁ Ἰάπων εἶναι μέτριος ἐργάτης καὶ παράγει προϊόντα κατωτέρας ποιότητος κατάλληλα πρὸς ἐξαγωγὴν μόνον εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολήν.

7. Ὁ Καναδᾶς.—Ὁ Καναδᾶς εἶναι χώρα πλουσιωτάτη εἰς πηγὰς ἐνεργείας καὶ πρώτας ὕλας καὶ διὰ τοῦτο ταχύτατα ἀπέβη

μέγα βιομηχανικὸν κέντρον. Αἱ μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι εἶναι συγκεντρωμέναι εἰς τὰς Ἰνδο-Πολιτείας. Πέριξ τῶν μεταλλουργικῶν κέντρων εὐρίσκονται αἱ μηχανολογικαὶ βιομηχανίαι, ἐκ τῶν ὁποίων μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν ἔχουν αἱ βιομηχανίαι αὐτοκινήτων καὶ γεωργικῶν μηχανῶν. Ἐκ τῶν ἄλλων βιομηχανικῶν κλάδων λίαν ἀνεπτυγμένοι εἶναι αἱ βιομηχανίαι τῶν ἀλεύρων, τοῦ χάρτου, τῆς τεχνητῆς μετάξης, αἱ ὑφαντουργικαὶ καὶ αἱ

38. Αἱ κυριώτεροι περιοχαὶ βιομηχανίας, γεωργίας, κτηνοτροφίας, ἀλιείας καὶ δασῶν.

βιομηχανίαι κατεργασίας τοῦ ξύλου. Ὁ Καναδᾶς εἶναι σήμερον μέγα κέντρον βιομηχανίας μετὰ μελλοντικὴν ἐξέλιξιν ἀπεριόριστον.

8. Ἄλλα σημαντικὰ κέντρα βιομηχανίας.—Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἄλλα σημαντικὰ βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι τὸ Βέλγιον, ἡ Ἰταλία, τὸ Λουξεμβούργον, ἡ Ὁλλανδία, αἱ Ἰνδία, ἡ Βρετανικὴ Μαλαισία, ἡ Κίνα, ἡ Κατάγγα, τὸ Μεξικὸν καὶ ἡ Νοτιοανατολικὴ Αὐστραλία.

Τὰ μεγαλύτερα κέντρα μεταλλουργίας καὶ ἡ παραγωγή
καθαρῶν μετάλλων κατὰ τὸ 1938.

Χῶραι	Χάλυψ	Χυτοσίδηρος	Χαλκός	Ψευδάργυρ.	Μόλυβδος	Ἀργύριον
	έκ.τόν.	έκ.τόν.	χιλ. τόν.	χιλ. τόν.	χιλ. τόν.	χιλ. τόν.
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι . . .	28,8	19,5	570	406	348	130
Γερμανία	23,2	18,6	70	195	185	160
Ρωσία	18,1	14,7	96	70	55	49
Ἀγγλία	10,6	6,9	7	63	10	23
Γαλλία	6,2	6	—	61	44	45
Βέλγιον	2,3	2,5	90	210	85	—
Ἰαπωνία	5,2	2,1	100	46	10	20
Λουξεμβούργον	1,4	1,6	—	—	—	—
Καναδάς	1,2	0,8	223	156	182	64
Ἰταλία	2,3	0,9	3	34	43	26
Ἰνδία	1	1,6	5	—	—	—
Πολωνία	1,5	1	—	107	13	—
Τσεχοσλοβακία	1,8	1,2	—	—	—	—
Αὐστραλία	1,2	1	18	71	227	—
Μεξικόν	0,1	0,1	41	37	207	—
Παγκόσμιος παραγωγή . .	109	83	2040	1580	1640	582

Ἡ παραγωγή αὐτοκινήτων (εἰς χιλ.) κατὰ τὸ 1938.

Χῶραι	χιλ.	Χῶραι	χιλ.
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι (4800)	2.490	Ρωσία	215
Ἀγγλία	445	Καναδάς	166
Γερμανία	342	Ἰταλία	69
Γαλλία	223	Ἰαπωνία	30
Παγκόσμιος παραγωγή: 4,02 ἑκατομ. (6,4).			

Ἡ παραγωγή ἠλεκτρισμοῦ (εἰς δισεκ. ὥριαίων κίλοβάτ) 1938.

Χῶραι	δισ. ὥρ. κίλ.	Χῶραι	δισ. ὥρ. κίλ.
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι . . .	140	Καναδάς	26
Γερμανία	55,2	Γαλλία	19,3
Ρωσία	(36,4)	Ἰταλία	15,1
Ἀγγλία	30,7	Νορβηγία	10
Ἰαπωνία	(26,7)	Σουηδία	8,2

Παγκόσμιος παραγωγή: (424) δισεκ. ὥρ. κίλοβάτ.

Τὰ μεγάλα κέντρα ναυπηγίας (χωρητικότης τῶν καθελκυσθέντων ἐμπορικῶν πλοίων εἰς χιλ. κόρους)* 1938.

Χῶραι	χιλ. κόρ.	Χῶραι	χιλ. κόρ.
Ἀγγλία	1030	Σουηδία	166
Γερμανία	481	Δανία	158
Ἰαπωνία	442	Ἰταλία	94
Ὀλλανδία	240	Νορβηγία	55
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι . . .	201	Γαλλία	47

Παγκόσμιαι καθελκύσεις: 3,03 ἐκ. κόροι.

Αἱ ἄτρακτοι διὰ τὴν κατεργασίαν τοῦ βάμβακος
(εἰς ἑκατομμύρια) κατὰ τὸ 1936.

Χῶραι	ἐκ.	Χῶραι	ἐκ.
Ἀγγλία	42,3	Ρωσία	9,8
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι . . .	29	Ἰνδία	9,7
Ἰαπωνία	10,6	Γαλλία	6
Γερμανία	10	Ἰταλία	5,5

Παγκοσμίως: 153 ἑκατομμύρια.

* 1 Κόρος = 100 κυβ. πόδες = 2,83 μ 3.

Β'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Είναι γνωστόν ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα καταναλίσκει μία κοινωνία πολιτισμένων ἀνθρώπων προέρχονται πολλακίς ἐξ ἄλλων χωρῶν. Τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν διὰ τῶν ὁποίων καθίστανται προσιτὰ εἰς τὴν κατανάλωσιν τὰ παρα-

39. Τμήμα τοῦ λιμένος τοῦ Λονδίνου.

γόμενα γεωργικά, κτηνοτροφικά, βιομηχανικά κλπ. προϊόντα ὀνομάζομεν **ἐμπόριον**. Κατωτέρω θὰ ἐξετάσωμεν τὰ μεγαλύτερα κέντρα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, δηλ. τὰς χώρας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι εἶναι μέγιστα κέντρα συγκεντρώσεως καὶ διασπορᾶς ποικίλων προϊόντων.

1. Ἡ Μεγάλη Βρετανία. — Ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἡ Ἄγγλια εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἐμπορικὴ Δύναμις τοῦ κόσμου (3.840 ἐκ.

χρ. δολ.) (*). Ἡ Ἄγγλία εἶναι μέγα κέντρον εἰσαγωγῆς, διότι προμηθεύεται τεραστίας ποσότητας ποικίλων πρώτων ὑλῶν διὰ τὴν βιομηχανίαν τῆς καὶ μεγίστας ποσότητας τροφίμων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ μεγάλου ἀστικοῦ πληθυσμοῦ τῆς. Ὁ ἐπισιτισμὸς τῆς Ἄγγλιας γίνεται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἡ κυριαρχία τῶν θαλασσῶν εἶναι δι' αὐτὴν ζωτικὴ ἀνάγκη. Ἄφ' ἐτέρου ἡ Ἄγγλία ἐξάγει γαιάνθρακα, βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ἐπανεξάγει καουτσούκ, βάμβακα, ἔριον, κακάο κ. ἄ. Ἡ Ἄγγλία ἐξάγει τὰ 25% τῆς ὅλης παραγωγῆς τῆς καὶ ἰδιαιτέρως τὰ 80% τῶν προϊόντων τῆς μεγάλης βιομηχανίας τῆς. Οὕτω τροφοδοτεῖται καὶ ἔν διαρκές ρεῦμα ἐξαγωγῆς. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορίου διεξάγεται μὲ τὰς κτήσεις καὶ τὰς Βρετανικὰς ἀποικίας, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον μὲ τὰς Ἡν. Πολιτείας, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἀργεντινὴν καὶ τὴν Γαλλίαν. Διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ μεγάλου ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου διατίθενται ἄφθονα μέσα μεταφορᾶς καὶ κυρίως ὁ τεράστιος ἐμπορικὸς στόλος τῆς Ἄγγλιας. Αἱ ἐξαγωγαὶ (1359 ἐκ. χρ. δολ.) εἶναι πολὺ κατώτεραι τῶν εἰσαγωγῶν (2481), τὸ μέγα ὅμως ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου καλύπτεται ἀπὸ τὰ τεράστια κέρδη, τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ δανεισμοῦ, τῶν ἀσφαλίσεων, τῆς ναυτιλίας κ. ἄ. Τὸ Λονδῖνον εἶναι ὁ δεύτερος λιμὴν τοῦ κόσμου, ἡ πρώτη ἀγορὰ ἀποικιακῶν, ὁ παγκόσμιος προμηθευτὴς ἐμπορευμάτων καὶ κεφαλαίων (τοὺς ἄλλους λιμένας βλ. πίν. σελ. 126). Ὁ πανίσχυρος πολεμικὸς στόλος τῆς Ἄγγλιας προστατεύει τὸ μέγα ὑπερπόντιον ἐμπόριον αὐτῆς.

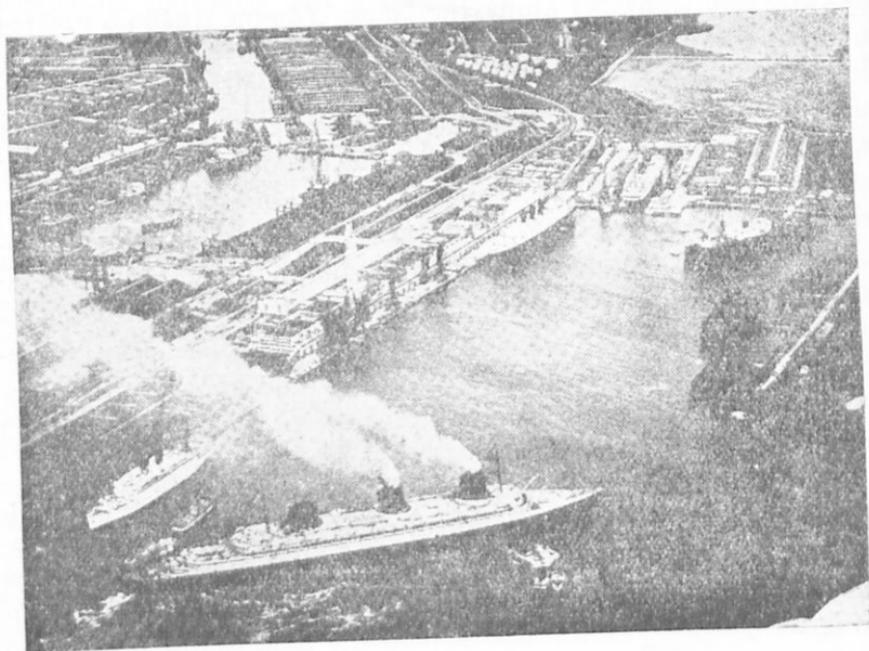
2. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι.—Αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι εἶναι ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ Δύναμις τοῦ κόσμου (2957 ἐκ. χρ. δολ.). Εἰσάγουν εἶδη διατροφῆς τροπικῆς προελεύσεως (ζάχαριν, τέιον, καφέ, βανάνας κ. ἄ) καὶ πρώτας ὑλας διὰ τὴν βιομηχανίαν (καουτσούκ, μέταξαν, ἔρια κ. ἄ.), ἐξάγουν δὲ βιομηχανικὰ προϊόντα (αὐτοκίνητα, μηχανὰς κ. ἄ.), εἶδη διατροφῆς (σίτον, κρέατα) καὶ πρώτας ὑλας τῆς βιομηχανίας (γαιάνθρακα, πε-

(*) 1 χρυσοῦν δολλάριον = 220 δραχμαί.

τρέλαιον, βάμβακα, χάλυβα). Μόνον τὰ 20% τῶν εἰσαγωγῶν γίνονται ἐκ τῆς Εὐρώπης, ἐνῶ ἀντιθέτως τὰ 50% τῶν ἐξαγωγῶν κατευθύνονται εἰς αὐτήν. Τὸ ἥμισυ τῶν πρὸς τὴν Εὐρώπην ἀμερικανικῶν ἐξαγωγῶν ἀπορροφᾷ ἡ Ἕλληνία. Αἱ Ἕνωμένοι Πολιτεῖαι παρὰ τὴν τεραστίαν παραγωγὴν τῶν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους, ἐξάγουν μόνον τὰ 8% τῆς ὅλης παραγωγῆς τῶν ἐν τούτοις οὐδεμίᾳ ἄλλῃ χώρα ἔχει τόσον μεγάλην ἐξαγωγὴν (βλ. πίν. σελ. 126). Ὁ λιμὴν τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπέβη ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τοῦ κόσμου, ὁ δὲ ἐμπορικὸς στόλος τῶν Ἕνωμ. Πολιτειῶν ἤρξατο (1938) μετὰ τὸν ἀγγλικόν. Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον εἶναι δέκα τρεῖς καὶ πλέον φορὰς ἀνώτερον τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἔνεκα τῆς μεγάλης καταναλωτικῆς ἰκανότητος τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ. Αἱ ἐξαγωγαὶ (1805 ἐκ. χρ. δολ.) εἶναι ἀνώτεροι τῶν εἰσαγωγῶν (1152), τὸ δὲ πλεόνασμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου εἶναι τὸ μεγαλύτερον εἰς τὸν κόσμον (σελ. 126). Τὸ διὰρκές πλεόνασμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου καὶ οἱ τεράστιοι τόκοι τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τοποθετημένων ἀμερικανικῶν κεφαλαίων τροφοδοτοῦν ἐν συνεχῆς ρεῦμα χρυσοῦ πρὸς τὰς Ἕν. Πολιτείας, αἱ ὁποῖαι οὕτω συνεκέντρωσαν τὰ 58% τοῦ χρυσοῦ τοῦ κόσμου (βλ. πίνακα).

3. Ἡ Γερμανία.—Ἡ Γερμανία εἶναι χώρα βιομηχανική, μὲ πολὺν πληθυσμόν, μὲ ἀνεπαρκῆ εἶδη διατροφῆς καὶ ἀνεπαρκεῖς πρῶτας ὕλας. Ἐκ τούτου πηγάζει ἡ ἐπιτακτικὴ δι' αὐτὴν ἀνάγκη νὰ ἐξάγῃ τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας τῆς διὰ νὰ δύναται νὰ ἀγοράζῃ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τὴν τροφήν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς καὶ τὰς πρῶτας ὕλας τῆς βιομηχανίας τῆς. Ἐχει ἐπομένως ζωηρὸν ἐξωτερικὸν ἐμπόριον (2546 ἐκ. χρ. δολ.). Οἱ μεγαλύτεροι προμηθευταὶ καὶ πελάται τῆς Γερμανίας εἶναι αἱ Ἕν. Πολιτεῖαι, ἡ Ἕλληνία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ὀλλανδία. Ἡ Γερμανία ἐνδιαφέρεται ἰδιαιτέρως διὰ τὰς ἀγορὰς τῶν παραδουναβίων κρατῶν καὶ τῶν κρατῶν τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, τὰ ὁποῖα ὡς γεωργικὰ καὶ μὲ μικρὰν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν δύνανται νὰ εἶναι πρόχειροι προμηθευταὶ γεωργικῶν εἰδῶν, ἀλλὰ καὶ ἀγορασταὶ τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων τῆς. Εἰσάγει μεγάλας ποσότητας εἰδῶν διατροφῆς (δημητριακά, κρέατα, βοῦτυρον, ἔλαια, ὀπωρικὰ κ.ἄ.) καὶ πολλὰς πρῶτας ὕλας (σιδη-

ρομετάλλευμα, βάμβακα, ἔριον, μέταξαν, ξυλείαν, μέταλλα, πετρέλαιον, καουτσούκ κ.ἄ.)· ἐξάγει δὲ βιομηχανικά προϊόντα (μηχανάς, ὑφάσματα, χημικά προϊόντα κ.ἄ.) καὶ γαιάνθρακα. Αἱ εἰσαγωγαὶ (1296 ἐκ. χρ. δολ.) εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἐξαγωγῶν (1250). Γενικῶς τὸ γερμανικὸν ἔμποριον δὲν ἔχει τὸν παγκόσμιον χαρακτήρα τοῦ ἔμπορίου τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἠνωμ.

40. Τμήμα τοῦ λιμένος τῆς Χάβρης.

Εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς εἰκόνης φαίνεται τὸ ὑπερωκεάνειον Νορμανδία καὶ εἰς τὸ βάθος τὰ ὑπερωκεάνεια Paris καὶ L' Ile de France.

Πολιτειῶν, διότι τὰ $\frac{3}{4}$ τῶν ἐξαγωγῶν τῆς Γερμανίας παραμένουν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἔνεκα τῆς ἠπειρωτικῆς θέσεως τῆς χώρας μέγα μέρος τοῦ ἔμπορίου διεξάγεται διὰ ξηρᾶς. Οἱ μεγάλοι ἔμπορικοὶ λιμένες εἶναι τὸ Ἀμβούργον καὶ ἡ Βρέμη.

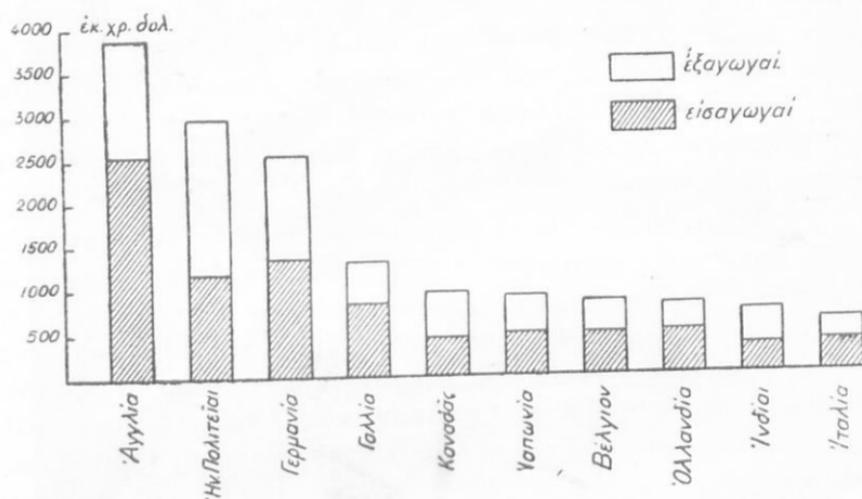
4. Ἡ Γαλλία.— Ἡ Γαλλία εἶναι μία τῶν ἔμπορικωτέρων χωρῶν τοῦ κόσμου (1300 ἐκ. χρ. δολ.), διότι ἔχει μέγαν γεωργικόν

πλοῦτον, ἀκμάζουσιν βιομηχανίαν καὶ ἄφθονα κεφάλαια. Εἰσάγει ὀλίγα εἶδη διατροφῆς τροπικῆς προελεύσεως, κυρίως ὄμως πρώτας ὕλας τῆς βιομηχανίας (γαϊάνθρακα, βάμβακα, μέταξαν, ἔριον, καουτσούκ, πετρέλαιον κ.ἄ.), ἐξάγει δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βιομηχανικὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα διευθύνονται πρὸς τὰς πολιτισμένας χώρας, διότι τὰ προϊόντα τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας, ἔνεκα τῆς ἀφθιάστου ὠραιότητός των, ἀποτελοῦν πάντοτε εἶδη πολυτελείας. Αἱ εἰσαγωγαὶ (783 ἐκ. χρ. δολ.) εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἐξαγωγῶν (517), τὸ μέγα ὄμως ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου καλύπτεται ἀπὸ ποικίλους πόρους (τόκοι δανείων, κίνησις ξένων, ἀσφάλεια κ.ἄ.). Τὸ γαλλικὸν ἐμπόριον διεξάγεται κυρίως μὲ τὴν Ἀγγλίαν, τὰς Γαλλικὰς ἀποικίας, τὴν Γερμανίαν, τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ρωσίαν. Ἡ Μασσαλία, ἡ Χάβρη καὶ τὸ Χερβοῦργον εἶναι οἱ μεγαλύτεροι ἐμπορικὸι λιμένες τῆς Γαλλίας.

5. Ὁ Καναδάς.—Παρὰ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων του, ὁ Καναδάς ἀνεπτύχθη εἰς μίαν μεγάλην ἐμπορικὴν Δύναμιν (960 ἐκ. χρ. δολ.), χάρις εἰς τὸν ἄφθονον γεωργικόν, δασικὸν καὶ ὀρυκτὸν πλοῦτον τῆς χώρας. Ὁ Καναδάς εἶναι μέγα κέντρον ἐξαγωγῆς γεωργικῶν, κτηνοτροφικῶν, δασικῶν προϊόντων καὶ μετάλλων, εἰσάγει δὲ ὕφαντικὰς ὕλας, τροπικὰ προϊόντα καὶ μερικὰς μηχανάς. Τὰς μεγαλύτερας ἐμπορικὰς συναλλαγὰς ἔχει μὲ τὰς Ἡν. Πολιτείας καὶ τὰς χώρας τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ Βανκοῦβερ, τὸ Μοντρεάλ, ἡ Κουεβέκη, ἡ Βικτωρία καὶ τὸ Χάλιφαξ εἶναι οἱ μεγαλύτεροι λιμένες διεξαγωγῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Αἱ ἐξαγωγαὶ (562 ἐκ. χρ. δολ.) εἶναι ἀνώτεροι τῶν εἰσαγωγῶν (398).

6. Ἡ Ἰαπωνία.—Ἡ Ἰαπωνία ἀνέπτυξε μεγάλας ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τὸ ἐξωτερικόν (890 ἐκ. χρ. δολ.) ἀφ' ὅτου ἀνέπτυξε τὴν μεγάλην βιομηχανίαν τῆς. Εἰσάγει μεγάλας ποσότητας τροφίμων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ πυκνοτάτου πληθυσμοῦ τῆς, ἀφθόνους πρώτας ὕλας τῆς βιομηχανίας καὶ μηχανάς· ἐξάγει δὲ ἀκατέργαστον μέταξαν, τέϊον, νήματα καὶ ὑφάσματα ἐκ βάμβακος καὶ μερικὰς μηχανάς. Τὸ Ἰαπωνικὸν ἐμπόριον διεξάγεται κυρίως μὲ τὰς Ἡν. Πολιτείας, αἱ ὁποῖαι προμηθεύουν εἰς τὴν Ἰαπωνίαν βάμβακα καὶ μεταλλουργικὰ προϊ-

όντα, αγοράζουν δὲ ἀπὸ αὐτὴν μέταξαν καὶ τέϊον. «Δὲν ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ ἐμπορικὸν ρεῦμα ἰσχυρότερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐνώνει τὰς δύο ἀντιζήλους». Ἐπειδὴ ἡ Ἰαπωνία εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ εἰσαγγῆ μεγίστας ποσότητας τροφίμων καὶ πρώτων ὑλῶν τῆς βιομηχανίας, πρέπει νὰ ἐξασφαλίσῃ μεγάλην ἐξαγωγὴν βιομηχανικῶν προϊόντων. Ἡ Κίνα, αἱ Ἰνδίαὶ καὶ ἡ Ἰνδονησία ἦσαν αἱ χῶραι διεξαγωγῆς τοῦ μεγαλύτερου Ἰαπωνικοῦ ἐμπορίου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ τελευταῖα

41. Αἱ μεγαλύτεραι ἐμπορικαὶ Δυνάμεις κατὰ τὸ 1938

ἔτη ἔτεινε νὰ γίνῃ παγκόσμιον. Ὁ μέγας Ἰαπωνικὸς ἐμπορικὸς στόλος διεξήγεν τὰ $\frac{3}{4}$ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας. Τὸ Κοβέ ἀπέβη ὁ τρίτος λιμὴν τοῦ κόσμου καὶ ἡ Ὄζακα ὁ πέμπτος. Αἱ εἰσαγωγαί (443 ἐκ. χρ. δολ.) ὑπερέβαινον τὰς ἐξαγωγὰς (447), τὸ δὲ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου δυσκόλως ἐκαλύπτετο.

7. Τὰ ἄλλα μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα.—"Ἄλλα μεγάλα κέντρα ἐμπορίου εἶναι τὸ Βέλγιον, ἡ Ὀλλανδία, ἡ Ἰταλία, αἱ Ἰνδία, ἡ Ἀργεντινὴ, ἡ Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσις, ἡ Αὐστρα-

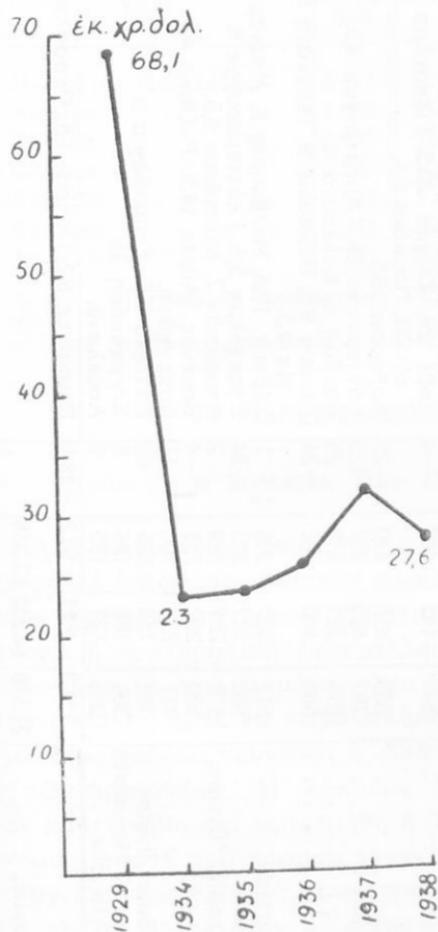
λία, ή Σουηδία, ή Βρετανική Μαλαισία, αϊ Όλλανδικαί Ίνδία κ.ά. (βλ. σελ. 126).

8. Τò παγκόσμιον έμπορίον.— Τò παγκόσμιον έξωτερικόν

έμπορίον (έκτός της Ίσπανίας) άνήρχετο κατά τò 1938 εις 27.588 έκ. χρ. δολλάρια.

Τò έξωτερικόν έμπορίον της Βρετανικής Αυτοκρατορίας άντιπροσωπεύει τὰ 31% τοϋ παγκοσμίου έμπορίου, ένϋ τò έμπορίον τών Ήν. Πολιτειών τὰ 11 %, της Γαλλίας μετά τών άποικιών της τὰ 9 % και της Όλλανδίας μετά τών άποικιών της τὰ 4,5 %.

Αί σύγχρονοι μεγάλοι οίκονομικαί Δυνάμεις ένεκα της ποικιλίας τών άναγκών των, εΐναι συνδεδεμένοι έμπορικώς με όλόκληρον τόν κόσμον. Καί αύται αί μεγάλοι άποικιακαί Δυνάμεις δέν δύναται νά άποτελέσουν κλειστάς οίκονομικάς έπικρατείας, διότι μέγα μέρος τών συναλλαγών των γίνεται άναγκαστικώς με τò έξωτερικόν. «Εάν ή άνισος κατανομή τών πρώτων ύλών και τών άγορών καταναλώσεως εΐναι ίδιαιτέρως αισθητή εις ώρισμένας Δυνάμεις, τούτο όφείλεται

42. Αί μεταβολαί τοϋ παγκοσμίου έμπορίου.

ται εις τò γεγονός ότι αί Δυνάμεις αύται έχουν άποξενωθή από τὰ μεγάλα ρεύματα τοϋ παγκοσμίου έμπορίου» (Gottmann).

Τὸ ἔξωτερικὸν ἔμποριον (εἰς ἕκ. χρ. δολλάρια) κατὰ τὸ 1938.

Χώρα	Ἐξωτερικὸν ἔμποριον	Ἐισαγωγὰι	Ἐξαγωγὰι	Διαφορὰ ἔμποριου	Οἱ κυριώτεροι λαμβάνε διεξαγωγῆς τοῦ ἔξωτερικοῦ ἔμποριου (*)
1. Ἀγγλία	3.840	2.481	1.359	-1.222	Λονδίνον 31, Λίβερπουλ 17, Σαουθάμπτον 13, Νιούκασλ 9, Κάρδιφ 7, Γλασκώβη 6, Χούλ 6, Πλύμουθ 6.
2. Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι	2.957	1.152	1.805	653	Ν. Ὑόρκη 36, Φιλαδέλφεια 19, Ἄγ. Φραγκίσκος 16, Βοστώνη 13, Λὸς Ἀντζελες 13, Ν. Ὀρλεάνη 12, Χούστον 10, Βαλτιμόρη 7,5.
3. Γερμανία	2.546	1.296	1.250	-46	Ἀμβούργον 10,5, Βρέμη 8,5.
4. Γαλλία	1.300	783	517	-266	Μασσαλία 19, Χάβρη 11,5, Χερβοῦργον 7, Δουνκέρκη 4,5, Βορδὼ 4, Ρουέν 4.
5. Καναδᾶς	960	398	562	164	Βανκούβερ 12, Μοντρεάλ 9,5.
6. Ἰαπωνία	890	443	447	-4	Κοβέ 29, Ὄζάκα 20,5, Γιοκοχάμα 12,5, Μότσι 10, Ναγκοϊά 6,5.
7. Βέλγιον	885	455	430	-25	Ἀμβέρσα 18,5.
8. Ὀλλανδία	797	460	337	-123	Ρότερνταμ 23, Ἄμστερνταμ 4,5.
9. Ἰνδία	675	325	350	25	Βομβάη 6, Καλκούτα 4.
10. Ἰταλία	668	346	322	-24	Γέנוβα 9,5, Νεάπολις 9, Τεργέστη 5,5, Βενετία 4,5.
11. Αὐστραλία	611	305	306	1	Σίδνεϋ 10,5, Μελβούρη 8, Μπρισμπάν 4,5.
12. Σουηδία	580	307	273	-34	Στοκχόλμη 5,5, Γκόττεμποουργκ 5.
13. Νοτιοαφρικ. Ἕνωσις	576	287	289	2	Ντιρμπάν 7, Κεϊπτάου 6,5.
14. Ἀργεντινὴ	520	262	258	-4	Βουένος Ἀϊρες 14,5, Ροζάριο 4,5.
15. Δανία	411	211	200	-11	Κοπεγχάγη.
16. Ὀλλανδικαὶ Ἰνδίαι	384	158	226	68	Βαταβία 5,5, Σουραβαβία 5.
17. Βρετανικὴ Μαλαισία	384	188	196	8	Σιγγαπούρη 15.
18. Νέα Ζηλανδία	262	127	135	8	Ἄουκλανδ.
Ἑλλάς	131,3	78,1	53,2	-18,9	Πειραιεὺς 6,2, Πάτραι 1,8, Θεσσαλονίκη 1,4.
Παγκοσμίως	27.588	14.232	13.356		

(*) Οἱ ἀριθμοὶ δεκαεπίων τῶν ἡμεμελιούτων τῶν ἐισαλλόμενων πλοίων (εἰς ἕκ. χρ. 1937).

Τὰ εἰς χρυσὸν νομισματικὰ ἀποθέματα
(εἰς ἑκ. χρ. δολ.) κατὰ τὸ 1938.

Χῶραι	ἑκ. χρ. δολ.	Χῶραι	ἑκ. χρ. δολ.
Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι	8.571	Σουηδία	190
Ἀγγλία	1.589	Νοτιοαφρικανικὴ Ἐνωσις	130
Γαλλία	1.435	Ἰταλία	114
Ὀλλανδία	587	Καναδᾶς	114
Ἑλβετία	413	Γερμανία	17
Βέλγιον	343	Τουρκία	17
Ἀργεντινὴ	255	Ἑλλὰς	16
Παγκόσμια ἀποθέματα: 14.773 ἑκ. χρ. δολάρια.			

(Σημ. Δὲν περιλαμβάνονται ἡ Ρωσία καὶ ἡ Ἰσπανία).

Γ'. Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Αἱ διάφοροι κοινωνίαι τῶν ἀνθρώπων ζοῦν ἐντὸς περιβάλλοντος μὲ διάφορον φυσικὸν πλοῦτον καὶ εὐρίσκονται εἰς διάφορον βαθμὸν μηχανικοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπιτυγχάνεται ἡ συστηματικὴ ἐκμετάλλευσις τοῦ πλανήτου μας. Διὰ τοῦτο οὐδεμία πολιτισμένη χώρα δύναται νὰ παράγῃ πᾶν ὅ,τι καταναλίσκει, οὔτε νὰ καταναλίσκῃ πᾶν ὅ,τι παράγει. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου γεννᾶται ἡ ἀνάγκη τῆς ἐντατικῆς ἀνταλλαγῆς τῶν προϊόντων. Ἡ εὐκόλος ὁμως μεταφορὰ κατωρθώθη, ὅταν κατενικήθη καὶ συνετημήθη ἡ ἀπόστασις. Ἡ σύγχρονος οἰκονομικὴ μορφή τοῦ κόσμου ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν μεταβολήν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερον εἰς τὰ μεταφορικὰ μέσα ὁ ἀτμός, ὁ ἠλεκτρισμός καὶ τὸ πετρέλαιον. Σήμερον ὀλόκληρος ἡ ὑφήλιος ἀποτελεῖ γιγαντιαῖον ὄργανισμὸν, τοῦ ὁποῖου ὄλα τὰ μέρη εὐρίσκονται εἰς ἀμοιβαίαν ἐξάρτησιν. Πᾶσα μεταβολή, ἡ ὁποία συμβαίνει εἰς μίαν χώραν, ἔχει ἄμεσον ἀντίκτυπον ἐπὶ τῶν ἄλλων χωρῶν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀναπτύξεως τῶν συγκοινωνιῶν. Καίτοι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὄλαι

σχεδόν αἱ χώραι ὑψώνουν πανύψηλα τελωνειακὰ τεῖχη, ἐν τούτοις ἐκάστη χώρα εἶναι εἰδικευμένη ἢ τείνει νὰ εἰδικευθῆ εἰς ὠρισμένην παραγωγὴν καὶ ἔχει ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς ὄλων τῶν ἄλλων. Ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς ἐπιβάλλει εἰς τοὺς λαοὺς μίαν ἐντατικὴν ἀνταλλαγὴν προϊόντων καὶ ἰδεῶν (ἐπιστημονικαὶ καὶ τεχνικαὶ κατακτήσεις, γράμματα, τέχνη, οἰκονομία κλπ.).

Ι. ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ

Κατὰ τὸ 1825 ἐκυκλοφόρησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ πρῶτος ἀτμοκίνητος σιδηρόδρομος. Ἐκτοτε ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη κατεσκεύασαν ἐσωτερικὰ σιδηροδρομικὰ δίκτυα διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ζωῆς τῆς χώρας. Ἐκ τῆς συνδέσεως πολλῶν ἐθνικῶν δικτύων ἀπετελέσθησαν αἱ μεγάλαι διεθνεῖς σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Τὰ μεγαλύτερα ἐθνικὰ σιδηροδρομικὰ δίκτυα ἔχουν αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι (425 χιλ. χμ.), ἡ Ρωσία (85), ὁ Καναδᾶς (70), αἱ Ἰνδία (70), ἡ Γαλλία (64), ἡ Γερμανία (60), ἡ Ἀγγλία (39) καὶ ἡ Ἰαπωνία (22).

α) Αἱ μεγάλαι διεθνεῖς σιδηροδρομικαὶ γραμμαί τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν Εὐρώπην διακρίνονται δύο μεγάλαι διεθνεῖς γραμμαί. Ἡ μία βαίνει ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. παραλλήλως πρὸς τὸν ἄξονα τῆς Εὐρώπης καὶ συνδέει τὰς μεγαλυτέρας πρωτευούσας: Λισσαβῶνα—Μαδρίτην—Παρισίους—Βερολῖνον—Λένινγκραδ. Μία μεγάλη διακλάδωσις τῆς γραμμῆς ταύτης φέρει εἰς τὴν Σιβηρίαν καὶ τὴν Ἀπὼ Ἀνατολήν: Παρίσιοι—Πράγα—Βαρσοβία—Μόσχα—Σιβηρία—Ἀπὼ Ἀνατολή. Ἡ δευτέρα μεγάλη διεθνὴς γραμμὴ τῆς Εὐρώπης βαίνει ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., ἔχει ἀφετηρίαν τὸ Λονδῖνον καὶ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Σουέζ καὶ τὴν Ἐγγυὸς Ἀνατολήν. Ἡ γραμμὴ αὕτη εἰς τοὺς Παρισίους διχάζεται, σχηματίζουσα δύο διακλαδώσεις· ἡ μία ἐξ αὐτῶν φέρει εἰς τὴν Μασσαλίαν, ὁπόθεν ἀρχίζουν αἱ μεγάλαι πρὸς τὴν Ἀπὼ Ἀνατολήν ὑπερωκεάνειοι γραμμαί, ἡ δὲ ἄλλη διακλάδωσις σχηματίζει τὴν σπουδαιότατην γραμμὴν τοῦ Σεμπλόν· Ὀριάν· Ἐξπρές, ἡ ὁποία καταλήγει εἰς τὴν Βασόραν, τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μεδίαν: Παρίσιοι—Ντιζόν—Σεμπλόν—Μιλᾶνον (διακλάδωσις πρὸς τὴν Ρώμην καὶ τὸ Βρινδῆσιον)—Τεργέστη—Βελι-

γράδιον — Νίσα (διακλάδωσις πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰς Ἀθήνας) — Σόφια — Κωνσταντινούπολις — Χαλέπιον, ὁπότεν μία διακλάδωσις φέρει εἰς τὴν Βασόραν, ἄλλη δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μεδίαν.

β) Αἱ μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς Ἀσίας. Ὁ ὑπερσιβηρικὸς εἶναι ὁ μακρότερος σιδηρόδρομος τοῦ κόσμου (8684 χμ.) καὶ εἶναι ἡ συντομωτέρα ὁδὸς ἀπὸ τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολὴν (Λονδῖνον — Πεκῖνον 13 ἡμ., Λονδῖνον — Γιοκοχάμα 15 ἡμ.). Δύο μεγάλαι διακλαδώσεις αὐτοῦ (ἐκ Σαμάρας καὶ Νοβοσιβίρσκ) φέρουν εἰς τὸ Τουρκεστάν καὶ μία ἄλλη (ἐκ Χαρμπίν) φέρει εἰς τὴν Κίναν. Ἄλλαι μεγάλαι γραμμαὶ εἰς τὴν Ἀσίαν εἶναι ὁ σιδηρόδρομος Πεκίνου — Χανκέου — Καντῶνος, ὁ σιδηρόδρομος Καλκούτας — Βομβάης καὶ ὁ σιδηρόδρομος Καλκούτας — Καβούλ, ὁ ὁποῖος, συνδεόμενος μὲ τοὺς ρωσικοὺς σιδηροδρόμους τοῦ Τουρκεστάν, θὰ συνδέσῃ διὰ ξηρᾶς τὰς Ἰνδίας μὲ τὴν Εὐρώπην. Ἀπὸ τοῦ 1939 ἤρχισεν ἡ λειτουργία τοῦ ὑπεριμανικοῦ σιδηροδρόμου (1400 χμ.), ὁ ὁποῖος συνδέει τὸν λιμένα τῆς Κασπίας Μπεντέρ Σάχ μὲ τὸν λιμένα τοῦ Περσικοῦ κόλπου Μπεντέρ Σαπούρ.

γ) Αἱ μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς Αὐστραλίας. Εἰς τὴν Αὐστραλίαν οἱ σπουδαιότεροι σιδηρόδρομοι εἶναι: α) ὁ ἀπὸ Μελβούρνης διὰ μέσου τῆς ἐρήμου ἄγων εἰς Πέρθ, β) ὁ ἀπὸ Μελβούρνης ἄγων εἰς Μπρισμπάν καὶ Τάουνσβιλ καὶ γ) ὁ μὴ ἀποπερατωθεὶς ἀκόμη σιδηρόδρομος Ἀδελαΐδος — Πόρτ Ντάρβιν.

δ) Αἱ σπουδαιότεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν χώρα τῶν σιδηροδρόμων. Διακρίνονται δύο συστήματα μεγάλων γραμμῶν:

1) Γραμμαὶ, αἱ ὁποῖαι ἐνώνουν τοὺς δύο ὠκεανούς. Εἰς τὸν Καναδᾶν ὑπάρχουν δύο τοιοῦτοι σιδηρόδρομοι: α) ὁ ἀπὸ Κουεβέκης εἰς Πρένς Ροῦπερτ καὶ β) ὁ ἀπὸ Χάλιφαξ εἰς Βανκούβερ (4.900 χμ.), ὁ ὁποῖος ἐξυπηρετεῖ καὶ τὴν ταχέϊαν συγκοινωνίαν Δυτ. Εὐρώπης — Ἄπω Ἀνατολῆς, διότι ἀπὸ Λίβερπουλ εἰς Γιοκοχάμαν διὰ τοῦ ὑπερκαναδικοῦ ἀπαιτοῦνται 21 ἡμέραι, ἐνῶ διὰ τοῦ Σουέζ διπλάσιαι.

Εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας ὑπάρχουν ἕξ τοιαῦται γραμμαὶ

συνδέουσαι τὰς πόλεις τῆς παραλίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ μὲ τὸ Σηττλ, τὴν Ἀστόριαν, τὸν Ἅγιον Φραγκῖσκον καὶ τὸ Λὸς Ἀντζελες [α' ἀπὸ Νέας Ὑόρκης εἰς Ἀστόριαν 5840 χμ., β' ἀπὸ Δουλούθης εἰς Σηττλ, γ' ἀπὸ Νέας Ὑόρκης εἰς Ἅγιον Φραγκῖσκον 5400 χμ. διὰ Σικάγου καὶ Ὁμάχα, δ' ἀπὸ Ἁγίου Λουδοβίκου εἰς Ὀγδεν, ε' ἀπὸ Νέας Ὑόρκης εἰς Ἅγιον Φραγκῖσκον 7480 χμ. δι' Ἁγίου Λουδοβίκου καὶ Ὁκλαχόμα, ς' ἀπὸ Νέας Ὁρλεάνης εἰς Ἅγιον Φραγκῖσκον 4000 χμ.].

2. Γραμμαὶ διευθυνόμεναι ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον, αἱ ὁποῖαι ἐνώνουν ζώνας πολὺ διαφόρου παραγωγῆς (τὰς εὐκράτους περιοχὰς τοῦ Βορρᾶ μὲ τὰς τροπικὰς περιοχὰς τοῦ Νότου). Αἱ κυριώτεραι τοιαῦται γραμμαὶ εἶναι : α) ἡ ἀπὸ Βοστώνης εἰς Νέαν Ὁρλεάνην (διὰ Ν. Ὑόρκης, Βαλτιμόρης καὶ Ἀτλάντα), β) ἡ ἀπὸ Βίννιπεγκ εἰς Νέαν Ὁρλεάνην κατὰ μῆκος τοῦ Μισσισιπῆ, γ) ἡ ἀπὸ Δουλούθης εἰς Μεξικὸν (διὰ Ὁμάχα, Κάνσας Σίτυ καὶ Τεξὰς) καὶ δ) ἡ κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ ἀπὸ Σηττλ εἰς Λὸς Ἀντζελες καὶ Μεξικόν.

Εἰς τὴν Ν. Ἀμερικὴν μεγάλης σημασίας εἶναι ὁ σιδηρόδρομος Βουένος Ἀῦρες—Βαλπαραΐζου, ὁ ὁποῖος ὑπερπηδᾷ τὰς Ἄνδεις ἀνερχόμενος εἰς ὕψος 3145 μέτρων (διάρκεια ταξιδίου 36 ὥραι, ἀντὶ τῶν 12 ἡμερῶν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγγελάνου).

2. Αἱ ΔΙΑ ΤῶΝ ὈΔῶΝ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜῶΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ

α) Αἱ διὰ τῶν ὁδῶν μεταφοραί. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ηὐξήθησαν κατὰ πολὺ αἱ διὰ τῶν ὁδῶν μεταφοραί, ἔνεκα τῆς

Ἡ κυκλοφορία αὐτοκινήτων (εἰς χιλ.).

Χῶραι	χιλ.	Χῶραι	χιλ.
Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι . . .	29.212	Ρωσία	678
Μεγάλη Βρεττανία . . .	2.542	Ἰταλία	399
Γαλλία	2.250	Ἀργεντινὴ	279
Γερμανία	1.708	Νέα Ζηλανδία	265
Αὐστραλία	800	Βέλγιον	226

έξαπλώσεως του αυτοκινήτου. Σήμερα όλα τα κράτη κατασκευάζουν ειδικούς αυτοκινητοδρόμους, τα δὲ ὁδικὰ δίκτυα τῶν διαφόρων κρατῶν ἤρχισαν νὰ ἐνώνωνται πρὸς σχηματισμὸν διεθνῶν ὁδικῶν γραμμῶν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1939 τὰ κυκλοφοροῦντα εἰς τὸν κόσμον αὐτοκίνητα ὑπελογίσθησαν εἰς 43 ἑκατομμύρια περίπου.

43. Σύγχρονος ἐθνικὴ ὁδός, κατάλληλος διὰ μεγάλας ταχύτητας.
(Ἀπολύτως εὐθύγραμμος, ὁδὸστρώμα μόνιμον, ἐπιφάνεια
μὲ πολὺ μικρὰν κρυτότητα).

β) Αἱ διὰ τῶν ποταμῶν μεταφοραί. Οἱ πλωτοὶ ποταμοὶ καὶ αἱ διώρυγες ἀποτελοῦν σπουδαιότατον στοιχεῖον διὰ τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς χώρας. Ὅλιγοι ὅμως ποταμοὶ εἶναι τέλειαι πλωταὶ ὁδοί, διότι ἢ παγώνουν ἐπὶ μακρὸν (Ρωσία, Σιβηρία, Καναδάς) ἢ ἔχουν καταρράκτας (Κόγγος, Ζαμβέζης, Μεκόγκ) ἢ ἔχουν μεγάλας πλημμύρας (Μισσισιπῆς) ἢ ἔχουν ἀπροσίτους ἐλώδεις ὄχθας (Ἀμαζόνιος). Τὴν ὠραιότεραν πλωτὴν ὁδὸν ἀποτελεῖ ὁ Γιάγκ-Τσέ-Κιάγκ, ὁ ὁποῖος εἶναι πλωτὸς εἰς μῆκος 2.800 χιλιομέτρων ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του (μῆκος ἐλληνικῶν σιδηροδρόμων 2.650 χμ.). Μέχρι τοῦ Χανκέου (900 χμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης) ἀνέρχονται πλοῖα βυθίσματος 5 μέτρων. Εἰς τὴν Εὐρώπῃν ὁ Ρῆνος ἀποτελεῖ τὴν πλέον πολυσύχναστον

πλωτῆν ὁδόν, ἀκολουθοῦν δὲ ὁ Βόλγας καὶ ὁ Δούναβις. Εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν μεγάλαι πλωταὶ ὁδοὶ εἶναι ὁ Μισσισιπῆς καὶ ἰδιαιτέρως ὁ Ἅγ. Λαυρέντιος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ μίαν τῶν σπουδαιότερων ὑγρῶν λεωφόρων τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν ὁ Ρίο - ντέ - λά - Πλάτα εἶναι μία μεγάλη ὁδὸς συγκοινωνίας.

44. Ὁ Σκάλδης εἰς τὴν βόρειον Γαλλίαν.
(Ποταμὸς διαρρυθμισθείς).

Παρά τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν τῶν σιδηροδρόμων, οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ διώρυγες ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι πολύτιμοι ὁδοὶ μεταφορᾶς, ἰδίως δὲ χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν μεταφορὰν βαρέων καὶ μικρᾶς τιμῆς προϊόντων. Ὅλαι αἱ μεγάλαι βιομηχανικὰ χῶραι διαθέτουν μεγάλα συστήματα πλωτῶν ὁδῶν. Τὸ δίκτυον τῶν πλωτῶν ὁδῶν τῆς Γαλλίας εἶναι τὸ τεχνικώτερον τῆς Εὐρώπης, διότι τὰ 53% τῶν γαλλικῶν πλωτῶν ὁδῶν εἶναι διώρυγες τεχνηταὶ καὶ μόνον τὰ 47% εἶναι ποταμοὶ (Γερμανία 18% διώρυγες καὶ 82% ποταμοί).

3. Αἱ ΘΑΛΑΣΣΙΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ

Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν δύο συστήματα μεγάλων γραμμῶν ναυσιπλοΐας· τὸ ἓν περιλαμβάνει γραμμάς παραλλήλους πρὸς τὸν ἰσημερινόν, τὸ ἄλλο καθέτους πρὸς αὐτόν. Αἱ παράλλοι πρὸς τὸν ἰσημερινόν γραμμαὶ εἶναι πολυάριθμοι εἰς τὰς

ευκράτους ζώνας, διότι ἐντὸς αὐτῶν εὐρίσκονται αἱ πολιτισμένοι χώραι. Αἱ κάθετοι πρὸς τὸν ἰσημερινὸν γραμμαὶ ἐνώ-

Οἱ μεγαλύτεροι ἐμπορικὸι στόλοι (εἰς ἐκ. κόρους) κατὰ τὸ 1938.

Χῶραι	ἐκ.κόρ.	Χῶραι	ἐκ.κόρ.
ἝΑγγλία	17,78	Γαλλία	2,90
ἝΗνωμένοι Πολιτεῖαι . .	11,94	ἝΟλλανδία	2,85
ἝΙαπωνία	5	ἝΕλλάς	1,89
Νορβηγία	4,61	Σουηδία	1,57
Γερμανία	4,24	Καναδάς	1,29
ἝΙταλία	3,29	Ρωσία	1,28

Παγκόσμιος ἐμπορικὸς στόλος: 67,85 ἐκ. κόροι.

νον τὰς ευκράτους χώρας με τὰς τροπικὰς χώρας ἢ τὰς χώρας τῶν δύο ἡμισφαιρίων, συνδέουν δηλ. χώρας με πολὺ διάφο-

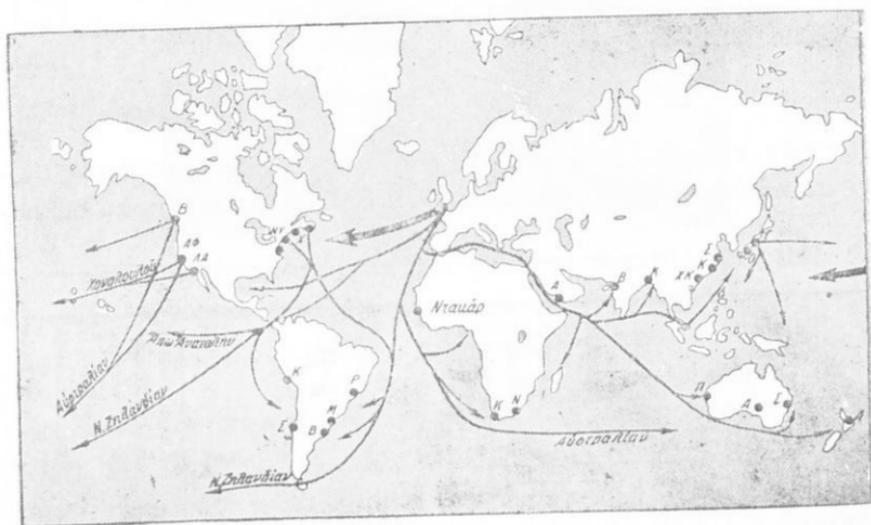
Οἱ μεγαλύτεροι λιμένες τοῦ κόσμου κατὰ τὸ 1936.

Λιμένες	Χωριτιζότη- εἰσελθ. πλοίων εἰς ἐκ. κόρους	ἝΑριθμὸς εἰσελθ. πλοίων εἰς χιλ.	Λιμένες	Χωριτιζότη- εἰσελθ. πλοίων εἰς ἐκ. κόρους	ἝΑριθμὸς εἰσελθ. πλοίων εἰς χιλ.
Νέα ἝΥόρκη	35,5	8,6	Μασσαλία	16,5	8,4
Λονδῖνον	30,9	30	Σαγγάη	16	8,3
Κοβέ	29	27	ἝΆγιος Φραγκῖσκος	15,8	5
Ρόττερνταμ	23,2	14	Σιγκαπούρη	15,2	6,5
ἝΟζάκα	20,6	19,5	Βουένος ἝΑῦρες . .	14,6	19,7
Χόγκ - Κόγκ	20	20,1	Βοστώνη	13,1	6,6
ἝΆμβουργον	19,2	16,7	Σαουθάμπτον . . .	12,9	16,5
Φιλαδέλφεια	19,1	8,2	Λισσαβὼν	12,8	3,3
ἝΆμβέρσα	18,7	11,4	Λὸς ἝΑντζελες . . .	12,6	3,5
Λίβερπουλ	17,1	15,1	Γιοκοχάμα	12,3	3

ρον παραγωγήν. ἝΗ σημερινὴ ευκόλεια τῆς διὰ θαλάσσης μεταφορὰς εἰς μεγάλας ἀποστάσεις ἐπέδρασε σημαντικῶς ἐπὶ τῆς

οικονομικῆς ζωῆς τοῦ κόσμου ὡς συντήρησις τῶν κατοίκων τῶν πυκνοκατοικημένων χωρῶν καὶ ἡ πορεία τῆς μεγάλης βιομηχανίας ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰς διὰ θαλάσσης μεταφοράς.

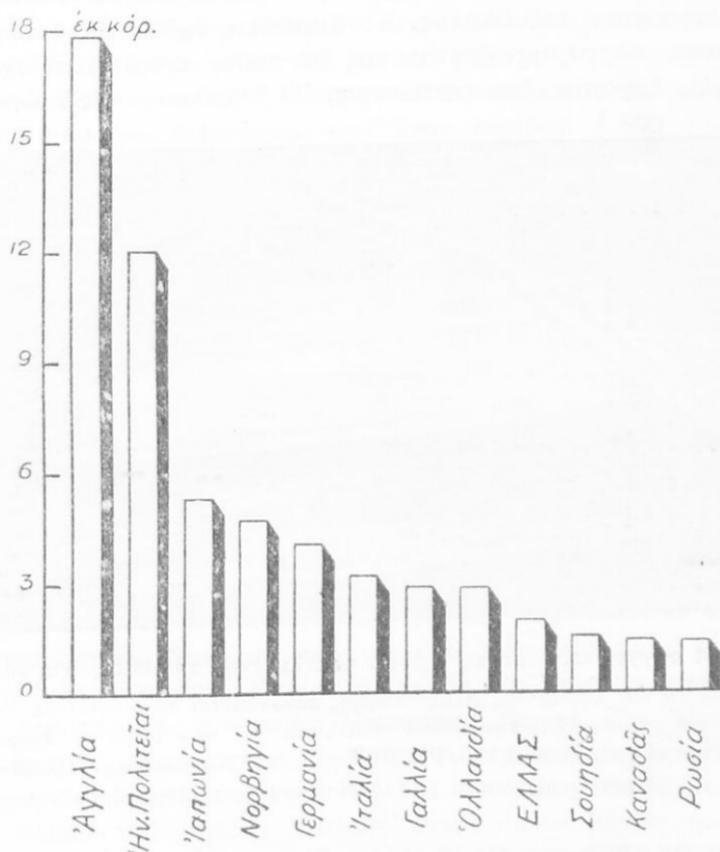
Τὰ σύγχρονα πλοῖα ἀπαιτοῦν λιμένας εὐρεῖς, βαθεῖς καὶ εἰδικῶς ἐφωδιασμένους μὲ ποικίλας μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις (φορτώσεως, ἐπισκευῆς κλπ.). Διὰ τοῦτο σήμερον ἡ ναυτικὴ κίνησις τείνει νὰ συγκεντρωθῇ εἰς ὠρισμένους λιμένας, οἱ ὅποιοι ἀπέβησαν τόποι συγκεντρώσεως τῆς ἐμπορικῆς καὶ ἐπιβατικῆς κινήσεως καὶ ἀφετηρία τῶν μεγάλων γραμμῶν τῆς ναυσιπλοΐας.

45. Αἱ μεγάλοι γραμμαὶ τῆς ναυσιπλοΐας.

Αἱ μεγάλοι γραμμαὶ τῆς ναυσιπλοΐας εἶναι αἱ ἐξῆς : 1) Αἱ γραμμαὶ τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ, αἱ ὅποιοι συνδέουν τοὺς μεγάλους λιμένας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης μὲ τοὺς λιμένας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδά. Ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης μέχρι τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐκτείνεται ἡ πλέον πολυσύχναστος θαλασσία λεωφόρος τοῦ κόσμου. 2) Αἱ γραμμαὶ, αἱ ὅποιοι φέρουν πρὸς τὴν Κεντρικὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν διώρυγα τοῦ Παναμᾶ. 3) Αἱ γραμμαὶ τοῦ Νοτίου Ἀτλαντικοῦ, αἱ ὅποιοι φέρουν πρὸς τὴν Βρα-

ζιλίαν, τὴν Ἀργεντινὴν, τὴν Δυτικὴν καὶ Νότιον Ἀφρικὴν. 4) Αἱ γραμμαὶ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας. 5) Αἱ γραμ-

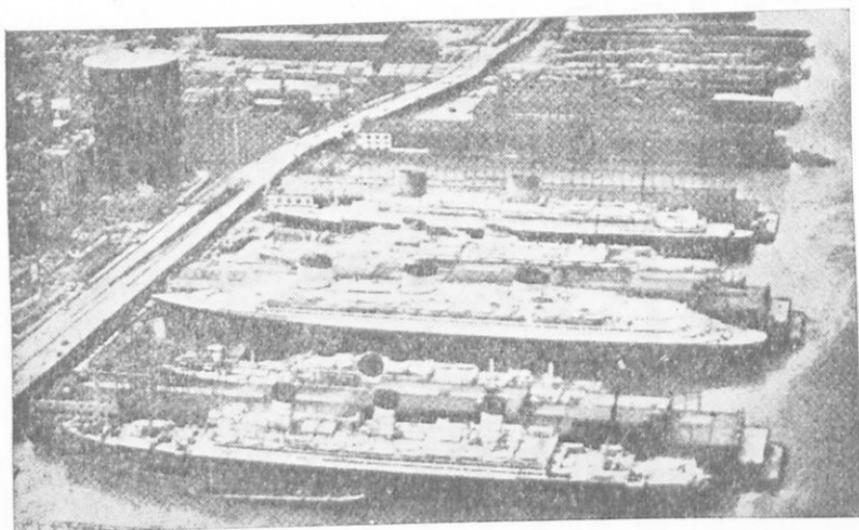

46. Οἱ μεγαλύτεροι ἐμπορικοὶ στόλοι κατὰ τὸ 1938.

μαὶ τῶν θαλασσῶν τῆς Κίνας. 6) Αἱ γραμμαὶ τοῦ Βορείου Εἰρηνικοῦ, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τοὺς δυτικούς λιμένας τοῦ Καναδά καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν μὲ τοὺς λιμένας τῆς Κίνας καὶ τῆς Ἰαπωνίας. 7) Αἱ γραμμαὶ τοῦ Νοτίου Εἰρηνικοῦ, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Βανκοῦβερ, τὸν Ἄγ. Φραγκῖσκον καὶ τὴν διώρυγα

τοῦ Παναμαᾶ μὲ τοὺς λιμένες τῆς Νέας Ζηλανδίας καὶ τῆς Αὐστραλίας.

Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέξ. Ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος (1859-1869) ὀφείλεται εἰς τὸν Λεσέψ ἢ διώρυξ ἔχει μῆκος 168 χμ., βάθος 11 μ., πλάτος εἰς τὸν βυθὸν 22-45 μ. καὶ 60-100 μ. εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Αἱ ἀμμώδεις ὄχθαι τῆς διώρυγος πολλάκις κατακρημνίζονται καὶ διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται σχεδὸν συνεχῆς ἐργασία ἐκχωματώσεως. Ὁ διάπλους τῆς διώρυγος

47. Οἱ σύγχρονοι λιμένες. Τμῆμα τοῦ λιμένος τῆς Νέας Ὑόρκης.

Πολλάκις εἰς τὸν λιμένα τῆς Νέας Ὑόρκης συναντῶνται τὰ ὠραιότερα ὑπερωκεάνεια τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν εἰκόνα φαίνονται ἐκ τῶν ἄνω: τὸ ὑπερωκεάνειον Εὐρώπη (γερμανικόν), τὸ Ρέξ (ἰταλικόν), τὸ Νορμανδία (γαλλικόν), τὸ Ζέορτζι (ἀγγλικόν) καὶ τὸ Μπερενγκάρια (ἀγγλικόν).

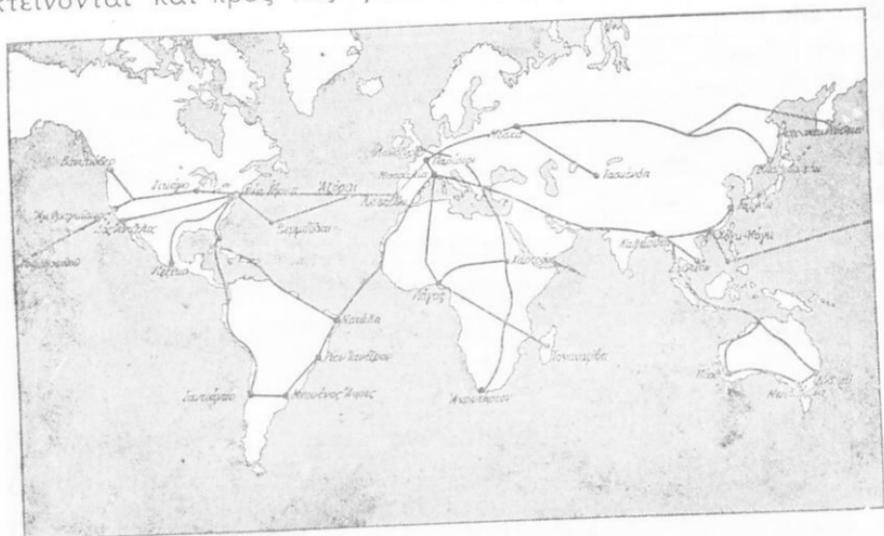
γίνεται εἰς 18 ὥρας. Ἡ Ἀγγλία εἶναι σήμερον ὁ φρουρὸς τῆς διώρυγος, ἂν καὶ ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος πολέμιος τῆς ἰδέας τοῦ Λεσέψ. Κατὰ τὸ 1936 διηλθον διὰ τῆς διώρυγος 5.877 πλοῖα, χωρητικότητος 32,4 ἐκ. κόρων (57% ἀγγλικά, 11% ὀλλανδικά, 9% γερμανικά, 7% γαλλικά). Ἡ διώρυξ τοῦ Σουέξ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχήν στρατηγικὸν σημεῖον τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμαῦ. Ἡ διάνοιξις καὶ τῆς διώρυγος τοῦ Παναμαῦ ἐπεχειρήθη ὑπὸ τοῦ Λεσέψ (1883), ἡ κατασκευὴ τῆς ὅμως ὀφείλεται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας (1904—1914). Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμαῦ δὲν εἶναι ἰσόσταθμος, τὰ δὲ πλοῖα διὰ συστήματος ὑπερκειμένων δεξαμενῶν ἀνέρχονται εἰς τὴν τεχνητὴν λίμνην Γκατούν, εὐρισκομένην εἰς ὕψος 28 μέτρων. Ἡ διώρυξ ἔχει μῆκος 79 χμ. καὶ βάθος 13 μ., ὁ δὲ διάπλους αὐτῆς γίνεται εἰς 7 ὥρας (γίνεται καὶ κατὰ τὴν νύκτα). Διὰ τῆς διώρυγος διέρχονται κατ' ἔτος περίπου 6.500 πλοῖα, χωρητικότητος ἄνω τῶν 30 ἐκ. κόρων, (55% Ἑν. Πολιτειῶν, 27% ἀγγλικά, 4% νορβηγικά, 3% Ἰαπωνικά). Ἡ διώρυξ τοῦ Παναμαῦ ἔχει μεγάλην διεθνή σημασίαν, διότι δι' αὐτῆς διέρχεται ἡ συντομωτέρα ὁδὸς ἢ συνδέουσα τὴν Εὐρώπην καὶ τὰς Ἀνατολικὰς Ἑν. Πολιτείας μὲ τὰς χώρας τοῦ Εἰρηνικοῦ. Αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι διὰ τῆς κατοχῆς τῆς διώρυγος τοῦ Παναμαῦ ἐξασκοῦν σπουδαιοτάτην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὰς συγκοινωνίας τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.

4. Αἱ Μεγάλαι Ἐναεριοὶ Γραμμαὶ

Τὸ ἀεροπλάνον κατέστη ἀσύγκριτον μέσον μεταφορῶν ἕνεκα τῆς μεγάλης ταχύτητός του καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας του ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς ὄρους τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους (ὄρη, λίμνας, ποταμοὺς κ. ἄ.). Ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀεροπλάνου καταφαίνεται κυρίως, ὅταν συγκρίνονται αἱ διάρκειαι ταξιδίων εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Οὕτω π. χ. ἐντὸς δύο ἡμερῶν μεταβαίνομεν ἀεροπορικῶς ἀπὸ τοὺς Παρισίους εἰς τὸ Ρίο Ἰανέιρο, ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν εἰς τὸ Βουένος Ἀῦρες καὶ ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν εἰς τὸ Σαντιάγο, ἐνῶ διὰ θαλάσσης θὰ ἐχρειαζόμεθα πλεόν τοῦ μηνός. Ἐπίσης ἐντὸς δέκα μόνον ἡμερῶν μεταβαίνομεν ἀεροπορικῶς ἀπὸ τὸ Λονδῖνον εἰς τὸ Σύδνεϋ, ἐνῶ ἀτμοπλοϊκῶς θὰ ἐχρειαζόμεθα 41 ἡμέρας διὰ τοῦ Σουέζ (διὰ τοῦ Παναμαῦ 47 ἡμέρας). Τὸ ἀεροπλάνον εἶναι μέσον μεταφορᾶς ἐιδικευμένον διὰ ταξιδιώτας ἐπείγομένους καὶ ἔμπορεύματα μικροῦ βάρους, ἀλλὰ μεγάλης ἀξίας (χρυσός, πολύτιμοι λίθοι, κινηματογραφικαὶ ταινίαι, δείγματα ἔμπορευμάτων, ἄνθη, φάρμακα, ἀλληλογραφία κ. ἄ.). Αἱ ἐναεριοὶ μεταφοραὶ

παρέχουν σήμερον μεγαλύτεραν ἀσφάλειαν ἀπὸ τὰ ἄλλα μέσα μεταφορᾶς (κατὰ τὸ 1938 εὐρέθη, ὅτι ἀναλογεῖ ἐν σοβαρὸν δυστύχημα εἰς διαδρομὴν 2,6 ἐκ. χμ.). Τὸ δίκτυον τῶν παγκοσμίων ἑναερίων μεταφορῶν καθημερινῶς μεταβάλλεται, διότι νέαι γραμμαὶ δημιουργοῦνται ὑπεράνω τῶν ὠκεανῶν καὶ τῶν ἡπείρων. Ὅλαι αἱ πολιτισμένοι χώραι ἔχουν σήμερον ἐσωτερικὰ δίκτυα ἑναερίων συγκοινωνιῶν, τὰ ὅποια συνήθως ἐπεκτείνονται καὶ πρὸς τὰς γειτονικὰς χώρας. Πλήρη ἐσωτερικὰ

48. Αἱ μεγάλοι διεθνεῖς γραμμαὶ τῶν ἑναερίων συγκοινωνιῶν.

δίκτυα ἔχουν ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Ρωσία καὶ αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι, αἱ ὅποια ἔχουν τὴν μεγαλύτεραν ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν τοῦ κόσμου. Τὰ 75% τοῦ μήκους τῶν παγκοσμίων ἑναερίων διαδρομῶν διανύονται ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ δικτύου τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Ὑπολογίζουσι ὅτι εἰς πᾶσαν στιγμὴν εὐρίσκονται εἰς τοὺς αἰθέρας 1045 Ἀμερικανοὶ καὶ 14 τόννοι ταχυδρομείου. Αἱ ἑναεριοὶ γραμμαὶ διασχίζουν τὴν χώραν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, τὰ δὲ 45% τῶν πτήσεων γίνονται κατὰ τὴν νύκτα (εἰς τὴν Εὐρώπην οὐδεμία νυκτερινὴ πτήσις τῆς ἐμπορικῆς ἀεροπορίας).

Αἱ μεγάλοι διεθνεῖς ἑναεριοὶ γραμμαὶ καθορίζονται ἀπὸ τὰς οἰκονομικὰς καὶ πολιτικὰς ἐπιδιώξεις τῶν διαφόρων χωρῶν.

Ούτως αἱ ἀγγλικαί, αἱ γαλλικαί καὶ αἱ ὀλλανδικαί γραμμαὶ εἶναι ἀποικιακοῦ ἐνδιαφέροντος.

Αἱ μεγαλύτεραι διεθνεῖς γραμμαὶ εἶναι: 1) Ἡ γραμμὴ Λονδίνου—Σύδνεϋ (10 ἡμ.). Ἡ γραμμὴ αὕτη διέρχεται διὰ τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Βαγδάτης, τῆς Καλκούτας καὶ τῆς Σιγγαπούρης, μία δὲ διακλάδωσις αὐτῆς φέρει εἰς τὸ Χόγκ-Κόγκ. Εἶναι γραμμὴ ἐνδιαφέρουσα κυρίως τὴν Ἀγγλίαν, τὴν ἐκμεταλλεῦται δὲ ἡ μεγάλη ἀγγλικὴ ἐταιρεία Ἴμπιριαλ Αἶργουαίης (Imperial Airways). Ἐπὶ τῆς αὐτῆς περίπου γραμμῆς κινοῦνται καὶ τὰ γαλλικὰ ἀεροπλάνα τῆς Αἶρ Φράνς (Air France), τὰ συνδέοντα τοὺς Παρισίους μὲ τὴν Σαίγκον (7 ἡμ.) καὶ τὰ ὀλλανδικὰ ἀεροπλάνα, τὰ συνδέοντα τὸ Ἄμστερνταμ μὲ τὴν Βαταβίαν (5 1/2 ἡμ.). 2) Ἡ γραμμὴ Λονδίνου—Κεϊπτάουν (7 ἡμ.). Ἡ γραμμὴ αὕτη διέρχεται διὰ τοῦ Καΐρου καὶ τοῦ Χαρτούμ, ὁπόθεν μία διακλάδωσις αὐτῆς φέρει εἰς τὸ Λάγος. Εἶναι ἡ δευτέρα μεγάλη γραμμὴ τῆς Ἴμπιριαλ Αἶργουαίης καὶ ἐξυπηρετεῖ συμφέροντα ἀποικιακά. 3) Ἡ γραμμὴ Παρισίων—Ταναναρίβης (6 ἡμ.). Ἡ γραμμὴ αὕτη διέρχεται ἄνωθεν τοῦ Ἀλγερίου, τῆς Σαχάρας καὶ τῆς χώρας τοῦ Κόγγου, συνδέουσα οὕτω τὰς γαλλικὰς ἀποικίας μὲ τὴν μητρόπολιν. Εἶναι ἡ δευτέρα μεγάλη γραμμὴ τῆς Αἶρ Φράνς. 4) Ἡ γραμμὴ Παρισίων—Σαντιάγο (4 ἡμ.). Εἶναι καὶ αὕτη γραμμὴ τῆς Αἶρ Φράνς καὶ διέρχεται διὰ τῆς Καζαμπλάνκας, τοῦ Ντακάρ, τοῦ Ρίο Ἰανέιρο καὶ τοῦ Βουένος Ἄϋρες. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς περίπου γραμμῆς ἔβαινον καὶ τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα (τῆς Lufthansa), τὰ ἐκτελοῦντα τὴν αὐτὴν διαδρομὴν. 5) Ἡ γραμμὴ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Μόσχαν μὲ τὸ Βλαδιβοστόκ καὶ τὸ Πετροπαυλόβσκυ. 6) Αἱ γραμμαὶ, αἱ ὁποῖαι φέρουν ἀπὸ τὴν Νέαν Ὑόρκην εἰς τὸ Βουένος Ἄϋρες καὶ τὸ Σαντιάγο. Αἱ γραμμαὶ αὗται βαίνουν κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ ἀποτελοῦν μέρος τοῦ τεραστίου ἐξωτερικοῦ δικτύου τῆς ἀμερικανικῆς ἐταιρείας Παναμέρικαν Αἶργουαίης (Panamerican Airways). 7) Ἡ γραμμὴ Ἁγίου Φραγκίσκου—Χόγκ Κόγκ (14.000 χμ., 7 ἡμ.). Ἡ γραμμὴ αὕτη εἶναι κλάδος τῆς Παναμέρικαν Αἶργουαίης καὶ διέρχεται διὰ τῆς Χονολουλοῦ, ὁπόθεν μία μεγάλη διακλάδωσις φέρει εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν καὶ τὴν Αὐστραλίαν.

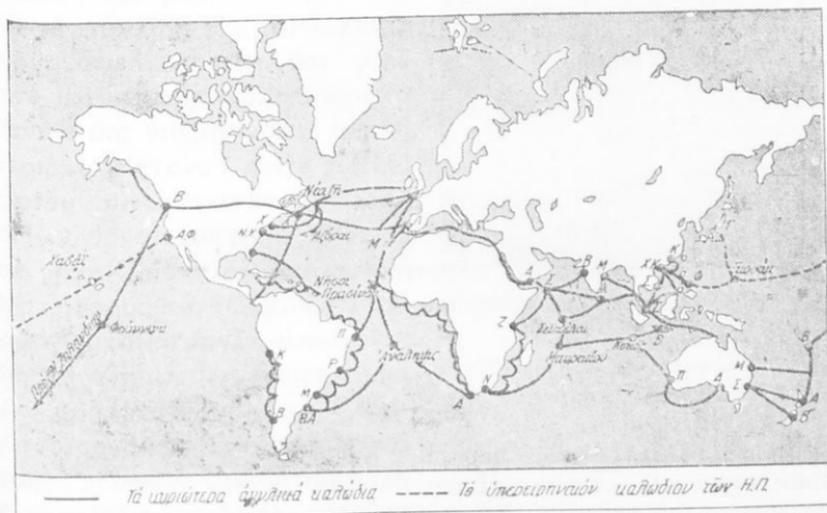
Ἐπὲρ ἄνω τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ δὲν ὑπῆρχε μέχρι τοῦ 1938 ἐμπορικὴ ἐναέριος συγκοινωνία, διότι τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ κόσμου παρουσιάζει τὸν ὑψιστον βαθμὸν ἀτμοσφαιρικῆς ἀσταθείας, ἐπὶ πλέον δὲ οἱ πνέοντες ἰσχυροὶ ἄνεμοι ἔχουν γενικὴν συνισταμένην διευθυνομένην ἐκ Δ. πρὸς Α. καὶ ἡ ὁποία, ὡς εἶναι ἐπόμενον, καθιστᾷ πολὺ δύσκολον τὸν διάπλουν τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐκ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀμερικὴν. Κατόπιν πολλῶν δοκιμῶν προεκρίθη ἡ ἐξῆς ὁδός : Νέα Ἰόρκη—Βερμουῦδαι—Ἀζόραι—Λισσαβὼν—Παρίσιοι (7725 χμ.) ἢ ἡ πολὺ συντομωτέρα : Νέα Ἰόρκη—Ἀζόραι—Παρίσιοι (6850 χμ.). Ἀμερικανικὰ καὶ Ἀγγλικὰ ἀεροπλάνα ἐκτελοῦν σήμερον τακτικὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ Εὐρώπης.

5. Η ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΙΣ ΤΗΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Ὁ πολιτισμένος ἄνθρωπος διὰ τὴν μεταβίβασιν τῆς σκέψεώς του κατάρθωσε νὰ καταργήσῃ τελείως τὴν ἀπόστασιν. Ὁ πρῶτος ἠλεκτρικὸς τηλεγράφος ἐλειτούργησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν πρὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος (1838), πολὺ ταχέως ὅμως ἄνωθεν ὄλων τῶν ἡπείρων ἠπλώθη πυκνὸν δίκτυον συρμάτων. Ἐπίσης πρώτη ἡ Ἀγγλία ἐτοποθέτησε (1866) ὑποβρύχιον καλώδιον, διὰ τοῦ ὁποίου συνεδέθη ἡ Ἰρλανδία μετὰ τὴν Νέαν Γῆν. Σήμερον ἡ Ἀγγλία διαθέτει πέντε μεγάλας ομάδας καλωδίων : ἡ πρώτη διὰ τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης συνδέει τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν, τὰς Ἰνδίας, τὴν Ἀπὼ Ἀνατολήν καὶ τὴν Αὐστραλίαν· ἡ δευτέρα κατευθύνεται πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἀφρικὴν καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Κεῖπτάουν· ἡ τρίτη κατευθύνεται πρὸς τὴν Κεντρικὴν καὶ Νότιον Ἀμερικὴν· ἡ τετάρτη συνδέει διὰ δώδεκα καλωδίων τὴν Ἰρλανδίαν μετὰ τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν καὶ ἡ πέμπτη, ἡ λεγομένη αὐτοκρατορικὴ ὑπερειρηνικὴ γραμμὴ, ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Βανκοῦβερ καὶ διὰ τῶν νήσων Φίτζι καὶ Νόρφολκ καταλήγει εἰς τὸ Σύδνεϋ καὶ τὸ Ἀουκλανδ. Οὕτω συμπληροῦται περὶ τὴν Γῆν τεράστιος κλοιός, ὁ ὁποῖος μετὰ πληθὸς διακλαδώσεων εἰς τὰ βάθη τῶν θαλασσῶν περιβάλλει τὴν Γῆν μετὰ ἓν πλέγμα, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου κυκλοφορεῖ ἡ παγκόσμιος ἀνθρωπίνη σκέψις, ὑπὸ τὸν ἄμεσον ὅμως ἔλεγχον τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τὰ καλώδιά της ἡ Ἀγγλία ἦτο ἄλλοτε κυ-

ρίαρχος του κόσμου. «Έν πλήρες κύκλωμα βρετανικῶν συρμάτων περιβάλλει τὴν Γῆν. Αἱ σκέψεις καὶ αἱ διαταγαὶ τοῦ βρετανικοῦ κόσμου δύνανται νὰ ἀνταλλάσσονται καὶ νὰ κυκλοφοροῦν ἐλευθέρως διὰ μέσου τοῦ Σύμπαντος» (Demangeon).

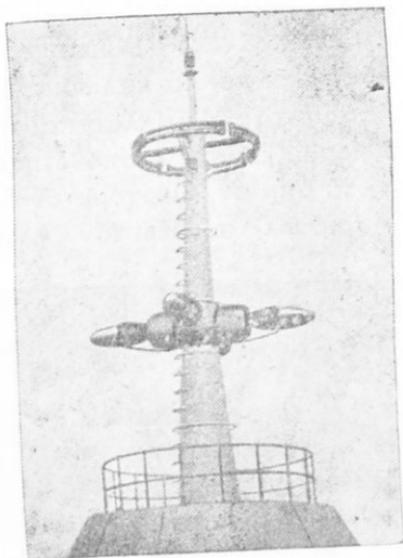
Αἱ Ἑνωμένα Πολιτεῖαι ἐτοποθέτησαν πολλὰ καλώδια, διὰ τῶν ὁποίων συνεδέθησαν ἀπ' εὐθείας μὲ τὰς Ἀντίλλας καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς ἀμερικανικῆς ἡπείρου. Ἐπίσης ἐτοποθέτησαν τὸ μέγα ὑπεριεργικὸν καλώδιον, τὸ ὁποῖον, διερχόμενον διὰ τῆς Χονολουλοῦ καὶ τῆς Γκουάμ (Μαριάναι), συνδέει τὸν Ἅγιον

49. Τὸ δίκτυον τῶν κυριωτέρων καλωδίων.

Φραγκῖσκον μὲ τὴν Μανίλλαν καὶ τὸ Χόγκ-Κόγκ. Ἡ Γαλλία συνδέεται διὰ γαλλικῶν καλωδίων μὲ τὰς γαλλικὰς ἀποικίας τῆς Ἀφρικῆς, τὸν Καναδὰν καὶ τὰς Ἑνωμένας Πολιτεῖας. Ἡ Ἰταλία διαθέτει ἓν καλώδιον, συνδέον τὴν Ρώμην μὲ τὸ Βουένος Ἀῦρες καὶ ἓν ἡμιτελὲς καταλήγον εἰς τὰς Ἀζόρας, ἡ δὲ Γερμανία διαθέτει ἓν μικρὸν καλώδιον, συνδέον τὸ Ἐμδεν μὲ τὰς Ἀζόρας. Μικρὰ τινα καλώδια διαθέτει καὶ ἡ Ἰαπωνία. Γενικῶς ὅμως τὰ 65% τῶν ἐντὸς τῶν θαλασσῶν καλωδίων εἶναι ἀγγλικά, τὰ 20% τῶν Ἑν. Πολιτειῶν καὶ τὰ 10% γαλλικά. Ἡ ἐμφάνισις τῆς ἀσυρμάτου τηλεγραφίας (1899) περιώρισε

τὴν κυριαρχίαν τῶν καλωδίων. Σήμερον ὑπάρχουν γιγαντιαῖοι σταθμοί, οἱ ὅποιοι εἶναι ἱκανοὶ νὰ συνεννοοῦνται μὲ ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Τοιοῦτοι σταθμοὶ εἰς τὴν Εὐρώπην εἶναι τοῦ Κλίφντεν εἰς τὴν Ἴρλανδίαν, τοῦ Ντάβεντρυ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τοῦ Νάουεν εἰς τὴν Γερμανίαν, τοῦ Βορδῶ καὶ τοῦ Σαιντ-Ἀσιζ εἰς τὴν Γαλλίαν.

50. Τὰ σύγχρονα μέσα τηλεπικοινωνίας.

Ἡ κεραία τηλεράσεως τῆς «National Broadcasting Company», ἐγκατεστημένη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ οὐρανοξύστου τῆς Νέας Ὑόρκης «Empire State Building». Τὸ κατώτερον μέρος τῆς κεραίας χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν μετάδοσιν τῶν εἰκόνων, τὸ δὲ ἀνώτερον διὰ τὴν μετάδοσιν τῶν ἤχων.

αἱ ἀποστάσεις ἐξεμηδενίσθησαν τελείως.

τοῦ 1928 εἰσήχθη καὶ ἡ ραδιοτηλεφωνία, εἰς πολλὰς δὲ πόλεις τοῦ κόσμου λειτουργοῦν σήμερον ραδιοτηλεφωνικαὶ ὑπηρεσίαι πρὸς χρῆσιν τοῦ κοινου. Οὕτως εἶναι δυνατὴ ἡ ραδιοτηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία μεταξὺ Νέας Ὑόρκης καὶ Λονδίνου, Παρισίων καὶ Σαϊγκόν, Χάγης καὶ Ἰάβας κλπ. Ἡ ἀσύρματος τηλεπικοινωνία εἶναι τὸ ἰσχυρότερον

μέσον προσεγγίσεως τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν προϊόντων αἱ ἀποστάσεις διαρκῶς ἐλαττοῦνται, ἐφ' ὅσον αὐξάνουν αἱ ταχύτητες, διὰ τὴν μετὰβίβασιν ὁμως τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

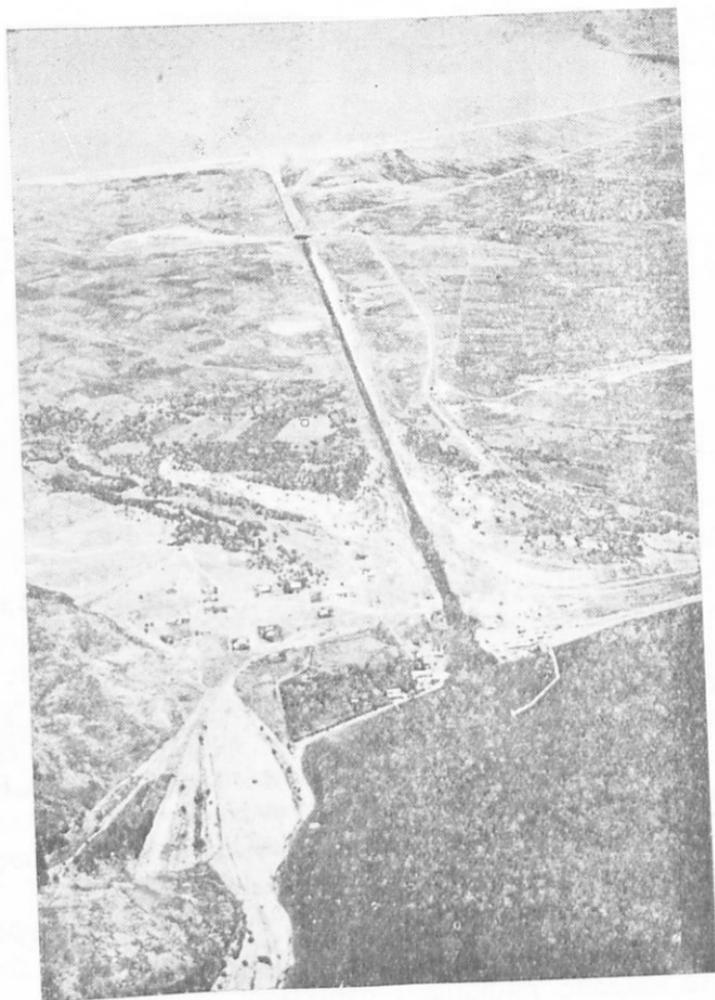
Α'. Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

1. Ο ΕΛΛΗΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ

Περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος δὲν γνωρίζομεν μετ' ἀκριβείας, διότι δὲν ἀνευρέθησαν ἀκόμη ἴχνη ἀνθρώπων τῆς Πλειστοκαίνου ἐποχῆς. Κατὰ τὴν νεολιθικὴν ἐποχὴν ἔζησαν οἱ Πελασγοί, λαὸς προελληνικός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἄγνωστον πόθεν προήλθε. Κατὰ τὸ τέλος τῆς Γ' π. Χ. χιλιετηρίδος ἤρχισεν ἡ κάθοδος τῶν ἐλληνικῶν φυλῶν (Ἴωνες, Ἀχαιοί, Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς). Οἱ λαοὶ οὗτοι προήρχοντο ἐκ Βορρᾶ, ἦσαν ἰνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς, ἐγνώριζον τὸν χαλκὸν καὶ ἔζων κατ' ἀρχὰς ὡς νομάδες κτηνοτρόφοι, ταχέως ὅμως ἐπεδόθησαν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀλιείαν.

Ἡ Ἑλλάς ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της ὑπῆρξε χώρα διαβάσεων καὶ διὰ τοῦτο οἱ λαοὶ τῶν πεδινῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ὑπέστησαν κατὰ καιροὺς ἐπιδράσεις στοιχείων τελείως ξένων πρὸς αὐτοὺς ἀνθρωπολογικῶς καὶ ἔθνολογικῶς (Ρωμαῖοι, Σλαῦοι, Ἀλβανοί, Τοῦρκοι). Ἡ ὄρεινὴ ὅμως καὶ νησιωτικὴ φύσις τῆς χώρας συνετέλεσεν, ὥστε μεγάλαι ἐλληνικαὶ ὁμάδες νὰ ἀποφύγουν τὴν ἐπιμιξίαν, οὕτω δὲ δὲν ἐπῆλθε βαθεῖα καὶ ριζικὴ ἀλλοίωσις τῶν γενικῶν φυλετικῶν χαρακτήρων. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἑλληνος εἶναι τὰ ἑξῆς: ἀνάστημα μέτριον, κα-

στανή χροιά του δέρματος, τῶν τριχῶν καὶ τῆς ἴριδος, μεσοκεφαλία καὶ λεπτορρινία μετὰ εὐθείας ρινός.

51. Ἐπίδρασις τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς φύσεως.
Ἡ διώρυξ τῆς Κορίνθου.

[Φωτογραφία Τοπογρ. Ὑπερ. Ὑπογεφ. Συγκοινωνίας]

Εἶναι γνωστόν, ὅτι τὸ φυσικὸν περιβάλλον ἀσκεῖ μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πολιτιστικῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς διαμορφώ-

*Αλκινόου Ε. Μάξη

σεως τοῦ χαρακτηῆρος τῶν ἀνθρώπων. Ὅπως ἀπέδειξαν μακροχρόνιοι ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι, τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑπέστη οὐδεμίαν μεταβολὴν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρι σήμερον. Ἐὰν συνέβαινε μεταβολὴ τῆς μέσης ἐτησίας θερμοκρασίας ἔστω καὶ κατὰ ἓνα βαθμὸν, θὰ ἐπήρχετο λίαν αἰσθητὴ μεταβολὴ εἰς τὴν διανομὴν τῶν φυτῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὅποια ὅμως ἦτο ἡ διανομὴ τῶν φυτῶν πρὸ 2500 ἐτῶν, ἡ αὐτὴ ἀπολύτως εἶναι καὶ σήμερον. Οὕτως ὁ Ἕλληνας ἔζησε διὰ μέσου τῆς μακρῆς ἱστορίας του ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Ὁ συνήθως ἀνέφελος οὐρανός, ἡ εὐχάριστος θερμοκρασία, ὁ διαυγὴς ὀρίζων, ὅπου διαγράφονται αἱ ἀρμονικαὶ γραμμαὶ κορυφογραμμῶν καὶ ἀκτῶν, τὸ ὠραῖον κυανοῦν χρῶμα τῆς θαλάσσης καὶ αἱ ἐναλλασσόμεναι ἀποχρώσεις τοῦ ἑλληνικοῦ τοπίου, ἐπέδρασαν οὐσιωδῶς ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἕλληνος διὰ μέσου ὄλων τῶν αἰώνων. Ὁ Ἕλληνας εἶναι ἀνήσυχος καὶ ἐρευνητικὸς, ἔχει ἀνεπτυγμένην τὴν διαυγὴ σκέψιν καὶ συνταράσσεται ἀπὸ πλούσιον συναισθηματικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἀστείρευτον πηγὴν Τέχνης καὶ μεγάλων ἡρωϊσμῶν. Ὁ Ἕλληνας δὲν ἀντλεῖ ἐκ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἀνέτως καὶ ἀφθόνως τὰ μέσα τῆς ζωῆς (τραχεῖα μορφολογία τοῦ ἐδάφους, ἔλλειψις ἐκτεταμένων πεδιάδων καὶ μεγάλων ποταμῶν, μακρὰί περίοδοι ξηρασίας) καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζεται νὰ παλαίῃ πρὸς τοὺς φυσικοὺς ὄρους, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν εἶναι ἀνυπερέβλητοι ἢ καταθλιπτικοί, ἀλλ' ἀντιθέτως εἶναι τὰ διαρκῆ κίνητρα τῆς ἐνεργητικότητος καὶ ἐφευρετικότητος αὐτοῦ. Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων οἱ Ἕλληνες ἐτράπησαν πρὸς τὴν ναυτικὴν ζωὴν, διότι τὰ ὑψηλά καὶ δύσβατα ὄρη παρημποδίζον τὰς διὰ ξηρᾶς συγκοινωνίας, κυρίως ὅμως διότι πέραν τῶν θαλασσῶν ἔκειντο αἱ μεγάλαι γεωργικαὶ χῶραι (Αἴγυπτος, Σικελία, χῶραι Εὐξείνου), ἐκ τῶν ὁποίων μετεφέροντο διάφορα προϊόντα, ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἀυξηθέντος πληθυσμοῦ τῶν μικρῶν ἑλληνικῶν πεδιάδων. Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυσιπλοΐας συνετέλεσε καὶ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς ὅλα τὰ παράλια τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν ἐδημιουργήθησαν πολλαὶ ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἀνέπτυξαν μεταξὺ τῶν στενὰς πνευματικὰς καὶ οἰκονομικὰς σχέσεις. Ἡ θάλασσα

ἤσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων, διότι, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ θάλασσα χαρίζει ἀνώτερα πνευματικά καὶ οἰκονομικά ἀγαθὰ εἰς τοὺς μὲ τὰ κύματά της παλαίοντας λαοὺς.

2. Η ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος.— Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς 130 χιλ. τετραγωνικά χιλιόμετρα, ἐκ τῶν ὁποίων 108 χιλ. ἀναλογοῦν εἰς τὸ ἠπειρωτικόν τμήμα καὶ 22 χιλ. εἰς τὸ νησιωτικόν. Αἱ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως μεταβολαὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς χώρας ἔχουν ὡς ἑξῆς :

	χιλ. χι. ²
1832. Ἀρχικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἐλευθέρου Κράτους :	47,5
1864. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῶν Ἰονίων Νήσων :	50,2
1881. Μετὰ τὴν προσάρτησιν Θεσ/λίας καὶ Ἄρτης :	64
1913. Μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους	122
1919. Μετὰ τὴν συνθήκην τῶν Σεβρῶν	150
1923. Μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάνης	130

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος.— Ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους παρατηρεῖται συνεχῆς αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὰς νέας κατὰ καιροὺς προσκτήσεις ἑλληνικῶν χωρῶν, εἰς τὰς μεταναστεύσεις τμημάτων τοῦ ἔξω ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φυσιολογικὴν αὔξησιν τῶν κατοίκων, ἡ ὁποία ὑπῆρξε σταθερά. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος εὔρέθησαν 6.204.684, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 49,5% ἄρρενες (3.076.235) καὶ τὰ 50,5% θήλειες (3.128.449). Ἡ μέση ἔτησία αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἶναι 90 χιλ., οὕτω δὲ ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ὑπολογίζεται ὅτι κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1937 ἦτο 7.013.000 (βλ. πίνακα σελ. 148). Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 εὔρέθη, ὅτι ὁ πληθυσμὸς κατανέμεται καθ' ἡλικίαν ὡς ἑξῆς : παιδικὴ ἡλικία (9—14 ἐτῶν) τὰ 32% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ, παραγωγικὴ ἡλικία (15—64 ἐτῶν) τὰ 62% καὶ γεροντικὴ ἡλικία (ἄνω τῶν 64 ἐτῶν) τὰ 6%.

Ὡς πρὸς τὴν παιδείαν εὔρέθη, ὅτι διὰ τὸν ἄνω τῶν 8

έτων πληθυσμὸν τὰ 77% τῶν ἀρρένων εἶναι ἐγγράμματοι, ἐκ δὲ τῶν θηλέων μόνον τὰ 42%. Οὕτω τὸ γενικὸν ποσοστὸν τῶν ἐγγραμμάτων διὰ τοὺς ἄνω τῶν 8 ἐτῶν Ἑλλήνας εἶναι 59%, διαφέρει ὅμως εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς χώρας (Στερεὰ Ἑλλάς—Εὐβοία 66, Πελοπόννησος 60, Κυκλάδες 63, Ἴονιοι 55, Θεσσαλία 57, Μακεδονία 57, Ἡπειρος 50, Κρήτη 57, Νῆσοι Αἰγαίου 63, Θράκη 39).

Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα ὄρεινὴ καὶ ὥς ἐκ τούτου παρουσιάζει διαφόρους ὑψομετρικὰς ζώνας, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ διὰ τὸν ἄνθρωπον ἰδιαίτερον φυσικὸν περιβάλλον. Τὴν κατανομὴν τοῦ πληθυσμοῦ καθ' ὑψομετρικὰς ζώνας καὶ τὴν ἕκτασιν αὐτῶν δεικνύει ὁ κατωτέρω πίναξ :

Ζῶναι	Ἐπιφάνεια (χιλ. χιμ ²)	Πληθυσμὸς (χιλ.)	Πυκνότης ἀνά χιμ. ²
0 — 200 μ.	43	3.864	90
201 — 500 μ.	34,1	1.105	32
501 — 1000 μ.	35,3	1.020	28
1001 — 1500 μ.	12,6	131	10
1501 — 2000 μ.	3,4	0,5	0,1
2000 καὶ ἄνω	0,5	—	—

Ἐκ τούτων συνάγεται, ὅτι τὰ 80% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ζοῦν εἰς τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὑψόμετρον μικρότερον τῶν 500 μέτρων. Ἐκ τῶν ὑψηλῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος πυκνότερον κατοικημένα εἶναι τὰ ὄροπέδια τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, τῆς Κεντρικῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἡπείρου. Αἱ ὑψηλότεραι πόλεις τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Κοζάνη (ὑψόμετρον 720 μέτρα), ἡ Φλώρινα (700), ἡ Τρίπολις (660), ὁ Πολύγυρος (540), τὰ Ἰωάννινα (520), ἡ Νάουσα (350) καὶ ἡ Ἐδεσσα (320).

Ἡ μέση πυκνότης τῆς Ἑλλάδος εἶναι 54 κάτοικοι κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον, εἰς τὰ διάφορα ὅμως διαμερίσματα τῆς χώρας ἡ πυκνότης εἶναι διάφορος (βλ. πίνακα σελ. 148). Κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον καλλιεργησίμου γῆς ἀναλογοῦν 224 κάτοικοι (Γιουγκοσλαυῖα 211, Ἰταλία 307, Γαλλία 178, Ἀγγλία 800, Ἰαπωνία 993).

Ἐπιφάνεια καὶ πληθυσμὸς (31 - 12 - 1937).

Διαμερίσματα	Ἐπιφάνεια (χμ ²)	Πληθυσμὸς	Πυκνότης
Στερεὰ Ἑλλάς	25.142	1.778 χιλ.	71
Πελοπόννησος	21.643	1.172 »	54
Κυκλάδες	2.650	146 »	55
Ἴόνιοι	1.947	230 »	118
Θεσσαλία	13.488	553 »	41
Μακεδονία	34.602	1.656 »	48
Ἡπειρος	9.553	358 »	37
Κρήτη	8.379	436 »	52
Νῆσοι Αἰγαίου	3.901	335 »	86
Θράκη	8.585	349 »	41
Σύνολον	129.880	7.013 »	54

Ἡ ἐθνογραφικὴ σύστασις τοῦ πληθυσμοῦ.—Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα ἔχουσα ἀπόλυτον ἐθνικὴν ἐνότητα. Διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν κατωρθώθη ἡ δημιουργία ἀπολύτως ὁμοιογενοῦς ἐθνικοῦ κράτους. Σήμερον ἡ μόνη ἐθνικὴ μειονότης εἶναι οἱ ὀλίγοι Τούρκοι (190 χιλ.), οἱ ὅποιοι παρέμειναν δυνάμει συνθήκης εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην.

Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων.—Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 εὐρέθη, ὅτι ἐπὶ 100 Ἑλλήνων οἱ 42 ἀσκοῦν βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, δηλ. ἀποτελοῦν τὸν παραγωγικὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας, οἱ δὲ 58 ἀποτελοῦν τὸν μὴ παραγωγικὸν πληθυσμὸν (παιδιά, μαθηταί, σπουδασταί, γυναῖκες ἀσχολούμεναι εἰς τὰ οἰκιακά, συνταξιῶχοι, εἰσοδηματία). Κατὰ φύλον δὲ ἀνήκουν εἰς τὸν παραγωγικὸν πληθυσμὸν τὰ 63% τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ καὶ τὰ 22% τοῦ θήλεος.

Κατὰ τὸν ἔναντι παρατιθέμενον πίνακα, τὰ 61% τῶν ἐργαζομένων Ἑλλήνων ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ διὰ τοῦτο τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας εἶναι ἀγρόται. Κατὰ τὸ 1928 ἡ κατανομὴ τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν ὑπαιθρον εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Πληθυσμός πόλεων	(5001 και άνω)	33%
» κωμοπόλεων	(2001 - 5000)	9%
» χωρίων	(2000 και κάτω)	58%

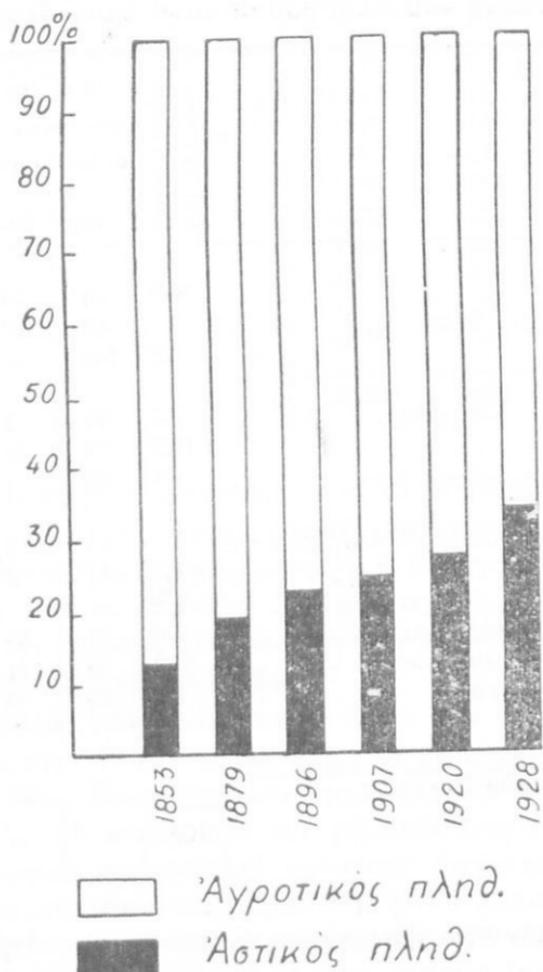
Κατανομή του πληθυσμοῦ κατά ἐπαγγέλματα.

	Ἐπί 100 ἐργαζομένων Ἑλλήνων	Ἐπί 100 ἀσκούντων τὸ αὐτὸ ἐπάγγελ.		Ἐπί 100 ἐργαζομένων Ἑλλήνων
		* Ἀρρ.	Θήλ.	
Γεωργία	53,5	66	34	} 61,1
Κτηνοτροφία — Θήρα	7	80	20	
Ἄλιεία	0,6	100	—	
Μεταλλεία — Ὄρυχεῖα	0,3	94	6	} 22,5
Βιομηχανία	17,8	77	23	
Μεταφοραὶ — Συγκοινωνία	4,4	99	1	
Πίστις — Ἀνταλλαγὴ — Μεσολάβησις	1	92	8	} 8,7
Ἐμπόριον	7,7	97	3	
Προσωπικαὶ ὑπηρεσίαι	2,4	35	65	} 7,7
Ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα	3,5	79	21	
Δημόσιαι ὑπηρεσίαι	1,8	95	5	
<u>Ἐπάλληλοι, ἐργάται ἰχωρὶς σαφή</u> <u>προσδιορισμὸν ἐργασίας</u>	—	77	23	
	100			100

Ἐάν λοιπὸν θεωρήσωμεν ὡς ἀγροτικὸν τὸν πληθυσμὸν τῶν κωμοπόλεων καὶ χωρίων, τότε ὁ μὲν ἀγροτικὸς πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ τὰ 67%, ὁ δὲ ἀστικὸς τὰ 33% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς χώρας.

Τὰ κέντρα συγκεντρώσεως.— Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἤρχισεν ἡ ἐκ τῶν ὄρεινῶν περιφερειῶν τῆς χώρας μετοίκησις τῶν κατοίκων πρὸς τὰς πεδιάδας. Οἱ νομάδες κτη-

νοτρόφοι εγκαθίσταντο ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὡς γεωργοὶ καὶ οἱ ὄρεινοὶ χωρικοὶ εὗρισκον μεγαλυτέρας καὶ εὐφορωτέρας ἐκτάσεις πρὸς καλλιέργειαν εἰς τὰς ἔθνικὰς γαίας, τὰ τσιφλίκια τῆς

52. Ἡ αὐξησης τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ.

Θεσσαλίας, τὰς ἀποξηρανθείσας ἐκτάσεις τῆς Κωπαΐδος καὶ τέλος τοὺς ἀγρούς τῶν Τούρκων καὶ Βουλγάρων φυγάδων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Κρήτης. Οὕτως ἐδημιουργήθησαν νέα πε-

διναι ἐγκαταστάσεις καὶ αἱ ὑπάρχουσαι ἀνεπτύχθησαν εἰς βάρους τῶν ὄρεινῶν. Κατὰ τὸ 1828 ἡ μόνη ἀξιόλογος πόλις ἦσαν αἱ Πάτραι, ἄλλα δὲ ἀστικά κέντρα δὲν ὑπῆρχον, διότι πρὸ τῆς Ἐπανάστασεως τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ ἀπετελεῖτο ἀπὸ Τούρκους. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἤρχισαν ἀναπτυσσόμεναι αἱ πόλεις κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς διοικητικὰ καὶ ἐμπορικὰ κέντρα, βραδύτερον δὲ καὶ ὡς βιομηχανικὰ τοιαῦτα. Ἡ μεγαλύτερα ὅμως ἀνάπτυξις τῶν πόλεων ἐσημειώθη μετὰ τὴν ἔλευσιν τῶν προσφύγων, τῶν ὁποίων τὸ πλεῖστον ἦσαν ἀστοὶ καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς πόλεις. Κατὰ τὸ 1928 οἱ συνοικισμοὶ τῆς χώρας ἦσαν 10.925, ἐκ τῶν ὁποίων 86 πόλεις, 202 κωμοπόλεις καὶ 19 637 χωρία.

Ὁ ἔξω Ἑλληνισμός.— Καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα ἐσημειώθη μικρὰ ἀποδημία, κυρίως ἐκ τῶν ὄρεινῶν μερῶν καὶ τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τὰς παραλίους πόλεις τῆς Τουρκίας, τῆς Ρωσίας, τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ἀπὸ τοῦ τέλους ὅμως τοῦ 19ου αἰῶνος μέχρι τοῦ 1921 παρετηρήθη μέγα ρεῦμα ὑπερῶκεανείου ἀποδημίας καὶ κυρίως πρὸς τὰς Ἦν. Πολιτείας, ὅπου κατέφευγον τὰ $\frac{1}{10}$ τῶν ἐκπατριζομένων Ἑλλήνων. Ἐντὸς τῆς δωδεκαετίας 1899—1911 μετενάστευσαν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ἐκ τῆς μικρᾶς τότε ἐλευθέρως Ἑλλάδος 200 χιλ. Ἑλλήνων καὶ 54 χιλ. ἐκ τῶν ὑποδούλων ἐλληνικῶν χωρῶν. Μέχρι τοῦ 1918 ἡ ἐτησίᾳ ἐξοδος μεταναστῶν ἀνῆρχετο εἰς 20—30 χιλ., κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη περιωρίσθη εἰς 3—4 χιλιάδας. Ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀθρόα ἀποδημία ἀποδίδεται κυρίως «εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκῶν ἐπιστημονικῶν καὶ χρηματικῶν κεφαλαίων πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, εἰς ἠθικὴν τινα ἐκ πολλῶν αἰτίων ἀπογοήτευσιν, εἰς τὴν ἐκ παραγωγικῶν τινῶν ἀτυχιῶν ἐπιταβεῖσιν δυσφορίαν καὶ τέλος εἰς τὰ ἐξ Ἀμερικῆς ἀγγέλματα περὶ τῆς καλῆς τύχης τῶν πρώτων μεταναστῶν». Οἱ ἐκτὸς τοῦ ἐλευθέρου Κράτους ζῶντες Ἑλληνας ὑπολογίζονται (1932) εἰς 1,5 ἐκ. (Εὐρώπη 590 χιλ., Ἀμερικὴ 430 χιλ., Ἀσία 375 χιλ., Ἀφρικὴ 112 χιλ., Ὀκεανία 15 χιλ.). Ἐκτὸς ὅμως τούτων ὑπάρχουν ἀνά τὸν κόσμον καὶ ἄλλα 2 ἐκ. Ἑλλήνων μὲν τὴν καταγωγὴν, ἀλλ' ἑστερημένων τῆς ἐλληνικῆς ἰθαγενείας.

Ἡ ἐκ μιᾶς χώρας ἀποδημία ἐπιφέρει πάντοτε διάσπασιν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, διότι ἀπομακρύνει ἐκ τῆς πατρίδος προσωρινῶς ἢ καὶ διὰ παντὸς παραγωγικὰς καὶ μαχητικὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Τοιοῦτος ὅμως κίνδυνος δὲν ἐγεννήθη διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ βαθεῖα πίστις τοῦ Ἕλληνος εἰς τὰς οἰκογενειακὰς καὶ ἐθνικὰς του παραδόσεις ὑπῆρξεν ἀκατάλυτος σύνδεσμος τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν μητέρα πατρίδα. Ἡ ἀποδημία ἀπέβη σπουδαιότατος συντελεστής τῆς πολιτιστικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐξελίξεως τῆς χώρας. Οὕτως εἰς δωρεὰς ὁμογενῶν τοῦ ἔξωτερικοῦ (Σίνας, Ἀβέρωφ, Συγγρός κ.ἄ.) ὀφείλονται πολλὰ μεγάλα ἐκπολιτιστικὰ ἔργα. Τὰ ἐμβάσματα τοῦ μετανάστου πρὸς τοὺς οἰκείους του μετριάζουν τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ μας ἰσοζυγίου, ὃ δὲ παλινοστῶν μετανάστης ἀπεδείχθη μεγίστης σημασίας οἰκονομικὸν καὶ ἐκπολιτιστικὸν στοιχεῖον, διότι δημιουργεῖ ἐπιχειρήσεις καὶ μεταφέρει μέχρι τοῦ μικροτέρου χωρίου τὴν πνοὴν ἐνὸς ἀνωτέρου πολιτισμοῦ.

Β'. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

1. Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ὅταν ἡ χώρα μας ἔγινεν ἐλεύθερον Κράτος, ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς εὐρίσκετο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, ἔνεκα τῆς μακρᾶς δουλείας καὶ τοῦ πολυετοῦς σκληροῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνος. Τὸν ἄθλον τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ διοικητικῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς χώρας ἀνέλαβεν ὁ Καποδίστριας. Ἡ δολοφονία ὅμως αὐτοῦ ἀνέκοψε δυστυχῶς τὴν προσπάθειαν ἀνοικοδομήσεως τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ἐκτοτε ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία ἀφέθη σχεδὸν εἰς τὴν τύχην της, διότι καμμία σοβαρὰ καὶ σταθερὰ προσπάθεια δὲν κατεβλήθη πρὸς βελτίωσιν αὐτῆς. Ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς ἦτο ἄγνωστος μέχρι σχεδὸν τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος. Οὕτως ἐπὶ μακρὸν δὲν ἐπεδιώχθη ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καὶ γενικῶς τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς. Ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρχισε νὰ ἐφαρμόζηται καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἀρχὴ τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ

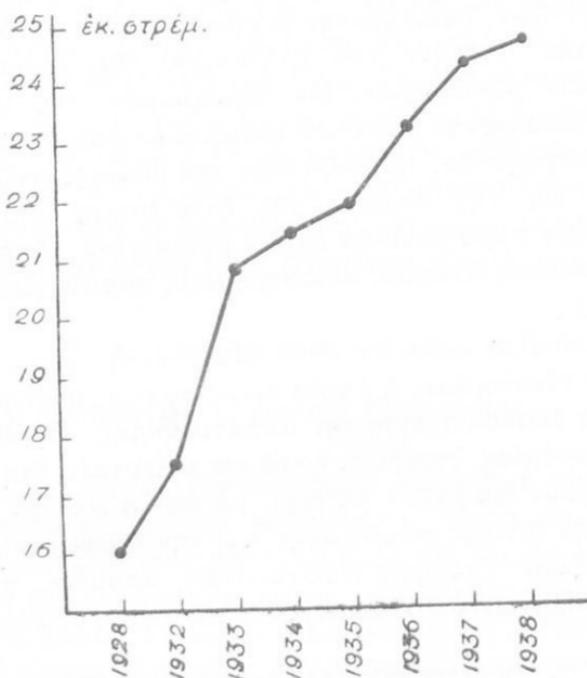
εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας. Οὕτω διὰ τὴν παρακολούθησιν καὶ καθοδήγησιν τῆς οἰκονομίας ἐδημιουργήθησαν εἰδικαὶ δημόσιαι ὑπηρεσίαι (Ἵπουργεῖα : Γεωργίας καὶ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Γεωπονικαί, Δασικαὶ καὶ Κτηνιατρικαὶ ὑπηρεσίαι κ. ἄ.), διὰ τὴν προστασίαν δὲ τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς ἐθεσπίσθησαν εἰδικοί νόμοι καὶ προστατευτικὰ δασμολόγια. Διὰ τῶν μέτρων τούτων ἐπανήρχισεν ἡ οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότησις τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὰ ἔτη 1923—1940 ἡ ἑλληνικὴ οἰκονομία ἐσημείωσε ταχυτάτην ἀνάπτυξιν, ὀφειλομένην κυρίως εἰς τὴν κατάπαυσιν τῶν πολέμων, τὴν αὖξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας κατὰ ἓν ἑκατομύριον προσφύγων, τὸν περιορισμὸν τῆς μεταναστεύσεως, τὴν εἰσαγωγὴν μεγάλων κεφαλαίων ὑπὸ μορφήν προσφυγικῶν, παραγωγικῶν, τραπεζικῶν καὶ βιομηχανικῶν δανείων καὶ τέλος εἰς τὴν ἔναρξιν τῆς ἐκτελέσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους μεγάλων παραγωγικῶν ἔργων (ὁδοποιΐας, ἀποξηράνσεως ἑλῶν, ἀρδεύσεως ἐδαφῶν, οἰκοδομήσεως προσφυγικῶν συνοικισμῶν κ. ἄ.).

Ἡ ἐπελθοῦσα κατὰ τὸ 1932 οἰκονομικὴ κρίσις διετάραξε τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, ἡ ὁποία ὅμως ταχέως ἠδυνήθη νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς. Τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἐβοήθησε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὸ Κράτος διὰ τῆς λήψεως διαφόρων μέτρων, τὰ ὁποῖα σκοπὸν εἶχον τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἐξύψωσιν τῶν ἐργαζομένων τάξεων (αὖξεις εἰσαγωγικῶν δασμῶν, περιορισμὸς εἰσαγωγῶν, κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις, συλλογικαὶ συμβάσεις κ. ἄ.).

2. ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ἡ γεωργία.— Ἡ Ἑλλάς εὐρίσκεται σήμερον εἰς τὸ γεωργοκτηνοτροφικὸν στάδιον τῆς οἰκονομικῆς ἐξελιξεώς τῆς, διότι τὰ 67% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εἶναι ἀγρόται, τὸ δὲ εἰσοδήμα ἐκ τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας εἶναι ἀνώτερον παντὸς ἄλλου εἰσοδήματος (περίπου τὰ 37% τοῦ ὅλου εἰσοδήματος). Ἐπὶ πλεόν τὰ προϊόντα τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας ἀποτελοῦν τὴν βᾶσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, διότι ταῦτα ἀντιπροσωπεύουν τὰ 90% τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγωγῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1938 ἡ γεωργία ἐσημείωσεν ἀλματικήν ἐξέλιξιν. Οὕτω κατὰ τὸ 1923 ἡ καλλιεργουμένη ἔκτασις ἀνήρχετο εἰς 12,7 ἐκ. στρέμματα, ἐνῶ κατὰ τὸ 1938 αὕτη ἀνήλθεν εἰς 24,6 ἐκ. στρέμματα. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς γεωργίας ὀφείλεται εἰς τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγκαινισθεῖσαν ἀγροτικήν πολιτικήν τοῦ Κράτους, διὰ τῆς ὁποίας ἀφ' ἐνὸς μὲν ἠυξήθη ἡ ἔκτασις τοῦ καλλιεργουμένου ἐδάφους, ἀφ' ἑτέρου

53. Ἡ αὔξησις τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων.

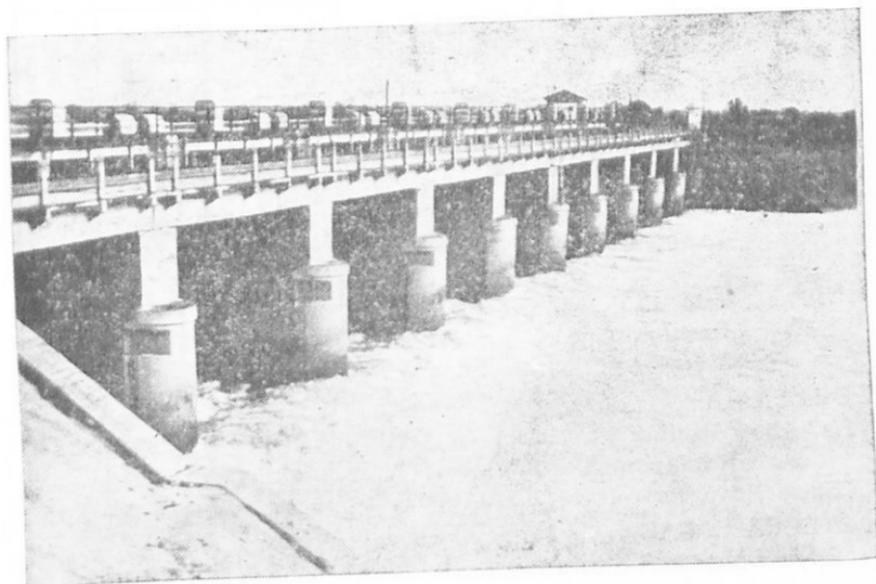
δὲ ἠυξήθη ἡ ἔντασις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Ἡ αὔξησις τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων ἐγένετο εἰς βάρος τῶν χερσῶν ἐκτάσεων καὶ τῶν δασῶν, διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν πολυετῶν ἀγροναπαύσεων καὶ διὰ τῆς ἐκτελέσεως μεγάλων ὑδραυλικῶν ἔργων, διὰ τῶν ὁποίων ἀπεκαλύφθησαν νέαι γαῖαι καὶ ἐπροστατεύθησαν ἀπὸ τὰς πλημμύρας μεγάλαι ἐκτάσεις. Οὕτω διὰ τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων τῶν πεδιάδων Θεσσαλονίκης, Σερρῶν καὶ Δράμας ἀπεκαλύφθησαν 990 χιλ. στρέμ-

ματα και κατέστη δυνατή η ἄρδευσις ἴσης περίπου ἐκτάσεως. Τὰ κατὰ τὴν δεκαετίαν 1928—1938 ἐκτελεσθέντα μεγάλα ὑδραυλικά ἔργα ἀναφέρονται εἰς ἐπιφάνειαν 6,5 ἐκ. στρεμμάτων καὶ ἀπότησαν μέχρι τοῦ 1939 δαπάνην 4.307 ἐκ. δραχμῶν (4.000 ἐκ. δραχ. τὰ ἔργα τῶν πεδιάδων Θεσσαλονίκης, Σερρῶν καὶ Δοάμας).

Τὰ μεγάλα ὑδραυλικά ἔργα 1928 - 1939.

	Ἐκτάσεις (εἰς χιλ. στρέμματα)			
	Ἄποκαλυφθεῖσαι	Προστατευθεῖσαι		Προβλεπόμεναι πρὸς ἄρδευσιν
		Ἄπο περιόδ. πλημ.	Ἄπο πλημ. μύρας	
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ				
Πεδιάδος Θεσσαλονίκης	435	135	800	1.100
» Σερρῶν	325	450	675	525
» Δράμας	230	50	200	185
*Ἔργα Σαριγκιόλ	20	5	10	—
» Βρωμολίμνης	14	—	—	—
» Λιτοχώρου	4	2	—	—
ΘΕΣΣΑΛΙΑ				
Πεδιάδος Λαρίσης	—	230	430	—
» Καρδίτσης	—	500	600	—
*Ἔργα Ξυνιάδος	25	—	5	15
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ				
*Ἔργα Βοιωτικοῦ Κηφισσοῦ	—	50	50	—
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ				
*Ἔργα Παμίσου	10	30	60	30
» Πηνειοῦ	—	—	50	20
ΗΠΕΙΡΟΣ				
*Ἔργα Ἀχελφῶς	10	10	30	—
» Ἀράχθου, Λούρου	50	100	50	140
Πεδιάδος Λαφίσσης	7	20	3	—
« Μαργαριτίου	14	30	10	15
ΝΗΣΟΙ				
Κρήτη	1	3	—	—
Εὔβοια	3	—	—	—
Σύνολον	1.148	1.615	2.973	2.030

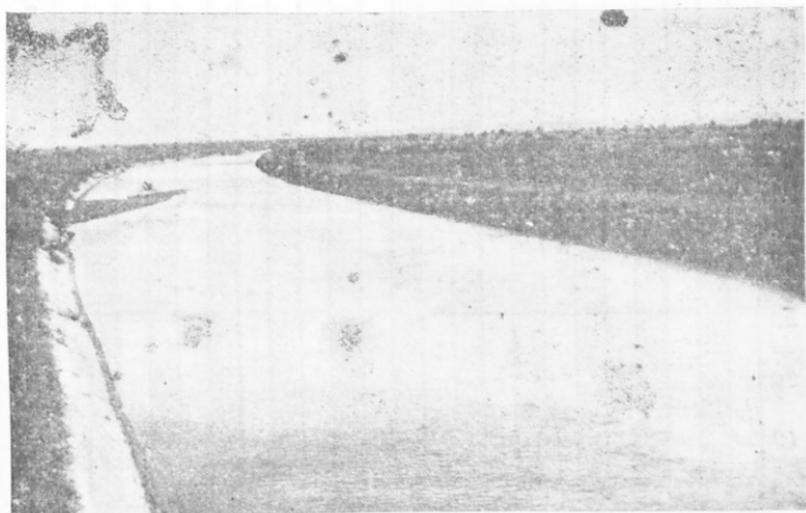
Ἡ δὲ αὐξήσις τῆς ἐντάσεως τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀγροτικὴν μεταρρύθμισιν, ἢ ὅποια ἠύξησε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ γεωργοῦ διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἰδικῶν του πλέον ἀγρῶν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀγροτικῆς πίστεως, ἢ ὅποια ἔδωσεν εἰς αὐτὸν τὰ μέσα πρὸς βελτίωσιν τῆς καλλιεργείας. Οὕτω διὰ τῆς ἀγροτικῆς μεταρρυθμίσεως ἀπηλλοτριώθησαν 1689 ἀγροκτῆματα, ἐκτάσεως 10 ἐκ. στρεμμάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐγκατεστάθησαν 124.766 ἀγρο-

54. Ἀπὸ τὰ μεγάλα ὑδραυλικά ἔργα: Ὁ ρουφράκτης τῆς Κερκίνης.
[Φωτογραφία Ε.Τ.Υ.Ε.Μ.]

τικαὶ οἰκογένειαι' ἐπίσης ἐποικίσθησαν 145.127 προσφυγικαὶ οἰκογένειαι ἐπὶ 8,4 ἐκ. στρεμμάτων κυρίως εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην. Διὰ τῆς ἰδρύσεως δὲ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς διωχετεύθησαν εἰς τὴν γεωργίαν μεγάλα κεφάλαια, τὰ ὅποια συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς καλλιεργείας (κατὰ τὸ 1938 αἰ πάσης φύσεως καλλιεργητικαὶ χορηγήσεις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἀνήλθον εἰς 4.009 ἐκ. δραχμᾶς). Ἐκτὸς τῶν γενικῶν τούτων μέτρων, ἡ Πολιτεία ἔλαβε κατὰ τὰ τελευ-

ταῖα ἔτη καὶ πλεῖστα ἄλλα μέτρα κεφαλαιώδους σημασίας, σπουδαιότερα τῶν ὁποίων εἶναι: α) ἡ ἴδρυσις τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, β) ἡ ἴδρυσις τοῦ Αὐτονόμου Σταφιδικοῦ Ὄργανισμοῦ, γ) ἡ γεωργικὴ ἐκπαίδευσις τῶν γεωργῶν, δ) ἡ συγκέντρωσις τοῦ σίτου, ε) ἡ ἴδρυσις τοῦ Ταμείου γεωργικῶν ἀσφαλειῶν, ς) ἡ ἴδρυσις εἰδικῶν ἰδρυμάτων διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην τῶν κυριωτέρων καλλιεργειῶν (σίτου, καπνοῦ, σταφίδος καὶ βάμβακος), ζ) ἡ διαρρύθμισις τῶν ἀγροτικῶν χρεῶν κ.ἄ.

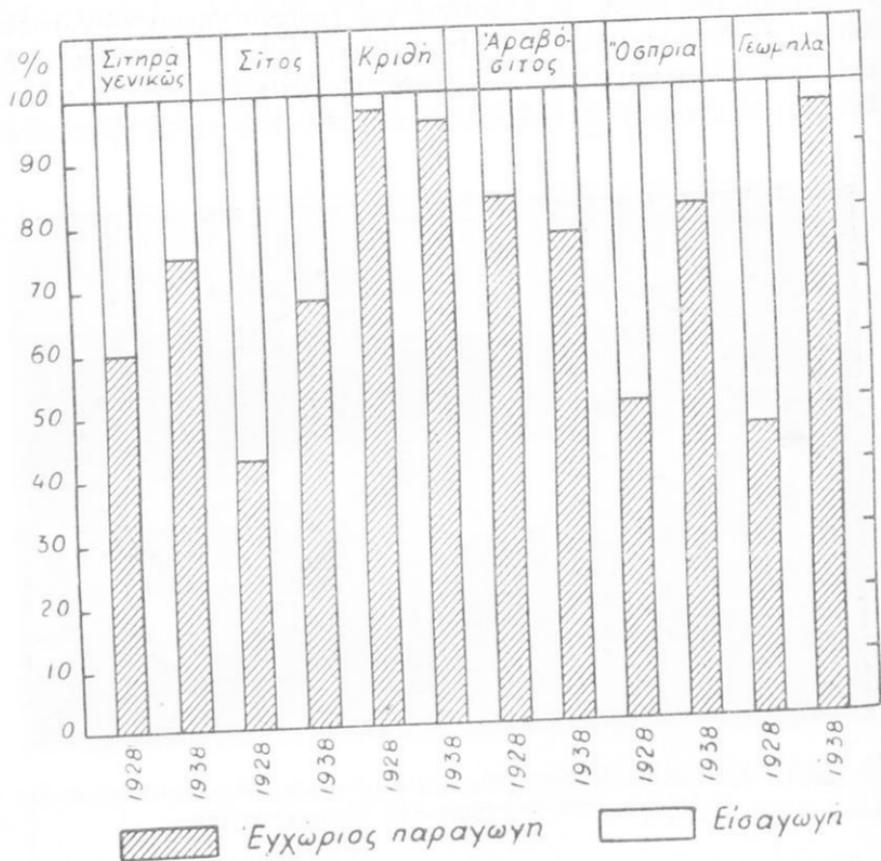

55. Ἀπὸ τὰ μεγάλα ὑδραυλικά ἔργα: Τμῆμα τῆς περιφερειακῆς διώρυγος τῆς πεδιάδος τῆς Θεσσαλονίκης.

[Φωτογραφία Ε.Τ.Υ.Ε.Μ.]

Ἡ ὅλη καλλιεργήσιμος ἔκτασις τῆς Ἑλλάδος ὑπολογίζεται εἰς 30 ἑκ. στρέμματα, ἤτοι τὰ 23% τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας. Εἰς ἐκάστην ἀγροτικὴν οἰκογένειαν ἀναλογοῦν κατὰ μέσον ὄρον 30 στρέμματα καλλιεργησίμου γῆς, ἢ ἑκτασις ὅμως αὕτη θεωρεῖται ἀνεπαρκῆς καὶ εἶναι ἢ μικροτέρα ἐξ ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Τὰ μέσα τῆς καλλιεργείας εἶναι ἀκόμη ἀτελεῖ, αἱ δὲ μηχαναὶ πολὺ ὀλίγαι, διότι ἡ διάδοσις αὐ-

τῶν προσκρούει εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἀφθονίαν τῶν ἐργατικῶν χειρῶν, τὴν ἔλλειψιν κεφαλαίων, τὴν μικρὰν ἔκτασιν τῶν πεδιάδων καὶ τὴν μικρὰν ἔκτασιν τῶν κτημάτων, λόγῳ τῆς ἐπικρατοῦσης κατατιμήσεως αὐτῶν. Ἡ ἄρδευσις εἶναι ἀκόμη σπα-

56. Ἡ ἐξέλιξις τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν κυριωτέρων γεωργικῶν προϊόντων ἐσωτερικῆς καταναλώσεως.

(Παραγωγή καὶ εἰσαγωγή = 100%).

νία, ἂν καὶ εἶναι ἀπαραίτητος, ἔνεκα τῶν μακρῶν ἐποχῶν ξηρασίας, αἱ ὁποῖαι μαστίζουσι τὴν χώραν μας.

Κατὰ τὴν τετραετίαν 1934 — 1938 παρατηρεῖται ἐξαιρετικὴ αὐξήσις τῶν ἀποδόσεων, χάρις εἰς τὴν εἰσαγωγὴν συγχρονισμέ-

Ἡ γεωργικὴ παραγωγή κατὰ τὸ 1938

1. Καλλιεργηθεῖσαι ἐκτάσεις καὶ εἶδη καλλιεργείας

Εἶδη καλλιεργείας	ἐκ.στρ.	%	Διαμερίσματα	ἐκ.στρ.
Σίτος	8,6	35	Μακεδονία	7,3
Λοιπὰ σιτηρὰ	7,9	32	Στερεὰ Ἑλλάς	4,3
Ὄσπρια	1,5	6	Πελοπόννησος	4,2
Προϊόντα λαχανοκήπ.	0,7	3	Θεσσαλία	3,5
Καπνὸς	0,8	3,3	Θράκη	1,9
Βάμβαξ	0,8	3	Ἠπειρος	1,1
Λοιπὰ βιομ. προϊόντα	0,4	1,7	Κρήτη	1
Ζωοτροφικά	1,2	5	Νῆσοι Αἰγαίου	0,6
Ἀμπελοι	1,9	7,5	Ἴονιοι	0,4
Σταφίς	0,8	3,5	Κυκλάδες	0,3
Σύνολον	24,6	100		24,6

2. Ἡ γεωργικὴ παραγωγή καὶ ἡ ἀξία αὐτῆς

	Ποσότης (χιλ. τόν.)	Ἀξία (ἐκ. δεχ.)
Σίτος	933	6.520
Λοιπὰ σιτηρὰ	722	3.045
Προϊόντα λαχανοκήπων	483	1.154
Ὄσπρια	90	653
Καπνὸς	41,6	1.977
Βάμβαξ	48,6	651
Λοιπὰ βιομηχανικά προϊόντα	6,7	
Ζωοτροφικά	2.158	1.625
Προϊόντα ἀμπέλου	492	2.010
Σταφίς ἐν γένει	189	1.508
Ἐλαιον	94	2.123
Ἐλαῖαι	23	185
Σύνολον		21.467

3. Αἱ στρεμματικαὶ ἀποδόσεις (εἰς χιλιόγραμμα).

	1938	1928 ἕως 1932		1938	1928 ἕως 1932
Σῖτος	90	60	Γεώμηλα	667	455
Κριθή	96	78	Καπνός	64	59
*Αραβόσιτος	97	76	Βάμβαξ	72	65
Βρώμη	84	64	Σταφίς κορινθιακή	242	233
Σίκαλις	81	73	Σταφίς σουλτανίνα	277	247
*Όσπρια	67	50			

4. Ἡ πρόδος τῶν καλλιεργειῶν

Αἱ καλλιεργηθεῖσαι ἐκτάσεις εἰς χιλ. στρέμματα.

	1938	1928		1938	1928
Σῖτος	8.616	5.380	Βάμβαξ	756	154
Λοιπὰ σιτηρά	7.873	6.010	Λοιπὰ βιομ. προϊόν.	412	162
*Όσπρια	1.518	500	Ζωοτροφικά	1.257	508
Προϊόντα λαχαν.	742	283	*Αμπελοφυτεῖαι	1.852	1.317
Καπνός	818	931	Σταφίς	804	657
Σύνολον καλλιεργηθεῖσῶν ἐκτάσεων				24.648	15.902

5. Ἡ ἐξέλιξις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς

Ἡ γεωργικὴ παραγωγή εἰς χιλ. τόννους

	1938	1928		*1938	1928
Σῖτος	983	356	Λοιπὰ βιομ. προϊόν.	6,7	4,7
Λοιπὰ σιτηρά	722	430	Ζωοτροφικά	2.158	147
*Όσπρια	90	23	*Αμπελοι	492	343
Προϊόντα λαχαν.	483	117	Σταφίς	189	171
Καπνός	42	58	*Ελαιον	94	100
Βάμβαξ	49	11	*Ελαῖαι	23	49

νων μεθόδων καλλιέργειας· επίσης παρατηρείται συνεχής αύξησης της αξίας της παραγωγής, ή όποια κατά τὸ 1938 ἀνήλθεν εἰς 21,5 δισεκατομμύρια δραχμὰς (24,5 κατὰ τὸ 1937).

Ἡ σημαντικὴ πρόοδος τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας τῆς Ἑλλάδος καταφαίνεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ ἐγχώριος παραγωγή τῶν κυριωτέρων γεωργικῶν προϊόντων καλύπτει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας, ἡ δὲ εἰσαγωγή αὐτῶν βαίνει διαρκῶς ἐλαττωμένη (σχ. 56).

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐσημειώθη μεγάλη πρόοδος κυρίως εἰς τὰς καλλιέργειας τοῦ βάμβακος (κατὰ τὸ 1938 αὐξησης 391 %, βάσις 1928=100), τῶν ὀσπρίων (204 %), τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἀρωματικῶν προϊόντων (154 %), τῶν ζωοτροφικῶν προϊόντων (147 %) καὶ τοῦ σίτου (60 %). Ἀντιθέτως ἡ καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ παρουσιάζει μικρὰν μείωσιν (κατὰ 12 %) ἕνεκα τῶν περιοριστικῶν μέτρων, τὰ ὅποια ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ τελευταίως τὸ Κράτος πρὸς περιορισμὸν τῆς καπνοκαλλιέργειας. Οἱ ἀνωτέρω πίνακες δίδουν εἰκόνα τῆς γεωργικῆς μας παραγωγῆς.

Ἡ δενδροκομία.— Τὸ ἐλληνικὸν κλίμα εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δενδρώδους καλλιέργειας, ἡ ὅποια δίδει προϊόντα ἀρίστης ποιότητος καὶ πολὺ μεγάλην κατὰ στρέμμα πρόσοδον. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ δενδροκομία ἔλαβε σημαντικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πολλὰ ξένα ποικιλία ὀπωροφόρων δένδρων εἰσήχθησαν. Τὰ ἀμύγδαλα, τὰ ξηρὰ σῦκα καὶ τὰ πορτοκάλια εἶναι τὰ πολιτιμότερα δενδροκομικὰ προϊόντα, τὰ ὅποια τελευταίως ἀπορροφῶνται εἰς μεγάλας ποσότητας ἀπὸ πολλὰς ξένας χώρας (Γερμανία, Ἀγγλία, Ἡν. Πολιτεία κ.ἄ.).

Ἡ δενδροκομικὴ παραγωγή κατὰ τὸ 1937.

	Ποσότης	Ἀξία (ἐκ. δραχ.)
Ἐσπεριδοειδῆ	451 ἐκ. τεμ.	302,5
Ὀπῶραι, μήλα καὶ ἀπίδια	31,5 χιλ. τόν.	121,2
Σῦκα ξηρὰ	32,7 > >	145
Κάστανα	9,8 > >	34
Κάρυα καὶ ἀμύγδαλα	19,3 > >	232,6

Ἡ κτηνοτροφία.— Ἐπὶ μακρὸν ἡ κτηνοτροφία τῆς χώρας μας ἦτο νομαδική, ἡσκεῖτο ἀπὸ εἰδικοὺς κτηνοτρόφους (τσε-λιγκάδες) καὶ δὲν συνεδυάζετο μὲ τὴν γεωργίαν (Μακεδονία,

Ἡ κτηνοτροφία (εἰς χιλιάδας) κατὰ τὸ 1937.

Μεγάλα ζῶα	χιλ.	Μικρὰ ζῶα	χιλ.
Βόες	495	Πρόβατα	8.451
Ἄγελάδες	503	Αἴγες	5.288
Βούβαλοι	67	Χοῖροι	465
Ἴπποι	285	Κόνικλοι	650
Φορβάδες	86	Κυψέλαι	712
Ἡμίονοι	185	Κατοικίδια πτηνά	12.330
*Ὄνοι	411		

Ἡ κτηνοτροφικὴ παραγωγή (εἰς χιλ. τόν.) καὶ ἡ ἀξία αὐτῆς (εἰς ἐκ. δραχμ.) κατὰ τὸ 1937.

	Ποσότη. χιλ. τόν.	*Αξία (ἐκ.δρ.)		Ποσότη. χιλ. τόν.	*Αξία (ἐκ.δρ.)
Κρέας	97,6	3.164	Μέλι	3,8	70
Γάλα	272,5	1.463	Κηρὸς	0,3	28
Τυρὸς	64,3	1.410	Χλωρὰ κουκούλια .	3	—
Βούτυρον	6	371	*Ὡὰ εἰς ἐκ.δωδεκάδ.	48	787
*Ἐριον	10,3	359			

Αἱ μεγαλύτεραι κτηνοτροφικαὶ περιφέρειαι (1937).

Περιφέρειαι	Μεγάλα ζῶα (χιλ.)	Αἰγοπρόβατα (ἐκ.)	Πτηνά κατοικίδια (ἐκ.)
Μακεδονία	723,3	2,77	2,98
Στερεὰ Ἑλλάς	258	2,73	2,15
Πελοπόννησος	247,5	2,5	2,57
Θεσσαλία	245,9	2	1,33
Θράκη	186,9	0,76	0,77
*Ἠπειρος	123,3	1,43	0,57
Κρήτη	114,4	0,77	0,95

Θεσσαλία, Ἡπειρος, Θράκη). Ἡ ἐγκαθίδρυσις ὁμως τῆς μικρᾶς χωρικῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἡ ἀγροτικὴ ἀσφάλεια συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ παρ' ἡμῖν τῆς οἰκοσίου κτηνοτροφίας, μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων, καθὼς καὶ τῆς πτηνοτροφίας. Ἡ οἰκόσιτος κτηνοτροφία εἶναι συμπλήρωμα τῆς γεωργίας καὶ δίδει ἐξηυγενισμένα ζῶα (πρόβατα Χίου, Σκοπέλου, Μυτιλήνης, ἀγελάδες Κέας, Κερκύρας). Τὰ παραγόμενα κτηνοτροφικὰ προϊόντα καλύπτουν τὰ $\frac{9}{10}$ τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας μας καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαζόμεθα νὰ εἰσάγωμεν κατ' ἔτος κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἀξίας ἄνω τῶν 500 ἐκ. δραχμῶν. Ἡ σπηροτροφία ἀνεπτύχθη κυρίως εἰς τὰς περιφερείας Ἐβρου, Πέλλης, Λαρίσης καὶ Κιλκίς. Ἐκ τῶν προϊόντων τῆς κτηνοτροφίας τὸ σπουδαιότερον ἐξαγόμενον προϊόν εἶναι τὰ δέρματα, τὰ ὅποια ἐξάγονται ἀκατέργαστα (3,1 χιλ. τόν., ἀξίας 238 ἐκ. δραχμῶν κατὰ τὸ 1938).

Ἡ παραγωγή χλωρῶν κουκουλίων κατὰ τὸ 1937.

Περιφέρειαι	τόνοι	Περιφέρειαι	τόνοι
Ἐβρου	627	Θεσσαλονίκης	262
Πέλλης	424	Μεσσηνίας	166
Λαρίσης	402	Σερρῶν	157
Κιλκίς	302	Λακωνίας	128
Χαλκιδικῆς	267	Χανίων	62
Σύνολον παραγωγῆς Ἑλλάδος : 3.000 τόνοι.			

Ἡ ἀλιεῖα. — Αὕτη ἀσκεῖται ἀκόμη εἰς τὴν χώραν μας κατὰ πρωτόγονον τρόπον καὶ μὲ τελείως ἐμπειρικὰς καὶ παλαιὰς μεθόδους. Διὰ τοῦτο ἡ παραγωγή εἶναι ἀνεπαρκῆς, κυμαινομένη μεταξύ 15—20 χιλ. τόνων κατ' ἔτος. Εἰς ἕκαστον κάτοικον τῆς Ἑλλάδος ἀντιστοιχοῦν περίπου 3 χιλιόγραμμα ἰχθύων κατ' ἔτος, ἐνῶ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ὑπὸ ὁμοίας μὲ ἡμᾶς συνθήκας, ἀντιστοιχοῦν 16 χιλιόγρ. (Ἄγγλια 30, Δανία 33, Νορβηγία 229). Διὰ τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν διέρχονται αἱ ὁδοὶ τῶν μεγάλων μεταναστευτικῶν κινήσεων τῶν ἰχθύων τῆς Μεσογείου καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν πολὺ μεγα-

λυτέραν παραγωγὴν, διότι οἱ μεταναστευτικοὶ ἰχθύες δίδουν τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τῆς ἀλιευτικῆς παραγωγῆς εἰς ὄλας τὰς χώρας. Κατ' ἔτος εἰσάγομεν περίπου 20 χιλ. τόνων νωπῶν καὶ παρεσκευασμένων ἰχθύων (ἀξίας 200 ἑκ. δραχ. περίπου). Τελευταίως τὸ Κράτος καταβάλλει μεγάλας προσπάθειάς διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἀλιείας.

Προϊόντα ἀλιείας κατὰ τὸ 1937.

	τόνοι		
Ἰχθύες	18.314	*Αλιευτικὰ πλοῖα	2.015
Μαλακόστρακα	167	Χωρητικότης (κόροι)	4.143
Κεφαλόποδα	19	Πληρώματα	8.770
Λοιπὰ θαλασσινά	24		
Σπόγγοι	43		

Τὰ δάση.— Τὰ δάση καταλαμβάνουν ἕκτασιν 19 ἑκ. στρεμμάτων, ἤτοι τὰ 15% τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας μας. Ἄλλοτε τὰ δάση κατελάμβανον πολὺ μεγαλυτέραν ἕκτασιν (κατὰ τὸ 1836 τὰ 49% τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους). Ἡ μεγάλη ἐλάττωσις τῶν ἑλληνικῶν δασῶν ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν πυρπόλησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς δημιουργίαν τόπων βοσκῆς. Τελευταίως καταβάλλονται μεγάλαι προσπάθειαι διὰ τὴν καλυτέραν ἐκμετάλλευσιν τοῦ δασικοῦ πλούτου καὶ τὴν αὔξησιν τῶν δασῶν, διότι μεγάλαι ἐκτάσεις εἶναι ἐπιδεκτικαὶ ἀναδασώσεως. Ἡ ἔλλειψις ἐπαρκοῦς συγκοινωνίας εἰς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς

*Ἐκτάσεις δασῶν (εἰς χιλ. ἑκτάρια).

	χιλ. ἑκτ.		χιλ. ἑκτ.
Μακεδονία	614,5	*Ἡπειρος	102,5
Στερεὰ Ἑλλάς	459,9	Νῆσοι Αἰγαίου	45
Θεσσαλία	272,5	Κρήτη	16
Πελοπόννησος	225	Νῆσοι Ἴονίου	9,8
Θράκη	173	Σύνολον	1.918

Ἡ δασικὴ παραγωγή καὶ ἡ ἀξία αὐτῆς κατὰ τὸ 1937.

	Ποσότης	Ἀξία (ἐκ. δραχ.)
Ξυλεία (εἰς μ ³)	101 χιλ.	95,9
Καυσόξυλα (εἰς ζύγια)	2,1 ἐκ.	106,6
Ξυλάνθρακες (εἰς ὄκ.)	78,2 >	219,1
Ρητίνη (εἰς ὄκ.)	22,4 >	134,7
Ἄλλα προϊόντα	—	37,4
Σύνολον		593,7

παρεμποδίζει τὴν συστηματικὴν ἐκμετάλλευσιν πολλῶν μεγάλων δασικῶν περιφερειῶν. Τὰ λαμβανόμενα δασικὰ προϊόντα δὲν ἐπαρκοῦν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Τὰ περισσότερα τῶν δασῶν ἀνήκουν εἰς τὸ Κράτος (12 ἐκ. στρ.), τὰ δὲ λοιπὰ (7 ἐκ. στρ.) εἶναι ἰδιωτικά, κοινοτικά καὶ μοναστηριακά.

Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος.—Ἐκ τῶν ὀρυκτῶν πηγῶν ἐνεργείας ἀπαντᾷ ἀφθόνως μόνον ὁ λιγνίτης, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς ἐστίας μερικῶν μηχανῶν. Ἡ μεγαλύτερα ἐξαγωγή λιγνίτου γίνεται εἰς τὴν Κύμην, τὸ Ἀλιβέριον, τὸν Ὠρωπόν, τὴν Φλώριναν καὶ τὰς Σέρρας. Εἰς μεταλλεύματα ἢ Ἑλλάς δὲν εἶναι πλουσία χώρα, ἐν τούτοις ὁ μεταλλευτικὸς τῆς πλοῦτος δὲν εἶναι τελείως ἀσήμαντος. Τὰ σπουδαιότερα μεταλλεύματα εἶναι τοῦ σιδήρου, τοῦ μολύβδου, τοῦ ψευδαργύρου, τοῦ χρωμίου, τοῦ ἀργιλίου, τοῦ μαγνησίου καὶ τοῦ νικελίου.

Αἱ μεταλλοφόροι περιοχαί.

μεταλλεύμ. σιδήρου	Λάρυμνα, Σέριφος, Κύβνος.
> μολύβδου	Λαύριον, Σίφνος.
> ἀργύρου	Μῆλος, Λαύριον.
> ψευδαργύρου	Λαύριον, Δονοῦσα, Θάσος.
> μαγγανίου	Μελιγαλᾶ, Δράμα, Ἄνδρος.
> νικελίου	Λάρυμνα.
> χρωμίου	Θεσσαλία, Χαλκιδική.
> ἀργιλίου	Παρνασσός, Οἶτη, Εὐβοία κ. ἄ.
> μαγνησίου	Εὐβοία, Χαλκιδική.
> χαλκοῦ	Ἄορθρυς.

Ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπεδάφους ἐξάγονται ἐπὶ πλεον θεῖον (Μήλος), σμύρις (Νάξος), θηραϊκὴ γῆ (Θήρα), τάλκης (Τήνος, Κρήτη), γύψος (Ζάκυνθος, Αἰτωλικόν) καὶ μεγάλη ποικιλία ὠραίων μαρμάρων (τὸ λευκὸν τῆς Πεντέλης καὶ τῆς Πάρου, τὸ πράσινον τῆς Τήνου, τὸ ἐρυθρὸν τοῦ Ταυγέτου καὶ τοῦ Ταινάρου, τὸ μετὰ κιτρίνων κηλίδων τῆς Ἄνδρου καὶ τὸ μέλαν τῆς Μάνης).

Τὰ προϊόντα τοῦ ὑπεδάφους (εἰς χιλ. τόν.), 1937.

(φυσικὰ μεταλλεύματα καὶ προϊόντα λατομείων).

	χιλ. τόν.		χιλ. τόν.
Σίδηρος	300,5	Λευκόλιθος	161,7
Μόλυβδος	20,2	Στεατίτης (τάλκης)	1,8
Ψευδάργυρος	14	Βωξίτης	137,4
Μαγγάνιον	7	Λιγνίται	131,1
Νικέλιον	39	Σμύρις	7,5
Σιδηροπυρίτης	206,7	Θηραϊκὴ γῆ	153,4
Χαλκός	4,9	Γύψος	17,9
Θειοῦχα μίκτα	33,8	Μάρμαρα εἰς κ. μέτρα .	953
Χρῶμιον	52,6	Θραύσματα μαρμάρου .	18

Ἡ βιομηχανία.— Ἡ χώρα μας στερεῖται γαιάνθρακος καὶ πετρελαίου, οἱ δὲ ἑλληνικοὶ λιγνίται καλύπτουν μόνον τὸ $\frac{1}{10}$ τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας εἰς καύσιμον ὕλην. Διὰ τοῦτο εἰσάγομεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ γαιάνθρακα (895 χιλ. τόν.), κόκ (74 χιλ. τόν.), νάφθαν (227 χιλ. τόν.) καὶ βενζίνη (64 χιλ. τόν.) συνολικῆς ἀξίας ἄνω τοῦ ἑνὸς δισεκατομμυρίου δραχμῶν. Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἔλλειψιν ὀρυκτῆς καυσίμου ὕλης, ἡ Ἑλλάς διαθέτει ἀφθονον πλοῦτον λευκοῦ ἄνθρακος, τὸν ὁποῖον ὅμως ἐλάχιστα ἐκμεταλλεῦμεθα σήμερον, διότι ἀπαιτοῦνται μεγάλα καὶ δαπανηρὰ ἐγκαταστάσεις (Κεντρικὴ Μακεδονία καὶ Γλαῦκος Πατρῶν).

Τὴν πρώτην εἰς μεγάλην κλίμακα ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λευκοῦ ἄνθρακος ἀνέλαβεν (σύμβασις Φεβρουαρίου 1940)

ή «Έλληνική Ύδροηλεκτρική και Μεταλλουργική Έταιρεία» (1), ή όποια θά έκμεταλλευθῆ τήν ροήν τοῦ Ἀχελῷου. Ἡ παραχθισομένη ἐνέργεια θά τροφοδοτήσῃ ἠλεκτρομεταλλουργικά ἐργοστάσια κατεργασίας τοῦ βωξίτου (10 χιλ. τόν. ἀργιλίου ἐτησίως) καί ἠλεκτροχημικά ἐργοστάσια συνθετικῆς ἀμμωνίας (15 χιλ. τόν. ἀμμωνίας), τὸ δὲ πλεόνασμα τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας θά χρησιμοποιηθῆ δι' ἄλλας βιομηχανίας. Ἡ πρώτη αὕτη μεγάλη προσπάθεια ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λευκοῦ ἀνθρακος εἶναι στοιχεῖον μεγάλης σημασίας διὰ τὴν συντελουμένην ἀναδημιουργίαν τῆς Ἑλλάδος.

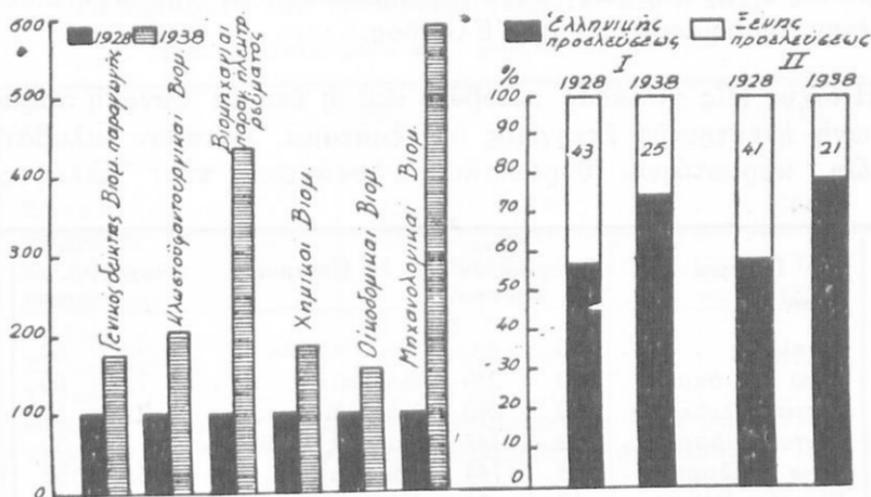
Ἡ ἰσχὺς (εἰς χιλιάδας κιλοβάτ) καί ἡ ἐτησία δυνατὴ παραγωγή ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας (εἰς ἑκατομμ. ὥριαίων κιλοβάτ) τῶν κυριωτέρων ὑδραυλικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος.

Ποταμοὶ	Ἰσχὺς	Ἐτησ. ἠλ. ἐν ἐργεῖα	Ποταμοὶ	Ἰσχὺς	Ἐτησ. ἠλ. ἐν ἐργεῖα
Ἀχελῷος	40	320	Ἀνω Κράθις	7,5	60
Ἀνω Ἀλιάκμων	30	240	Βουραϊκὸς	7,5	60
Κάτω Ἀλιάκμων	30	240	Κάτω Μόρνος	7,4	59
Κάτω Φειδαρις	19	147	Κωπατῆς (Ἀνθυσῶν).	7,4	59
Ἀνω Φειδαρις	18	144	Ἐδεσσα	6,5	52
Γλησάνι Ραΐκων	12	94	Νάουσα	5,4	43
Ἀνω Μόρνος	10	80	Βέρροια	4,8	38
Σελινοῦς	8	68	Βλάδοβο	4,4	36

Ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία δὲν ἔχει τὴν μορφήν τῆς μεγάλης βιομηχανίας, διότι δὲν παράγει διὰ τὴν διεθνή ἀγοράν, ἀλλ' ἀποβλέπει κυρίως εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν ὅλης τῆς χώρας. Μερικαὶ μόνον βιομηχανίαι ἐξάγουν εἶδη τινὰ γεωργικῆς κυρίως προελεύσεως (καπνόν, ἔλαιον, οἶνον). Ἡ βιομηχανία εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς τὰ κυριώτερα ἀστικά κέντρα, εἰς τοὺς λιμένας,

(1) Ἡ Ἑλληνικὴ Ύδροηλεκτρικὴ καὶ Μεταλλουργικὴ Ἑταιρεία ἰδρῦθη τῇ συμπράξει μεγάλων ἀμερικανικῶν ἐταιρειῶν θά κατασκευάσῃ ἐπὶ τοῦ Ἀχελῷου τρία φράγματα (Κρεμαστά, Πρεβέντζα, Κριεκούκιον) καὶ θά δαπανήσῃ περίπου 30 ἐκ. δολλαρίων.

όπου φθάνουν εύκολως αί πρώται ύλαι (Πειραιεύς, Θεσσαλονίκη, Πάτραι) καί πλησίον του λευκοῦ ἄνθρακος (Λεβάδεια, Νάουσα, Βέρροια, Ὀρεσιάς, Γλαῦκος). Κατά τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρεῖται ὅτι βαίνει συνεχῶς αὐξανομένη ἡ χρησιμοποίησις ἐγγωρίων πρώτων ὑλῶν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας. Τὸ γεγονός τοῦτο ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἔθνικὴν μας οἰκονομίαν, διότι: α) ἐνισχύεται ἡ παραγωγή βιομηχανικῶν πρώτων ὑλῶν, β) ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία παύει νὰ

57. Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἑλληνικῆς Βιομηχανίας.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. *Ἐτὸς βάσεως 1928=100 (κατὰ ποσότητα).

I. Χρησιμοποίησις πρώτων ὑλῶν ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Βιομηχανίας.
II. Κατανάλωσις βιομηχ. προϊόντων.

ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ γ) ἡ ἔθνικὴ μας βιομηχανία παύει νὰ χρησιμοποιῆ ὡς πρώτας ὑλας ἡμικατεργασμένα προϊόντα εἰσαγόμενα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ οὕτω καθίσταται βιομηχανία ἀνωτέρας μορφῆς (ἐναρξίς τῆς βιομηχανικῆς κατεργασίας ἐκ τοῦ πρώτου σταδίου).

Αἱ μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι εἶναι ἀκόμη ὀλίγαι, ἀρκούμεναι εἰς τὴν ἐκκαμίνευσιν τῶν μεταλλευμάτων. Ἡ μεγαλύτερα μεταλλουργικὴ βιομηχανία εὑρίσκεται εἰς τὸ Λαύριον καὶ παράγει μόλυβδον (6 χιλ. τόν.) καὶ λιθάργυρον (172 τόν.). Τὰ ἄλλα ἑλληνικὰ μεταλλεύματα ἐξάγονται ἀκατέργαστα εἰς τὸ ἐξωτε-

ρικόν, πλὴν τοῦ λευκολίθου, ἐκ τοῦ ὁποῖου παράγεται πεφρυγμένη μαγνησία (45 χιλ. τόν.). Αἱ μηχανολογικαὶ βιομηχανίαι, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως σιδηροβιομηχανίας καὶ χαλυβοποιίας, ἀρκοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἐπισκευὰς καὶ εἶναι συγκεντρωμένοι εἰς τὸν Πειραιᾶ, τὰς Ἀθήνας, τὸν Βόλον καὶ τὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ παραγωγὴ μηχανολογικῶν προϊόντων δὲν ἱκανοποιεῖ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας.

Αἱ κλωστοῦφαντουργικαὶ βιομηχανίαι ἀποτελοῦν τὸν σπουδαιότερον κλάδον τῆς ἑλληνικῆς βιομηχανίας. Τὴν μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχει ἡ βιομηχανία τοῦ βάμβακος (29 ἐκ. μ. ὑφασμάτων) καὶ μετ' αὐτὴν τοῦ ἐρίου (7,5 ἐκ. μ.) καὶ τῆς μετάξης (2,7 ἐκ. μ.). Ἐργοστάσια νηματοουργίας καὶ ὑφαντουργίας εὐρίσκονται εἰς ὄλας τὰς πόλεις, τὰ περισσότερα ὁμῶς εἶναι εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸν Πειραιᾶ, τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν Νάουσαν καὶ τὸν Βόλον. Σπουδαῖος κλάδος τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας εἶναι καὶ ἡ ταπήτουργία, ἡ ὁποία παράγει μεγάλην ποσότητα ταπήτων ἐξαιρετικῆς ποιότητος (60—70 χιλ. τετρ. μέτρα ἑτησίως).

Αἱ οἰκοδομικαὶ βιομηχανίαι εἶναι ἐπαρκῶς ἀνεπτυγμέναι καὶ παράγουν τιμέντα (Πειραιεύς, Ἐλευσίς, Χαλκίς, Βόλος), πλίνθους, κεράμους κλπ. Αἱ βιομηχανίαι εἰδῶν διατροφῆς εἶναι ἐκ τῶν πλέον ἀνθούτων κλάδων τῆς ἐθνικῆς μας βιομηχανίας (ἀλευροποιία, ζυμαρικά, ποτοποιία, ζαχαρώδη προϊόντα κ. ἄ.). Μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἑλληνικῶν βιομηχανιῶν εἶναι ἡ οἰνοπνευματοποιία (214 ἐκ. ἐκατόλιτρα οἰνοπνεύματος). Τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν βιομηχανίαν καταλαμβάνουν αἱ χημικαὶ βιομηχανίαι, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνεπτύχθησαν ἐξαιρετικῶς. Τὰ πολυτιμότερα χημικὰ προϊόντα εἶναι οἱ σάπωνες (565 ἐκ. δρχ.), τὰ πυρομαχικὰ (500), τὰ χημικὰ λιπάσματα (380), τὸ πυρηνέλαιον (220), τὰ προϊόντα ἐλαστικοῦ (150), τὸ κολοφώνιον (140), τὰ δεσμικὰ ἐκχυλίσματα (82) κ. ἄ.

Ἡ παραγομένη ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια (πρὸς πώλησιν) ἀνέρχεται εἰς 272 ἐκ. ὠριαίων κιλοβάτ, ἐκ τῶν ὁποίων μόνον τὰ 13 ἐκ. προέρχονται ἀπὸ ὑδροηλεκτρικὰς ἐγκαταστάσεις. Ὅπως ὁμῶς εἶδομεν ἡ ἐκμετάλλευσίς μόνον τῆς ροῆς τοῦ Ἀχελφῶου θὰ μᾶς ἔδιδεν ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν πολὺ ἀνωτέραν τῆς παραγομένης σήμερον εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρατηρεῖται συνεχῆς αὔξεις τῆς καταναλώσεως τῶν προϊόντων τῆς ἐθνικῆς μας βιομηχανίας, ἡ ὁποία, βελτιώνουσα τὸν τεχνικὸν ἐξοπλισμὸν τῆς καὶ προστατευομένη ἀποτελεσματικῶς ὑπὸ τοῦ Κράτους, τείνει νὰ καταστήσῃ τὴν χώραν κατὰ τὸ δυνατόν αὐτάρκη διὰ τὰ περισσότερα τῶν καταναλισκομένων βιομηχανικῶν προϊόντων. Ἡ ἀξία τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς κατὰ τὸ 1938 ἀνῆλθεν εἰς 13,5 δισεκ. δραχμάς.

Ἡ ἀξία τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς (ἄνευ τῆς ἀξίας τοῦ οἴνου, τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ ἀλεσθέντος σίτου), 1938.

Κατηγορίαι βιομηχανιῶν	ἐκ. δραχ.	Κατηγορίαι βιομηχανιῶν	ἐκ. δραχ.
Μεταλλουργικαὶ . . .	67,9	Κατεργασ. δέρματος.	1.200,3
Μηχανολογικαὶ . . .	620,4	Κατεργασίας χάρτου.	433,1
Οἰκοδομικαὶ	509,4	Εἰδῶν ἱματισμοῦ . .	40
Κλωστοῦφαντουργικαὶ	3.669,5	Κατεργασίας ξύλου .	515
Εἰδῶν διατροφῆς . .	2.347,2	Κατεργασίας κάπνου.	229,8
Χημικαὶ	2.949,2	Παραγωγῆς ἠλεκτρ. .	1.150
		Σύνολον παραγωγῆς . .	13.552

Αἱ μεταφοραί.— Ἡ τραχεῖα μορφολογία τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους δὲν διευκολύνει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν χερσαίων συγκοινωνιῶν. Τὸ ὁδικὸν δίκτυον τῆς χώρας ἔχει μῆκος 12.500 χιλιομέτρα (1,8 μ. κατὰ κάτοικον, 96 μ. κατὰ χμ².), τὸ δὲ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἔχει μῆκος 2.650 χιλιομέτρα καὶ παρουσιάζει κατὰ κάτοικον καὶ κατὰ μονάδα ἐπιφανείας πολὺ μικρὰν ἀναλογία. Τὸ μικρὸν σχετικῶς μῆκος τοῦ σιδηροδρομικοῦ μας δικτύου δὲν παρεμποδίζει σημαντικῶς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς χώρας, διότι μέγα μέρος τῶν μεταφορῶν γίνεται διὰ θαλάσσης. Κατὰ τὸ 1938 ἡ ναυτιλιακὴ κίνησις τῶν ἑλληνικῶν λιμένων (κατάπλοι καὶ ἀπόπλοι) ἀνῆλθεν εἰς 83.630 πλοῖα, χωρητικότητος 39,5 ἐκ. κόρων (ἀκτοπλοῖα 70.500 πλοῖα, κίνησις ἐξωτερικοῦ 13.130 πλοῖα). Ἐκ τῶν πλοίων τούτων αἱ 74.000 ἦσαν ἑλληνικά, χωρητικότητος 22,5 ἐκ. κόρων, τὰ δὲ λοιπὰ

ἦσαν ξένα. Ἡ κίνησις τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου βαίνει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αὐξανόμενη. Κατὰ τὸ 1937 διηλθον δι' αὐτῆς 7.680 ἀτόμπλοια, χωρητικότητος 2,7 ἐκ. κόρων καὶ 1.150 ἱστιοφόρα, χωρητικότητος 20 χιλ. κόρων.

Αἱ ἀεροπορικαὶ συγκοινωνίαι τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐξυπηρετοῦνται διὰ μιᾶς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας ἑναερίων συγκοινωνιῶν· μία γραμμὴ συνδέει τὰς Ἀθήνας μὲ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν Δράμαν, ἄλλη τὰς Ἀθήνας μὲ τὸ Ἀγρίνιον καὶ τὰ Ἰωάννινα καὶ τρίτη συνδέει τὰς Ἀθήνας μὲ τὸ Ἡράκλειον. Ἡ χώρα μας εὐρίσκεται εἰς τὴν διασταύρωσιν μεγάλων διεθνῶν ἑναερίων γραμμῶν καὶ οὕτω συνδέεται τακτικῶς μὲ ὄλας τὰς μεγάλας εὐρωπαϊκὰς πόλεις καὶ τοὺς λιμένας τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου.

Ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία ἐξυπηρετεῖται διὰ 1368 ταχυδρομικῶν γραφείων, ἡ δὲ τηλεγραφικὴ καὶ τηλεφωνικὴ συγκοινωνία διὰ 5.378 γραφείων καὶ 4 σταθμῶν ἀσυρμάτου. Τὸ μῆκος τῶν ἑναερίων τηλεγραφικῶν καὶ ὑπεραστικῶν τηλεφωνικῶν γραμμῶν εἶναι 24 χιλ. χιλιόμετρα. Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος διαθέτει καὶ καλώδια μήκους 798 μιλίων (3.720 μίλια ἢ ἑταιρεία Ἡσπερν).

Αἱ σιδηροδρομικαὶ μεταφοραὶ κατὰ τὸ ἔτος 1938.

Λίξεις	Μῆκος γραμμ. χμ.	Ἐπιβάται χιλ.	Ἐμπορεύμ. χιλ.τόν.	Εἰσπ. ἐκ.δολ.
Σιδηρόδρομοι Ἑλληνικοῦ Κράτους . . .	1.326	4.457	1.381	447
Σιδ. Πειραιῶς, Ἀθηνῶν, Πελοποννήσου	805	2.983	320	168
Ἡλεκτρικὸς Ἀθηνῶν-Πειραιῶς	10	18.050	29	81
Ἀττικῆς	14	970	369	7
Θεσσαλίας	231	898	160	41
Βορειοδυτικοὶ	75	279	25	5,5
Πύργου-Κατακόλου	13	91	30	1,5
Ἀνατολικοὶ	176	161	82	26
Σύνολον	2.650	28.889	2.396	777

Ἡ ἑλληνικὸς ἐμπορικὸς στόλος.— Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1939 ἡ δύναμις τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας μας ἀνῆρχετο εἰς 607

ἀτμόπλοια ὀλικῆς χωρητικότητος 1.873.700 κόρων καὶ 716 ἰστιοφόρα χωρητικότητος 56.400 κόρων. Οὕτως ἡ Ἑλλάς ὡς πρὸς τὴν χωρητικότητα τοῦ ἐμπορικοῦ της στόλου κατεῖχε τὴν ἐνάτην θέσιν μεταξὺ τῶν ναυτικῶν κρατῶν (3% τῆς παγκοσμίου χωρητικότητος), ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὸν πληθυσμὸν της ἦτο ἡ πέμπτη ναυτικὴ χώρα (Νορβηγία, Ἀγγλία, Ὀλλανδία, Δανία, Ἑλλάς). Τὰ 97% τοῦ ἐμπορικοῦ μας στόλου ἀπετέλει ἡ φορτηγὸς ναυτιλία, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἀπὸ πλοῖα χωρητικότητος 2.500—6.000 κόρων.

Ἡ κίνησις τῶν κυριωτέρων λιμένων κατὰ τὸ 1937.

(κατάπλοι ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων).

Λιμένες	Ἀριθ. πλοίων	Χωρητ. χιλ. τόρ.	Ἐμπορεῖμα χιλ. τόν.	Ἐπιβαταὶ χιλ.
Πειραιῶς	9.513	6.159	2.403	580
Πατρῶν	3.473	1.811	150	95
Θεσσαλονίκης	1.783	1.342	612	26,7
Βολου	1.704	812	155	26,9
Κερκύρας	1.059	642	73	31,7
Ἡρακλείου	792	482	46	19,2
Καβάλλας	727	299	80	7
Μυτιλήνης	695	301	20	22,6

Ἡ σύνθεσις τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου κατὰ τὸ 1938.

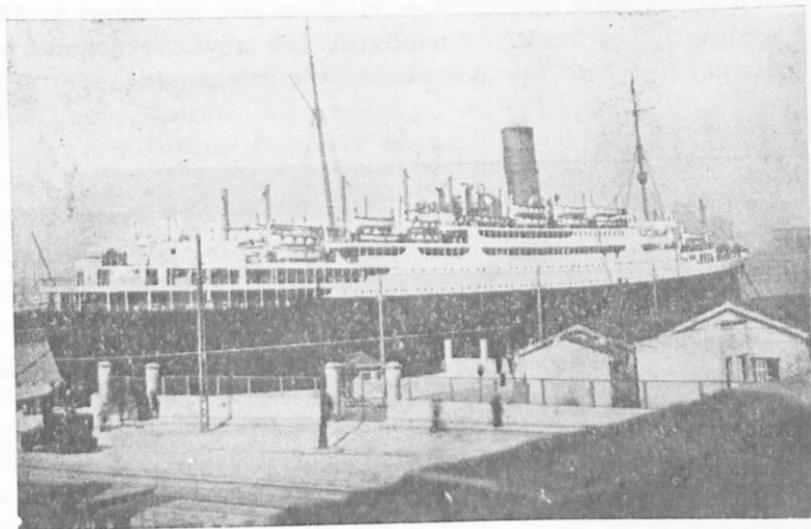
Φορτηγὰ	512	χωρητικότητος	1.815.000	κόρων
Ἐπιβατηγὰ	74	»	55.200	»
Διάφορα	21	»	3.500	»
Σύνολον	607	»	1.873.700	»

Κατὰ τὸ 1939 ἡ ἐμπορικὴ μας ναυτιλία ἀπέκτισε καὶ τὸ ὑπερωκεάνειον «Νέα Ἑλλάς», τὸ ὁποῖον ἐξυπηρετεῖ τὴν συγκοινωνίαν Πειραιῶς — Νέας Ὑόρκης.

Οἱ ναῦλοι τῆς φορτηγοῦ ναυτιλίας ἐκ τῶν ἐργασιῶν τοῦ 1938 ἀνῆλθον εἰς 9,5 ἐκ. λίρας περίπου (15 ἐκ. λίρας τὸ 1937), τῆς δὲ ἐπιβατηγοῦ ναυτιλίας εἰς 290 ἐκ. δραχμάς. Μέγα μέρος τῶν κερδῶν τῆς φορτηγοῦ ναυτιλίας μας εἰσρέει κατ' ἔτος εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία οὕτω δύναται νὰ καλύψῃ μέρος τοῦ ἐλλείμ-

ματος τοῦ ἐμπορικοῦ τῆς ἰσοζυγίου. Τὸ ἐκ τῶν κερδῶν τῆς φορτηγοῦ ναυτιλίας εἰσρεῦσαν εἰς τὴν χώραν συνάλλαγμα ἀνήλθε κατὰ τὸ 1938 εἰς 2 ἐκ. λίρας (2,25 κατὰ τὸ 1937) (1).

Μεγάλα κέντρα κινήσεως τῶν ἑλληνικῶν φορτηγῶν πλοίων εἶναι οἱ λιμένες τῶν Ἑν. Πολιτειῶν, τοῦ Καναδά, τοῦ βορείου Εἰρηνικοῦ, τῶν Ἰνδιῶν, τῆς Αὐστραλίας καὶ τοῦ Εὐξείνου.

58. Τὸ ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον «Νέα Ἑλλάς».

Ἀνήκει εἰς τὴν Γενικὴν Ἀτμοπλοΐαν τῆς Ἑλλάδος (ἔδρα ἐν Πειραιεῖ), ἔχει ἐκτόπισμα 27.000 τόννων καὶ ἐκτελεῖ τὴν συγκοινωνίαν Πειραιῶς — Νέας Ὑόρκης μὲ ἐνδιάμεσον προσέγγισιν εἰς Λισσαβῶνα (ταξίδιον 12 ἡμερῶν). Δύναται νὰ μεταφέρει 1110 ἐπιβάτας, ἤτοι 210 Α' θέσεως, 350 Β' θέσεως καὶ 550 Γ' θέσεως. Διαθέτει ὅλας τὰς ἀνάσεις τῶν συγχρόνων μεγάλων ὑπερωκεανείων καὶ πολυτελεστάτας αἰθούσας.

Ὁ ἑλληνικὸς ἐμπορικὸς στόλος διενεργεῖ σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ διὰ θαλάσσης ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς χώρας (τὸ σύνολον τῶν θαλασσίων μεταφορῶν ἀνήλθε κατὰ τὸ

(1) Κατὰ τὸ 1940 ὑπελόγιζον, ὅτι θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὴν χώραν συνάλλαγμα 6 ἐκ. λιρῶν περίπου, ἕνεκα τῶν ἐκ τοῦ πολέμου μεγάλων κερδῶν τῆς φορτηγοῦ ναυτιλίας μας (ἕκθεσις Διοικητοῦ Ἑθνικῆς Τραπεζῆς).

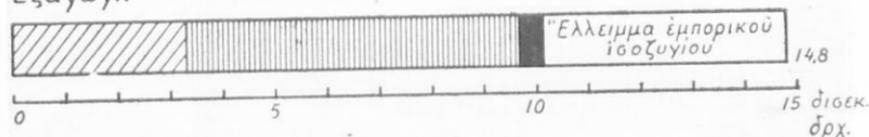
1938 εις 6,17 έκ. τόν. ἐμπορευμάτων καὶ 2,1 έκ. ἐπιβάτας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἐμπορικός μας στόλος μετέφερε 4,34 έκ. τόν. ἐμπορευμάτων καὶ 1,95 έκ. ἐπιβάτας). Ἡ φορτηγὸς ναυτιλία ἐργάζεται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν «τράμπς», δηλ. τῶν πλοίων ὁμοειδοῦς φορτίου, τὰ ὁποῖα ἀναζητοῦν ἐργασίαν εἰς ὄλους τοὺς λιμένας τῆς ὑψηλίου.

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον.— Ἡ χώρα μας δὲν παράγει ὅλα τὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ πληθυσμοῦ της καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας της. Ἐπὶ

Εἰσαγωγή

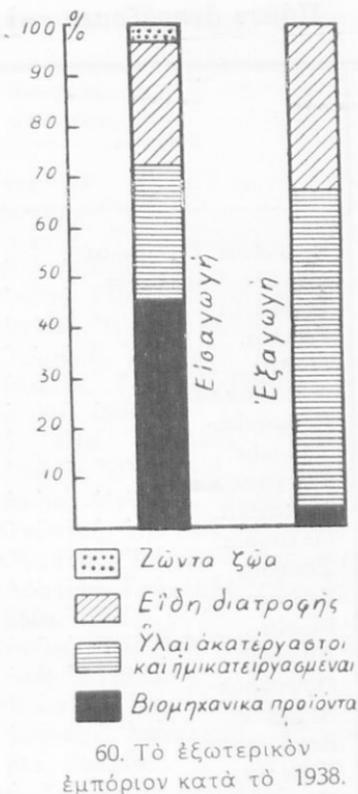
Ἐξαγωγή

59. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον κατὰ τὸ 1938.

πλέον εἶναι χώρα, ἣ ὁποῖα συνῆψεν ἄλλοτε μεγάλα ἐξωτερικὰ δάνεια διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν μακροχρονίων ἐθνικῶν ἀγῶνων της, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας της καὶ τὴν περιθάλψιν τῶν προσφύγων. Διὰ νὰ καλύπτωνται λοιπὸν αἱ εἰσαγωγαὶ καὶ τὰ χρέη, πρέπει νὰ ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μέγα μέρος τῆς ἐλληνικῆς παραγωγῆς. Ἐκ τῆς ἀξίας τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν (1938) τὰ 26% ἀναλογοῦν εἰς εἶδη διατροφῆς, τὰ 26,4% εἰς ἀκατέργαστους καὶ ἡμικατεργασμένας ὕλας καὶ τὰ 44,4% εἰς βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἐκ δὲ τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγομένων εἰδῶν τὰ 32,7% ἀναλογοῦν εἰς πολυτελεῖ εἶδη διατροφῆς (ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα, σταφίς, νωποὶ καὶ ξηροὶ καρποί, ἐλαῖαι καὶ ἐλαιόλαδα, οἶνοι καὶ οἴνοπνευματώδη) καὶ τὰ 63% εἰς ἀκατέργαστους καὶ ἡμικατεργασμένας ὕλας (καπνός, κουκούλια, πυρηνέλαιον, δέρματα, τερεβινθέλαιον, κολοφώνιον, μεταλλεύματα).

Ἡ Ἑλλάς, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς παραγωγῆς της, ἐπιβάλλεται νὰ διεξάγῃ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἐμπορίου κυρίως μὲ χώρας βιομηχανικὰς καὶ μὲ ἀνώτερον βιοτικὸν ἐπίπεδον (Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι, Ἀγγλία, Γαλλία, Γερμανία κ. ἄ.), αἱ ὁποῖαι, ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀγοραστικῆς ἰκανότητος τοῦ πληθυσμοῦ των, δύνανται νὰ ἀπορροφήσουν τὰ πολύτιμα ἑλληνικὰ προϊόντα. Ἐξ ἄλλου αἱ βιομηχανικαὶ αὗται χώραι τῆς προμηθεύουν τὰ ἀπαραίτητα εἰς αὐτὴν βιομηχανικὰ προϊόντα. Πρὸς συμπλήρωσιν ὁμως καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐπισιτισμοῦ της, ἡ Ἑλλάς διατηρεῖ ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ μὲ τὰς χώρας μεγάλης γεωργικῆς παραγωγῆς (Ἀργεντινὴ, Ρωσία, Ἡν. Πολιτεῖαι, Ρουμανία κ. ἄ.). Δυστυχῶς οἱ πόροι ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς δὲν καλύπτουν τὴν ἀξίαν τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἡ χώρα μας

Τί ἀγοράζομεν καὶ τί πωλοῦμεν (οἰκ. ἔτος 1938).

Κατηγορίαι ἐμπορευμάτων	Εἰσαγωγή		Ἐξαγωγή	
	ἔκ. δραχ.	%	ἔκ. δραχ.	%
Ζῶντα ζῶα	461,1	3,1	—	—
Εἶδη διατροφῆς καὶ ποτὰ .	3.853,1	26,1	3.312,4	32,7
Ὑλαὶ ἀκατέργαστοι καὶ ἡμι- κατεργασμένοι	3.889,4	26,4	6.399	63
Βιομηχανικὰ προϊόντα . .	6.657	44,4	437,8	4,3
Σύνολον	14.761,4	100	10.149,2	100

Πόθεν ἀγοράζομεν καὶ ποῦ πωλοῦμεν (οἰκ. ἔτος 1938)

Χῶραι	Εἰσαγωγή		Ἐξαγωγή	
	ἐκ. δραχ.	%	ἐκ. δραχ.	%
Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι	1.070	7,2	1.731	17
Μεγάλη Βρετανία	1.926	13,1	843	8,3
Γερμανία	4.256	28,8	3.904	38,5
Γαλλία	229	1,6	296	3
Ἰταλία	501	3,4	525	5
Γιουγκοσλαυῖα	453	3,1	226	2,2
Ρουμανία	1.516	10,3	224	2,2
Τουρκία	273	1,9	66	0,7
Τσεχοσλοβακία	241	1,6	296	3
Φινλανδία	100	0,7	124	1,2
Ὀλλανδία	306	2,1	221	2,2
Σουηδία	174	1,2	50	0,5
Βέλγιον	150	1	121	1,2
Ρωσία	355	2,5	31	0,3
Αὐστρία	221	1,5	168	1,6
Οὐγγαρία	109	0,7	151	1,5
Αἴγυπτος	244	1,7	219	2,1
Βουλγαρία	38	0,3	30	0,3
Ἐλβετία	86	0,6	97	1
Νορβηγία	9	0,06	27	0,3
Ἀργεντινὴ	143	1	94	0,9
Πολωνία	332	2,2	245	2,4
Βραζιλία	148	1	17	0,2
Σύνολον	12.890	87,5	9.706	95,6
Λοιπαὶ χῶραι	1.871,4	12,5	443,2	4,4
Γενικὸν Σύνολον	14.761,4	100	10.149,2	100

ζῆ με ἔλλειμμα ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Μέρος τοῦ ἔλλειμματος τούτου καλύπτεται ἀπὸ τοὺς λεγομένους ἀδήλους πόρους (ἐμβάσματα μεταναστῶν, κέρδη ναυτιλίας, πόροι τουρισμοῦ, ἔσοδα ἑλληνικῶν κεφαλαίων τοποθετημένων εἰς τὸ ἐξωτερικόν, δάνεια).

Ἀλκινόου Ε. Μάζη

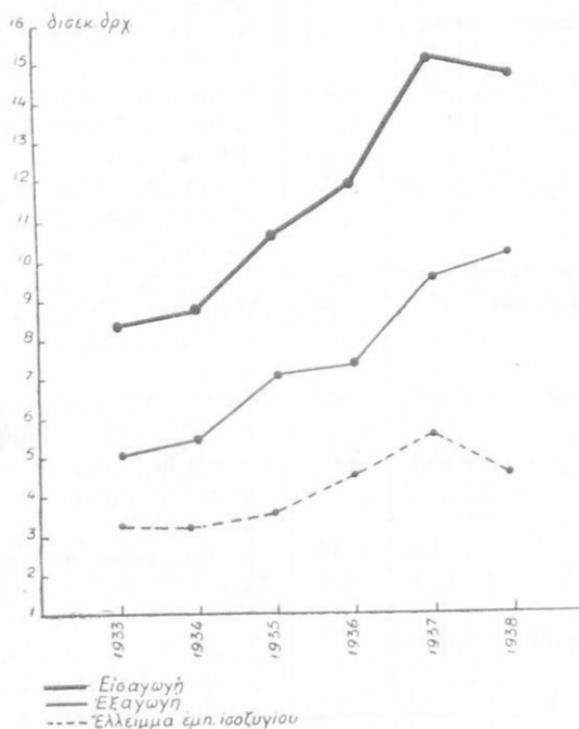
Ἡ ἐξαγωγή τῶν κυριωτέρων προϊόντων μας κατὰ τὸ 1938.

Προϊόντα	Ποσὸν χιλ. τόν.	Ἀξία ἐκ. δραχ.	Τόποι προορισμοῦ κατὰ σει- ρὰν εἰσαγομένης ποσότητος
Καπνὸς εἰς φύλλα	48,9	5.119	Γερμανία, Ἡν. Πολιτεῖαι, Φιν- λανδία, Ἰταλία, Πολωνία, Αἴ- γυπτος, Τσεχοσλοβακία, Βέλ- γιον, Ὀλλανδία.
Σταφίς κορινθιακ.	74,3	933	Ἀγγλία, Γερμανία, Ἰταλία, Ὀλ- λανδία, Ἡν. Πολιτεῖαι.
Σταφίς σουλταν.	30	529	Γερμανία, Ἀγγλία, Γιουγκο- σλαυία, Τσεχοσλοβακία, Αὐ- στρία, Δανία.
Οἶνος ἐκ σταφυλῆς	42,1	247	Γερμανία, Βέλγιον, Γαλλία, Μάλτα, Ὀλλανδία, Τσεχοσλο- βακία, Αἴγυπτος, Ἑλβετία.
Ἀπόσταγμα οἴνου	0,42	30	Αἴγυπτος, Ἡν. Πολιτεῖαι.
Σταφυλαί νωπαί .	10,7	99	Αἴγυπτος, Πολωνία, Γερμανία, Αὐστρία, Τσεχοσλοβακία, Σου- ηδία.
Ἐλαιόλαδα	20,5	580	Ἰταλία, Ἡν. Πολιτεῖαι, Ἀργεν- τινή, Ἀγγλία, Αἴγυπτος.
Ἐλαῖαι	14,3	293	Ρουμανία, Ἡν. Πολιτεῖαι, Αἴ- γυπτος, Ἀργεντινή, Βουλγα- ρία, Γαλλία.
Πυρηνέλαιον . . .	2,2	34	Ἡν. Πολιτεῖαι, Αἴγυπτος.
Σῦκα ξηρά	19,1	184	Γερμανία, Γιουγκοσλαυία, Ἰτα- λία, Ἀγγλία, Γαλλία.
Ἑσπεριδοειδή . . .	14,6	178	Γερμανία, Ρουμανία, Γιουγκο- σλαβία, Τσεχοσλοβακία, Βουλ- γαρία, Ἀγγλία, Ἡν. Πολιτεῖαι.
Σύνολον		8.226	
Λοιπὰ προϊόντα .		1.923,2	
Γενικὸν σύνολον .		10.149,2	

Οἱ ἄδηλοι ὅμως πόροι εἶναι παράγοντες ἀστάθμητοι καὶ πολὺ μεταβλητοί, μόνος δὲ θετικὸς πόρος πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας εἶναι ἡ ἐξαγωγή, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερα.

Κατά τὸ 1938 ἡ ἀξία τῆς εἰσαγωγῆς ἀνῆλθεν εἰς 14,76 δισεκ. δραχμᾶς, τῆς δὲ ἐξαγωγῆς εἰς 10,15 δισεκ. δραχμᾶς, ἤτοι τὸ ἐξωτερικὸν ἔμπόριον τῆς Ἑλλάδος ἀνῆλθεν εἰς 24,91 δισεκ. δραχμᾶς. Οὕτω τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ μας ἰσοζυγίου ἦτο 4,61 δισεκ. δραχμαί.

Τὰ 70% περίπου τῆς ἀξίας τῆς ἐξαγωγῆς μας ἀντιπροσωπεύουν τὰ προϊόντα τοῦ καπνοῦ, τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ἐλαίας.

61. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔμποριου.

Οἱ μεγαλύτεροι ἐμπορικοὶ λιμένες εἶναι ὁ Πειραιεὺς, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Καβάλλα καὶ αἱ Πάτραι.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ ἐξαγωγή βαίνει συνεχῶς αὐξανόμενη ὡς πρὸς τὸν ὄγκον καὶ τὴν ἀξίαν. Οἱ ἀνωτέρω (σελ. 175 ἑπ.) πίνακες δεικνύουν τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ξένων χωρῶν.

Οί κυριώτεροι λιμένες εισαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς (1937).

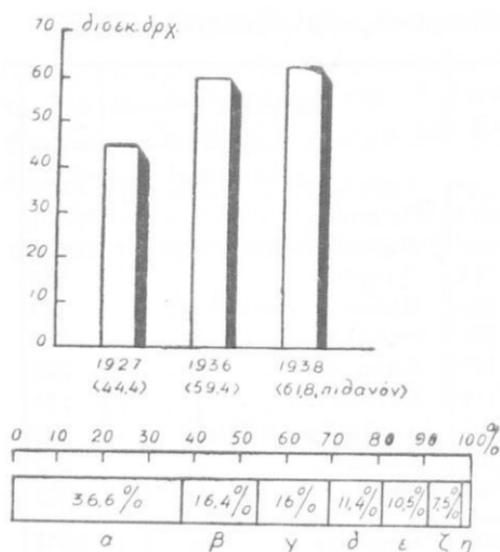
Εισαγωγῆς	έκ. δρχ.	Ἐξαγωγῆς	έκ. δρχ.
Πειραιῶς	8.745	Καβάλλας	1.859
Θεσσαλονίκης	2.834	Πειραιῶς	1.501
Πατρῶν	637	Θεσσαλονίκης	1.476
Βόλου	573	Πατρῶν	635
Καλαμῶν	385	Βόλου	433
Κερκύρας	294	Ἡρακλείου	337
Ἡρακλείου	122	Καλαμῶν	245
Χανίων	119	Κατακόλου	179
Χίου	102	Ἀλεξανδρουπόλεως	142
Μυτιλήνης	102	Χανίων	122
Καβάλλας	98	Χίου	113
Σύνολον	14.011	Σύνολον	7.042
Σύνολον εισαγωγῆς	15.204	Σύνολον ἐξαγωγῆς	9.555

Ὁ τουρισμός.—Ἡ πατρίς μας εἶναι γνωστόν, ὅτι δύναται νὰ ἀποβῆ τουριστικὸν κέντρον μοναδικὸν εἰς τὸν κόσμον, διότι συνδυάζει ἄφθαστον πλοῦτον ἀρχαιολογικῶν μνημείων καὶ μέγα πλῆθος φυσικῶν καλλονῶν. Τὰ ἐκ τοῦ τουρισμοῦ ὀφέλη εἶναι πνευματικά καὶ οἰκονομικά. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν χώραν μας ξένοι ἀνέρχονται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 150 χιλ. ἄτομα, τὸ δὲ εἰσερχόμενον συνάλλαγμα ἀνέρχεται εἰς 22,5 ἐκ. φράγκα ἑτησίως.

Ἡ κίνησις τῶν ξένων κατὰ τὸ 1938.

Ἑλληνες ὑπήκοοι	16,8 χιλ.
Ξένοι ὑπήκοοι	121,1 »
Ὁμογενεῖς ξένοι ὑπήκοοι	15,8 »
Σύνολον περιηγητῶν	153,7 χιλ.
Εἰσρεῦσαν συνάλλαγμα	20,6 ἐκ. φράγκα

Τὸ τουριστικὸν εἰσόδημα ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς πατρίδος μας, διότι καλύπτει σημαντικὸν

62. Τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα.

Α'. Ἡ ἀξία τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ 15^ο/₁₀₀ τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου, ὑπελογίσθη δὲ ὅτι αὐξάνει ἐτησίως κατὰ 2^ο/₁₀₀.

Β'. Τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα κατὰ κλάδους.

α : Γεωργικὴ οἰκονομία (γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, ἀγροτικὴ οἰκοτεχνία). β : Κέρδη ἐκ κεφαλαίων καὶ ἐμβάσματα μεταναστῶν. γ : Βιομηχανία καὶ βιοτεχνία. δ : Ὑπηρεσίαι (δημόσιαι, προσωπικαί, ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα). ε : Ἐμπόριον. ζ : Μεταφοραὶ (ξηρᾶς, ναυτιλία, Τ. Τ. Τ.). η : Μεταλλεῖα, ἀλκαλῆ, ἀλιεῖα καὶ θήρα.

μέρος τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Ἔνεκα τούτου καταβάλλονται τελευταίως ὑπὸ τοῦ Κράτους μεγάλα προσπάθειαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τουριστικῆς κινήσεως (ἴδρυσις γραφείων τουρισμοῦ, διαφημίσεις, ἐκθέσεις, ἔλεγχος συγκοινωνιακῶν μέσων, ξενοδοχείων κ.ἄ.). Οἱ περιηγηταί, οἱ ὁποῖοι ἐπισκέπτονται τὴν Ἑλλάδα, προέρχονται κυρίως ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν καὶ ὀλιγώτερον ἐκ τῶν ὑπερωκεανείων χωρῶν.

Τὰ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα.— Τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν, τὰ ὁποῖα, ὅπως εἶδομεν, ἀποτελοῦν σημαντικὸν παράγοντα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας, ἐσημείωσαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεγάλας διακυμάνσεις.

1934	45.500.000	χρυσᾶ φράγκα (*)	1937	91.245.000	χρυσᾶ φράγκα
1935	32.330.000	>	1938	74.053.000	>
1936	55.376.000	>			

(*) 1 χρυσοῦν φράγκον = 42,4 δραχμαί.

Γ'. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ι. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ

Τὴν ἄσκησιν τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν χώραν μας ἔχουν ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία ἀναδεικνύεται ἀπὸ τὴν Βουλὴν. Ἡ Ἑλλάς διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς 38 νομοὺς, 139 ἐπαρχίας, 73 δήμους καὶ 5.617 κοινότητες. Ἡ Μακεδονία, ἡ Θράκη, ἡ Ἠπειρος καὶ ἡ Κρήτη, εἶναι Γενικαὶ Διοικήσεις, ἐκάστης τῶν ὁποίων προΐσταται εἰς Ὑπουργὸς Γενικὸς Διοικητῆς. Ἡ διοίκησις τῆς χώρας περιλαμβάνει 45.727 μονίμους δημοσίους ὑπαλλήλους (διοικητικοὺς 12.856, ἐκπαιδευτικοὺς 18.685, δικαστικοὺς 4.190, προσωπικὸν Τ.Τ.Τ 6.047 καὶ ἀστυνομικοὺς 4.129). Ἡ δικαιοσύνη ἀσκεῖται ἀπὸ τὰ πολιτικά καὶ ποινικὰ δικαστήρια, τῶν ὁποίων προΐσταται ὁ Ἄρειος Πάγος καὶ ἀπὸ τὰ διοικητικὰ δικαστήρια, τῶν ὁποίων ἀνώτατον εἶναι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.

Ἡ ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι τοῦ 1940 ἐπικρατήσασα εἰρηνικὴ περίοδος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας (βλ. διάγρ. σελ. 185) καὶ ἐπέτρεψε τὴν πραγματοποιήσιν μεγάλων ἐκπαιδευτικῶν, ἐργατικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων (βλ. σελ. 183).

Ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω, κατὰ τὴν δεκαετίαν 1928 - 1938 ἐσημειώθη μεγάλη πρόοδος εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Οὕτως εἰς τὴν γεωργίαν ἐσημειώθη αὔξεις τῶν καλλιεργηθειῶν ἐκτάσεων κατὰ 4 ἐκ. στρέμματα περίπου καὶ αὔξεις τῆς ἀξίας τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς κατὰ 5 δισεκ. δραχμάς. Ἐπίσης ἐσημειώθη μεγάλη αὔξις τῶν στρεμματικῶν ἀποδόσεων (σελ. 160), χάρις εἰς τὴν εἰσαγωγὴν νέων μεθόδων καλλιεργείας καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν γεωργῶν ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς (καλλιεργητικὰ δάνεια, παροχὴ μηχανῶν, προμήθεια ἐκλεκτῶν σπόρων κ. ἄ.). Ἐκτὸς τῆς γεωργίας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐστράφη ἰδιαιτέρως ἡ προσοχὴ τοῦ Κράτους, καὶ ἡ ἀλιεῖα, ἡ βιομηχανία, ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριον ἔτυχον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξαιρετικῆς κυβερνητικῆς προστασίας.

Γενικῶς τὸ Κράτος κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν ἔλαβε σειράν ριζικῶν καὶ σπουδαιωτάτων μέτρων, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ αὔξησις τοῦ ἔθνικοῦ καὶ ἀτομικοῦ εἰσοδήματος, ἡ κατοχύρωσις τῆς κοινωνικῆς γαλήνης καὶ γενικώτερον ἡ ἐξύψωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας (σελ. 183).

2. Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ἡ Ἑλλάς ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν ἔχει ἀπόλυτον ὁμοιογένειαν, διότι ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες εἶναι Χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι, ἔχοντες ὡς ἀνωτάτην ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν τὴν Ἱεράν Σύνοδον. Ἡ Ἑλλάς ἐκκλησιαστικῶς διαιρεῖται εἰς 73 μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπὰς. Οἱ ὀλίγοι μὴ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες εἶναι καθολικοὶ (Κυκλάδες), Ἰουδαῖοι (Θεσσαλονίκη) καὶ Μωαμεθανοὶ (Δ. Θράκη).

Ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀπόλυτον ὁμοιογένειαν καὶ ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, διότι δὲν περικλείει ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἔθνικας μειονότητος, ἐξαιρέσει τῶν ὀλίγων Τούρκων τῆς Δυτ. Θράκης.

Ἡ παιδεία παρέχεται ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ εἶναι ὑπὸ τὸν ἄμεσον ἔλεγχον αὐτοῦ. Ἡ ἐκπαίδευσις διακρίνεται εἰς ἀνωτάτην, μέσην καὶ στοιχειώδη, ἡ ὁποία εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ πάντας τοὺς Ἑλληνόπαιδας.

1936-1937	Σχολεῖα	Διδάσκοντες	Σπουδασταὶ
Στοιχειώδης ἐκπαίδευσις	9.500	17.350	1.050.000
Μέση >	522	4.555	86.960
Εἰδικὴ >	278	2.050	31.690
Ἀνωτάτη >	6	390	10.550

Ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν καὶ τὴν Σχολὴν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν (Πάντειος). Ἡ δὲ εἰδικὴ ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τὰς στρατιωτικὰς σχολὰς, τὰς εἰδικὰς σχολὰς διαφόρων κλάδων τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, τὰς θρησκευτικὰς, τεχνικὰς κλπ. σχολὰς.

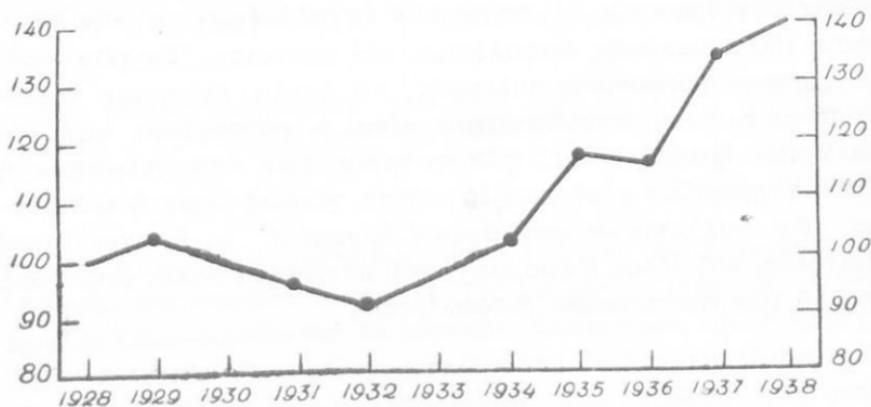
Κατά τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ Ἑλλάς ἔχει νὰ ἐπιδείξη ἀξιόλογον πρόοδον εἰς τὰς Καλὰς Τέχνας, τὰς Ἐπιστήμας, τὰ Γράμματα, τὴν Μουσικὴν καὶ τὸ Θέατρον. Τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς κινήσεως τῆς χώρας ἔχει ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος εἶναι αἱ Ἀθῆναι καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἡ Θεσσαλονίκη.

3. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῆς κοινωνικῆς γαλήνης καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ Κράτους κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους μεγάλαι προσπάθειαι. Οὕτω διὰ τὴν προστασίαν τῆς δημοσίας ὑγείας καὶ τὴν παροχὴν ἰατρικῆς περιθάλψεως εἰς τὰς ἀπορωτέρας τάξεις ὑπάρχουν δημόσιαι ὑγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι, ἰατρεῖα καὶ νοσοκομεῖα. Κατὰ τὸ 1937 ὑπῆρχον 113 νοσοκομεῖα (ἐκτὸς τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν), τὰ ὅποια διέθετον 15.000 περίπου κλίνας. Ἐκτὸς τούτου τὸ Κράτος ἐπέδωξε τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἐξύψωσιν τῶν ἐργαζομένων καὶ τὴν ρύθμισιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων παραγωγικῶν τάξεων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καταβάλλονται ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον μέγιστα προσπάθειαι, αἱ ὅποια τείνουν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων τῆς ἐργασίας τῶν ἐργαζομένων καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καὶ προνοίας. Ἐκ τῶν πολλῶν μέτρων κοινωνικῆς πολιτικῆς, τὰ ὅποια ἐφήρμοσε τελευταίως τὸ Κράτος, σπουδαιότερα εἶναι ὁ καθορισμὸς κατωτάτου ὀρίου ἡμερομισθίου, ἡ προστασία τῶν ἐπαγγελματιῶν, ἡ ἴδρυσις γραφείων εὐρέσεως ἐργασίας, κυρίως ὁμοῦς ἢ καθιέρωσις τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἐργασίας, αἱ ὑποχρεωτικαὶ δεικνύμεναι καὶ τέλος ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μεγίστου ἐθνικῆς σημασίας θεσμοῦ τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Σήμερον ἡ χώρα μας δὲν ἀποδίδει ὅ,τι ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ ἀποδώσῃ. Σχεδὸν ὅλαι αἱ πλουτοπαραγωγικαὶ πηγαὶ ἐγ-
 γυῶνται μεγαλυτέρας ἀποδόσεις. Ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία,
 ἡ ἀλιεία, δὲν ἀπέβησαν ἀκόμη ἐντατικάι, ἡ δὲ ἀπόδοσίς των
 δύναται νὰ αὐξηθῇ πολὺ περαιτέρω τῆς σημερινῆς. Τὰ δάση
 δύνανται νὰ διπλασιασθοῦν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐνδιαφερθοῦν
 ὅλοι οἱ Ἕλληνες διὰ τὴν ταχεῖαν ἀναδάσωσιν τῆς χώρας. Οἱ
 λιγνίται καὶ ὁ ἄφθονος λευκὸς ἄνθραξ εἶναι πολύτιμοι πηγαὶ
 ἐνεργείας, τὰς ὁποίας ἐλάχιστα ἐκμεταλλεῦόμεθα σήμερον. Τὰ
 πλούσια σιδηρομεταλλεύματα εἶναι δυνατὸν νὰ τροφοδοτή-
 σουν μίαν ἑλληνικὴν μεταλλουργίαν τοῦ σιδήρου. Ἡ ἐθνικὴ
 βιομηχανία εὐρίσκεται ἀπὸ δεκαπενταετίας εἰς τὴν ὁδὸν τῆς
 ταχείας ἀναπτύξεώς της. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον βαίνει διαρκῶς
 αὐξανόμενον, διὰ τῶν προστατευτικῶν δὲ μέτρων τοῦ Κρά-
 τος αἱ ἐξαγωγαὶ μας βαίνουν σταθερῶς αὐξανόμεναι. Ἡ αὔ-
 ξησις τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐξαγωγῆς θὰ συντελέσουν εἰς τὴν
 ἐλάττωσιν τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Ὁ ἐμπο-
 ρικὸς στόλος βαίνει διαρκῶς αὐξανόμενος. Ἡ θάλασσα θὰ εἶ-
 ναι πάντοτε διὰ τὸν Ἕλληνα μεγίστη πηγὴ πλούτου.

63. Δείκτης Οἰκονομικῆς δραστηριότητος.

[Ἀνώτατον Οἰκ. Συμβούλιον]

Ἐκ τῆς ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον ἡ Πατρίς μας διεξήγαγε μεγάλους καὶ σκληροὺς ἀγῶνας πρὸς συγκέντρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐντὸς τῶν ὁρίων ἑνὸς μεγάλου ἐλευθέρου Κράτους. Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἡ Ἑλλάς ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς χώρας. Ἔργα παραγωγικά, ἐξυγιαντικά, ἐκπολιτιστικά ἐξετελέσθησαν εἰς εὐρείαν κλίμακα. Ἡ Ἑλλάς σήμερον διανοίγει ἐκ νέου τὴν ὁδὸν διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν μεγάλην λεωφόρον τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἡ Ἑλληνικὴ χώρα ὑπόσχεται νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν πολὺ καλυτέρους ὄρους ζωῆς εἰς ἀντάλλαγμα τῶν μεγάλων αὐτοῦ κόπων καὶ θυσιῶν.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

	Σελ
Αί διαιρέσεις της Γεωγραφίας	5

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Α'. 'Ο προϊστορικός άνθρωπος. Αί ηλικίαι της ανθρωπότητος	6
1. 'Ο προϊστορικός άνθρωπος.—2. Αί ηλικίαι της ανθρωπότητος.	
Β'. 'Ο άνθρωπος καί ή φύσις	14
1. 'Η επίδρασις της φύσεως επί του ανθρώπου.—2. Παραδείγματα της επίδράσεως της φύσεως.—3. 'Η επίδρασις του ανθρώπου επί της φύσεως.—4. 'Η Γῆ ως κατοικία του ανθρώπου.	
Γ'. 'Η πολιτισμένη ζωή	22
Οί βαθμοί του πολιτισμοῦ.—1. Κατώτερος βαθμός πολιτισμοῦ.—2. Μέσος βαθμός πολιτισμοῦ.—3. 'Ανώτερος βαθμός πολιτισμοῦ.	
Δ'. Τά φαινόμενα του πληθυσμοῦ	29
1. 'Ο πληθυσμός της Γῆς.—2. Αί μετακινήσεις του πληθυσμοῦ.—3. 'Η συγκέντρωσις τῶν ἀνθρώπων.	
Ε'. Αί φυλαί καί αἱ γλώσσαι	36
1. Αἱ φυλαί.—2. Αἱ γλώσσαι.	
Σ'. Γεωγραφική κατανομή τῶν θρησκειῶν καί τῶν πολιτευμάτων	41
1. Αἱ θρησκεῖαι.—2. Τά πολιτεύματα.	
Ζ'. 'Ο πνευματικός πολιτισμός. 'Αρχαῖαι κοιτίδες του πολιτισμοῦ. Τά σημερινά κέντρα του πολιτισμοῦ καί της καλλιτεργείας τῶν καλῶν τεχνῶν	44
1. 'Ο πολιτισμός.—2. 'Αρχαῖαι κοιτίδες του πολιτισμοῦ.—3. Τά σημερινά κέντρα πολιτισμοῦ.	

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελ.
Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	53
Α'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΚΕΝΤΡΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	
Τὶ ὀνομάζομεν παραγωγὴν	54
ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	
Α'. Γεωργικὰ προϊόντα διατροφῆς	54
1. Ὁ σῖτος.—2. Ἡ ὄρυζα.—3. Τὰ ἄλλα δημητριακά.—4. Ἡ σάκχαρις.—5. Τὰ γεώμηλα.—6. Τὰ φυτικὰ ἔλαια.—7. Ὁ οἶνος.—8. Ὁ καφῆς, τὸ τέιον, τὸ κακάο.—9. Ὁ καπνός.	
Β'. Προϊόντα κτηνοτροφίας καὶ ἀλιείας	67
1. Ἡ κτηνοτροφία.—2. Ἡ ἀλιεία.	
Γ'. Δασικὰ προϊόντα	71
1. Τὰ δάση.—2. Τὸ καουτσούκ.	
Δ'. Αἱ ὑφαντικαὶ ὕλαι	75
1. Ὁ βάμβαξ.—2. Τὸ ἔριον.—3. Ἡ μέταξα.—4. Αἱ τεχνηταὶ ὑφαντικαὶ ὕλαι.—5. Αἱ ἄλλαι ὑφαντικαὶ ὕλαι.	
Ε'. Αἱ πηγαὶ ἐνεργείας	85
Σημασία τῆς ἐνεργείας.—1. Ὁ γαιάνθραξ.—2. Τὸ πετρέλαιον.—3. Ὁ λευκὸς ἄνθραξ.	
Ϛ'. Τὰ μέταλλα	99
1. Τὰ χρήσιμα μέταλλα.—1. Ὁ σίδηρος.—2. Τὰ ἄλλα χρήσιμα μέταλλα.—11. Τὰ πολύτιμα μέταλλα.	
Ζ'. Τὰ μεγάλα κέντρα τῆς βιομηχανίας	105
Ἡ μεγάλη βιομηχανία.—1. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι.—2. Ἡ Μεγάλῃ Βρετανία.—3. Ἡ Γερμανία.—4. Ἡ Γαλλία.—5. Ἡ Ρωσία.—6. Ἡ Ἰαπωνία.—7. Ὁ Καναδάς.—8. Ἄλλα σημαντικὰ κέντρα βιομηχανίας.	
Β'. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ	119
Τὸ ἐμπόριον.—1. Ἡ Μεγάλῃ Βρετανία.—2. Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι.—3. Ἡ Γερμανία.—4. Ἡ Γαλλία.—5. Ὁ Καναδάς.—6. Ἡ Ἰαπωνία.—7. Τὰ ἄλλα μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα.—8. Τὸ παγκόσμιον ἐμπόριον.	
Γ'. Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ	127
Ἡ σημασία τῶν συγκοινωνιῶν.—1. Αἱ μεγάλαι σιδηροδρομικαὶ γραμμαί.—2. Αἱ διὰ τῶν ὁδῶν καὶ τῶν ποταμῶν μεταφοραί.—3. Αἰθαλάσσιαι μεταφοραί.—4. Αἱ μεγάλαι ἐναέριοι γραμμαί.—5. Ἡ μεταβίβασις τῆς σκέψεως.	

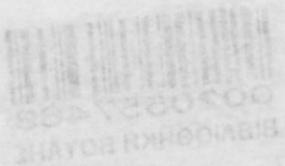
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

	Σελ.
Α'. Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	
1. 'Ο "Ελλην και τὸ περιβάλλον του	143
2. 'Η ἐπιφάνεια και οἱ κάτοικοι	146
'Η ἐπιφάνεια τῆς 'Ελλάδος.—'Ο πληθυσμὸς τῆς 'Ελλάδος.—'Η ἐθνογραφικὴ σύστασις τοῦ πληθυσμοῦ.— Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων.—Τὰ κέντρα συγκεντρώσεως.—'Ο ἔξω 'Ελληνισμὸς.	
Β'. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΗ	
1. 'Η ἐξέλιξις τῆς 'Ελληνικῆς Οἰκονομίας	152
2. Οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς παραγωγῆς	153
'Η γεωργία.—'Η δένδροκομία.—'Η κτηνοτροφία.—'Η ἀλιεία.—Τὰ δάση.—'Ο ὀρυκτὸς πλοῦτος.—'Η βιομηχανία.— Αἱ μεταφοραί.—'Ο ἑλληνικὸς ἐμπορικὸς στόλος.—Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον.—'Ο τουρισμὸς.—Τὰ μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα.	
Γ'. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ	181
1. 'Η πολιτικὴ ζωή.—2. 'Η πνευματικὴ ζωή.—3. 'Η κοινωνικὴ ζωή.	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	184

Ἀνάδοχοι ἐκτυπώσεως καὶ βιβλιοδεσίας: Μ. καὶ Π. Γ. ΜΠΕΤΣΑΚΟΣ
 Ἐργοστάσιον Ἐπεξεργασίας Χάρτου: Ὁδὸς Σόλωνος 100 — Ἀθῆναι

0020557463

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

